

มาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ ไม่สังกัดภาควิชา/เทียบเท่า

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2564

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

HUMAN DIGNITY PROTECTION MEASURES OF MEMBERS
OF THE ROYAL THAI ARMED FORCES

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws in Laws
Common Course
FACULTY OF LAW
Chulalongkorn University
Academic Year 2021
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	มาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหาร ในกองทัพไทย
โดย	นายพิศุทธิ์ แสงจันทร์ผ่อง
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิวัฒน์ สัตยานุรักษ์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

.....	คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	
.....	ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิวัฒน์ สัตยานุรักษ์)	
.....	กรรมการ
(ศาสตราจารย์กิตติคุณวิทิต มันทาภรณ์)	
.....	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(พันเอก ดร.เสนีย์ พรหมวิวัฒน์)	

พิศุทธิ์ แสงจันทร์ผ่อง : มาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทย. (HUMAN DIGNITY PROTECTION MEASURES OF MEMBERS OF THE ROYAL THAI ARMED FORCES)
 อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.ภาวิวัฒน์ สัตยานุรักษ์

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าสำคัญที่มีติดตัวมนุษย์ทุกคนมาแต่กำเนิด และเป็นหลักการที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างมุ่งให้รัฐต้องรับรองคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งประเทศไทยมีการบัญญัติรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่ประชาชนทุกคนไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นฉบับแรก และมีการบัญญัติรับรองคุ้มครองเรื่อยมาโดยปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นฉบับที่บังคับใช้ในปัจจุบัน จึงสะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่บุคคลทุกคน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางเพศ ภาษา ศาสนา หรือสถานะอื่นใด ทั้งนี้ การกระทำใด ๆ ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพบางประการของบุคคลได้ แต่ไม่อาจกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นสาระสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

แม้ปัจจุบันจะมีการบัญญัติรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แต่กลับปรากฏกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในประเทศไทยอยู่เรื่อยมา โดยเฉพาะการละเมิดต่อบุคคลผู้เป็นทหารในกองทัพไทย ซึ่งพวกเขาถือสถานะหนึ่งที่เป็นประชาชนของรัฐธรรมนูญการละเมิดที่มักเกิดขึ้นกับทหารในลักษณะเดิมเรื่อยมาอย่างอมแสดงให้เห็นว่ามาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยยังคงขาดความสมบูรณ์ โดยอาจเห็นได้จากกฎหมายทหาร คำสั่ง ระเบียบ ข้อบังคับหรือแนวปฏิบัติของทหารในกองทัพ ตลอดจนมาตรการอื่นใดที่ยังไม่สามารถปกป้องคุ้มครองทหารได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งส่งผลให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยนั้นไม่สอดคล้องต่อหลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้รับรองคุ้มครองแก่ประชาชนทุกคนไว้ อีกทั้ง ยังไม่สอดคล้องต่อมาตรฐานสากลที่ประเทศไทยให้การยอมรับในสนธิสัญญาที่มุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยเช่นกัน ดังนั้น จึงต้องศึกษามาตรฐานสากลทั้งหลายที่มีส่วนสำคัญต่อการปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหาร ประกอบกับมาตรการคุ้มครองทหารของต่างประเทศในลักษณะต่าง ๆ เช่น การคุ้มครองทหารจากความรุนแรง การคุ้มครองทหารจากการเลือกปฏิบัติ การคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหาร การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหาร การเข้าถึงกระบวนการชดเชยเยียวยาของทหาร เพื่อเห็นถึงมาตรการทางกฎหมายหรือมาตรการอื่นใดที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมแก่การนำมาปรับใช้ในประเทศไทย ซึ่งจะทำการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

สาขาวิชา นิติศาสตร์
 ปีการศึกษา 2564

ลายมือชื่อนิติต
 ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6085992234 : MAJOR LAWS

KEYWORD: HUMAN DIGNITY, CONSTITUTION

Pisut Sangchanphong : HUMAN DIGNITY PROTECTION MEASURES OF MEMBERS OF THE ROYAL THAI ARMED FORCES. Advisor: Asst. Prof. Pawat Satayanurug, Ph.D.

That all humans are born equal in dignity and rights is a fundamental principle of which the international community promotes and encourages all States to provide guarantee and protection. Thailand already has legislations to provide guarantee and protection, including the Constitution of Thailand since B.E. 2540 (1997) until the current version of B.E. 2560 (2017). This reflects Thailand's commitment to provide guarantee and protection to all humans, regardless of differences in race, language, religion, or other statuses. All State activities must not affect these fundamental guarantee and protection.

Despite being stipulated in the Constitution, evidence of human dignity violations still continuously emerge, especially those affecting military personnel in the Royal Thai Armed Forces. As a person and a human being, these military personnel are as entitled to guarantee and protection of their human dignity and rights as other civilians. The continuity of violations in the Royal Thai Armed Forces illustrate that relevant measures to guarantee and protect human dignity and rights in Thailand require further improvement in order to comply with the Constitution as well as the international standards, including those enshrined in the international human rights conventions to which Thailand is a State Party. This thesis, therefore, studies international standards under relevant international law, as well as experiences and practices in selected foreign countries to protection military personnel under five topics: protection from violence, protection from discrimination, protection of civil and political rights, guarantee of access to judicial process, and guarantee of access to compensation and remedy. This thesis concludes with the comparative analysis of legal and other measures to provide recommendation for further improvement of Thailand's existing legislations.

Field of Study: Laws

Student's Signature

Academic Year: 2021

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดีเพราะความอนุเคราะห์อย่างสูงจากอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน โดยเฉพาะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิวัฒน์ สัตยานุรักษ์ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางการศึกษา ตลอดจนความรู้ในการเขียนวิทยานิพนธ์แก่ผู้เขียนอย่างละเอียด นอกจากนี้ ยังได้แนะนำข้อคิดเห็นในประเด็นปัญหา อันเป็นประโยชน์ต่องานวิทยานิพนธ์เป็นอย่างมาก

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. เกียรติโกกร เจริญธนาวัฒน์ ที่กรุณาได้รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ โดยท่านเป็นผู้อบรมสั่งสอนผู้เขียนให้เข้าใจถึงเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และทำให้การเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นไปด้วยความถูกต้องตามหลักการและเหตุผล รวมถึงท่าน ศาสตราจารย์กิตติคุณวิทิต มั่นตาภรณ์ และท่านพันเอก เสนีย์ พรหมวิวัฒน์ ที่กรุณาได้รับเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ ตลอดจนชี้แนะแนวทางการกำหนดขอบเขตเนื้อหาของการศึกษาให้มีความชัดเจนและครอบคลุมประเด็นสำคัญต่าง ๆ ที่ต้องศึกษาอย่างละเอียด เพื่อความสมบูรณ์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ ยังมีผู้มีส่วนสำคัญในชีวิตของผู้เขียนคือ บิดา มารดา ที่ได้อบรมเลี้ยงดูผู้เขียนเสมอมา อีกทั้ง ยังส่งเสริมและสนับสนุนในด้านการศึกษาเล่าเรียน ตลอดจนเป็นกำลังใจหรือแรงบันดาลใจแก่ผู้เขียนในทุก ๆ ด้าน

ผู้เขียนขอขอบพระคุณพี่ ๆ ข้าราชการทหารของกรมพระธรรมนูญที่ให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางในการจัดทำวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนให้มีความชัดเจน และขอขอบพระคุณพี่ ๆ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่กรุณาให้ความรู้และข้อมูลสำคัญเพื่อนำมาเขียนในวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ และน้อง ๆ ทุกคนที่ให้กำลังใจ พร้อมทั้งให้การช่วยเหลือสนับสนุนในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เขียนเมื่อประสบกับปัญหาระหว่างการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ซึ่งหากไม่ได้รับความเมตตาจากท่านทั้งหลาย การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงมีความลำบากเป็นอย่างมาก

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้พอจะมีประโยชน์และคุณค่าทางวิชาการอยู่บ้าง ผู้เขียนขอมอบผลแห่งประโยชน์นี้ให้แก่บุพการี บรมครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้เคยอบรมสั่งสอนให้การศึกษาแก่ผู้เขียนตลอดมา นอกจากนี้ ขอขอบคุณจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถานศึกษาที่ให้โอกาสในการศึกษาแก่ผู้เขียน ส่วนที่มีข้อผิดพลาดและข้อบกพร่องในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

พิศุทธิ์ แสงจันทร์ผ่อง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์	4
1.3 สมมติฐาน	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	4
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 ความเป็นมาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหาร	6
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	6
2.1.1 หลักทั่วไปเกี่ยวกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	6
2.1.2 การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน	10
2.1.3 การประชุมระหว่างประเทศของสถาบันผู้ตรวจการกองทัพ (International Conference of Ombuds Institutions For the Armed Forces)	19
2.1.4 ร่างข้อบ่งชี้ด้วยการกำกับการบริหารงานยุติธรรมของศาลทหาร (Decaux Principles)	20
2.2 ประเด็นการคุ้มครองทหารจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	23
2.2.1 ประเด็นการคุ้มครองปกป้องทหารจากความรุนแรง	24

2.2.2	ประเด็นการคุ้มครองทหารจากการเลือกปฏิบัติ	26
2.2.3	ประเด็นการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง.....	28
2.2.4	ประเด็นการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหาร.....	31
2.2.5	ประเด็นการเข้าถึงกระบวนการชดใช้เยียวยาของทหาร.....	33
2.3	สถานะของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพ	35
2.3.1	ทหารผู้ได้รับผลกระทบจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	36
2.3.2	ทหารผู้กระทำความผิด	37
2.3.3	ผู้บังคับบัญชาทหาร	40
บทที่ 3	มาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในต่างประเทศ.....	45
3.1	ความเป็นมาของต่างประเทศในการรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหาร	45
3.1.1	ศูนย์สำหรับการควบคุมกองทัพอย่างเป็นทางการเป็นประชาธิปไตยแห่งเจนีวา (Geneva Centre for Democratic Control of Armed Forces).....	46
3.1.2	กลุ่มประเทศที่เลือกนำมาศึกษาเปรียบเทียบ.....	47
3.2	มาตรการคุ้มครองทหารจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	48
3.2.1	มาตรการการคุ้มครองปกป้องทหารในกองทัพต่างประเทศจากความรุนแรง	48
3.2.2	มาตรการคุ้มครองทหารในกองทัพต่างประเทศจากการเลือกปฏิบัติ.....	60
3.2.3	มาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง.....	73
3.2.4	กลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารในต่างประเทศ	99
3.2.5	การเข้าถึงกระบวนการชดใช้เยียวยาของทหารในกองทัพต่างประเทศ.....	134
3.3	สรุป	142
บทที่ 4	มาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทย.....	151
4.1	โครงสร้างกฎหมายไทยเกี่ยวกับทหาร	151
4.1.1	การรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารตามรัฐธรรมนูญไทย.....	151
4.1.2	กระบวนการยุติธรรมของศาลทหารไทย.....	157

4.2	มาตรการคุ้มครองทหารในกองทัพไทยจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	174
4.2.1	มาตรการการคุ้มครองปกป้องทหารในกองทัพไทยจากความรุนแรง	175
4.2.2	มาตรการคุ้มครองทหารไทยจากการเลือกปฏิบัติ	187
4.2.3	มาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง	191
4.2.4	กลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารในประเทศไทย	200
4.2.5	การเข้าถึงกระบวนการชดใช้เยียวยาของทหารในกองทัพไทย	216
4.3	บทวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทย กับกองทัพในต่างประเทศ	225
4.3.1	สรุปการศึกษามาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทย ...	225
4.3.2	การเปรียบเทียบมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีของทหารในกองทัพต่างประเทศกับกองทัพ ไทย	235
บทที่ 5	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	243
5.1	บทสรุป	243
5.2	ข้อเสนอแนะ	249
บรรณานุกรม	255
ประวัติผู้เขียน	265

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 สรุปมาตรการการคุ้มครองปกป้องทหารในกองทัพต่างประเทศจากความรุนแรง	59
ตารางที่ 2 สรุปมาตรการคุ้มครองทหารในกองทัพต่างประเทศจากการเลือกปฏิบัติ	72
ตารางที่ 3 สรุปมาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารในต่างประเทศ	98
ตารางที่ 4 สรุปกลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารในต่างประเทศ	133
ตารางที่ 5 สรุปการเข้าถึงกระบวนการชดเชยเยียวยาของทหารในกองทัพต่างประเทศ	141
ตารางที่ 6 สรุปมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทย	230
ตารางที่ 7 เปรียบเทียบมาตรการคุ้มครองปกป้องทหารจากความรุนแรง	236
ตารางที่ 8 เปรียบเทียบมาตรการคุ้มครองทหารจากการเลือกปฏิบัติ.....	238
ตารางที่ 9 เปรียบเทียบมาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง	239
ตารางที่ 10 เปรียบเทียบกลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารในกองทัพ	241
ตารางที่ 11 เปรียบเทียบการเข้าถึงกระบวนการชดเชยเยียวยาของทหาร	242

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นเป็นการปกครองที่ให้ความสำคัญแก่การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยกำหนดหน้าที่ให้รัฐต้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพอย่างเหมาะสมและทันต่อยุคสมัย ประกอบกับ ปัจจุบัน รัฐทั้งหลายเริ่มให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพราะถือว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นรากฐานแห่งสิทธิเสรีภาพทั้งปวงที่รัฐต้องให้การรับรอง คุ้มครองแก่ประชาชนทุกคน และไม่อาจมีผู้ใดล่วงละเมิดศักดิ์ศรีที่มีติดตัวมนุษย์ทุกคนมาแต่กำเนิดได้ แม้จะเป็นการกระทำของรัฐเองก็ตาม แนวคิดเช่นนี้ทำให้การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในรัฐที่ปกครองแบบประชาธิปไตยมีความชัดเจน และสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะการกระทำละเมิดที่มนุษย์ไม่ควรปฏิบัติต่อกันมากยิ่งขึ้น

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีความมุ่งหมายในการเพิ่มประสิทธิภาพแก่การรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนมาโดยตลอด ซึ่งสามารถเห็นได้จาก การเริ่มบัญญัติรับรองคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ดังนี้

มาตรา 4 บัญญัติไว้ว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง”

มาตรา 26 บัญญัติไว้ว่า “การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

มาตรา 28 วรรคแรก บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิเสรีภาพ ของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน”

ในเวลาต่อมาบทบัญญัติเหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญแก่การบัญญัติรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในรัฐธรรมนูญไทยหลายฉบับรวมถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

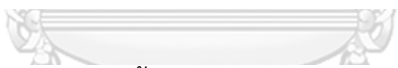
การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นี้ย่อมรวมถึงบุคคลผู้เป็นทหารซึ่งมีสถานะเป็นประชาชนของรัฐแต่ด้วยบุคคลนั้นมีอีกสถานะหนึ่งเป็นทหารจึงทำให้ต้องอยู่ภายใต้ระบบการปกครองแบบสายบังคับบัญชาของทหาร ซึ่งต้องการความเด็ดขาด รวดเร็ว เพื่อความมีระเบียบ และการยึดถือปฏิบัติตามไปในแนวทางเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ระบบการปกครองดังกล่าวอาจทำให้มีการกระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของทหารผู้ใต้บังคับบัญชาในบางกรณี โดยปัจจุบันยังคง

พบเห็นถึงการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของกำลังพลทหารในกองทัพอยู่ ประกอบกับแนวคิดและการปฏิบัติของผู้บังคับบัญชาบางคนอาจมิได้มีการคำนึงถึงคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ของทหารผู้ใต้บังคับบัญชาเท่าที่ควร ดังเช่น กรณีของการลงโทษที่เกินกำลังของทหารผู้ใต้บังคับบัญชาจะสามารถกระทำได้ การใช้อำนาจข่มเหงบังคับจิตใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้กระทำการหรือไม่กระทำการบางอย่างที่มีได้เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของรัฐ การข่มผู้ใต้บังคับบัญชาให้เกิดความหลาบจำไม่ให้เกิดความผิดวินัยนั้นซ้ำอีก และกรณีอื่น ๆ ที่ผู้บังคับบัญชาทหารได้ใช้อำนาจหน้าที่หรือดุลพินิจของตนจนก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายแก่ทหารผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งทางกายและจิตใจ การกระทำเหล่านี้ย่อมไม่สอดคล้องต่อหลักการสำคัญในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 และมาตรฐานสากลที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศมุ่งให้ความสำคัญแก่การพัฒนามาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนในรัฐ

จากกรณีปัญหาตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ย่อมจะเห็นได้ว่ามาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่รัฐทุกรัฐจะต้องปรับปรุงแก้ไขให้สามารถคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของทหารในประเทศได้อย่างชัดเจนและสมบูรณ์ เพราะการอำนวยความสะดวกธรรมชาติแก่ประชาชนทุกคนย่อมเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของรัฐที่ต้องจัดให้มีความมั่นคงปลอดภัยแห่งสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนควรได้รับ มาตรการที่รัฐทั้งหลายนิยมนำมาใช้คุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพนั้น ได้แก่ มาตรการทางกฎหมายทหารที่จะต้องมิบทบัญญัติรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดแห่งรัฐนั้น รวมถึงต้องสอดคล้องกับหลักสากลที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศมุ่งส่งเสริมและให้ความสำคัญด้วยเช่นกัน มาตรการภายในกองทัพที่เป็นคำสั่ง ระเบียบ ข้อบังคับหรือแนวปฏิบัติของทหาร ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา ในลักษณะที่ก่อให้เกิดการตระหนกถึงคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ของทหารทุกนายว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ควรได้รับความเคารพจากผู้บังคับบัญชาทุกคน มาตรการในรูปแบบของกลไกเพื่ออำนวยความสะดวกธรรมชาติและส่งเสริมการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของสากล เช่น การมีองค์กรอิสระที่มีประสิทธิภาพในการตรวจสอบคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหาร หรือการมีองค์กรศาลที่มีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษากรณีที่มีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพโดยองค์กรศาลดังกล่าวจำเป็นต้องมีความเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงจากหน่วยงานอื่นใดของรัฐตามหลักการแบ่งแยกอำนาจอย่างชัดเจน พร้อมทั้งยังต้องมีมาตรการข้อใช้เยียวยาต่อทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมทางทหารว่าสามารถให้หลักประกันแห่งสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของทหารในกองทัพได้อย่างชัดเจนและเห็นเป็นรูปธรรม หากรัฐใดได้กำหนดมาตรการในลักษณะดังกล่าวมานี้ ย่อมจะแสดงให้เห็นได้ว่ารัฐนั้นมี

วัตถุประสงค์ที่จะมุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนอย่างแท้จริง รวมถึงทหารที่ถือเป็นประชาชนของรัฐด้วยเช่นกัน

หากดูถึงมาตรการของประเทศไทยที่ให้ความคุ้มครองแก่ทหารในกองทัพกรณีผู้ใต้บังคับบัญชาถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จากการกระทำของผู้บังคับบัญชาพบว่าประเทศไทยจะมีมาตรการในลักษณะตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่มาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยนั้นยังคงไม่มีความสมบูรณ์และไม่ทันต่อกาลสมัย ซึ่งสามารถเห็นได้จากบทบัญญัติที่รับรองถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทย คำสั่ง ระเบียบ หรือแนวปฏิบัติภายในกองทัพ องค์กรหรือหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกที่มีบทบาทในการตรวจสอบคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยที่ไม่มีความชัดเจน ประกอบกับความเคร่งครัดกับการจัดการประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มักจะมุ่งให้จัดการกันภายในกองทัพหรือภายในสายบังคับบัญชาก่อนเสมอ มาตรการต่าง ๆ ที่ไม่มีความสมบูรณ์เหล่านี้อาจทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาบางคนเกรงกลัวและไม่มั่นใจต่อกระบวนการจัดการภายในสายบังคับบัญชา หรือกระบวนการยุติธรรมภายในกองทัพ จึงจำต้องอดทนต่อการถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ผู้บังคับบัญชากระทำแก่ตนอยู่เรื่อยมาโดยที่ไม่กล้านำเรื่องการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ดังกล่าวไปร้องเรียนให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้รับรู้และเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ยังคงพบเห็นถึงการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน และยังไม่เห็นถึงมาตรการที่มีประสิทธิภาพเพื่อชดใช้เยียวยาแก้ไขและป้องกันมิให้เกิดกรณีเหล่านั้นเพิ่มขึ้นอีกแต่อย่างใด

จากปัญหาตามที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จึงเป็นที่มาของการมุ่งศึกษาเพื่อหามาตรการที่เหมาะสมแก่การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทย ให้สามารถนำมาตราการเหล่านั้นมาใช้คุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพได้อย่างแท้จริง อันเป็นการสอดคล้องกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ประชาชนในรัฐตามที่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติรับรองไว้ และตามที่ประเทศต่าง ๆ มุ่งให้ความสำคัญแก่เรื่องดังกล่าวมากขึ้นในปัจจุบัน โดยจะทำการศึกษาตั้งแต่ยุคสมัยอดีตว่าประเทศไทยได้เริ่มมีการรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารมาน้อยเพียงใด กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ แนวทางปฏิบัติในกองทัพไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทหารไทยบ้างหรือไม่เพียงใด มีองค์กรหรือหน่วยงานใดที่มีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองเรื่องดังกล่าวและองค์กรหรือหน่วยงานเช่นนั้นทำการตรวจสอบคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ โดยนำมาวิเคราะห์กับแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามมาตรฐานสากลที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศยึดถือปฏิบัติกัน ตลอดจนศึกษาเปรียบเทียบถึงรูปแบบต่าง ๆ ของมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพต่างประเทศทั้งจาก

ประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนา อันได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหราชอาณาจักร ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย เพื่อหาช่องทางหรือมาตรการที่เหมาะสมของประเทศเหล่านั้น ซึ่งอาจเป็นมาตรการที่สามารถนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของกองทัพและสังคมไทย ได้อย่างสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และจะทำให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยได้รับการคุ้มครองอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวความคิดและมาตรการในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทย

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงกรณีการกระทำหรือแนวปฏิบัติภายในกองทัพที่อาจเป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหาร

1.2.3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมาตรการต่าง ๆ ที่มุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพต่างประเทศกับกองทัพไทย

1.2.4 เพื่อศึกษาหลักการสากลที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหาร

1.2.5 เพื่อศึกษาเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสากลที่ประชาคมระหว่างประเทศให้การยอมรับ

1.3 สมมติฐาน

การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยในบางกรณียังคงไม่มีความสมบูรณ์ เนื่องด้วยบทบัญญัติของกฎหมาย แนวปฏิบัติ และกลไกที่เกี่ยวข้องทางทหารในกองทัพไทยยังคงไม่มีความสอดคล้องต่อมาตรฐานสากล ดังนั้นจึงสมควรปรับปรุงแก้ไขให้ได้มาตรฐานสากลในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทย

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

วิจัยนี้ศึกษาแนวคิดและมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารภายในกองทัพไทย โดยมุ่งเน้นศึกษาถึงบทบัญญัติของกฎหมาย แนวทางปฏิบัติ และกลไกที่เกี่ยวข้อง ความหมายและที่มาของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 อีกทั้งยังมุ่งศึกษาถึงบทบัญญัติของกฎหมายทหาร กระบวนการร้องทุกข์ภายในและภายนอกกองทัพ แนวทางปฏิบัติ และองค์กรในประเทศต่างๆ ที่มุ่งเน้นคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหาร ตลอดจนหลักสากลที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

เพื่อนำมาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ให้เห็นถึงมาตรการที่เหมาะสมแก่การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทย อันจะทำให้บทบัญญัติของกฎหมาย แนวปฏิบัติและกลไกต่างๆ สามารถตรวจสอบและคุ้มครองกรณีที่เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีวิจัยแบบเอกสาร(Documentary Research)โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ซึ่งเป็นการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำบทยุทธศาสตร์ บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์และเอกสารต่าง ๆ ในสาขานิติศาสตร์และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทางทหาร ข้อกำหนด กฎ กติการะหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และวิจัยสนามโดยการสัมภาษณ์ข้าราชการทหาร รวมถึงเจ้าหน้าที่ในองค์กรรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงสภาพของปัญหา ทศนคติ ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.6.1 ทำให้ทราบถึงความเป็นมา แนวความคิดและมาตรการในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทย
- 1.6.2 ทำให้ทราบถึงลักษณะการปฏิบัติที่ละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพ
- 1.6.3 ทำให้ทราบถึงมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพต่างประเทศ
- 1.6.4 ทำให้ทราบถึงหลักสากลที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศมุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพ
- 1.6.5 ทำให้สามารถกำหนดมาตรการหรือแนวทางคุ้มครองและตรวจสอบการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

บทที่ 2

ความเป็นมาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหาร

มาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารนั้นเป็นการนำแนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาปกป้องคุ้มครองบุคคลผู้เป็นทหารให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เนื่องจากบุคคลผู้เป็นทหารต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด ซึ่งอาจได้รับความกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพบางประการ อย่างไรก็ตาม เหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างเห็นพ้องต้องกันว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลผู้เป็นทหารนั้นมิอาจได้รับความกระทบกระเทือนเหมือนสิทธิเสรีภาพอื่นใดได้ เพราะเป็นคุณค่าสำคัญที่มนุษย์ทุกคนมีอยู่เสมอกัน ด้วยเหตุนี้ จึงจะขออธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ประเด็นการคุ้มครองทหารจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสถานะของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพ เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของการปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพอย่างชัดเจน

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้กับประชาชนทุกคนนั้น เป็นสิ่งสำคัญที่รัฐต่าง ๆ พึงปฏิบัติและพัฒนาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ ทั้งนี้ แม้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จะเป็นแนวความคิดที่ได้รับการพัฒนามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่ยังคงมีความไม่แน่ชัดว่านิยามความหมายที่แท้จริงของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นี้ควรจะมีกรอบจำกัดอยู่เพียงใดหรือสามารถตีความได้กว้างเพียงใด เนื่องจากการให้คำนิยามย่อมมีความแตกต่างกันหลากหลายตามความรู้ความเข้าใจของบุคคล ตลอดจนความเป็นมาและบริบทของสังคมนั้น ๆ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะแนวคิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จะได้รับการพัฒนามาในสังคมหรือรัฐใด แนวคิดดังกล่าวยังคงมีแก่นสำคัญเช่นเดียวกันคือการมุ่งคุ้มครองคุณค่าสูงสุดซึ่งมีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคนมาแต่กำเนิด

2.1.1 หลักทั่วไปเกี่ยวกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ในปัจจุบันเหล่าประชาคมระหว่างประเทศให้การยอมรับว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญที่มีติดตัวมนุษย์ทุกคน และด้วยความเป็นมนุษย์ผู้มีสติปัญญาแตกต่างจากสัตว์อื่นย่อมถือว่ามนุษย์นั้นมีคุณค่าอยู่ในตนเอง คุณค่าสำคัญที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนเช่นนี้ไม่อาจมีผู้ใดมาพรากไปจากตัวมนุษย์ได้ ด้วยเหตุนี้ แนวคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงอาจเปรียบได้ดังรากแก้วของสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งปวง¹ อีกทั้งแนวคิดดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นถึงหลักเหตุผลที่เกิดจากการปฏิบัติต่อกัน

¹พนนิจ สุริยะ , “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ : มองจากบริบทของไทย” , วารสารนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปีที่ 30 ฉบับที่ 3 (กันยายน 2543), หน้า 505.

สำหรับมนุษย์ในสังคมต่าง ๆ พร้อมทั้งมุ่งคุ้มครองการกระทำทั้งหลายที่มนุษย์ไม่ควรปฏิบัติต่อมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งอาจเป็นการกระทำอันก้าวล่วงต่อร่างกายหรือจิตใจของผู้ถูกระทำ ในบางกรณีอาจไม่ถึงขั้นรุนแรงโหดร้ายแต่มนุษย์ด้วยกันสามารถรับรู้ได้ว่าการปฏิบัติเช่นนั้นย่อมเป็นการลบหลู่ ดูหมิ่น หรือก่อความเสียหายอย่างร้ายแรงภายในจิตใจของผู้ถูกระทำ หรือแม้แต่เป็นการกระทำที่ไม่ให้ความเคารพนับถือในศักดิ์ศรีของมนุษย์ผู้อื่นอย่างร้ายแรง ดังนี้ จะเห็นได้ว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นไม่เพียงแต่อธิบายเกี่ยวกับคุณค่าสำคัญที่มนุษย์ทุกคนมีอย่างเสมอกันเท่านั้น แต่ยังมุ่งเน้นให้ตระหนักถึงลักษณะการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อคุณค่าของมนุษย์ในเชิงนามธรรมด้วยเช่นกัน²

นอกจากนี้ พัฒนาการเกี่ยวกับการให้คำนิยามศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ยังมีรากฐานมาจากคำสอนของศาสนาสำคัญซึ่งมีส่วนปลูกฝังให้มนุษย์ตระหนักถึงคุณค่าของมนุษย์ด้วยกันมาตั้งแต่อดีต ไม่ว่าจะเป็นคำสอนของศาสนาคริสต์ซึ่งเป็นศาสนาที่ได้มีการกล่าวถึง “ศักดิ์ศรี” ของมนุษย์ไว้ว่า มาจากความเมตตาของพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้า โดยมนุษย์ทุกคนล้วนถูกสร้างขึ้นมาจากความประสงค์ของพระเจ้า เช่นนี้มนุษย์ทุกคนย่อมเป็นบุตรแห่งพระเจ้าเหมือนกัน คำนิยามเช่นนี้ส่งผลต่อพัฒนาการเกี่ยวกับคำนิยามของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ตามแนวคิดตะวันตก และมีการพัฒนาหลักแนวคิดดังกล่าวมาจนถึงปัจจุบัน³ สำหรับศาสนาพุทธนั้น มิได้มีการกล่าวถึง “ศักดิ์ศรี” อย่างชัดเจนเหมือนเช่นศาสนาคริสต์ที่แสดงให้เห็นว่าคุณค่าในตัวมนุษย์มาจากพระเจ้า อย่างไรก็ตาม พระพุทธองค์ได้เคยตรัสไว้ในอัครคัมภีร์ว่า “วรรณะทั้งสี่ประกอบด้วย กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ และศูทร คนเหล่านี้สามารถประพฤติได้ทั้งกรรมดำและขาว” ทำให้เห็นได้ว่าศาสนาพุทธมิได้มุ่งเน้นคุณค่าของมนุษย์ในทางวรรณะหรือชนชั้น สิ่งที่สามารถวัดความชั่วดีของบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับการกระทำของบุคคลนั้นนอกจากนี้พระพุทธองค์ยังได้ตรัสไว้ในอภิปัญญสูตรว่า “ใครก็ตามที่ถือชาติ ถือโคตร ถือตัว ถืออวาหะ(การสมรส) คนเหล่านั้นย่อมอยู่ห่างไกลจากความรู้และความประพฤติอันยอดเยี่ยม” ตามคำตรัสสั่งสอนดังกล่าวมา สะท้อนให้เห็นว่าศาสนาพุทธนั้นมิได้ยึดถือคุณค่าของบุคคลอยู่ที่ชนชาติ วงศ์ตระกูล การสมรส หรือคุณลักษณะพิเศษประการใดๆ ของบุคคลที่เป็นสิ่งนอกกาย หากแต่ให้ความสำคัญแก่ วิชาความรู้และความประพฤติดีประพฤติชอบของบุคคลคนนั้นมากกว่า เช่นนี้แล้วไม่ว่าจะเป็นบุคคลผู้อยู่ชนชั้นวรรณะใดก็ตาม แต่เป็นผู้มีความรู้และความประพฤติที่ดีปราศจากอวิชชา และสามารถละทิ้งการถือตัวว่าตนมีสถานะต่าง ๆ ดีกว่าผู้อื่นแล้วบุคคลผู้นั้นย่อมถือเป็นผู้ประเสริฐ

²พนินิ สิริยะ, สิทธิมนุษยชน : แนวคิดและการคุ้มครอง(กรุงเทพฯ : วิทยุชน , 2559), หน้า 43-45.

³Human Rights Careers, What is Human Dignity? Common Definitions [Online] , Available from :<https://www.humanrightscareers.com/issues/definitions-what-is-human-dignity/>

ตามคำสั่งสอนของศาสนาพุทธ⁴สำหรับศาสนาอิสลามที่เป็นศาสนาสำคัญของโลกอีกศาสนาหนึ่งนั้น มีหลักคำสอนที่มุ่งเน้นให้เห็นถึงคุณค่าของมนุษย์ทุกคนด้วยเช่นกัน คำสอนต่าง ๆ ล้วนมาจาก คัมภีร์อัลกุรอาน และสามารถเห็นได้จากพิธีกรรมทางศาสนาบางอย่าง เช่น การละหมาดอันเป็นการกระทำเพื่อให้มนุษย์รู้จักใช้สติปัญญาของตนทบทวนการกระทำต่างๆให้อยู่ในความถูกต้อง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าศาสนาอิสลามให้ความสำคัญแก่สติปัญญา การกำหนดตนเองได้ด้วยเหตุที่มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลมีความคิดและคุณค่าที่มีลักษณะพิเศษกว่าสัตว์ชนิดอื่นคล้ายกับหลักแนวคิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่สากลยอมรับ หรือพิธีการถือศีลอด ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ประกอบพิธีระลึกถึงผู้อื่นว่าหากไม่มีอาหารกินแล้ว มนุษย์จะเป็นอย่างไรและเราควรช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่อดอยากหรือไม่ ซึ่งเป็น การสอนในเชิงนามธรรมว่ามนุษย์ทุกคนล้วนมีคุณค่าในตนเองที่มนุษย์ด้วยกันควรปฏิบัติต่อกันอย่างมีมนุษยธรรม โดยให้ความเห็นอกเห็นใจแก่บุคคลผู้ประสบกับความยากลำบาก กล่าวคือ เป็นการสอนให้มนุษย์รู้จักเคารพคุณค่าของมนุษย์ด้วยกัน อีกทั้งการประกอบพิธีดังกล่าว ชาวอิสลามทุกคนล้วนต้องปฏิบัติเช่นเดียวกันไม่ว่าจะเป็นคนรวยหรือคนจน นอกจากนี้ยังมีการจ่ายซะกาต โดยเป็นการให้ทานแก่ผู้ด้อยโอกาส โดยผู้ปฏิบัติสามารถแจกจ่ายทรัพย์สินเงินทองของตนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ มนุษย์ด้วยกันได้ ในการสอนให้มนุษย์รู้จักคุณค่าของตนและคงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์นั้น ยังสามารถเห็นได้จากคำสอนที่ให้ถือว่าศักดิ์ศรีของผู้หญิงนั้นขึ้นอยู่กับความสำรวมในการครองตน และผู้ชายก็ต้องอยู่ในกรอบที่เหมาะสมตามคำสอนด้วยเช่นกัน อันจะเห็นได้จากการกำหนดให้เพศชายและเพศหญิงแต่งตัวตามรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อสงวนไว้ซึ่งภาพลักษณ์ที่สำรวม อันจะส่งผลไปถึงความสำรวมทั้งทางกาย วาจา ใจ ของชาวอิสลามที่ยึดถือปฏิบัติตามคำสอนต่างๆด้วยเช่นกัน เพราะเชื่อว่าหากมนุษย์ไม่สำรวมทั้งการแต่งกาย วาจา หรือความคิดแล้วย่อมจะทำให้ศักดิ์ศรีที่มีในตนเองลดน้อยลง⁵อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการบางคนเชื่อว่าพระเจ้าที่ถูกกล่าวถึงในศาสนาอิสลามนั้นเป็น พระเจ้าองค์เดียวกับศาสนาคริสต์ แต่อาจมีความแตกต่างกันของพระนามที่ใช้เรียกพระเจ้าในแต่ละ ศาสนาเท่านั้น ซึ่งศาสนาอิสลามนี้เป็นศาสนาประเภทเอกเทวนิยม (Monotheism) โดยจะนับถือ พระอัลเลาะห์เป็นพระเจ้าเพียงพระองค์เดียว⁶

นอกจากนี้ยังมีการให้คำนิยามของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จากนักกฎหมายไทยหลายท่านซึ่ง สามารถเห็นได้จากการให้คำนิยามของ ศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ ซึ่งอธิบายว่า ศักดิ์ศรี

⁴มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์, พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน (กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539), หน้า 295. อ้างในบรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ : วิญญูชน , 2558) , หน้า 89.

⁵นิชากร ปทุมมาศ, “การรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่หญิงโสเภณีในประเทศไทย,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558), หน้า 30-31.

⁶เสาวนีย์ จิตต์หมวด, วัฒนธรรมอิสลาม, (กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์ทางน้ำ, 2535), หน้า 6.

ความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าที่มีลักษณะเฉพาะอันสืบเนื่องมาจากความเป็นมนุษย์ และเป็นคุณค่าที่ผูกพันอยู่เฉพาะกับความเป็นมนุษย์เท่านั้น โดยไม่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขอื่นใดทั้งสิ้น เช่น เชื้อชาติ ศาสนา เป็นต้น คุณค่าของความเป็นมนุษย์นี้มีอยู่เพื่อให้มนุษย์มีความอิสระในการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนบุคคลภายใต้ความรับผิดชอบของตนเองโดยอิสระ และถือว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิ่งสูงสุดที่มีอาจล่วงละเมิดได้⁷

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จรัส ดิษฐาอภิชัย อธิบายไว้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นเป็นคุณค่าของคนซึ่งมนุษย์มีอยู่เสมอกัน โดยมนุษย์ทุกคนล้วนมีคุณค่าในฐานะที่มีชีวิต มีร่างกาย เลือดเนื้อ ความรู้สึกนึกคิด จิตวิญญาณ และมีความหมายต่อการดำรงอยู่ของมนุษยชาติ ของประเทศ และสังคมที่ตนสังกัด นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าไม่มีมนุษย์ผู้ใดชอบการถูกดูหมิ่นเหยียดหยามและถูกปฏิบัติราวกับเขามิใช่มนุษย์ ฉะนั้นเราจึงต้องปฏิบัติต่อมนุษย์ทุกคนในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์ มีเกียรติและมีศักดิ์ศรีเหมือนกับเรา รวมถึงหน่วยงานของรัฐด้วยเช่นกัน ที่ต้องปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของตนโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนในรัฐอยู่เสมอ⁸

ศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต อธิบายว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นเหมือนเกราะป้องกันที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาแต่รับรู้ได้โดยเหตุผลและความรู้สึกผิดชอบของมนุษย์ อีกทั้งเป็นมาตรฐานบ่งบอกถึงสถานภาพบางอย่างให้มนุษย์ผู้อื่นรับทราบประกอบเป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการความสัมพันธ์โดยเฉพาะตามนัยสำคัญในเรื่องการปกป้องศักดิ์ศรี เช่น กรณีย้ายหรือการเช่า หรือในการเชิดชูศักดิ์ศรี เช่น การต้องรักษาเกียรติของชาติทหารหรือการต้องรักษาชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล⁹

ตามคำนิยามของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่าแก่นแท้หรือสาระสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้แก่ สิทธิในชีวิตร่างกาย และ สิทธิในความเสมอภาค ทั้งสองประการต่างเป็นแกนหลักที่แนวคิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มุ่งให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นรากฐานอันก่อให้เกิดสิทธิต่าง ๆ แก่มนุษย์ เช่น หากเราไม่มีสิทธิในชีวิตร่างกายของเราแล้ว เราย่อมไม่อาจมีเสรีภาพที่จะใช้ร่างกายของเราไปกระทำการบางอย่างตามที่เราต้องการจะทำได้ หรือ หากเราไม่มีสิทธิในความเสมอภาค มนุษย์ผู้อื่นอาจปฏิบัติต่อเราอย่างมิใช่มนุษย์ เพราะเขาอาจถือว่าตัวเขานั้นมีสิทธิอื่น ๆ ที่เหนือกว่าเรา ด้วยเหตุนี้ สิทธิในชีวิตร่างกายและสิทธิในความเสมอภาค ย่อมได้รับ

⁷บรรเจิด สิงคะเนติ , หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์.(กรุงเทพฯ : วิญญูชน , 2558) , หน้า 90.

⁸จรัส ดิษฐาอภิชัย , คู่มือสิทธิมนุษยชน ฉบับพลเมือง, (กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา ,2547), หน้า 4.

⁹อุดม รัฐอมฤต นพนธิ สุริยะ และ บรรเจิด สิงคะเนติ , การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540(กรุงเทพฯ:สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ,2544), หน้า 61.

ความสำคัญเป็นอย่างมาก¹⁰ซึ่งหากบุคคลใดกระทำการอันก้าวล่วงต่อสารัตถะสำคัญดังกล่าวย่อมเป็นการกระทำอันละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลผู้ถูกกระทำอย่างชัดเจน

จะเห็นได้ว่าความเป็นมาของการให้ความสำคัญแก่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตั้งแต่อดีตนั้น มักจะมีรากฐานทางความคิดมาจากคำสอนหรือแนวปฏิบัติของศาสนาสำคัญที่มีอิทธิพลในสังคมนั้น ๆ ซึ่งจะทำให้เรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดตะวันออกแตกต่างกับแนวคิดทางตะวันตก อย่างไรก็ตาม ศาสนาพุทธศาสนาล้วนสอนให้มนุษย์รู้จักเห็นคุณค่าที่มีในตัวมนุษย์ทุกคนอย่างเสมอกัน และปฏิบัติต่อกันเช่นมนุษย์ควรปฏิบัติต่อมนุษย์ มิใช่กระทำเหมือนกับผู้อื่นไม่มีชีวิตและจิตใจ อันส่งผลให้พัฒนาการด้านการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นในสมัยปัจจุบัน เนื่องจากได้รับความสำคัญจากเหล่าประชาคมระหว่างประเทศ ตลอดจนนักกฎหมายทั้งหลาย ล้วนเห็นพ้องต้องกันว่าลักษณะการกระทำใดที่ก้าวล่วงต่อร่างกายหรือจิตใจของผู้ถูกกระทำ ซึ่งมนุษย์ทั่วไปสามารถตระหนักได้ว่าการปฏิบัติเช่นนั้นเป็นการลบหลู่ ดูหมิ่น หรือก่อความเสียหายอย่างร้ายแรงภายในจิตใจของผู้ถูกกระทำ หรือแม้แต่เป็นการกระทำที่ไม่ให้ความเคารพนับถือในศักดิ์ศรีของมนุษย์ผู้อื่นอย่างร้ายแรงย่อมเป็นลักษณะการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสะท้อนให้เห็นว่าสารัตถะสำคัญอันเป็นรากฐานของแนวคิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นได้แก่ สิทธิในชีวิตและร่างกาย และสิทธิในความเสมอภาค ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่มนุษย์ทุกคนต้องได้รับการปกป้องคุ้มครอง การให้คำนิยามเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นนี้ ยังส่งผลสำคัญให้เหล่าประชาคมระหว่างประเทศมุ่งสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจ และเพิ่มมาตรฐานการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่บุคคลให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นตามหลักการต่าง ๆ ที่จะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

2.1.2 การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน

การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในสมัยปัจจุบันล้วนมีรากฐานมาจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นสำคัญ เนื่องด้วยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้มีการกล่าวถึงหลักการต่างๆที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างให้การยอมรับและมุ่งสนับสนุนให้หลักการที่กำหนดไว้สามารถเกิดขึ้นได้จริง ซึ่งประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่ทำให้การยอมรับหลักการสำคัญในปฏิญญาดังกล่าวนี้นี้ด้วยเช่นกัน โดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้นเกิดขึ้นจากการที่สหประชาชาติได้จัดทำขึ้นและกำหนดพันธกรณีต่างๆให้แก่รัฐสมาชิกนำไปปฏิบัติตามเพื่อแสดงถึงการให้ความร่วมมือต่อหลักสำคัญที่มีไว้คุ้มครองประชาชนทุกคน จนในที่สุดได้มีการลงมติยอมรับและประกาศใช้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ซึ่งประกอบไปด้วยข้อกำหนด 30 ข้อ โดยมีการแบ่งแยกแสดงให้เห็นถึงการรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพหลายประเภท และสามารถจำแนกได้เป็นสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (Civil and Political Rights) และ สิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม (Economic and

¹⁰บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, หน้า 91.

Social Rights) สิ่งสำคัญที่มีการกำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้ คือ ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการมุ่งให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เอาไว้ โดยสามารถเห็นได้จากคำปรารภ ซึ่งให้เหล่าประชาคมระหว่างประเทศส่งเสริมความคุ้มครองแก่ศักดิ์ศรีที่มีมาแต่กำเนิดของประชาชนทุกคนในรัฐ เนื่องจากศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นเป็นรากฐานแห่งสิทธิเสรีภาพทั้งปวง¹¹ นอกจากนี้ ยังมีการกล่าวถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยสามารถเห็นได้ จากข้อ 1 ที่กล่าวว่า มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิ ต่างมีเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ”¹²

ตามคำปรารภและบทบัญญัติในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้นต่างสะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งหมายและการให้ความสำคัญแก่ศักดิ์ศรีที่มีอยู่ติดตัวมนุษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน แม้ในปฏิญญาดังกล่าวจะมีได้มีการให้คำจำกัดความหรือนิยามของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้อย่างชัดเจน เนื่องจากอาจเป็นการเปิดกว้างให้มีการตีความถึงค่านิยมของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยที่รัฐสมาชิกต่างยังสามารถจะนำหลักการสากลนี้ไปปรับใช้แก่ประเทศของตนพร้อมกับคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามแบบที่ตนเข้าใจ โดยคำนึงถึงบริบทสังคมที่แตกต่างกันไปในแต่ละรัฐนั่นเอง แต่เมื่อดูถึงเนื้อหาสาระตามที่ได้รับการบัญญัติรับรองไว้ในปฏิญญาสากลฉบับนี้แล้วทำให้สามารถทราบถึงความหมายของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ที่อาจเป็นที่เข้าใจในเบื้องต้นในระดับสากลได้ว่าเป็นคุณค่าของมนุษย์ทุกคนที่ควรได้รับความคุ้มครองจากรัฐและเหล่าประชาคมระหว่างประเทศ รวมทั้งจากมนุษย์ทุกคน โดยเคารพในศักยภาพของมนุษย์ที่จะสามารถเปลี่ยนแปลงพัฒนาตนไปสู่ความสมบูรณ์ตราบเท่าที่ยังมีชีวิตอยู่ เป็นการยืนยันว่ามนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีที่ไม่อาจถูกกระทำหรือใช้เยี่ยงสัตว์สิ่งของได้ และต้องให้การยอมรับในเหตุผลและมโนธรรมที่มีความแตกต่างของมนุษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

เมื่อปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้วางรากฐานแห่งหลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้แล้ว เหล่าประชาคมระหว่างประเทศจึงหาหนทางร่วมกันเพื่อยกระดับการรับรองคุ้มครองคุณค่าที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคนให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยการจัดทำสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่มุ่งให้รัฐสมาชิกต่าง ๆ ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิในชีวิตและร่างกาย สิทธิในความเสมอภาค ตลอดจนแสดงให้รัฐสมาชิกเห็นถึงลักษณะการกระทำใดที่มนุษย์ไม่สมควรปฏิบัติต่อมนุษย์ด้วยกัน ทั้งการกระทำของบุคคลต่อบุคคล หรืออาจเป็นการกระทำของรัฐต่อบุคคลก็ตามซึ่งสามารถพบเห็นแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ปรากฏอยู่ในสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนดังต่อไปนี้

¹¹ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 คำปรารภ.

¹²ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ข้อ 1.

1. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR)

สนธิสัญญาฉบับนี้ได้บัญญัติรับรองสิทธิในชีวิตและร่างกายสิทธิในความเสมอภาคของมนุษย์ทุกคน พร้อมทั้งขยายความถึงการคุ้มครองมนุษย์จากการกระทำใด ๆ อันมีลักษณะของการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยมีการบัญญัติรับรองไว้ในส่วนที่เป็นอารัมภบทและมีการบัญญัติรับรองสิทธิทั้งหลายอีก 53 ข้อ ทั้งนี้ ในส่วนที่เป็นอารัมภบทได้มีการกล่าวถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์¹³ โดยกล่าวว่า ศักดิ์ศรีนั้นเป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนมาแต่กำเนิด และเป็นรากฐานแห่งสิทธิเสรีภาพทั้งปวงของมนุษย์ ศักดิ์ศรีของมนุษย์ทุกคนจะมีได้นั้น ต้องประกอบไปด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานเสียก่อน และสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ สิทธิในชีวิตและร่างกาย สิทธิในความเสมอภาค กล่าวคือ หากมนุษย์คนใดเกิดมาโดยไม่มีสิทธิในชีวิตและร่างกายของตน ย่อมสามารถถูกผู้อื่นปฏิบัติต่อตนอย่างมิใช่มนุษย์ได้ เช่นการถูกปฏิบัติโดยไม่คำนึงถึงความเจ็บปวด ทรมานของชีวิตและร่างกาย การกระทำลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการไร้ซึ่งศักดิ์ศรีของมนุษย์ผู้ถูกกระทำ หรือกรณีที่มีมนุษย์คนใดแม้ได้รับการคุ้มครองสิทธิในชีวิตและร่างกาย แต่กลับถูกเลือกปฏิบัติให้ด้อยกว่ามนุษย์คนอื่น ๆ ย่อมแสดงให้เห็นว่าศักดิ์ศรีของบุคคลผู้ถูกเลือกปฏิบัตินั้นถูกเพิกเฉย ซึ่งแท้ที่จริงแล้วมนุษย์ทุกคนล้วนเกิดมาพร้อมกับคุณค่าในตัวเองที่มีอาจมีใครพรากไปหรือทำให้ด้อยค่าลงได้ การปฏิบัติต่อมนุษย์ให้แตกต่างกันเช่นนี้ไม่อาจเรียกว่าให้ความเคารพต่อศักดิ์ศรีของมนุษย์ทุกคนอย่างเสมอภาคกัน ด้วยเหตุนี้ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองจึงบัญญัติไว้ซึ่งข้อห้ามที่มนุษย์ไม่อาจปฏิบัติต่อกันโดยไม่เคารพในศักดิ์ศรีและสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ผู้อื่นเพื่อให้เห็นถึงกรณีการละเมิดสิทธิในชีวิตและร่างกาย และสิทธิในความเสมอภาคได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ข้อห้ามต่าง ๆ ที่มีการบัญญัติให้เหล่าประชาคมระหว่างประเทศได้ตระหนักถึงการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนนั้น สามารถเห็นได้จากการบัญญัติให้การกระทำใดที่บุคคลถูกพรากไปซึ่งชีวิตของพวกเขาโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรย่อมมิอาจยอมรับได้ หากรัฐใดยังคงกำหนดให้มีการลงโทษประหารชีวิต ย่อมสามารถกระทำใดเฉพาะแต่กรณีที่เป็นคดีอุกฉกรรจ์ตามกฎหมายที่ใช้บังคับในขณะบุคคลผู้นั้นกระทำความผิด¹⁴ และบุคคลจะถูกทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติ

¹³The Office of the High Commissioner for Human Rights, The International Covenant on Civil and Political Right 1966 [Online], Available from :<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>

¹⁴Article 6 of The International Covenant on Civil and Political Rights

“1. Every human being has the inherent right to life. This right shall be protected by law. No one shall be arbitrarily deprived of his life.

2. In countries which have not abolished the death penalty, sentence of death may be imposed only for the most serious crimes in accordance with the law in force at the time of the commission of the crime and

หรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้ามิได้¹⁵ การคุ้มครองมนุษย์จากการกระทำทำทรมาน หรือโหดร้ายไร้มนุษยธรรมเช่นนี้ เป็นการรักษาไว้ซึ่งคุณค่าสำคัญของมนุษย์ทุกคนที่จะไม่ได้รับการปฏิบัติที่ลดคุณค่าบุคคลให้กลายเป็นสิ่งอื่นที่ต่ำกว่า รวมถึงปกป้องสิทธิในชีวิตและร่างกาย ซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้ ยังบัญญัติห้ามการนำบุคคลใดไปเป็นทาส หรือบังคับใช้แรงงานของบุคคลโดยเขาไม่สมัครใจ¹⁶ ซึ่งกรณีดังกล่าวอาจเห็นได้จากการออกคำสั่งของ

not contrary to the provisions of the present Covenant and to the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide. This penalty can only be carried out pursuant to a final judgement rendered by a competent court.

3. When deprivation of life constitutes the crime of genocide, it is understood that nothing in this article shall authorize any State Party to the present Covenant to derogate in any way from any obligation assumed under the provisions of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide.

4. Anyone sentenced to death shall have the right to seek pardon or commutation of the sentence. Amnesty, pardon or commutation of the sentence of death may be granted in all cases.

5. Sentence of death shall not be imposed for crimes committed by persons below eighteen years of age and shall not be carried out on pregnant women.

6. Nothing in this article shall be invoked to delay or to prevent the abolition of capital punishment by any State Party to the present Covenant.”

¹⁵ Article 7 of The International Covenant on Civil and Political Rights

“No one shall be subjected to torture or to cruel, inhuman or degrading treatment or punishment. In particular, no one shall be subjected without his free consent to medical or scientific experimentation.”

¹⁶ Article 8 of The International Covenant on Civil and Political Rights

“1. No one shall be held in slavery; slavery and the slave-trade in all their forms shall be prohibited.

2. No one shall be held in servitude.

3. (a) No one shall be required to perform forced or compulsory labour;

(b) Paragraph 3 (a) shall not be held to preclude, in countries where imprisonment with hard labour may be imposed as a punishment for a crime, the performance of hard labour in pursuance of a sentence to such punishment by a competent court;

(c) For the purpose of this paragraph the term "forced or compulsory labour" shall not include:

(i) Any work or service, not referred to in subparagraph (b), normally required of a person who is under detention in consequence of a lawful order of a court, or of a person during conditional release from such detention;

(ii) Any service of a military character and, in countries where conscientious objection is recognized, any national service required by law of conscientious objectors;

ผู้บังคับบัญชาที่ให้ทหารไปปฏิบัติภารกิจนอกเหนือวัตถุประสงค์ของกองทัพ อีกทั้ง ยังพบเห็น การบัญญัติคุ้มครองสิทธิในความเสมอภาค ซึ่งเป็นสาระสำคัญของอีกประการหนึ่งของศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์¹⁷ โดยสนับสนุนให้รัฐต่าง ๆ ให้ความคุ้มครองประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดย ปราศจากการเลือกปฏิบัติ อันมีลักษณะเป็นการแบ่งแยกบุคคลด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นใด ถิ่นกำเนิด ทรัพย์สิน เผ่าพันธุ์ ถิ่นกำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ และยังพบเห็นการบัญญัติให้การจับกุมบุคคลใดโดยปราศจากอำนาจตามกฎหมาย ย่อมมิอาจกระทำได้¹⁸ ประกอบกับ ขณะเข้าจับกุมนั้นผู้ถูกจับกุมต้องได้รับแจ้งถึงเหตุผลและข้อหาที่ เป็นสาเหตุแห่งการจับกุมอย่างชัดแจ้ง ซึ่งการรับรองคุ้มครองเหล่านี้เป็นสิ่งที่รัฐต้องดำเนินการให้ สามารถเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมแก่ประชาชนทุกคน รวมถึงบุคคลผู้เป็นทหารด้วยเช่นกัน

(iii) Any service exacted in cases of emergency or calamity threatening the life or well-being of the community;

(iv) Any work or service which forms part of normal civil obligations.”

¹⁷ Article 26 of The International Covenant on Civil and Political Rights

“All persons are equal before the law and are entitled without any discrimination to the equal protection of the law. In this respect, the law shall prohibit any discrimination and guarantee to all persons equal and effective protection against discrimination on any ground such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.”

¹⁸ Article 9 of The International Covenant on Civil and Political Rights

“1. Everyone has the right to liberty and security of person. No one shall be subjected to arbitrary arrest or detention. No one shall be deprived of his liberty except on such grounds and in accordance with such procedure as are established by law.

2. Anyone who is arrested shall be informed, at the time of arrest, of the reasons for his arrest and shall be promptly informed of any charges against him.

3. Anyone arrested or detained on a criminal charge shall be brought promptly before a judge or other officer authorized by law to exercise judicial power and shall be entitled to trial within a reasonable time or to release. It shall not be the general rule that persons awaiting trial shall be detained in custody, but release may be subject to guarantees to appear for trial, at any other stage of the judicial proceedings, and, should occasion arise, for execution of the judgement.

4. Anyone who is deprived of his liberty by arrest or detention shall be entitled to take proceedings before a court, in order that that court may decide without delay on the lawfulness of his detention and order his release if the detention is not lawful.

5. Anyone who has been the victim of unlawful arrest or detention shall have an enforceable right to compensation.”

2. อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment – CAT)

อนุสัญญานี้มีความมุ่งหมายเพื่อระงับยับยั้งการทรมานอันเป็นการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมถึงสาระสำคัญแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยเช่นกัน อีกทั้งยังจัดทำขึ้นเพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยส่งเสริมการป้องกัน ต่อต้าน และลงโทษบุคคลผู้กระทำการทรมานผู้อื่น หรือปฏิบัติต่อบุคคลอื่นอย่างโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีของเขา ทั้งนี้ อาจเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐหรือบุคคลใดที่กระทำในนามของเจ้าหน้าที่รัฐ¹⁹ ซึ่งสามารถเห็นเจตนารมณ์แห่งการคุ้มครองได้จากส่วนอารัมภบท²⁰ของสนธิสัญญา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมุ่งให้ความสำคัญแก่ศักดิ์ศรีของมนุษย์ทุกคนที่จะไม่ถูกพรากไปด้วยการกระทำที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยี ซึ่งการกระทำเช่นนั้นย่อมจะส่งผลกระทบต่อสิทธิในชีวิตและร่างกาย และสิทธิในความปลอดภัยของมนุษย์ผู้ถูกระทำ สนธิสัญญานี้ดังกล่าวจึงได้บัญญัติขยายความการกระทำที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรีไว้ โดยกล่าวถึงนิยามของ“การทรมาน” ให้หมายถึง การกระทำใดที่ทำได้ทำโดยเจตนาก่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานอย่างสาหัส ไม่ว่าจะทางกายหรือจิตใจของบุคคล²¹ ทั้งนี้ รัฐภาคีต้องมีมาตรการทั้งทางนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ หรือมาตรการอื่นใดที่มีประสิทธิภาพ²² และเมื่อเกิดการกระทำที่รุนแรงแก่บุคคลใด

¹⁹ โฉมทัย วัฒนาพรนิกร, “การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ. 1984 ศึกษากรณีประเทศไทย,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2552), หน้า 18.

²⁰ United Nations, Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 1984 [Online], Available from : <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cat.aspx>

²¹ Article 1 of Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment

“1. For the purposes of this Convention, the term "torture" means any act by which severe pain or suffering, whether physical or mental, is intentionally inflicted on a person for such purposes as obtaining from him or a third person information or a confession, punishing him for an act he or a third person has committed or is suspected of having committed, or intimidating or coercing him or a third person, or for any reason based on discrimination of any kind, when such pain or suffering is inflicted by or at the instigation of or with the consent or acquiescence of a public official or other person acting in an official capacity. It does not include pain or suffering arising only from, inherent in or incidental to lawful sanctions.

2. This article is without prejudice to any international instrument or national legislation which does or may contain provisions of wider application.”

²² Article 2 of Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment

“1. Each State Party shall take effective legislative, administrative, judicial or other measures to prevent acts of torture in any territory under its jurisdiction.

แล้ว รัฐภาคีแต่ละรัฐจะต้องมีหลักประกันในระบบกฎหมายของตน โดยกำหนดให้เหยื่อแห่งการกระทำจากการทรมานมีสิทธิได้รับการชดใช้ทดแทน และสามารถบังคับให้ชดใช้อย่างเป็นธรรม และเพียงพอสำหรับค่าสินไหมทดแทน รวมถึงวิธีการฟื้นฟูอย่างเต็มรูปแบบเท่าที่จะสามารถทำได้ สำหรับกรณีที่เหยื่อถูกกระทำการทรมานจนถึงแก่ชีวิตนั้น รัฐต้องจัดให้บุคคลผู้อยู่ในอุปการะของผู้เสียชีวิตมีสิทธิที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาฝ่ายผู้เสียหายเท่าที่จะสามารถทำได้²³

3. อนุสัญญาว่าด้วยการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women - CEDAW)

อนุสัญญานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ โดยให้หลักประกันว่าสตรีและบุรุษมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเสมอภาคกัน อีกทั้ง รัฐต้องจัดให้มีมาตรการเพื่อสนับสนุนความก้าวหน้าของสตรีหรือมาตรการอื่นใดเพื่อให้ความเสมอภาคของชายและหญิงเกิดขึ้นอย่างแท้จริง ทั้งนี้ รัฐต้องดำเนินการคุ้มครองหลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิของสตรีในด้านการเมืองและการดำรงชีวิต สิทธิในการได้รับการศึกษา โอกาสที่สตรีจะได้รับการจ้างงาน ตลอดจนการปกป้องสตรีในสถานที่ทำงาน ซึ่งการปกป้องเหล่านี้ย่อมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ผู้หญิงทุกคนต้องได้รับความคุ้มครองจากรัฐ รวมถึงทหารหญิงที่มักจะพบว่ามีการก้าวล่วงต่อสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ เมื่อพวกเขาปฏิบัติงานภายในกองทัพ ประกอบกับ การดำรงชีวิตของพวกเขาในสถานที่ทำงานมักจะประสบกับอุปสรรคมากกว่าทหารเพศชายอยู่เสมอ²⁴

4. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights - ICESCR)

2. No exceptional circumstances whatsoever, whether a state of war or a threat of war, internal political instability or any other public emergency, may be invoked as a justification of torture.

3. An order from a superior officer or a public authority may not be invoked as a justification of torture.”

²³Article 14 of Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment

“1. Each State Party shall ensure in its legal system that the victim of an act of torture obtains redress and has an enforceable right to fair and adequate compensation, including the means for as full rehabilitation as possible. In the event of the death of the victim as a result of an act of torture, his dependants shall be entitled to compensation.

2. Nothing in this article shall affect any right of the victim or other persons to compensation which may exist under national law.”

²⁴ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ , 2551), หน้า 15-16.

สนธิสัญญาฉบับนี้มีเจตนารมณ์เพื่อให้รัฐสมาชิกต่าง ๆ กำหนดมาตรการทางกฎหมายที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตของประชาชนทุกคนในรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการรับรองคุ้มครองสิทธิในการทำงาน สิทธิในชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีหรือมีมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอ สิทธิที่จะมีสวัสดิการสังคม สิทธิในการศึกษา สิทธิด้านสุขภาพ และสิทธิที่จะมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรมในสังคมของรัฐนั้น²⁵ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเหล่าประชาคมระหว่างประเทศที่ต้องนำหลักการตามสนธิสัญญาฉบับดังกล่าวไปปรับใช้เพื่อกำหนดมาตรการทางกฎหมายให้บุคคลผู้เป็นทหารมีมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอเช่นเดียวกับประชาชนทุกคนในรัฐ

5. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child - CRC)

อนุสัญญาฉบับนี้มุ่งเน้นให้รัฐสมาชิกรับรองคุ้มครองสิทธิทั้งหลายที่เด็กควรได้รับ ซึ่งประกอบไปด้วยสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย สวัสดิภาพของเด็ก นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้รัฐจัดสวัสดิการสังคมแก่เด็ก พร้อมทั้งให้ความคุ้มครองสิทธิทางแพ่งแก่เด็กในฐานะที่เขาเป็นพลเมืองของรัฐที่มีชื่อ มีสัญชาติ และสามารถได้รับอุปการะเลี้ยงดูจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองโดยรัฐจะเป็นผู้กำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้หลักการดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม²⁶ อาทิเช่น การที่รัฐให้ค่าเลี้ยงดูแก่บุตรของทหารผ่านศึกหรือทหารผู้เสียชีวิตในการปฏิบัติภารกิจเพื่อประเทศชาติ

6. อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination CERD)

อนุสัญญาฉบับนี้กล่าวถึงคำจำกัดความของการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติของบุคคล โดยมุ่งคุ้มครองการกระทำที่มีลักษณะกีดกัน การจำแนก การจำกัด หรือการเอื้ออำนวยแก่บุคคลใดเป็นพิเศษด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ สีผิว เชื้อสาย ชาตินิกาย หรือเผ่าพันธุ์ และรัฐสมาชิกต้องกำหนดมาตรการเพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ²⁷ โดยอาจพบเห็นการดำเนินการดังกล่าวในประเทศที่มีประชากรอาศัยอยู่หลากหลายเชื้อชาติ เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการทหาร ซึ่งคณะกรรมการจะประกอบไปด้วยบุคคลผู้มีความหลากหลายเชื้อชาติเพื่อป้องกันการใช้ดุลพินิจเลือกบุคคลเชื้อชาติใดเป็นพิเศษ

²⁵ สิทธิมนุษยชน , ICESCR : กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม [ออนไลน์] , แหล่งที่มา <https://humanrights.mfa.go.th/th/humanrights/obligation/international-human-rights-mechanism/ICESCR.php>

²⁶ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์ เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ, อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก Convention on the Rights of the Child และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child (กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์ เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ , 2555), หน้า 11-13.

²⁷ สิทธิมนุษยชน , CERD : อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ [ออนไลน์] , แหล่งที่มา <https://humanrights.mfa.go.th/th/humanrights/obligation/international-human-rights-mechanism/CERD.php>

7. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (Convention on the Rights of the Persons with Disabilities - CRPD)

เป็นอนุสัญญาฉบับนี้มุ่งเน้นไปที่การจัดอุปสรรคที่สร้างความลำบากในการดำเนินชีวิตของผู้พิการ ตลอดจนการแก้ไขความเสียเปรียบทางสังคม ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติและขัดขวางพัฒนาการทางคุณภาพชีวิตของคนพิการเป็นอย่างมาก จึงถือเป็นอนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ให้หลักประกันในสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อคนพิการเพื่อสร้างความเท่าเทียมให้เกิดในสังคมได้แท้จริง²⁸ การคุ้มครองดังกล่าวนี้ย่อมรวมถึงทหารผู้มีความพิการที่ต้องได้รับความคุ้มครองจากสมาชิกทุกคนในกองทัพเช่นเดียวกับทหารคนอื่น ๆ

8. อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance - CED)

พันธกรณีภายใต้อนุสัญญาฉบับนี้กำหนดให้รัฐสมาชิกต้องกำหนดให้การบังคับบุคคลให้สาบสูญเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายภายในรัฐนั้น นอกจากนี้ ต้องกำหนดให้ความผิดดังกล่าวต้องไม่เป็นความผิดในทางการเมืองที่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกันได้ สำหรับการเหยียนั้นรัฐต้องให้หลักประกันสิทธิแก่เหยื่อหรือครอบครัวของผู้เสียหายที่จะได้รับการชดเชยและค่าสินไหมทดแทนอย่างเพียงพอและเป็นธรรม²⁹

สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่กล่าวมาข้างต้นนี้ล้วนมีความเกี่ยวข้องพันกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพของประเทศต่าง ๆ เป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นมาตรฐานสากลที่มุ่งเน้นให้เหล่าประชาคมระหว่างประเทศตระหนักถึงการปกป้องคุ้มครองคุณค่าสำคัญในตัวมนุษย์ทุกคนให้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนแล้วทั้ง 7 ฉบับ เว้นแต่อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ โดยประเทศไทยได้ลงนามในสนธิสัญญาฉบับดังกล่าวแล้วเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2555 และอยู่ระหว่างการดำเนินการเพื่อให้สัตยาบันเข้าเป็นภาคี อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ตามอนุสัญญาทั้งหลายที่กล่าวมาแล้ว แต่หลักการตามอนุสัญญาเหล่านี้ยังคงเป็นเพียงหลักการขั้นพื้นฐานที่ไม่ได้กำหนดมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีของทหารไว้อย่างเป็นทางการ จึงเป็นสาเหตุให้เหล่าประชาคมระหว่างประเทศร่วมกันพัฒนามาตรฐานสากลที่จะกล่าวถึงให้หัวข้อต่อ ๆ ไป

²⁸ สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ , อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (CRPD) [ออนไลน์] , แหล่งที่มา <https://bit.ly/2T6kavL>

²⁹ สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง , อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ [ออนไลน์] , แหล่งที่มา <https://law.mfu.ac.th/law-news/law-detail/detail/News/6856.html>

2.1.3 การประชุมระหว่างประเทศของสถาบันผู้ตรวจการกองทัพ (International Conference of Ombuds Institutions For the Armed Forces)

เพื่อให้หลักการตามสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนสามารถปรากฏให้เห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลผู้เป็นทหาร เจตนารมณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดการประชุมระหว่างประเทศของสถาบันผู้ตรวจการกองทัพขึ้น ซึ่งเป็นการประชุมที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างเข้าร่วมกันโดยมุ่งเสริมสร้างและพัฒนาแนวทางปฏิบัติอันเหมาะสม และศึกษาถึงอำนาจหน้าที่ขององค์กรหรือหน่วยงานตรวจสอบกองทัพของรัฐสมาชิกซึ่งอาจมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันไปแต่ละประเทศ การประชุมดังกล่าวส่งผลสำคัญต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารของรัฐสมาชิกเป็นอย่างมาก เนื่องจากการประชุมดังกล่าวเป็นความประสงค์ร่วมกันของเหล่าประชาคมระหว่างประเทศเพื่อให้มีมาตรการตรวจสอบความเป็นไปภายในกองทัพ โดยเฉพาะการริเริ่มจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานตรวจสอบกองทัพนั้น เป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ประชาชนในรัฐว่ากองทัพจะดำเนินงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและโปร่งใส อีกทั้ง ยังเป็นการป้องกันการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารจากการกระทำอันไม่เหมาะสมของผู้บังคับบัญชาด้วยเช่นกัน

การประชุมครั้งแรกนี้ได้จัดขึ้นเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2009 ในเบอร์ลิน โดยเป็นการเข้าร่วมของเหล่าผู้ตรวจการแห่งรัฐสมาชิกมากกว่า 25 รัฐ ซึ่งในระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการพยายามติดต่อขอความร่วมมือไปยังรัฐต่าง ๆ ที่สนใจในการจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานตรวจสอบกองทัพอยู่เสมอ ต่อมาในปี ค.ศ. 2010 ได้มีการจัดการประชุมดังกล่าวขึ้นอีกครั้งที่กรุงเวียนนา โดยครั้งนี้ทางศูนย์สำหรับการควบคุมกองทัพอย่างเป็นทางการปไตยแห่งเจนีวา (Geneva Centre for Democratic Control of Armed Forces) เป็นองค์กรผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือคู่มือสำหรับปฏิบัติงานขององค์กรหรือหน่วยงานตรวจสอบกองทัพด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ เพื่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพของรัฐสมาชิกที่จะนำไปใช้ศึกษาให้เกิดประโยชน์เกี่ยวกับองค์กรหรือหน่วยงานตรวจสอบกองทัพที่รัฐของตนจัดตั้งขึ้นมาใหม่ และต่อมาในการประชุมครั้งที่ 3 ได้มีการจัดขึ้นที่เมืองเบลเกรดในปี ค.ศ. 2011 ซึ่งการประชุมครั้งนี้มีการนำเสนอเกี่ยวกับร่างคู่มือที่กำหนดบริบทขององค์กรหรือหน่วยงานตรวจสอบกองทัพ ตลอดจนวัตถุประสงค์ที่จำต้องมุ่งส่งเสริมให้มีมาตรการต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งการจัดทำร่างคู่มือดังกล่าวซึ่งร่วมจัดทำโดยศูนย์สำหรับการควบคุมกองทัพอย่างเป็นทางการปไตยแห่งเจนีวา (DCAF) นั้นได้รับการตอบรับจากรัฐสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมเป็นอย่างดี และได้มีการจัดการ

ประชุมดังกล่าวเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยได้รับความร่วมมือในการจัดทำข้อมูลหรือคู่มือปฏิบัติงานจากศูนย์สำหรับการควบคุมกองทัพอย่างเป็นทางการโดยแห่งเงินว่า (DCAF) อยู่หลายครั้งด้วยกัน³⁰

ปัจจุบันนี้การประชุมระหว่างประเทศของสถาบันผู้ตรวจการกองทัพ (ICOAF)³¹ประกอบไปด้วยตัวแทนของผู้ตรวจการกองทัพจากรัฐสมาชิกต่าง ๆ มากกว่า 80 รัฐ ซึ่งมีประเทศที่เป็นสมาชิกเข้าร่วมในการประชุมดังกล่าวอยู่ทั่วโลก เช่น สหราชอาณาจักร ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส เยอรมนี เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีตัวแทนจากองค์กรระหว่างประเทศอีกมากมายที่เข้าร่วมสังเกตการณ์ในการประชุมด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะองค์การสหประชาชาติ ซึ่งเป็นอีกองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่ทหารในกองทัพของเหล่าประชาคมระหว่างประเทศ

จะเห็นได้ว่าแนวคิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้รับการพัฒนาเรื่อยมาจนถึงสมัยปัจจุบัน ซึ่งเหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างร่วมกันนำหลักแนวคิดดังกล่าวมาปรับปรุงและพัฒนามาตรการทั้งหลายเพื่อให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สามารถเห็นได้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการร่วมมือกันระหว่างรัฐเพื่อสรรหามาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีของทหารในกองทัพที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด และสอดคล้องกับมาตรฐานสากลที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศมุ่งยกระดับความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานให้แก่มนุษย์ทุกคนโดยไม่คำนึงถึงลักษณะความแตกต่างใด ๆ ของปัจเจกบุคคล ดังนั้น การประชุมระหว่างประเทศของสถาบันผู้ตรวจการกองทัพจึงเปรียบเสมือนรากฐานสำคัญอันจะทำให้รัฐต่าง ๆ สามารถพัฒนากลไกหรือมาตรการทั้งหลายให้สัมฤทธิ์ผลต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารได้อย่างแท้จริง

2.1.4 ร่างข้อบ่งชี้ด้วยการกำกับการบริหารงานยุติธรรมของศาลทหาร (Decaux Principles)

เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิของทหารในกระบวนการยุติธรรมทางศาลทหารได้รับความคุ้มครองคล้ายกับพลเรือนทั่วไป จึงมีการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานในศาลทหารโดยสหประชาชาติ (United Nation) ซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศที่มีความสำคัญต่อการยกระดับความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ประชาชนทุกคนไม่ว่าจะเป็นบุคคลผู้อยู่ในสถานะใดเมื่อองค์การสหประชาชาติถูกจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการในวันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ. 1945 แล้ว ในวันดังกล่าวยังเป็นวันที่กฎบัตรสหประชาชาติมีผลใช้บังคับด้วยเช่นกัน ซึ่งกฎบัตรสหประชาชาตินี้เป็นข้อตกลงอันเกิด

³⁰Benjamin S. Buckland and William McDermott, OMBUDS INSTITUTIONS FOR THE ARMED FORCES : A HANDBOOK (Geneva: DCAF, 2012), pp. i-ii.

³¹International Conference of Ombuds Institutions For the Armed Forces, What Are Ombuds Institutions for the Armed Forces?[Online] , Available from :<https://www.icoaf.org/models>

จากการลงนามร่วมกันของรัฐต่าง ๆ ซึ่งรัฐทั้งหลายที่ให้สัตยาบันในกฎบัตรสหประชาชาติต้องผูกพันต่อหลักการ และดำเนินงานต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์การสหประชาชาติ³²

สำหรับบุคคลผู้เป็นทหารนั้นแม้จะมีสถานะหนึ่งเป็นบุคคลผู้ต้องปฏิบัติตามคำสั่ง กฎระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนเชื่อฟังผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด แต่เขายังเป็นประชาชนคนหนึ่งซึ่งรัฐต้องให้การรับรองคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของเขาด้วยเช่นกัน หากการกระทำใดกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของทหารผู้เป็นประชาชนคนหนึ่งของรัฐ การกระทำนั้นย่อมเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เมื่อรัฐใดละเลยต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนในรัฐแล้ว ถือว่ารัฐดังกล่าวได้ฝ่าฝืนต่อพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนที่ตนได้ให้สัตยาบันไว้ อีกทั้งยังฝ่าฝืนต่อหลักการสำคัญที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างให้การยอมรับ ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นเหตุให้สหประชาชาติเล็งเห็นถึงความสำคัญของการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพของรัฐสมาชิก โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในศาลทหารที่ยังคงมีความแตกต่างจากศาลพลเรือน ประเด็นดังกล่าวได้รับการเสนอในที่ประชุมของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นการประชุมเพื่อมุ่งเสริมสร้างความสมบูรณ์ให้แก่ระบบตุลาการ ความเป็นอิสระและความเป็นกลางของตุลาการ คณะลูกขุน ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดี ทั้งนี้ คณะกรรมการได้มอบหมายให้เอ็มมานูเอลเดอไก้ (Emmanuel Decaux) ผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติประจำคณะอนุกรรมการว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนดำเนินการศึกษาประเด็นต่าง ๆ โดยร่วมกันปรึกษาหารือกับผู้ชำนาญการด้านสิทธิมนุษยชน นักนิติศาสตร์ และเจ้าหน้าที่ทหารอื่น ๆ การศึกษาดังกล่าวใช้ระยะเวลาอยู่หลายปี ซึ่งในท้ายที่สุดได้มีการจัดทำร่างข้อบทว่าด้วยการกำกับการบริหารงานยุติธรรมของศาลทหาร (Decaux Principles) หรืออาจเรียกว่า หลักการ “Decaux” อันถือเป็นมาตรฐานสากลขั้นต่ำของระบบศาลทหาร และก่อให้เกิดหลักสำคัญทั้ง 20 ประการ ดังนี้³³

1. ศาลทหารต้องตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายและเป็นไปตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ โดยศาลทหารเป็นองค์กรสังกัดฝ่ายตุลาการ ซึ่งเป็นอิสระจากฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร
2. ระบบศาลทหารต้องเคารพกฎเกณฑ์ของกฎหมายระหว่างประเทศ
3. การประกาศใช้กฎอัยการศึกไม่เป็นเหตุให้ยกเว้นการประกันสิทธิในการได้รับพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม

³² จิต จิตเสวี, องค์การระหว่างประเทศ. (องค์การระหว่างประเทศในกระแสโลกาภิวัตน์และภูมิภาคภิวัตน์) (กรุงเทพฯ : วิทยุชน , 2557), หน้า 145-147.

³³ ประเทือง ศรีหรั่งไพโรจน์, “ผลกระทบของการประกาศใช้กฎอัยการศึกต่อเขตอำนาจศาลทหารในคดีที่พลเรือนกระทำความผิด : ศึกษาเฉพาะกรณีคณะรักษาความสงบแห่งชาติประกาศใช้กฎอัยการศึกที่ราชอาณาจักรเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗,” (หลักสูตรเสนาธิการทหาร รุ่นที่ ๕๗ สาขาวิชาสังคม จิตวิทยา การทหาร วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2558), หน้า 27.

4. ในสภาวะสงคราม หลักการตามกฎหมายมนุษยธรรม โดยเฉพาะบทบัญญัติในอนุสัญญาเจนีวาว่าด้วยการปฏิบัติต่อเชลยสงคราม ต้องนำมาใช้ในศาลทหารด้วย
5. ศาลทหารไม่มีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาพลเรือน
6. ผู้คัดค้านทางมนุษยธรรมจิตสำนึก (conscientious objector) บุคคลที่ปฏิเสธไม่ยอมถูกเกณฑ์เป็นทหารโดยอ้างว่าการเป็นทหารนั้นขัดแย้งต่อมโนธรรมสำนึกหรือศาสนาที่ตนนับถือ หรือนายทหารที่ไม่ยินยอมปฏิบัติหน้าที่ตามที่ผู้บังคับบัญชาสั่งการโดยอ้างว่าการปฏิบัติหน้าที่นั้นขัดแย้งต่อมโนธรรมสำนึกหรือศาสนาที่ตนนับถือ บุคคลเหล่านั้นต้องได้รับการพิจารณาคดีโดยศาลพลเรือน
7. ศาลทหารไม่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาเยาวชนที่อายุไม่เกิน 18 ปี
8. ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาการกระทำความผิดที่มีลักษณะทางทหารอย่างเคร่งครัดซึ่งกระทำโดยบุคลากรทางทหาร
9. ศาลทหารไม่มีอำนาจพิจารณาการกระทำความผิดที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง ได้แก่ วิสามัญฆาตกรรม การบังคับให้บุคคลสูญหาย และการทรมานทารุณกรรม
10. มาตรการในการรักษาความลับทางทหารไม่อาจถูกนำมาใช้เพื่อยกเว้นการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมหรือเพื่อกระทบสิทธิมนุษยชน
11. ระบบคุกของศาลทหารต้องสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของกฎหมายระหว่างประเทศ
12. ควรให้มีหลักประกันเรื่องการจับกุมคุมขัง
13. ศาลทหารต้องมีความสามารถ เป็นกลาง และเป็นอิสระ
14. ศาลทหารต้องมีการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย
15. คู่ความต้องมีสิทธิในการโต้แย้งแสดงพยานหลักฐานได้เต็มที่
16. ระบบศาลทหารต้องไม่ขัดขวางผู้เสียหายที่ได้กล่าวโทษหรือฟ้องร้องดำเนินคดีทหาร รวมถึงการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม
17. สิทธิในการอุทธรณ์โต้แย้งคำพิพากษาของศาลทหารต่อศาลพลเรือนในระบบปกติ
18. หน้าที่ในการเชื้อฟังคำสั่งผู้บังคับบัญชาไม่อาจยกเว้นความรับผิดชอบทางอาญาทหารได้
19. ธรรมเนียมศาลทหารต้องถูกทบทวนตามพัฒนาการในทางสากลอยู่เสมอเพื่อยกเลิกโทษประหารชีวิต ในทุกกรณี โทษประหารชีวิตต้องไม่นำมาใช้แก่บุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี ผู้หญิงตั้งครรภ์ และแม่ที่มีลูกอายุน้อย และบุคคลที่มีปัญหาทางจิตและสติปัญญา
20. ธรรมเนียมศาลทหารต้องถูกพิจารณาทบทวนแก้ไขให้ดีขึ้น³⁴

³⁴ United Nations Digital Library, Issue of the administration of justice through military tribunals : report / submitted by the Special Rapporteur of the Sub-Commission on the Promotion and Protection of Human Rights, Emmanuel Decaux [Online] , Available from : <https://digitallibrary.un.org/record/571377>

หลักการ “Decaux” แสดงให้เห็นว่าองค์การสหประชาชาติมุ่งรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพของรัฐสมาชิกตลอดจนบุคคลผู้ต้องขังศาลทหาร โดยการสนับสนุนให้รัฐสมาชิกรับหลักการเหล่านี้ไปปรับใช้เพื่อเป็นมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารให้ชัดเจน และเห็นเป็นรูปธรรมจากการมีกระบวนการยุติธรรมทางทหารที่เอื้ออำนวยต่อการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของทหารได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะกระบวนการยุติธรรมที่ดำเนินการในศาลทหาร ซึ่งเป็นองค์กรผู้ใช้อำนาจตุลาการที่ควรได้รับความเชื่อถือในการพิจารณาตัดสินคดีจากประชาชนมากที่สุด อย่างไรก็ตาม หลักการดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องอย่างมากกับกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ประชาชนทั่วไปจำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางทหาร แต่สำหรับกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เกิดขึ้นระหว่างทหารด้วยกันภายในกองทัพนั้น สามารถนำมาปรับใช้กับมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพได้เพียงบางข้อเท่านั้น

จะเห็นได้ว่าแนวคิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีรากฐานทางความคิดมายาวนานตั้งแต่อดีตที่สังคมต่าง ๆ ล้วนตระหนักถึงคุณค่าสำคัญในตัวมนุษย์ได้จากคำสอนของศาสนา หรือลักษณะการปฏิบัติที่วิญญูชนทั่วไปสมัยนั้นต่างเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นการกระทำที่มนุษย์ไม่ควรปฏิบัติต่อมนุษย์ เมื่อระยะเวลาผ่านไปจึงได้มีพัฒนาการเกี่ยวพันนิยามของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งจากนักกฎหมายและการตระหนักรู้ของประชาชนในแต่ละรัฐ ซึ่งก่อให้เกิดเจตนาารมณ์ร่วมกันของเหล่าประชาคมระหว่างประเทศที่ประสงค์จะเห็นแนวคิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สามารถสัมฤทธิ์ผลได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารนั้น แม้พวกเขาอาจจำต้องถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการ หรืออาจได้รับความกระทบกระเทือนต่อเนื้อตัวร่างกายและจิตใจในการฝึกฝนหรือปฏิบัติการกิจเสี่ยงภัยบางกรณี แต่พวกเขาย่อมเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่สามารถได้รับการเคารพในศักดิ์ศรีเช่นเดียวกับประชาชนทุกคน ดังนั้น เหล่าประชาคมระหว่างประเทศจึงร่วมกันหามาตรการเพื่อปกป้องคุ้มครองทหารในรัฐของตนจากการกระทำอันละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยนำแนวคิดดังกล่าวมาเป็นรากฐานสำหรับการพัฒนาหลักหรือมาตรการคุ้มครองทหารต่อไป

2.2 ประเด็นการคุ้มครองทหารจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

มาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารนั้น สามารถพบเห็นได้หลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการบัญญัติรับรองเป็นตัวบทกฎหมายอย่างชัดเจน การออกแนวปฏิบัติภายในกองทัพ การกำหนดหลักเกณฑ์ในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหาร องค์กรหรือหน่วยงานภายนอกกองทัพ ตลอดจนหลักเกณฑ์การชดเชยเยียวยาทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อย่างไรก็ตาม มาตรการเหล่านี้ล้วนสะท้อนเจตนาารมณ์แห่งการมุ่งคุ้มครองลักษณะการกระทำละเมิด

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่แตกต่างกันไป โดยลักษณะการละเมิดศักดิ์ศรีของทหารนั้นอาจปรากฏได้ในลักษณะดังต่อไปนี้

2.2.1 ประเด็นการคุ้มครองปกป้องทหารจากความรุนแรง

การปกครองแบบสายบังคับบัญชาทหารนั้น อาจเป็นการปกครองบุคคลผู้ถืออาวุธซึ่งต้องมุ่งกวาดขันวินัยของผู้ใต้ปกครองอย่างเคร่งครัดอยู่เสมอ รวมถึงการฝึกฝนร่างกายของทหารผู้เข้ารับการฝึกบางกรณีจำเป็นต้องเกิดการกระทบกระทั่งจนถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของทหารผู้เข้ารับการฝึก โดยทั่วไปแล้ว “สายบังคับบัญชา” หมายถึง การจัดความสัมพันธ์ของอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ของบุคคลหรือหน่วยงานนั้น ๆ เป็นลำดับชั้นเรียงลงมา ซึ่งเป็นกลไกที่มีการแบ่งสายงานอย่างชัดเจนจนทำให้การปฏิบัติหน้าที่มีระบบระเบียบมากยิ่งขึ้น การสั่งการย่อมจะต้องดำเนินไปโดยบุคคลผู้อยู่ลำดับสูงสุดของสายบังคับบัญชานั้นสั่งการลงมาตามลำดับสายงานของตน³⁵ เมื่อการปฏิบัติงานของทหารในกองทัพต้องสั่งการเป็นระบบเช่นนี้ ประกอบกับระเบียบวินัยที่ถูกกำหนดไว้อย่างเคร่งครัดตามแบบธรรมเนียมทหาร ย่อมทำให้ผู้บังคับบัญชามีอำนาจควบคุมการกระทำต่าง ๆ ของผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งยังเป็นผู้ที่ให้คุณและโทษด้วยการใช้ดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาเองได้ในบางกรณี อย่างไรก็ตาม เหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างพบเจอกับปัญหาลักษณะเดียวกันที่เกิดขึ้นภายใต้การปกครองของทหารอันได้แก่ การกระทำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพโดยเกิดจากการใช้ความรุนแรงของผู้บังคับบัญชา หรือทหารผู้มีอำนาจเหนือกว่าบุคคลผู้ถูกระทำ เช่น กรณีนักเรียนทหารรุ่นพี่ใช้อำนาจควบคุมดูแลของตนเองสั่งลงโทษนักเรียนทหารรุ่นน้องอย่างรุนแรงเกินสมควรที่มนุษย์จะสามารถปฏิบัติตามคำสั่งนั้นได้ กรณีผู้บังคับบัญชาทหารซึ่งเป็นนายทหารสัญญาบัตรทำร้ายร่างกายพลทหารที่ไม่เชื่อฟังคำสั่งของตนหรือออกคำสั่งประการใดซึ่งเป็นการปฏิบัติที่เกินกำลังของมนุษย์ทั่วไปจนส่งผลกระทบต่อร่างกายของพลทหาร³⁶

ความรุนแรงจากการทำร้ายร่างกายทหารนี้อาจเกิดจากการไม่มีระบบการควบคุมตัวทหารผู้ถูกกล่าวหาที่โปร่งใส ทำให้มีโอกาสที่ทหารผู้ถูกผู้บังคับบัญชาพิจารณาลงโทษให้ถูกกักขัง หรือทหารผู้ถูกควบคุมตัวระหว่างการสืบสวนสอบสวนอาจได้รับการทรมานหรือการล่วงละเมิดในระหว่างที่ถูกจองจำอยู่ภายในสถานกักกัน รวมถึงช่วงระหว่างจับกุมตัวทหารและย้ายตัวทหารผู้ต้องสงสัยไปยังสถานกักกันอีกช่วงระยะเวลาหนึ่งที่มีรายงานว่าทหารอาจถูกล่วงละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้³⁷

³⁵สมพร สุทัศน์ีย์, มนุษย์สัมพันธ์(กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2551), หน้า 372.

³⁶มติชนออนไลน์ , ผลของกฎหมายในการกระทำความผิดต่อชีวิตร่างกายของทหาร ที่ผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้นพึงระมัดระวัง : โดย พลโท ทวี แจ่มจรัส [ออนไลน์] , แหล่งที่มา https://www.matichon.co.th/article/news_755393

³⁷Leslie V. Advincula-Lopez, “Human Rights in the Eyes of the Filipino Soldier,” *Philippine Sociological Review* Vol.60 (December 2012): pp. 156-157.

ตามที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นต่อทหารในกองทัพนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งทหารผู้เป็นเหยื่อจากการถูกกระทำโดยผู้บังคับบัญชาหรือบุคคลผู้มีอำนาจเหนือตน และยังสามารถเกิดขึ้นได้กับทหารผู้กระทำความผิดที่อยู่ในกระบวนการควบคุมตัวของบุคคลผู้มีอำนาจด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นมักเป็นการกระทำอันก้าวล่วงต่อสิทธิในชีวิตและร่างกาย (right to life and physical integrity) ของทหารผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย สิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่มีอยู่ติดตัวมนุษย์ทุกคนมาตั้งแต่กำเนิด อันถือเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่ไม่อาจมีผู้ใดพรากไปจากมนุษย์ได้ ด้วยเหตุนี้รัฐจึงต้องมุ่งรับรองคุ้มครองสิทธิดังกล่าวให้แก่ประชาชนทุกคน โดยเฉพาะทหารในกองทัพแห่งรัฐนั้น เนื่องจากสิทธิในชีวิตและร่างกายเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอันแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ทุกคนมีอิสระในการตัดสินใจต่างจากสิ่งมีชีวิตอื่นที่ใช้ชีวิตหรือร่างกายไปตามสัญชาตญาณของมันเพื่อความอยู่รอด ดังนี้ บุคคลแต่ละคนจึงต้องเคารพต่อสิทธิในชีวิตของบุคคลอื่นโดยไม่ก้าวล่วงขอบเขตปริมณฑลส่วนบุคคลของผู้อื่นนั้น³⁸ อีกทั้ง การละเมิดสิทธิในชีวิตและร่างกายโดยการกระทำใด ๆ ที่ใช้ความรุนแรงแก่บุคคลย่อมเป็นการกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ การกระทำการใด ๆ ต่อทหารผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายอันส่งผลให้เขาต้องได้รับความทุกข์ทรมาน ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลประการใดย่อมมิใช่การกระทำที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลทั้งหลายที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างให้การยอมรับและมุ่งนำมาปรับใช้ให้เกิดผลในรัฐตนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะหลักการตามอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment – CAT) ที่มุ่งส่งเสริมให้รัฐต่าง ๆ ตระหนักถึงลักษณะการกระทำทรมาน ซึ่งมนุษย์ไม่ควรควรถูกกระทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานอย่างสาหัสไม่ว่าทางกายหรือจิตใจจากมนุษย์ผู้อื่น และมุ่งให้รัฐภาคีมีพันธกรณีในการฝึกอบรมและให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ทุกภาคส่วน รวมถึงผู้บังคับบัญชาทหารให้ตระหนักถึงการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในลักษณะดังกล่าว พร้อมทั้งให้รัฐภาคีบัญญัติฐานความผิดของการกระทำทรมานให้เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาและมีการลงโทษที่เหมาะสม อีกทั้ง รัฐภาคียังต้องกำหนดให้คำสั่งใด ๆ ของผู้บังคับบัญชาหรือจากทางการ ไม่อาจยกขึ้นเป็นข้ออ้างเพื่อกระทำการทรมานทหารผู้ใดได้³⁹ การกำหนดลักษณะนี้เป็นมาตรการสำคัญเพื่อป้องกันการเกิดกรณีที่ผู้บังคับบัญชาอาจใช้อำนาจของตนออกคำสั่งใช้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้กระทำการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารผู้อื่นการคุ้มครองดังกล่าวยังครอบคลุมไปถึงทหารผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดและจำต้องถูกคุมขังอยู่ในสถานกักกัน โดยมีให้พวกเขาถูกรุณยานจากการสอบสวน

³⁸บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, หน้า 91.

³⁹อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ข้อ 2

หรือการลงโทษด้วยประการอื่นใดอันนอกเหนืออำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจควบคุมมาตรฐานสากลเหล่านี้ย่อมจะทำให้รัฐสามารถปกป้องคุ้มครองทหารจากความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นโดยผู้บังคับบัญชาหรือสมาชิกคนอื่น ๆ ในกองทัพได้อย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการคุ้มครองปกป้องทหารจากความรุนแรงนั้น เป็นลักษณะป้องกันมิให้เกิดการกระทำอันก้าวล่วงต่อสารัตถะสำคัญแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งได้แก่สิทธิในชีวิตและร่างกายของทหาร และยังเป็นการสอดคล้องกับมาตรฐานสากลที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างมุ่งให้การปกป้องคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคนสามารถสัมฤทธิ์ผลได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี ยังมุ่งให้รัฐภาคีบัญญัติลักษณะความผิดของการก่อความรุนแรงแก่ทหารไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาเกิดความระมัดระวังต่อการใช้อำนาจของตน หรือเพื่อมิให้สมาชิกในกองทัพกระทำการอันกระทบต่อสิทธิในชีวิตและร่างกายต่อสมาชิกในกองทัพด้วยกัน เพราะหากกระทำการอันเป็นความผิดตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ชัดเจนแล้ว ย่อมจะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ อีกทั้ง รัฐควรกำหนดให้การปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาหรือจากทางการที่ก่อให้เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นไม่อาจยกเป็นข้ออ้างให้พ้นความรับผิดชอบได้ หากรัฐใดปฏิบัติตามมาตรฐานสากลดังกล่าวอย่างเคร่งครัด ย่อมจะทำให้มาตรการคุ้มครองปกป้องทหารจากความรุนแรงเกิดความสัมฤทธิ์ผลและเห็นเป็นรูปธรรมได้มากที่สุด

2.2.2 ประเด็นการคุ้มครองทหารจากการเลือกปฏิบัติ

การเลือกปฏิบัติต่อทหารในกองทัพย่อมอาจเกิดขึ้นได้ในหลายกรณี เนื่องด้วยการปกครองแบบสายบังคับบัญชาทหารนั้นมักยึดถือลำดับชั้นยศของทหารเป็นสำคัญ จึงอาจเกิดการเลือกปฏิบัติต่อทหารผู้มีลำดับชั้นยศไม่เท่ากันให้แตกต่างกันได้ โดยส่วนมากมักจะเป็นทหารชั้นผู้น้อยที่ได้รับการปฏิบัติอันไม่เหมาะสมจากผู้บังคับบัญชา หรือบุคคลผู้มีอำนาจควบคุมดูแล ซึ่งอาจเป็นกรณีที่ผู้บังคับบัญชาใช้ให้ทหารกระทำการนอกเหนือหน้าที่ของตน เช่น พาหมาเจ้านายเดินเล่น ดูแลญาติของผู้บังคับบัญชา หรือตัดหญ้าในสนาม การสั่งให้บุคคลไปกระทำงานซึ่งมิใช่หน้าที่ของทหารทั่วไปพึงปฏิบัติเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่าผู้สั่งการมองบุคคลผู้รับคำสั่งเป็นเพียงผู้รับใช้ มิใช่กำลังพลทหารผู้มีเกียรติเช่นเดียวกับกำลังพลทหารคนอื่น ๆ นอกจากนี้ ยังมีกรณีเลือกปฏิบัติโดยเกี่ยวข้องกับสายสัมพันธ์ส่วนตัวกับนายทหารระดับสูง ซึ่งหากทหารคนใดมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับทหารระดับสูงย่อมจะได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่า หรืออาจได้อยู่หน่วยที่มีการลงโทษน้อยกว่าทหารคนอื่น ๆ อีกทั้ง การเลือกปฏิบัติมักเกิดขึ้นกับทหารผู้มีความหลากหลายทางเพศ โดยอาจกระทำด้วยวาจาหรือปฏิบัติในลักษณะอื่นใดที่ทำให้ทหารผู้มีความหลากหลายทางเพศต้องเกิดความอับอาย และรับรู้ได้ว่าตนกำลังถูกปฏิบัติให้ต่างไปจากเพื่อนทหารคนอื่น ๆ ซึ่งบางกรณีอาจเป็นการทำให้ทหารผู้นั้นกลายเป็นตัวตก

ในสายตาของเพื่อนทหารด้วยกัน⁴⁰ลักษณะการกระทำใด ๆ ซึ่งทำให้ผู้ถูกกระทำรู้สึกคับแค้นใจเช่นนี้ ย่อมเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างชัดเจน

การเลือกปฏิบัติต่อสมาชิกในกองทัพให้แตกต่างกันตามลำดับชั้นยศหรือสถานะอื่นใดนั้นอาจเกิดขึ้นจากการตระหนักถึงแก่นแท้แห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ยังไม่สมบูรณ์ของบุคคลผู้มีอำนาจ ซึ่งหากผู้บังคับบัญชาทุกคนสามารถตระหนักถึงแนวคิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างชัดเจน ย่อมจะเข้าใจได้ว่าการแบ่งลำดับชั้นยศหรือแบ่งกลุ่มบุคคลตามสายบังคับบัญชาเป็นส่วนต่าง ๆ ในกองทัพ ล้วนเป็นไปเพื่อความราบรื่นต่อการปฏิบัติภารกิจให้สำเร็จลุล่วงเท่านั้น มิใช่เพื่อให้บุคคลผู้มีอำนาจ กระทำการใดตามอำเภอใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชาได้โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร แม้สมาชิกในกองทัพ จะมีอำนาจหน้าที่ที่แตกต่างกันในการปฏิบัติงาน ศักดิ์ศรีของพวกเขายังคงมีอยู่อย่างสมบูรณ์ เช่นเดียวกันทุกคน หากทหารคนใดถูกผู้บังคับบัญชากระทำการในลักษณะกีดกัน การจำกัดหรือ ปฏิบัติต่อทหารคนใดเป็นพิเศษ โดยอาศัยความแตกต่างทางเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมือง ชาติหรือสังคมดั้งเดิม ทรัพย์สิน หรือสถานะอื่นใด ย่อมถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติต่อทหารผู้ได้รับผลกระทบ⁴¹ อันเป็นการก้าวล่วงต่อสิทธิในความเสมอภาคที่เป็นสาระสำคัญ แห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

การเลือกปฏิบัติต่อสมาชิกในกองทัพนั้นยังขัดต่อมาตรฐานสากลที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศมุ่งคุ้มครองแก่ประชาชนทุกคนในรัฐ ซึ่งสามารถเห็นได้สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนหลาย ฉบับ อาทิเช่น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) ที่มุ่งรับรองมาตรฐานสากลเพื่อมิให้บุคคลใดถูกเลือกปฏิบัติ ทั้งนี้ ความเห็นทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (Human Rights Committee, General Comment 18, Non-Discrimination) ได้ให้ความหมายของการเลือกปฏิบัติ ตามกติการะหว่างประเทศฉบับดังกล่าวไว้โดยมีสาระสำคัญว่าการเลือกปฏิบัติควรหมายถึงความแตกต่างใด ๆ การกีดกัน การจำกัด หรือการปฏิบัติเป็นพิเศษ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมือง ชาติหรือสังคมดั้งเดิม ทรัพย์สิน สถานะอื่นใด และมีวัตถุประสงค์หรือผลกระทบในเชิงอุปสรรคหรือเป็นการลดทอนการใช้สิทธิและเสรีภาพทั้งหลายของ บุคคลนั้นบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน⁴² ดังนั้น หากสมาชิกในกองทัพคนใดได้รับการปฏิบัติแตกต่างไปจากสมาชิกคนอื่น ๆ เช่นกรณีของกำลังพลทหารที่ได้รับโทษแตกต่างจากทหารคนที่กระทำ

⁴⁰The Momentum, “เราเป็นได้แค่ของเล่นเขา” รายงานแอมเนสตี้ฯ ว่าด้วยความรุนแรง และการละเมิดทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในไทย [ออนไลน์] , แหล่งที่มา <https://themomentum.co/amnesty-report-we-were-just-toys-to-them/>

⁴¹คณาธิป ทองรวีวงศ์ และ คณะ, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง กฎหมายว่าด้วยความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ(กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2560), หน้า 206 - 207.

⁴²เรื่องเดียวกัน , หน้า 26.

ความผิดลักษณะเดียวกันแต่มีความใกล้เคียงสิทธิสนมกับผู้บังคับบัญชาผู้สั่งลงโทษ บุคคลดังกล่าวจึงเป็นผู้ถูกเลือกปฏิบัติ อันเป็นการขัดต่อมาตรฐานสากลตามที่กล่าวมาข้างต้นอย่างชัดเจน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการคุ้มครองทหารจากการเลือกปฏิบัตินั้น เป็นการป้องกันมิให้สมาชิกในกองทัพได้รับการเลือกปฏิบัติอันเป็นการกระทบต่อสิทธิในความเสมอภาค ซึ่งสิทธิดังกล่าวเป็นสาระสำคัญของประการหนึ่งของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้ การห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคลยังได้รับการคุ้มครองตามมาตรฐานสากลที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศให้การยอมรับโดยทั่วกัน ซึ่งสามารถพบเห็นมาตรฐานดังกล่าวได้ตามสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนหลายฉบับ โดยเฉพาะกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) ที่ให้คำนิยามเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติและรับรองสิทธิในความเสมอภาคของบุคคลทุกคนไว้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ การมุ่งคุ้มครองทหารจากการเลือกปฏิบัตินั้นอาจเป็นการคุ้มครองทหารจากกรณีกำลังพลทหารถูกผู้บังคับบัญชาปฏิบัติต่อตนให้แตกต่างไปจากเพื่อนทหารคนอื่น ๆ ด้วยเหตุแห่งความแตกต่างทางเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมือง ชาติ หรือสังคมดั้งเดิม หรือสถานะอื่นใด การกระทำเช่นนี้ย่อมขัดต่อมาตรฐานสากลดังกล่าวและยังเป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ของทหารผู้ได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน

2.2.3 ประเด็นการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

สมาชิกในกองทัพมักถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการให้แตกต่างไปจากประชาชนพลเรือนคนอื่น ๆ โดยกฎหมายภายในของประเทศต่าง ๆ เนื่องจากวิชาชีพทหารนั้นเป็นวิชาชีพอันทรงเกียรติตลอดจนมีแนวปฏิบัติหรือแบบธรรมเนียมเฉพาะของกองทัพ หากสมาชิกในกองทัพคนใดปฏิบัติตนแตกต่างไปจากที่กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือแนวปฏิบัติอื่นใดได้กำหนดไว้ ย่อมนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่ภาพลักษณ์ของกองทัพ ตลอดจนเกียรติยศชื่อเสียงของผู้กระทำผิดนั้นเอง อย่างไรก็ตาม การคุ้มครองสิทธิทางพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่จะไม่ถูกประทุษร้ายของทหารย่อมต้องได้รับความเคารพและคุ้มครองจากกฎหมายด้วยเช่นกัน เพราะบุคคลผู้เป็นทหารแม้จะมีสถานะหนึ่งเป็นสมาชิกในกองทัพ แต่พวกเขายังมีอีกสถานะที่เป็นพลเมืองซึ่งกฎหมายภายในประเทศต้องบัญญัติรับรองสิทธิของพวกเขาไว้อย่างชัดเจน ดังนี้ หากทหารคนใดได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติภารกิจนอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติรับรองไว้ หรือกรณีทหารคนใดกระทำความผิดแต่กลับถูกทำโทษตามอำเภอใจจากผู้มีอำนาจโดยไม่มี การนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางศาล เช่นเดียวกับทหารคนอื่น ๆ ย่อมถือได้ว่าบุคคลเหล่านั้นถูกประทุษร้ายต่อสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่กฎหมายบัญญัติรับรองคุ้มครอง และเป็นประเด็นสำคัญที่ก่อให้เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ของทหารผู้ได้รับผลกระทบ

สิทธิพลเมืองเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กับสิทธิทางการเมืองเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยสิทธิพลเมืองนั้น เป็นสิทธิจำเป็นแก่การใช้เสรีภาพของบุคคลในประเทศ ได้แก่ เสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพในความเชื่อ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน สิทธิในการประกอบอาชีพ และสิทธิในกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคนอันมีอยู่เสมอในในฐานะพลเมืองคนหนึ่ง สำหรับสิทธิทางการเมืองได้แก่ สิทธิการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง สิทธิการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เป็นต้น⁴³สิทธิทั้งหลายนี้ บุคคลผู้เป็นทหารอาจถูกจำกัดให้แตกต่างไปจากสิทธิของพลเรือนคนอื่น ๆ โดยเหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างยอมรับว่าสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของบุคคลผู้เป็นทหารนั้นอาจจำกัดได้ในบางกรณี อาทิเช่น ทหารสามารถแสดงออกถึงความกังวลเกี่ยวกับสิทธิในชีวิตและร่างกายของตนได้หากได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานเสี่ยงอันตราย แต่ถ้การแสดงออกนั้นกระทบต่อความลับทางราชการทหารหรือความมั่นคงของชาติแล้ว กองทัพสามารถจำกัดการใช้สิทธิในการแสดงออกของทหารได้ หรือกรณีใช้สิทธิทางการเมืองนั้น ทหารทุกคนสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้แต่จำต้องคงความเป็นกลางทางการเมืองไว้ด้วยเช่นกัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการจำกัดสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารสามารถกระทำได้ แต่ต้องเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายและได้สัดส่วนความเหมาะสมกับกรณี หากการจำกัดสิทธิใดมิได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว ย่อมอาจก่อให้เกิดการประทุษร้ายต่อสิทธิทางพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของสมาชิกในกองทัพได้⁴⁴

นอกจากนี้ ยังพบหลักการคุ้มครองทหารที่จะไม่ถูกประทุษร้ายต่อสิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเมืองได้จากสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนหลายฉบับ โดยเฉพาะกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) ซึ่งรับรองสิทธิเหล่านี้ไว้อย่างหลากหลาย ทั้งนี้ สามารถเห็นได้จากการบัญญัติห้ามนำตัวบุคคลลงเป็นทาสหรือการบังคับใช้แรงงานของบุคคล⁴⁵ซึ่งเป็นกรณีที่ทหารในกองทัพบางคนถูก

⁴³พงษ์เทพ สันติกุล, “สิทธิมนุษยชน สิทธิพลเมือง และสิทธิทางสังคม” ,วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, ปีที่ 11 ฉบับที่ 1”(มกราคม – เมษายน2562), หน้า 45-48.

⁴⁴Office for Democratic Institutions and Human Rights,Report of the Fourth Meeting in the ODIHR Human Rights Discussion Series for Representatives of the Forum for Security Co-operation: Civil and Political Rights of Armed Forces Personnel, Vienna, 23 October 2014 [Online] , Available from : <https://www.osce.org/files/f/documents/c/4/135696.pdf>

⁴⁵Article 8 of The International Covenant on Civil and Political Rights

“1. No one shall be held in slavery; slavery and the slave-trade in all their forms shall be prohibited.

2. No one shall be held in servitude.

3.(a) No one shall be required to perform forced or compulsory labour;

(b) Paragraph 3 (a) shall not be held to preclude, in countries where imprisonment with hard labour may be imposed as a punishment for a crime, the performance of hard labour in pursuance of a sentence to such punishment by a competent court;

ผู้บังคับบัญชาใช้ให้ไปปฏิบัติหน้าที่นอกวัตถุประสงค์แห่งการเข้ารับราชการทหาร การนำกำลังพลไปใช้แรงงานในกิจการส่วนตัวเช่นนี้ย่อมเป็นการประทุษร้ายต่อสิทธิทางพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารอย่างชัดเจน เพราะทหารทุกคนล้วนมีเสรีภาพในการเลือกประกอบอาชีพของตนเอง การสมัครใจเข้ามารับราชการในกองทัพโดยชอบตามกฎหมายนั้นถือได้ว่าบุคคลดังกล่าวประสงค์จะประกอบอาชีพทหาร และมุ่งมั่นปฏิบัติภารกิจตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดให้ทหารกระทำการเท่านั้น มิได้ตั้งใจสมัครเข้ามารับใช้บุคคลใดเป็นการเฉพาะ อีกทั้ง การบังคับใช้แรงงานดังกล่าวยังเป็นลักษณะการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยเช่นกัน เพราะทหารผู้ถูกบังคับใช้แรงงานย่อมต้องเกิดความรู้สึกคับแค้นใจที่ตนถูกลดคุณค่าให้กลายเป็นเพียงคนรับใช้ของผู้มีอำนาจเท่านั้น มิได้มีโอกาสปฏิบัติภารกิจเพื่อปกป้องความมั่นคงของชาติตามความประสงค์ของตน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่จะไม่ถูกประทุษร้ายของสมาชิกในกองทัพนั้น เป็นการป้องกันมิให้ทหารได้รับการปฏิบัติให้แตกต่างไปจากอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ โดยเฉพาะการถูกบังคับใช้แรงงานจากบุคคลผู้มีอำนาจเหนือตน อย่างไรก็ตาม เหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างยอมรับให้สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารนั้น อาจถูกจำกัดได้บางกรณีหากเป็นไปเพื่อรักษาความลับทางทหารหรือความมั่นคงของชาติ แต่การบังคับใช้แรงงานให้ทหารกระทำการนอกวัตถุประสงค์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ย่อมมีอาจกระทำได้โดยเด็ดขาด เพราะนอกจากจะขัดต่อมาตรฐานสากลที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างป้องกันมิให้เกิดกับมนุษย์ทุกคนแล้ว ยังเป็นการทำให้ทหารผู้ถูกบังคับใช้แรงงานนอกหน้าที่นั้นเกิดความคับแค้นใจ และรู้สึกว่าคุณค่าตนถูกลดคุณค่าให้เป็นเพียงผู้รับใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวของบุคคลผู้มีอำนาจเท่านั้น ซึ่งต่างจากความประสงค์เดิมที่ตั้งใจสมัครเข้ามารับใช้ชาติเพื่อรักษาประโยชน์สาธารณะ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

(c) For the purpose of this paragraph the term "forced or compulsory labour" shall not include:

- (i) Any work or service, not referred to in subparagraph (b), normally required of a person who is under detention in consequence of a lawful order of a court, or of a person during conditional release from such detention;
- (ii) Any service of a military character and, in countries where conscientious objection is recognized, any national service required by law of conscientious objectors;
- (iii) Any service exacted in cases of emergency or calamity threatening the life or well-being of the community;
- (iv) Any work or service which forms part of normal civil obligations."

2.2.4 ประเด็นการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหาร

การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมนี้เป็นประเด็นสำคัญสำหรับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหาร เนื่องจากหากมีการบัญญัติรับรองถึงหลักเกณฑ์เพื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอย่างชัดเจน ย่อมทำให้ทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีช่องทางดำเนินการเพื่อแสวงหาความยุติธรรมแก่ตนเองได้โดยสะดวก และยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการป้องกันมิให้มีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อีกเช่นกัน เพราะหากประเทศใดมีกระบวนการยุติธรรมที่หลากหลาย สะดวกรวดเร็ว เป็นธรรม และมีความน่าเชื่อถือแล้ว มักจะส่งผลให้บุคคลในประเทศนั้นไม่กล้ากระทำความผิด เนื่องจากเกรงกลัวว่าการกระทำความผิดของตนจะได้รับการพิสูจน์ให้เห็นอย่างชัดเจนและต้องรับโทษตามสมควรแก่การกระทำความผิดนั้น ทั้งนี้ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารในประเทศต่าง ๆ สามารถพบเห็นได้หลากหลายรูปแบบ อาทิเช่น กระบวนการยุติธรรมทางศาล กระบวนการพิจารณาคดีโดยผู้บังคับบัญชาภายในกองทัพ กระบวนการยุติธรรมโดยองค์กรภายนอกกองทัพ เป็นต้น หากประเทศใดจัดให้มีกระบวนการยุติธรรมให้แก่ทหารได้หลากหลายเช่นนี้ ย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นได้ว่าประเทศนั้นมีมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ทหารในกองทัพอย่างสมบูรณ์

การเข้าถึงความยุติธรรม (access to justice) เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน รวมถึงบุคคลผู้เป็นสมาชิกในกองทัพด้วยเช่นกัน ซึ่งพวกเขาต้องได้รับหลักประกันว่าจะได้รับความเสมอภาคตามกฎหมาย และจะได้รับการจัดอุปสรรคอื่นใดต่อการเข้าถึงความยุติธรรมของพวกเขา กล่าวคือความยุติธรรมไม่ควรเป็นสิทธิพิเศษของบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ความยุติธรรมนี้ควรต้องมีแก่ประชาชนทุกคนในสังคม และต้องเป็นไปตามหลักความเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ เพื่อเป็นกระบวนการช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งอันเกี่ยวกับสิทธิของปัจเจกชนที่ได้รับความกระทบกระเทือน อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงความยุติธรรมนั้นมิได้เป็นการให้หลักประกันแก่ผู้เสียหายว่าผลลัพธ์จะเป็นไปตามที่ผู้เสียหายประสงค์เสมอไป ซึ่งการจะได้ผลลัพธ์ที่ยุติธรรมได้นั้น รัฐจำเป็นต้องจัดให้มีกระบวนการหรือระบบที่มีความยุติธรรม ความโปร่งใส และความน่าเชื่อถือของกระบวนการดังกล่าว นอกจากนี้ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมมิได้เป็นเพียงการทำให้ผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายสามารถเข้าสู่การพิจารณาโดยศาลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการจัดหาหนทางความให้กับผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาด้วยเช่นกัน กรณีที่สะท้อนให้เห็นว่าเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประเทศใดยังคงไม่สมบูรณ์นั้นสามารถเห็นได้จากประชาชนบางกลุ่มไม่อาจเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ เนื่องจากเกิดความเกรงกลัวต่อระบบยุติธรรม มองเห็นระบบเป็นเรื่องไกลตัว การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมมีอุปสรรคขัดขวาง ขาดความรู้ความเข้าใจสำหรับการปกป้องสิทธิของตนเอง หลักเกณฑ์การเข้าถึงที่รัฐรับรองไว้

ให้แก่ประชาชนนั้นขาดประสิทธิภาพ⁴⁶ เป็นต้น อุปสรรคสำคัญเหล่านี้สามารถเกิดขึ้นได้แก่ทหาร ผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยอาจเห็นได้จากกรณีพลทหารไม่กล้าร้องทุกข์เพราะกลัวต่อระบบสายบังคับบัญชาทหาร หรือเกรงกลัวต่อกระบวนการพิจารณาตัดสินภายในกองทัพที่ขาดความน่าเชื่อถือและความโปร่งใส การขาดช่องทางเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะขออธิบายกรณีที่เกิดขึ้นให้เห็นอย่างชัดเจนในบทต่อ ๆ ไป

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น สามารถปรับปรุงแก้ไขได้โดยการกำหนดให้ทหารผู้ได้รับความเสียหายสามารถร้องเรียนต่อหน่วยงานที่เป็นอิสระและมีอำนาจหน้าที่อย่างเต็มศักยภาพในการสอบสวนและวินิจฉัยกรณีปัญหาที่เกิดขึ้น การกำหนดขั้นตอนและหลักเกณฑ์สำหรับเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารไว้อย่างละเอียดโดยสอดคล้องกับมาตรฐานสากลที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศให้การยอมรับ การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่สมาชิกในกองทัพทุกคน การรับรองสิทธิของทหารที่ถูกละเมิดอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ระบบกฎหมายภายในประเทศยังต้องสามารถควบคุมกำกับกับการปฏิบัติของหน่วยงานรัฐและเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนต้องมีการกำหนดข้อห้ามต่อการปฏิบัติบางประการเกี่ยวกับความผิดทางอาญา พร้อมทั้งกำหนดความรับผิดชอบหรือบทลงโทษสำหรับการกระทำนั้นอย่างเหมาะสม⁴⁷ ดังนี้ หากประเทศได้สามารถพัฒนากระบวนการเข้าถึงความยุติธรรมของทหารตามที่กล่าวมานี้ได้ ย่อมถือว่าประเทศนั้นมีมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพโดยสมบูรณ์

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารในกองทัพนี้เป็นมาตรการสำคัญที่ประเทศต่าง ๆ ต้องพัฒนาปรับปรุงเพื่อเสริมสร้างความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ทหารในกองทัพได้อย่างสมบูรณ์ โดยการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมดังกล่าวสามารถเห็นได้หลายช่องทาง เช่น กระบวนการยุติธรรมทางศาล กระบวนการพิจารณาความผิดโดยผู้บังคับบัญชาภายในกองทัพ กระบวนการยุติธรรมโดยองค์กรภายนอกกองทัพ ทั้งนี้ กระบวนดังกล่าวจะมีประสิทธิภาพได้โดยต้องจัดให้มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ความโปร่งใส และความน่าเชื่อถือของกระบวนการ เพื่อให้สมาชิกในกองทัพทุกคนสามารถมั่นใจว่าตนจะได้รับความเป็นธรรมหากนำกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเหล่านั้น หากประเทศใดไม่สามารถจัดระบบการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทหารในกองทัพของประเทศนั้นย่อมเกิดความ

⁴⁶ประพิณ นุชเปี่ยม, การเข้าถึงความยุติธรรมและธรรมาภิบาล[ออนไลน์], แหล่งที่มา <https://www.stou.ac.th/Schoolnew/polsci/UploadedFile/82427-14.pdf>

⁴⁷คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล และ มูลนิธิยุติธรรมเพื่อสันติภาพ, การเข้าถึงความยุติธรรมของผู้หญิง : สํารวจอุปสรรคและการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็น(กรุงเทพฯ : คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล, 2555), หน้า 14 - 15.

เกรงกลัวและไม่กล้านำเรื่องที่ตนถูกก้าวล่วงต่อสิทธิขั้นพื้นฐานเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งถือว่ามาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในประเทศนั้นยังคงขาดความสมบูรณ์

2.2.5 ประเด็นการเข้าถึงกระบวนการชดใช้เยียวยาของทหาร

การเข้าถึงกระบวนการชดใช้เยียวยาของทหารในกรณีที่ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นี้สะท้อนให้เห็นถึงความสมบูรณ์ของมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพด้วยเช่นกัน เนื่องจากการชดใช้เยียวยาเป็นเรื่องสำคัญที่ทหารผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายจำต้องได้รับการบรรเทาทุกข์หรือแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นให้กลับคืนสู่สภาพเดิมอย่างเหมาะสม ซึ่งบางกรณีการชดใช้เยียวยาด้วยการจ่ายค่าสินไหมทดแทนยังไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องกำหนดลักษณะการกระทำประการอื่นที่ส่งผลให้ผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายสามารถปลดเปลื้องหรือบรรเทาทุกข์ที่เกิดจากการกระทำความผิดนั้นได้อย่างแท้จริง ดังเช่นกรณีที่พลทหารเสียชีวิตจากการทำร้ายร่างกายของผู้บังคับบัญชา นอกจากจำเป็นต้องให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ฝ่ายผู้เสียหายแล้ว อาจกำหนดให้องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดูแลบุคคลในครอบครัวของผู้เสียชีวิตให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้เมื่อปราศจากเสาหลักของครอบครัว⁴⁸ ซึ่งอาจช่วยเหลือทางด้านจัดหาอาชีพแก่บุตรหรือภริยาของผู้เสียชีวิต จ่ายค่ารักษาพยาบาลทั้งหมดสำหรับกรณีที่ต้องใช้ระยะเวลารักษาดูก่อนเสียชีวิต จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรและภริยาของผู้ตาย การแสดงคำขอโทษและสัญญาว่าจะไม่ให้เกิดการกระทำความผิดในลักษณะนี้อีกซึ่งอาจกระทำโดยผู้บังคับบัญชาหรือหน่วยงานที่ผู้กระทำความผิดอยู่ในสังกัด เป็นต้น

การเข้าถึงกระบวนการชดใช้เยียวยาของทหารนั้นเป็นมาตรฐานสากลที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งสามารถเห็นได้จากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งรับรองสิทธิของบุคคลที่จะได้รับการเยียวยาอย่างได้ผลโดยศาล เนื่องจากการกระทำใด ๆ อันละเมิดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานที่ตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ซึ่งเป็นไปตามข้อ 8 แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน⁴⁹ และต่อมาจึงกลายเป็นรากฐานแห่งหลักประกันการชดใช้เยียวยาแก่ผู้เสียหายตามสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนอีกหลายฉบับ หลักประกันเหล่านี้ปรากฏให้เห็นใน ข้อ 2 แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง⁵⁰ และข้อ 14 ใน

⁴⁸ไทยโพสต์, ศาลสั่งทบ.จ่าย1.8 ล้าน ช่อมสท.ดับคาเรือนจำ[ออนไลน์] , แหล่งที่มา <https://www.thaipost.net/main/detail/3714>

⁴⁹Article 8 of The Universal Declaration of Human Rights

“Everyone has the right to an effective remedy by the competent national tribunals for acts violating the fundamental rights granted him by the constitution or by law.”

⁵⁰ Article 2 of The International Covenant on Civil and Political Rights

“1. Each State Party to the present Covenant undertakes to respect and to ensure to all individuals within its territory and subject to its jurisdiction the rights recognized in the present Covenant, without distinction

อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี⁵¹ มาตรฐานสากลดังกล่าวจึงมีส่วนสำคัญต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพของเหล่าประชาคมระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกรณีที่ต้องมีการชดใช้เยียวยาทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือบุคคลใกล้ชิดกับทหารที่ได้รับผลกระทบจากการละเมิดนั้น

ตามที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการเข้าถึงกระบวนการชดใช้เยียวยาของทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสมบูรณ์ของการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในประเทศต่าง ๆ โดยการชดใช้เยียวยานี้มีใช้เพียงแต่การชดใช้ด้วยเงินเท่านั้น แต่จำเป็นต้องกำหนดลักษณะการกระทำที่หลากหลายเพื่อให้เยียวยาฝ่ายผู้เสียหายได้อย่างแท้จริงทั้งทางกายและจิตใจ ซึ่งการชดใช้เยียวยาแก่ผู้เสียหายดังกล่าวเป็นมาตรฐานสากลที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศต้องนำไปปฏิบัติตามให้เป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถเห็นการรับรองถึงการชดใช้เยียวยาได้จากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนอีกหลายฉบับ

of any kind, such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.

2. Where not already provided for by existing legislative or other measures, each State Party to the present Covenant undertakes to take the necessary steps, in accordance with its constitutional processes and with the provisions of the present Covenant, to adopt such laws or other measures as may be necessary to give effect to the rights recognized in the present Covenant.

3. Each State Party to the present Covenant undertakes:

(a) To ensure that any person whose rights or freedoms as herein recognized are violated shall have an effective remedy, notwithstanding that the violation has been committed by persons acting in an official capacity;

(b) To ensure that any person claiming such a remedy shall have his right thereto determined by competent judicial, administrative or legislative authorities, or by any other competent authority provided for by the legal system of the State, and to develop the possibilities of judicial remedy

(c) To ensure that the competent authorities shall enforce such remedies when granted.”

⁵¹Article 14 of Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment

“1. Each State Party shall ensure in its legal system that the victim of an act of torture obtains redress and has an enforceable right to fair and adequate compensation, including the means for as full rehabilitation as possible. In the event of the death of the victim as a result of an act of torture, his dependants shall be entitled to compensation.

2. Nothing in this article shall affect any right of the victim or other persons to compensation which may exist under national law.”

เช่น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าประเด็นการคุ้มครองทหารจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ล้วนมีความเกี่ยวพันเป็นอย่างมากกับมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพ เนื่องด้วยเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้เหล่าประชาคมระหว่างประเทศสามารถเห็นถึงลักษณะการกระทำละเมิดต่อศักดิ์ศรีของทหารได้อย่างชัดเจน และนำประเด็นเหล่านี้มาเป็นรากฐานของปรับปรุงแก้ไขหรือป้องกันมิให้เกิดการละเมิดขึ้นอีกในอนาคต ซึ่งสามารถทำได้ในลักษณะของการบัญญัติรับรองกฎหมาย ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือแนวปฏิบัติภายในกองทัพให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงแก่สมาชิกในกองทัพ และป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อกำลังพลทหารให้แตกต่างกันโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร อีกทั้ง ยังสามารถป้องกันการบังคับใช้แรงงานทหารให้ปฏิบัติงานนอกหน้าที่ของตน ซึ่งเป็นการคุ้มครองสิทธิทางพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่จะไม่ถูกประทุษร้ายของทหารด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ ยังเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เหล่าประชาคมระหว่างเล็งเห็นถึงประโยชน์ของการกำหนดหลักเกณฑ์ในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารให้มีความชัดเจน เพื่อคุ้มครองสิทธิของทหารได้อย่างครอบคลุม พร้อมทั้งส่งเสริมให้ประเทศต่าง ๆ มุ่งพัฒนาองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกกองทัพให้มีศักยภาพในการสืบหาความจริงของกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นและให้ความเป็นธรรมแก่ฝ่ายผู้เสียหายได้อย่างเหมาะสมทั้งนี้ เมื่อการกระทำความผิดได้ถูกตัดสินจากองค์กรผู้มีอำนาจแล้ว การกำหนดหลักเกณฑ์การชดเชยเยียวยาทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้หลากหลายลักษณะย่อมเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นกระบวนการที่ทำให้ฝ่ายผู้เสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาและสามารถบรรเทาทุกข์ที่เกิดจากการกระทำความผิดนั้นได้อย่างแท้จริง

2.3 สถานะของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพ

การศึกษาเรื่องมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยนี้ จะขอมุ่งศึกษาถึงการคุ้มครองบุคคลที่มีสถานะเป็นทหารในกองทัพเท่านั้นซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่สมควรได้รับความคุ้มครองแก่ศักดิ์ศรีโดยไม่ต้องคำนึงว่าพวกเขาจะอยู่ในสถานะหรือมีลำดับชั้นยศใด ไม่ว่าจะเป็นทหารผู้ได้รับผลกระทบจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทหารผู้กระทำความผิด และผู้บังคับบัญชาทหาร พวกเขาจะต้องได้รับการคุ้มครองศักดิ์ศรีอย่างเสมอกัน เพราะศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีอยู่ในตัวบุคคลทุกคนมาตั้งแต่กำเนิด ทั้งนี้ จึงขออธิบายถึงการคุ้มครองบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพโดยแบ่งประเด็นอธิบายแต่ละสถานะดังต่อไปนี้

2.3.1 ทหารผู้ได้รับผลกระทบจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นมีสาระสำคัญ คือ สิทธิในชีวิตและร่างกาย และสิทธิในความเสมอภาค ซึ่งหากบุคคลใดได้รับการปฏิบัติที่กระทบต่อสาระสำคัญดังกล่าวย่อมถือได้ว่าบุคคลนั้นถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์⁵² ซึ่งการกระทำที่ก้าวล่วงต่อสิทธิในชีวิตและร่างกาย หรือสิทธิในความเสมอภาคนี้อาจเกิดจากเพื่อนทหารด้วยกัน ผู้บังคับบัญชา หรือผู้ใต้บังคับบัญชาที่เป็นผู้กระทำการละเมิด ทั้งนี้ เมื่อเกิดเหตุละเมิดศักดิ์ศรีของทหารในกองทัพคนใด ย่อมเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาทหารที่จะต้องแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาซึ่งความเป็นธรรมแก่ทหารผู้ถูกละเมิดได้อย่างเหมาะสม⁵³ เช่นกรณีพลทหารทะเลาะวิวาทกันซึ่งมีการรุมทำร้ายร่างกายจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่กายของทหารผู้ถูกรุมทำร้าย ดังนี้ เป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาทหารที่จำต้องดำเนินการลงโทษทางวินัยและทางอาญาแก่เหล่าทหารผู้กระทำความผิด อีกทั้งยังต้องเร่งนำตัวทหารผู้ถูกละเมิดส่งโรงพยาบาลเพื่อรักษาอาการบาดเจ็บโดยเร็วที่สุด กรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าทหารผู้ได้รับผลกระทบจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีสิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมจากกองทัพสำหรับการกระทำที่ตนถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พร้อมทั้งต้องได้รับความคุ้มครองปกป้องสิทธิในชีวิตและร่างกายจากผู้บังคับบัญชาอย่างทันท่วงทีก่อนที่จะเกิดความเดือดร้อนเสียหายมากขึ้นกับชีวิตของตน

นอกจากนี้ ไม่เพียงแต่ทหารผู้ได้รับผลกระทบจากการก้าวล่วงต่อสิทธิในชีวิตและร่างกาย และสิทธิในความเสมอภาคเท่านั้นที่จะถือว่าเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แต่รวมถึงทหารผู้ได้รับผลกระทบต่อจิตใจด้วยเช่นกัน เพราะการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ย่อมครอบคลุมไปถึงการปกป้องมิให้ทหารได้รับการกระทบกระเทือนต่อสภาพจิตใจ ซึ่งอาจเป็นลักษณะการกระทำที่ส่งผลให้ผู้ถูกระกระทำเกิดความรู้สึกไม่ดีหรือเกิดความรู้สึกว่าตนถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม การกระทำที่เบียดเบียนบีบคั้นข่มเหงย่ำยีจิตใจทหารอย่างรุนแรง การหลู่เกียรติของทหารหรือทำให้ชื่อเสียงเกียรติยศของเขาเสื่อมเสียจนอับอายอย่างรุนแรง⁵⁴ ดังเช่นกรณีการสำรวจพฤติกรรมการล่วงละเมิดต่อทหารหญิงของกระทรวงกลาโหมของสหรัฐอเมริกา ซึ่งพบเห็นการล่วงละเมิดทางเพศต่อทหารหญิงหลายกรณี โดยทหารหญิงส่วนใหญ่นอกจากจะได้รับการกระทบกระเทือนต่อสภาพจิตใจแล้ว เหตุการณ์ดังกล่าวยังส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตหน้าที่ของพวกเขาด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ ยังพบว่าทหารหญิงผู้ถูกละเมิดส่วนใหญ่เลือกที่จะไม่ร้องทุกข์เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้แก่ตนเอง

⁵²อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 10

⁵³ไทยรัฐออนไลน์, ดูแลลูกน้องไม่ดี!! ผู้พันแอนอกรับ บมพลทหารโดนซ้อมปางตาย[ออนไลน์], แหล่งที่มา <https://www.thairath.co.th/news/crime/1360725>

⁵⁴เทียนเงิน อุดระชัย, “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กับขอบเขตการใช้เสรีภาพในการนำเสนอภาพข่าวของสื่อหนังสือพิมพ์,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557), หน้า 80-81.

เนื่องจากอับอายที่จะบอกเล่าเรื่องราวการถูกละเมิดให้แก่บุคคลอื่นได้รับรู้ ซึ่งทหารหญิงบางคนไม่อาจทนรับความกดดันทางจิตใจได้จึงต้องออกจากราชการทหารไปในที่สุด⁵⁵กรณีปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทหารที่ได้รับผลกระทบทางจิตใจอย่างชัดเจน

ตามที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าลักษณะการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นได้แก่การกระทำที่ก้าวล่วงต่อสิทธิในชีวิตและร่างกาย และสิทธิในความเสมอภาคของทหาร ซึ่งอาจเป็นกรณีของการทำร้ายร่างกายกันของสมาชิกในกองทัพ นอกจากนี้ การละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ยังรวมถึงการกระทำใด ๆ อันส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของทหารผู้ถูกระทำด้วยเช่นกัน ซึ่งอาจเป็นกรณีการล่วงละเมิดต่อทหารหญิงที่ทำให้ผู้ถูกระทำเกิดความอับอาย คับแค้นใจ หรือรู้สึกว่าคุณถูกข่มเหงจิตใจอย่างรุนแรง หากทหารในกองทัพคนใดได้รับการปฏิบัติในลักษณะต่าง ๆ ตามที่กล่าวมานี้ ย่อมถือว่าพวกเขาเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองจากกองทัพอย่างเหมาะสมตามกระบวนการยุติธรรมของประเทศนั้น

2.3.2 ทหารผู้กระทำความผิด

คุณค่าสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นคือ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ยังคงดำรงอยู่ในตัวบุคคลทุกคนแม้ผู้นั้นจะสร้างความเสียหายให้แก่ตนเอง แนวความคิดลักษณะนี้เป็นการคำนึงถึงตัวบุคคลผู้เป็นอาชญากร ซึ่งมองว่าอาชญากรผู้นั้นได้ใช้เสรีภาพของตนไปในทางที่ผิดอันก่อให้เกิดความอับอายเสื่อมเสียแก่ตัวเขาเอง การใช้เสรีภาพเช่นนี้ย่อมเป็นเครื่องพิสูจน์ให้เห็นว่ามนุษย์ทุกคนรวมถึงผู้เป็นอาชญากรนั้น มีศักดิ์ศรีที่จะกำหนดตนเองได้อย่างอิสระเช่นเดียวกับมนุษย์ทุกคน การปฏิบัติต่ออาชญากรจึงจำต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีของเขาแม้ว่าเขาจะกระทำการอันไม่เหมาะสมหรือก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้อื่นก็ตาม⁵⁶ ดังนั้น ทหารผู้กระทำความผิดยังคงมีสิทธิได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือตามความเหมาะสม และบุคคลผู้มีอำนาจควบคุมตัวทหารผู้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อเขาเยี่ยงเขามีไม่มนุษย์ไม่ได้ นอกจากนี้ ในกระบวนการยุติธรรมนั้นทหารผู้กระทำความผิดต้องได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้องและเป็นธรรม โดยชั้นจับกุมต้องมีการแจ้ง หรือให้เจ้าหน้าที่แจ้งญาติหรือบุคคลที่ทหารผู้กระทำความผิดไว้วางใจ เพื่อให้ทราบถึงการจับกุมและสถานที่ที่ทหารผู้นั้นถูกควบคุมตัว หรือในชั้นสอบสวนผู้กระทำความผิดต้องมีสิทธิต่อสู้คดีและแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้⁵⁷ เหล่านี้

⁵⁵Hans Born and Ian Leigh, *Handbook on Human Rights and Fundamental Freedoms of Armed Forces Personnel* (Warsaw: OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights, 2008), p.124.

⁵⁶ไพโรจน์ พลเพชร และคณะ , รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ชุดโครงการวิจัยการติดตามและประเมินผลบังคับใช้รัฐธรรมนูญ เรื่องสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์(กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 16-17.

⁵⁷สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ , สิทธิในกระบวนการยุติธรรม [ออนไลน์] , แหล่งที่มา <http://library.nhrc.or.th/ulib/document/Fulltext/F04293.pdf>

เป็นสิทธิเบื้องต้นที่ผู้กระทำความผิดสมควรได้รับจากรัฐหรือบุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม

สำหรับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลผู้กระทำความผิดตามมาตรฐานสากลนั้น มีการบัญญัติคุ้มครองไว้ในสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนหลายฉบับ อาทิเช่น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ซึ่งบัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้กระทำความผิดที่ถูกจับกุมไว้⁵⁸ และยังมี การบัญญัติรับรองสิทธิของผู้ต้องหาหรือนักโทษที่ต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความมีมนุษยธรรมและเคารพในศักดิ์ศรีที่มีมาแต่กำเนิดของพวกเขาตลอดช่วงระยะเวลาที่อยู่ในสถานที่กักขัง⁵⁹ นอกจากนี้ ตามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance) ยังบัญญัติรับรองมิให้บุคคลใดต้องถูกกักขังอยู่ในที่ลับ และสนับสนุนให้เหล่าประชาคมระหว่างประเทศให้หลักประกันว่าบุคคลผู้ถูกลิดรอนสิทธิเสรีภาพจะต้องถูกกักขังในสถานที่ ซึ่งได้รับการยอมรับและสามารถตรวจสอบดูแลได้อย่างเป็นทางการ⁶⁰ มาตรฐานดังกล่าวส่งผลสำคัญ

⁵⁸Article 9 of The International Covenant on Civil and Political Rights

“1. Everyone has the right to liberty and security of person. No one shall be subjected to arbitrary arrest or detention. No one shall be deprived of his liberty except on such grounds and in accordance with such procedure as are established by law.

2. Anyone who is arrested shall be informed, at the time of arrest, of the reasons for his arrest and shall be promptly informed of any charges against him.

3. Anyone arrested or detained on a criminal charge shall be brought promptly before a judge or other officer authorized by law to exercise judicial power and shall be entitled to trial within a reasonable time or to release. It shall not be the general rule that persons.”

⁵⁹Article 10 of The International Covenant on Civil and Political Rights

“1. All persons deprived of their liberty shall be treated with humanity and with respect for the inherent dignity of the human person.

2.(a) Accused persons shall, save in exceptional circumstances, be segregated from convicted persons and shall be subject to separate treatment appropriate to their status as unconvicted persons;

(b) Accused juvenile persons shall be separated from adults and brought as speedily as possible for adjudication.

3. The penitentiary system shall comprise treatment of prisoners the essential aim of which shall be their reformation and social rehabilitation. Juvenile offenders shall be segregated from adults and be accorded treatment appropriate to their age and legal status.”

⁶⁰Article 17 of The International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance

“1. No one shall be held in secret detention.

ต่อการรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในประเทศต่าง ๆ ที่เข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนฉบับนี้

2. Without prejudice to other international obligations of the State Party with regard to the deprivation of liberty, each State Party shall, in its legislation:

- (a) Establish the conditions under which orders of deprivation of liberty may be given;
- (b) Indicate those authorities authorized to order the deprivation of liberty;
- (c) Guarantee that any person deprived of liberty shall be held solely in officially recognized and supervised places of deprivation of liberty;
- (d) Guarantee that any person deprived of liberty shall be authorized to communicate with and be visited by his or her family, counsel or any other person of his or her choice, subject only to the conditions established by law, or, if he or she is a foreigner, to communicate with his or her consular authorities, in accordance with applicable international law;
- (e) Guarantee access by the competent and legally authorized authorities and institutions to the places where persons are deprived of liberty, if necessary with prior authorization from a judicial authority;
- (f) Guarantee that any person deprived of liberty or, in the case of a suspected enforced disappearance, since the person deprived of liberty is not able to exercise this right, any persons with a legitimate interest, such as relatives of the person deprived of liberty, their representatives or their counsel, shall, in all circumstances, be entitled to take proceedings before a court, in order that the court may decide without delay on the lawfulness of the deprivation of liberty and order the person's release if such deprivation of liberty is not lawful.

3. Each State Party shall assure the compilation and maintenance of one or more up-to-date official registers and/or records of persons deprived of liberty, which shall be made promptly available, upon request, to any judicial or other competent authority or institution authorized for that purpose by the law of the State Party concerned or any relevant international legal instrument to which the State concerned is a party. The information contained therein shall include, as a minimum:

- (a) The identity of the person deprived of liberty;
- (b) The date, time and place where the person was deprived of liberty and the identity of the authority that deprived the person of liberty;
- (c) The authority that ordered the deprivation of liberty and the grounds for the deprivation of liberty;
- (d) The authority responsible for supervising the deprivation of liberty;
- (e) The place of deprivation of liberty, the date and time of admission to the place of deprivation of liberty and the authority responsible for the place of deprivation of liberty;
- (f) Elements relating to the state of health of the person deprived of liberty;
- (g) In the event of death during the deprivation of liberty, the circumstances and cause of death and the destination of the remains;
- (h) The date and time of release or transfer to another place of detention, the destination and the authority responsible for the transfer."

ตามที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าบุคคลผู้เป็นทหารในกองทัพแม้จะได้กระทำความผิดหรือถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดก็ตาม ศักดิ์ศรีของพวกเขาย่อมต้องได้รับรองคุ้มครองอยู่เสมอ เพราะศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ยังคงดำรงอยู่กับทุกคนแม้เขาผู้นั้นจะสร้างความเสียหายให้แก่ตนเอง ทั้งนี้ยังมีมาตรฐานสากลที่มีเจตนารมณ์เพื่อปกป้องคุ้มครองผู้กระทำความผิดมิให้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยสามารถเห็นได้จากสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนหลายฉบับ เช่น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง(International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) ซึ่งรับรองคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้กระทำความผิดและต้องถูกจับกุม ตลอดจนส่งเสริมให้รัฐสมาชิกเคารพศักดิ์ศรีของพวกเขาอยู่เสมอไม่ว่าพวกเขาจะอยู่ในสถานะใด นอกจากนี้ สามารถพบเห็นได้จากอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance) ซึ่งเป็นสนธิสัญญาที่ส่งเสริมให้เหล่าประชาคมระหว่างประเทศปกป้องบุคคลจากการถูกทำให้สูญหาย โดยเฉพาะกรณีทหารผู้กระทำความผิดที่จำต้องถูกจับกุมคุมขังในสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง สถานที่คุมขังพวกเขาจะต้องเป็นสถานที่ที่สามารถตรวจสอบและได้รับการควบคุมดูแลอย่างเป็นทางการ เพื่อป้องกันกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีของทหารผู้กระทำความผิดที่อาจถูกนำตัวไปกระทำการอันไม่สมควรในระหว่างที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานที่ดังกล่าว

2.3.3 ผู้บังคับบัญชาทหาร

ระบบการปกครองของทหารนั้นมักจะใช้ระบบการปกครองแบบสายบังคับบัญชา โดยสายบังคับบัญชานี้เป็นการจัดความสัมพันธ์ของอำนาจหน้าที่ ซึ่งส่งผลให้ผู้บังคับบัญชาทหารมีความรับผิดชอบตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ นอกจากนี้ ยังเป็นกลไกที่มีการแบ่งสายงานอย่างชัดเจนอันทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของกำลังพลทหารมีระเบียบวินัยมากยิ่งขึ้น การสั่งการย่อมจะต้องดำเนินไปโดยผู้บังคับบัญชาทหารที่อยู่ลำดับสูงสุดของสายบังคับบัญชาสั่งการลงมาตามลำดับสายบังคับบัญชาของตน⁶¹ เมื่อการปฏิบัติงานของทหารในกองทัพต้องสั่งการเป็นระบบเช่นนี้ ประกอบกับระเบียบวินัยที่ถูกกำหนดไว้อย่างเคร่งครัดตามแบบธรรมเนียมทหาร ย่อมทำให้ผู้บังคับบัญชามีอำนาจควบคุมการกระทำต่าง ๆ ของผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งยังเป็นผู้ที่ให้คุณและโทษด้วยการใช้ดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาเองได้หลายกรณี โดยเฉพาะการใช้อำนาจเพื่อรักษาระเบียบวินัยของกำลังพลทหารผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาและใช้อำนาจในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมสำหรับกรณีที่เกิดข้อพิพาทระหว่างสมาชิกในสายบังคับบัญชานั้น⁶² ดังนี้ ผู้บังคับบัญชาทหารจึงเป็น

⁶¹สมพร สุทัศนีย์, มนุษย์สัมพันธ์, หน้า 372.

⁶²The Judge Advocate General's Legal Center and School, 2015 Commander's Legal Handbook Misc Pub 27-8(Virginia: CreateSpace, 2016),p.11.

บุคคลสำคัญที่กฎหมายต้องคุ้มครองมิให้ถูกก้าวล่วงต่ออำนาจหน้าที่อันชอบธรรม เพราะหากผู้ใต้บังคับบัญชาหรือสมาชิกในกองทัพคนใดสามารถกระทำการขัดขืนคำสั่งอันชอบธรรม หรือ หลู่เกียรติของผู้บังคับบัญชาได้โดยไม่ต้องรับโทษใด ๆ ย่อมจะทำให้การปกครองแบบสายบังคับบัญชาทหารไม่มีความมั่นคงจนอาจนำไปสู่การปฏิบัติงานที่ไร้ศักยภาพของกองทัพได้

การปกป้องคุ้มครองผู้บังคับบัญชามีได้ถูกก้าวล่วงต่ออำนาจหน้าที่ของตนนั้น หลายประเทศมักบัญญัติกฎหมายเพื่อป้องกันผู้ใต้บังคับบัญชาจากการกำเริบหรือขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชาไว้อย่างชัดเจน อาทิเช่น พระราชบัญญัติกองทัพ ค.ศ. 2006 (Armed Forces Act 2006) ซึ่งเป็นกฎหมายทหารของสหราชอาณาจักร โดยบัญญัติห้ามผู้ใต้บังคับบัญชาประพฤติไม่เหมาะสมต่อผู้มีอำนาจเหนือตนเช่นกรณีการใช้ความรุนแรงต่อผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจเหนือตน กรณีมีพฤติกรรมการข่มขู่หรือกระทำการอันไม่สุภาพโดยรู้ว่าได้กระทำต่อผู้มีอำนาจเหนือตน การกระทำการอันไม่สมควรเหล่านี้รวมถึงการสื่อสารด้วยวิธีใด ๆ ที่ทำให้ผู้มีอำนาจเหนือตนหรือผู้บังคับบัญชาของบุคคลผู้กระทำได้สามารถรับรู้ถึงความประพฤติมิชอบนั้น หากทหารคนใดกระทำการดังกล่าวย่อมต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้⁶³ บทบัญญัติลักษณะนี้เป็นมาตรการสำคัญที่คุ้มครองผู้บังคับบัญชาทหารจากการถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยผู้ใต้บังคับบัญชาของตน สำหรับประเทศไทยนั้น ได้มีบทบัญญัติคุ้มครองผู้บังคับบัญชาทหารจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยผู้บังคับบัญชาด้วยเช่นกัน ซึ่งจะพบได้ในบทบัญญัติมาตรา 38 แห่งประมวลกฎหมายอาญาทหาร โดยบัญญัติไว้มีสาระสำคัญว่าผู้ใดเป็นทหาร และบังอาจกระทำการประทุษร้ายด้วยกำลังกายแก่ผู้ซึ่งมีอำนาจบังคับบัญชาเหนือตน บุคคลดังกล่าวย่อมมีความผิดและต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนด⁶⁴ บทบัญญัติลักษณะนี้นอกจากจะมุ่งคุ้มครองผู้บังคับบัญชามีให้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างความเคารพยำเกรงให้แก่ผู้บังคับบัญชาเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของสายบังคับบัญชาให้มากขึ้นด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ เหล่าประชาคมระหว่างประเทศยังเห็นพ้องต้องกันว่าควรให้ความคุ้มครองผู้บังคับบัญชาทหารในส่วนของการออกคำสั่งอันก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้อื่นด้วยเช่นกัน ซึ่งสามารถเห็นได้จากหลักความรับผิดชอบทางอาญาของผู้บังคับบัญชาตามธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ ที่มีพัฒนาการในกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ และได้พัฒนาหลักเกณฑ์มาจากการดำเนินคดีอาชญากรรมร้ายแรงระหว่างประเทศในเวลาต่อมา ทั้งนี้ ข้อ 28 แห่งธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ ได้วางกรอบการพิจารณาความผิดของผู้บังคับบัญชาทหารไว้ว่าต้องเป็นผู้บังคับบัญชาตามความจริง มิใช่เพียงบุคคลผู้มีอิทธิพลเหนือบุคคลผู้กระทำความผิดเท่านั้น และผู้บังคับบัญชาทหารอยู่ในสถานการณ์อันสามารถควบคุม

⁶³Section 11 of The Armed Forces Act 2006

⁶⁴ประมวลกฎหมายอาญาทหาร มาตรา 38

ผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างเหมาะสม แต่กลับไม่ควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาหรือกองกำลังของตนที่กำลังจะก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้อื่น โดยผู้บังคับบัญชาทหารได้ “รู้” หรือ “ควรรู้” ถึงสถานการณ์ในขณะนั้นว่ากองกำลังหรือผู้ใต้บังคับบัญชาของตนกำลังจะกระทำความผิดทางอาญารวมถึงกรณีที่ผู้บังคับบัญชาทหารละเอียดที่จะใช้มาตรการจำเป็นและเหมาะสมภายในอำนาจของตน เพื่อป้องกันหรือระงับการกระทำของผู้ใต้บังคับบัญชาหรือกองกำลังของตน หรือเพิกเฉยต่อการเสนอเรื่องให้หน่วยงานที่มีอำนาจทำการสอบสวนและดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรม⁶⁵ อย่างไรก็ตาม การไม่ควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาหรือกองกำลังของผู้บังคับบัญชาเช่นนี้ยังไม่ทำให้ผู้บังคับบัญชามีความรับผิดชอบได้ แต่จะรับผิดชอบเมื่อปรากฏถึงการกระทำความผิดของผู้ใต้บังคับบัญชาอันเป็นผลมาจากการไม่ควบคุมดังกล่าว⁶⁶แม้หลักความรับผิดชอบทางอาญาของผู้บังคับบัญชาจะมีได้บัญญัติถึงความคุ้มครอง

⁶⁵Article 28 of Rome Statute of the International Criminal Court : Responsibility of commanders and other superiors

“In addition to other grounds of criminal responsibility under this Statute for crimes within the jurisdiction of the Court:

(a) A military commander or person effectively acting as a military commander shall be criminally responsible for crimes within the jurisdiction of the Court committed by forces under his or her effective command and control, or effective authority and control as the case may be, as a result of his or her failure to exercise control properly over such forces, where:

(i) That military commander or person either knew or, owing to the circumstances at the time, should have known that the forces were committing or about to commit such crimes; and

(ii) That military commander or person failed to take all necessary and reasonable measures within his or her power to prevent or repress their commission or to submit the matter to the competent authorities for investigation and prosecution.

(b) With respect to superior and subordinate relationships not described in paragraph (a), a superior shall be criminally responsible for crimes within the jurisdiction of the Court committed by subordinates under his or her effective authority and control, as a result of his or her failure to exercise control properly over such subordinates, where:

(i) The superior either knew, or consciously disregarded information which clearly indicated, that the subordinates were committing or about to commit such crimes;

(ii) The crimes concerned activities that were within the effective responsibility and control of the superior; and

(iii) The superior failed to take all necessary and reasonable measures within his or her power to prevent or repress their commission or to submit the matter to the competent authorities for investigation and prosecution.”

⁶⁶พิสันต์ จันจุฬา, “ความรับผิดชอบทางอาญาของผู้บังคับบัญชาตามธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ : การนำมาใช้ในกฎหมายไทย”, วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปีที่ 12 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม - ธันวาคม 2562), หน้า 659-661.

ผู้บังคับบัญชาทหารไว้อย่างชัดเจน แต่สามารถนำมาปรับใช้สำหรับกรณีผู้บังคับบัญชาบางคนไม่ได้รู้เห็นในการกระทำความผิดทางอาญาของผู้ใต้บังคับบัญชา โดยการไม่รู้นั้นมีได้เกิดจากการปล่อยปละละเลยของผู้บังคับบัญชาดังกล่าว และสถานการณ์เช่นว่านั้นผู้บังคับบัญชาย่อมมีอาจคาดหมายได้ว่าผู้ใต้บังคับบัญชาของตนกำลังจะไปก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่บุคคลอื่นดังนั้น ผู้บังคับบัญชาที่ไม่รู้และไม่อาจล่วงรู้ถึงการกระทำความผิดของผู้ใต้บังคับบัญชาตนย่อมหลุดพ้นความรับผิด และไม่ต้องรับโทษใด ๆ อันอาจก่อให้เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้บังคับบัญชาตามมาในภายหลัง นอกจากนี้ แม้ประเทศไทยจะมีได้เป็นภาคีในธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ แต่ก็ยังเป็นประเทศหนึ่งที่ยอมรับในสนธิสัญญาฉบับดังกล่าว ซึ่งทำให้เกิดผลทางกฎหมายบางประการคือรัฐที่ลงนามมีพันธกรณีอื่นจะต้องพยายามดำเนินการโดยสุจริต เพื่อให้สัตยาบันสนธิสัญญาที่ตนได้ลงนาม และต้องละเว้นไม่กระทำการใดที่จะทำลายวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายของสนธิสัญญานั้น⁶⁷ ดังนี้ ประเทศไทยจึงสามารถนำหลักความรับผิดทางอาญาของผู้บังคับบัญชาตามธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศมาปรับใช้สำหรับการพิจารณาตัดสินคดีเพื่อปกป้องคุ้มครองผู้บังคับบัญชาทหารในกองทัพไทยได้เช่นกัน

ตามที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าผู้บังคับบัญชาทหารนั้นเป็นอีกบุคคลหนึ่งที่สมควรได้รับการปกป้องคุ้มครองมิให้เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่พวกเขา โดยรัฐทั้งหลายมักจะบัญญัติไว้ในกฎหมายทหารเพื่อป้องกันกรณีเกิดการทำร้ายร่างกายหรือกระทำการขัดขืนคำสั่งอันชอบธรรมของผู้บังคับบัญชาทหาร เนื่องจากการปกครองแบบสายบังคับบัญชาทหารจะให้ความสำคัญแก่ผู้บังคับบัญชาเป็นอย่างมาก เพราะหากขาดบุคคลผู้มีอำนาจพิจารณาตัดสินอย่างเด็ดขาดในการปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ของกองทัพแล้ว ภารกิจดังกล่าวย่อมมีอาจสำเร็จลุล่วงได้ อีกทั้ง เหล่าประชาคมระหว่างประเทศยังมีหลักความรับผิดทางอาญาของผู้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพิจารณาความรับผิดของผู้บังคับบัญชาตามที่ธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศข้อ 28 ได้กำหนดไว้ แม้หลักการดังกล่าวจะมีได้บัญญัติคุ้มครองผู้บังคับบัญชาทหารไว้อย่างชัดเจน แต่สามารถนำหลักเกณฑ์การพิจารณาเพื่อเป็นประโยชน์แก่การปกป้องคุ้มครองผู้บังคับบัญชาที่มีได้ “รู้” หรือ “ควรรู้” ถึงการกระทำความผิดทางอาญาของผู้ใต้บังคับบัญชาของตน และการไม่รู้นั้นมีได้เกิดจากความละเลยของตน เช่นนี้ผู้บังคับบัญชาทหารย่อมหลุดพ้นความรับผิด และไม่ต้องรับโทษ ซึ่งเป็นการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้บังคับบัญชาทหารอีกลักษณะหนึ่ง

จะเห็นได้ว่าสถานะของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพนั้น มีทั้งทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทหารผู้กระทำความผิด และผู้บังคับบัญชา

⁶⁷ธีรพัฒน์ อัครสังสิทธิ, “ประเทศไทยกับการให้สัตยาบันธรรมนูญกรุงโรม สำหรับศาลอาญาระหว่างประเทศ”, วารสารจตุลนิติ, ปีที่ 3 ฉบับที่ 5(กันยายน - ตุลาคม2549), หน้า 61.

ทหาร ซึ่งการคุ้มครองบุคคลดังกล่าวมักปรากฏให้เห็นจากมาตรการต่าง ๆ ที่ประเทศทั้งหลายนำมาใช้ ปกป้องคุ้มครองสมาชิกในกองทัพมิให้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เช่น การบัญญัติกฎหมายไว้ อย่างชัดเจน การสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกทุกคนในกองทัพ การมีกระบวนการยุติธรรม ทางทหารที่มีประสิทธิภาพ และการจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่คุ้มครองทหาร โดยเฉพาะ ทั้งนี้ หากประเทศใดมีมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพที่มี ประสิทธิภาพแล้ว ย่อมสามารถให้ความคุ้มครองทหารในกองทัพได้หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการ คุ้มครองปกป้องทหารจากความรุนแรง การคุ้มครองทหารจากการเลือกปฏิบัติ การคุ้มครองสิทธิ พลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่จะไม่ถูกประทุษร้าย การคุ้มครองการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของ ทหารและการเข้าถึงกระบวนการชดใช้เยียวยาของทหาร ซึ่งในบทต่อไปจะกล่าวถึงมาตรการ คุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยโดยสะท้อนให้เห็นจากลักษณะการคุ้มครอง ทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

บทที่ 3

มาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในต่างประเทศ

เมื่อศึกษาถึงอนุสัญญาเกี่ยวกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และหลักการทั้งหลายที่เป็นมาตรฐานสากลตามที่ได้กล่าวไปแล้ว ยังไม่พบถึงมาตรการใดที่ลงรายละเอียดเกี่ยวกับการคุ้มครองทหารได้ในทางปฏิบัติ จึงเป็นที่มาของการมุ่งศึกษามาตราการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพต่างประเทศ อันประกอบด้วยกองทัพของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสหราชอาณาจักร ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วที่มีกฎหมายเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชนทุกคนอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ยังศึกษามาตราการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพฟิลิปปินส์และมาเลเซีย ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและมีความเกี่ยวพันทางการทหารกับกองทัพไทยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

3.1 ความเป็นมาของต่างประเทศในการรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหาร

การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ประชาชนเป็นสิ่งสำคัญที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างมุ่งส่งเสริมให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการคุ้มครองประชาชนผู้มีอิสรสถานะหนึ่งเป็นสมาชิกในกองทัพ ซึ่งพวกเขาอาจตกอยู่สถานะที่ต้องถูกก้าวล่วงต่อสิทธิขั้นพื้นฐานบางประการได้ง่ายกว่าพลเรือนทั่วไป เนื่องจากภารกิจของพวกเขาล้วนเป็นการปกป้องรักษาอธิปไตยและความมั่นคงของรัฐ จึงต้องมีการฝึกฝนร่างกายอย่างหนัก เพื่อให้เข้มแข็งและปฏิบัติภารกิจเหล่านั้นให้สำเร็จลุล่วงได้ อีกทั้ง การปฏิบัติภารกิจทั้งหลายมักต้องอยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงอันตราย ซึ่งหากเกิดความผิดพลาดย่อมส่งผลกระทบต่อภัยร้ายแรงตามมาในภายหลัง และการป้องกันมิให้เกิดความผิดพลาดเหล่านี้จำเป็นต้องมีการประสานงานกันด้วยการเชื่อฟังคำสั่งของบุคคลผู้มีคุณวุฒิและวิญญูที่เหนือกว่าอย่างเคร่งครัด จึงทำให้ทหารทุกคนต้องอยู่ภายใต้การปกครองแบบสายบังคับบัญชาที่ยึดถือคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเป็นสำคัญ แม้การปกครองแบบสายบังคับบัญชาจะทำให้การปฏิบัติภารกิจของกองทัพเป็นไปโดยราบรื่น แต่ผู้ใต้บังคับบัญชาบางคนอาจตกอยู่ในภาวะจำยอมกระทำการบางอย่างที่ตนไม่สามารถฝ่าฝืนคำสั่งของผู้บังคับบัญชาได้ แม้คำสั่งนั้นจะเป็นคำสั่งที่ก่อให้เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารผู้ใต้บังคับบัญชาก็ตาม ดังนั้น เหล่าประชาคมระหว่างประเทศจึงเห็นถึงความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของทหารหรือสมาชิกในกองทัพ

3.1.1 ศูนย์สำหรับการควบคุมกองทัพอย่างเป็นทางการเป็นประชาธิปไตยแห่งเจนีวา (Geneva Centre for Democratic Control of Armed Forces)

เมื่อเหล่าประชาคมระหว่างประเทศเล็งเห็นถึงความสำคัญของการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารแล้ว จึงร่วมกันก่อตั้งหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมคุ้มครองสิทธิเหล่านั้นขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ประเทศต่าง ๆ ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกได้นำแนวทางในการคุ้มครองสิทธิของทหารไปปรับใช้กับกองทัพในรัฐของตน หน่วยงานดังกล่าวคือ **ศูนย์สำหรับการควบคุมกองทัพอย่างเป็นทางการเป็นประชาธิปไตยแห่งเจนีวา (Geneva Centre for Democratic Control of Armed Forces)** อันเป็นหน่วยงานระหว่างประเทศที่ก่อตั้งขึ้นที่สวิตเซอร์แลนด์ เมื่อปี ค.ศ. 2000 โดยมีวัตถุประสงค์ให้ประเทศต่าง ๆ เพิ่มมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารอย่างเป็นทางการ⁶⁸ ได้แก่ ส่งเสริมให้กองทัพของประเทศสมาชิกเป็นสถานที่ที่โปร่งใสสามารถถูกตรวจสอบได้ทั้งจากบุคคลภายในและภายนอก ควบคุมตรวจสอบกองทัพของประเทศสมาชิกให้ดำเนินการอยู่บนพื้นฐานของหลักนิติธรรมและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคลากรในกองทัพ คุ้มครองความเสมอภาคทางเพศแก่ทหารทุกคน เสริมสร้างบรรทัดฐานและแนวปฏิบัติที่ดีในกองทัพ เป็นต้น หน่วยงานดังกล่าวมีการดำเนินงานโดยประกอบไปด้วยตัวแทนจากรัฐสมาชิกจำนวน 63 รัฐซึ่งปัจจุบันได้ถูกเปลี่ยนชื่อเป็น **Geneva Centre for Security Sector Governance (DCAF)** พร้อมทั้งขยายบทบาทการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการปฏิรูปลงสถาบันเกี่ยวกับความมั่นคงของกลุ่มประเทศในยุโรปกลางและยุโรปตะวันออกมากขึ้นหลากหลายด้าน โดยมีไม่เพียงมุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารเท่านั้น ทั้งนี้ การดำเนินงานต่าง ๆ ได้รับความร่วมมือในประชาคมระหว่างประเทศมากกว่า 80 ประเทศทั่วโลก⁶⁹

สำหรับการส่งเสริมมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่ประเทศสมาชิกนั้น นอกจากจะสนับสนุนให้กองทัพดำเนินการต่าง ๆ ด้วยความโปร่งใสแล้ว ยังส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานที่มีขึ้นเพื่อตรวจสอบการดำเนินงานอันไม่เหมาะสมภายในกองทัพ โดยเฉพาะกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหาร องค์กรหรือหน่วยงานดังกล่าวควรมีอำนาจหน้าที่รับและตรวจสอบเรื่องที่ร้องเรียนเกี่ยวกับกรณีดังกล่าวได้อย่างอิสระปราศจากการแทรกแซงจากบุคคลอื่น และไม่อยู่ภายใต้การพิจารณาตัดสินตามระบบสายบังคับบัญชาทหาร นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกร่วมกำหนดแนวปฏิบัติที่ดียิ่งขึ้นภายในกองทัพ ตลอดจนร่วมกันพัฒนาองค์กรตรวจสอบกองทัพให้สามารถคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารใน

⁶⁸เยี่ยมยุทธ สุทธิธายา, ผู้ตรวจการกองทัพ : ตรวจสอบผู้มีสิทธิทหาร โมเดลต่างชาติและเงื่อนไขของไทย [ออนไลน์], แหล่งที่มา <https://prachatai.com/journal/2017/09/73112>

⁶⁹Geneva Centre for Security Sector Governance, 20 years of DCAF[ออนไลน์], แหล่งที่มา <https://dcaf.ch/>

กองทัพได้ครอบคลุมทุกกรณีที่สามารถเกิดขึ้นได้ กล่าวคือ ส่งเสริมให้รัฐสมาชิกจัดตั้งองค์กรตรวจสอบกองทัพขึ้นในเบื้องต้นก่อน เพื่อร่วมกันคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในรัฐตน และพัฒนา กลไกหรือมาตรการเหล่านั้นให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการแบ่งปันข้อมูลต่าง ๆ ที่องค์กรดังกล่าว รวบรวมจากการดำเนินงานเกี่ยวกับกรณีที่เกิดขึ้นภายในกองทัพของแต่ละประเทศที่เป็นสมาชิก

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพได้รับการสนับสนุน อย่างเป็นทางการเมื่อมีการจัดตั้งศูนย์สำหรับการควบคุมกองทัพอย่างเป็นทางการโดยแห่งเจนีวา (DCAF) ขึ้นโดยความร่วมมือของเหล่าประชาคมระหว่างประเทศ เนื่องจากมีการหารือร่วมกันและ กำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้กองทัพของรัฐสมาชิกสามารถถูกตรวจสอบได้มากกว่าในอดีต พร้อมทั้งส่งเสริมให้สมาชิกในกองทัพทุกคนต้องเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารมากยิ่งขึ้น ตลอดจนมุ่งส่งเสริมให้รัฐสมาชิกจัดตั้งองค์กรอิสระที่มีอำนาจรับเรื่องร้องทุกข์ของทหารได้ โดยปราศจากการแทรกแซงจากกองทัพ ซึ่งแนวทางเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้ การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารสัมฤทธิ์ผลได้อย่างแท้จริง

3.1.2 กลุ่มประเทศที่เลือกนำมาศึกษาเปรียบเทียบ

การศึกษาเปรียบเทียบในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้เลือกทำการศึกษาทั้งกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วและ ประเทศที่กำลังพัฒนา โดยประเทศที่พัฒนาแล้วจะทำการศึกษาสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี และส ราชอาณาจักร เนื่องจากประเทศทั้งสองต่างมีการบัญญัติรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือสิทธิขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชนทุกคนไว้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งนำหลักการดังกล่าวมาบัญญัติไว้ใน กฎหมายทหารเพื่อให้สมาชิกในกองทัพสามารถตระหนักถึงการปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้ง ยังพบมาตรการต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นว่ารัฐให้ความสำคัญต่อศักดิ์ศรี ของทหารเช่นเดียวกับการให้ความสำคัญแก่ประชาชนทุกคน สำหรับกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนานั้นจะ มุ่งศึกษาประเทศมาเลเซียและฟิลิปปินส์ ซึ่งประเทศทั้งสองต่างมีระบบกฎหมายทหารคล้ายกับ ประเทศไทย และยังเป็นประเทศใกล้เคียงที่มีความสัมพันธ์ทางการทหารกับกองทัพไทยมายาวนาน นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่ากลุ่มประเทศทั้งหลายที่มุ่งนำมาศึกษาเปรียบเทียบนั้นต่างเป็นสมาชิกของ ศูนย์สำหรับการควบคุมกองทัพอย่างเป็นทางการโดยแห่งเจนีวา (Geneva Centre for Democratic Control of Armed Forces) และได้เข้าร่วมการประชุมระหว่างประเทศของสถาบัน ผู้ตรวจการกองทัพ (International Conference of Ombuds Institutions For the Armed Forces) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศเหล่านี้มีความตั้งใจเป็นอย่างมากที่จะพัฒนามาตรการคุ้มครอง ศักดิ์ศรีของทหารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การได้ศึกษาจากกลุ่มประเทศดังกล่าวย่อมทำให้ สามารถพบเห็นถึงมาตรการคุ้มครองทหารที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสม ซึ่งอาจนำมาปรับใช้เพื่อ พัฒนามาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยได้ต่อไป

3.2 มาตรการคุ้มครองทหารจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

มาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพแต่ละประเทศนั้นปรากฏให้เห็นได้หลายลักษณะ เช่น การป้องกันจากความรุนแรง การป้องกันจากการเลือกปฏิบัติ การคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหาร การเข้าถึงกระบวนการชดเชยเยียวยา ซึ่งจะขออธิบายแต่ละประเด็นโดยแสดงให้เห็นถึงมาตรการของกองทัพในประเทศต่าง ๆ ดังนี้

3.2.1 มาตรการการคุ้มครองปกป้องทหารในกองทัพต่างประเทศจากความรุนแรง

มาตรการปกป้องคุ้มครองทหารจากการใช้ความรุนแรงในกองทัพนี้ เราสามารถเห็นมาตรการของประเทศต่าง ๆ ที่มุ่งให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหาร โดยเข้าร่วมการประชุมระหว่างประเทศของสถาบันผู้ตรวจการกองทัพ (International Conference of Ombuds Institutions For the Armed Forces)⁷⁰ ซึ่งจะขออธิบายถึงมาตรการของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหราชอาณาจักร มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ เพื่อให้เห็นถึงความเหมือนและแตกต่างของมาตรการปกป้องคุ้มครองทหารจากการใช้ความรุนแรง ดังนี้

3.2.1.1 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

การปกป้องคุ้มครองทหารในกองทัพเยอรมันจากความรุนแรงนั้น สามารถเห็นได้จากบทบัญญัติกฎหมายที่กล่าวถึงการเชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชาทหาร ซึ่งโดยปกติทั่วไปแล้วทหารทุกคนในกองทัพจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด อันเป็นการรักษาไว้ซึ่งระเบียบวินัยในกองทัพ และเพื่อให้การปฏิบัติภารกิจของกองทัพดำเนินไปอย่างราบรื่น สำหรับทหารเยอรมัน การเชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชาก็เป็นเรื่องสำคัญเช่นกัน เพียงแต่คำสั่งที่ทหารปฏิบัติตามนั้นต้องเป็นคำสั่งที่ไม่ขัดต่อหลักการทั้งหลายที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญเยอรมัน โดยจะเห็นได้จากบทบัญญัติมาตรา 11 ของกฎหมายทหารเยอรมัน หรือ Soldatengesetz (SG) อันมีสาระสำคัญว่า⁷¹

“(1) ทหารต้องเชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชาและต้องปฏิบัติตามอย่างสุดความสามารถ เว้นแต่เป็นคำสั่งที่ละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือเป็นคำสั่งที่ขัดต่อวัตถุประสงค์ทางราชการเช่นนี้ ทหารผู้รับคำสั่งดังกล่าวไม่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งนั้น...

(2) ทหารสามารถเลือกไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาได้ ถ้าคำสั่งนั้นเป็นการก่อให้เกิดการกระทำความผิดทางอาญา หากทหารผู้ใต้บังคับบัญชายังคงปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว เขาจะมีความผิดก็ต่อเมื่อได้กระทำไปโดยตระหนกอย่างชัดเจน หรือสถานการณ์ดังกล่าวสามารถสังเกตเห็นได้ว่าคำสั่งนั้นไม่ถูกต้องตามกฎหมาย....”

⁷⁰ อังแล้ว เจริญธรรมที่ 31

⁷¹Article 11 of Soldatengesetz (SG)

จากทบทวนคดีข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีความมุ่งหมายที่จะคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งหลายของประชาชนเป็นสำคัญ ซึ่งทบทวนคดีดังกล่าวมิได้ส่งผลคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนที่อาจถูกก้าวล่วงจากคำสั่งของผู้บังคับบัญชาทหารเท่านั้น แต่ยังสามารถคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของสมาชิกในกองทัพทุกคนด้วยเช่นกัน โดยอาจเป็นกรณีที่ผู้บังคับบัญชาสั่งลงทัณฑ์ผู้ใต้บังคับบัญชาและสั่งให้ทหารคนอื่นกระทำการนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนด ซึ่งอาจเป็นการกระทำความผิดทางอาญาในลักษณะการใช้ความรุนแรงต่อผู้ถูกลงทัณฑ์ ดังนี้ ทหารผู้ถูกสั่งให้กระทำการดังกล่าวย่อมมีสิทธิปฏิเสธคำสั่งที่ผิดกฎหมายของผู้บังคับบัญชาได้โดยไม่มีความผิดใด ๆ ในทางทหาร อีกทั้ง ผู้ถูกลงทัณฑ์ยังสามารถรอดพ้นจากการลงทัณฑ์ของผู้บังคับบัญชาที่ก่อให้เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารผู้นั้นได้ด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายว่าด้วยวินัยทหาร หรือที่เรียกว่า Wehrdisziplinarordnung (WDO) ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดขั้นตอนการสอบสวนทางวินัยทหาร ลักษณะโทษทางวินัยทหาร อำนาจลงโทษของผู้บังคับบัญชา เป็นต้น โดยกำหนดกระบวนการต่าง ๆ ไว้อย่างรัดกุมและมีให้เกิดความรุนแรงแก่ทหารที่ต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาความผิดทางวินัย โดยเฉพาะการลงโทษทางวินัยนั้น ได้มีการกำหนดไว้ให้ผู้บังคับบัญชาทหารมีอำนาจทำโทษได้ 5 สถาน คือ ว่ากล่าวตักเตือน ต่ำหนีย่างเข้มงวด ปรับ จำกัดบริเวณ และควบคุมทางวินัย⁷²สำหรับการว่ากล่าวตักเตือนนี้ เป็นการว่ากล่าวอย่างเป็นทางการต่อทหารผู้ทำความผิดวินัยทหารที่ไม่รุนแรงนัก แต่จำต้องว่ากล่าวเนื่องจากทหารผู้นั้นละเมิดต่อหน้าที่ทางทหารบางประการ แต่หากเป็นการต่ำหนีย่างเข้มงวดนั้น ผู้บังคับบัญชาทหารจะตำหนิโดยประกาศต่อหน้ากองกำลังของตน⁷³ในส่วนของค่าปรับทางวินัยทหารนั้น ผู้บังคับบัญชาจะทำการคิดค่าปรับไม่เกินเงินเดือนหนึ่งเดือนของทหารผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ ค่าปรับทางวินัยจะต้องไม่เกินความเหมาะสม ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ผู้มีอำนาจกำหนดค่าปรับต้องคำนึงถึงสภาพความเป็นอยู่และฐานะทางเศรษฐกิจของทหารผู้ต้องเสียค่าปรับด้วย⁷⁴สำหรับโทษจำกัดบริเวณนี้ อาจเป็นการห้ามออกจากที่พักของทหารผู้รับโทษโดยมิได้รับอนุญาต และสามารถจำกัดการออกได้อย่างน้อยหนึ่งวันแต่ต้องไม่เกินสามสัปดาห์⁷⁵ในส่วนของโทษควบคุมทางวินัยนั้น จะเป็นการลดรอบเสริมภาพบางประการของทหารผู้กระทำความผิด และจะบังคับโทษได้อย่างน้อยสามวันแต่ไม่เกินสามสัปดาห์⁷⁶ดังนี้ จะเห็นได้ว่ามาตรการการลงโทษทางวินัยของทหารเยอรมันนั้นจะกำหนดไว้

⁷² Article 22 of Wehrdisziplinarordnung (WDO)

⁷³ Article 23 of Wehrdisziplinarordnung (WDO)

⁷⁴ Article 24 of Wehrdisziplinarordnung (WDO)

⁷⁵ Article 25 of Wehrdisziplinarordnung (WDO)

⁷⁶ Article 25 of Wehrdisziplinarordnung (WDO)

หลากหลายลักษณะ และจะไม่มีการใช้ความรุนแรงแก่ทหารอันก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อสิทธิในชีวิตและร่างกายแต่อย่างใด การกำหนดโทษไว้เช่นนี้ย่อมเป็นการคุ้มครองทหารทางอ้อมว่าหากผู้บังคับบัญชาไม่มีอำนาจลงโทษทหารผู้กระทำความผิดนอกเหนือไปจากที่กฎหมายกำหนดไว้ อันเป็นการลดโอกาสการเกิดกรณีที่ผู้บังคับบัญชาลงโทษทหารโดยการใช้ความรุนแรงต่อเนื้อตัวร่างกายทหารได้อย่างชัดเจน และเป็นมาตรการที่สอดคล้องต่อหลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่มีสาระสำคัญว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ยังคงดำรงอยู่ในตัวบุคคลแม้ว่าเขาจะเป็นผู้กระทำความผิดก็ตาม⁷⁷

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่ามาตรการปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารจากการใช้ความรุนแรงในกองทัพเยอรมันนั้น มีกฎหมายกำหนดให้ทหารสามารถปฏิเสธคำสั่งของผู้บังคับบัญชาได้หากเห็นว่าคำสั่งดังกล่าวก่อให้เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือเป็นการกระทำความผิดทางอาญา จึงเป็นมาตรการที่ช่วยให้สมาชิกในกองทัพสามารถปกป้องตนเองได้ หากผู้บังคับบัญชาสั่งให้ทหารบางคนใช้ความรุนแรงทำร้ายเพื่อนทหารด้วยกัน นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดโทษที่อาจลงแก่ทหารผู้กระทำความผิด ซึ่งผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจกำหนดโทษสามารถลงโทษได้เพียง 5 สถานเท่านั้น ได้แก่ ว่ากล่าวตักเตือน ตำหนಿಯ่างเข้มงวด ปรับ จำกัดบริเวณ และควบคุมทางวินัย การกำหนดโทษไว้เพียง 5 สถานเช่นนี้ ย่อมเป็นการคุ้มครองทหารผู้กระทำความผิด ซึ่งพวกเขาจะไม่ได้รับการลงโทษที่รุนแรงนอกเหนือไปจากโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ และเป็นการสอดคล้องต่อหลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่มุ่งคุ้มครองบุคคลทุกคนแม้เขาจะกระทำความเสื่อมเสียแก่ตนเองหรือผู้อื่นก็ตาม

3.2.1.2 สหราชอาณาจักร

การปกป้องคุ้มครองทหารจากความรุนแรงในกองทัพสหราชอาณาจักรนั้น สามารถพบเห็นได้จากการบัญญัติคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ของทหารในพระราชบัญญัติกองทัพค.ศ. 2006 (Armed Forces Act 2006) ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงลักษณะของการกระทำความผิดทางอาญาที่กระทำโดยทหาร หรือความผิดวินัยทหาร ตลอดจนขั้นตอนการนำกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชา หรือนำข้อพิพาทขึ้นสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลทหารดังนี้ กฎหมายดังกล่าวจึงเป็นกฎหมายทหารฉบับสำคัญที่บังคับใช้เป็นเกณฑ์กลางสำหรับควบคุมระเบียบวินัยและคุ้มครองการกระทำของทหารทุกเหล่าทัพ ซึ่งสามารถพบเห็นบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารอย่างชัดเจนได้จากบทบัญญัติมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติกองทัพค.ศ. 2006 (Armed Forces Act 2006) โดยบัญญัติไว้เกี่ยวกับความผิดฐานมีพฤติกรรมการต่อสู้อันมีสาระสำคัญดังนี้

⁷⁷ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 56

“(1) บุคคลใดกระทำการต่อสู้กับบุคคลอื่นโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร บุคคลนั้นกระทำความผิดฐานมีพฤติกรรมการต่อสู้และคุกคามผู้อื่น

(2) บุคคลผู้อยู่ในบังคับแห่งกฎหมายจะเป็นบุคคลผู้มีความผิดได้ในกรณีที่เขากทำการลักษณะข่มขู่ เหยียดหยาม ตู้อุก หรือยั่วยุ ซึ่งการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่สงบภายในกองทัพ และผู้กระทำสามารถตระหนักได้ว่าการปฏิบัติเช่นนั้นเป็นการเหยียดหยาม ตู้อุก หรือยั่วยุ บุคคลอื่น

(3) สำหรับวัตถุประสงค์แห่งบทบัญญัตินี้ให้ถือว่า “พฤติกรรม” ของตัวบุคคลรวมถึงทุกสิ่งที่เขาพูดออกมาด้วยเช่นกัน

(4) บุคคลผู้กระทำความผิดต้องได้รับโทษตามที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติมาตรา 164 แต่โทษจำคุกที่อาจลงแก่ผู้กระทำความผิดฐานมีพฤติกรรมการต่อสู้และคุกคามผู้อื่นนั้นต้องจำคุกไม่เกินสองปี”⁷⁸

บทบัญญัติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์แห่งกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิในชีวิตและร่างกายของทหารภายในกองทัพจากพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมของสมาชิกในกองทัพ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการกระทำอันละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยการตูกุกเหยียดหยามจนก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่สงบภายในกองทัพ และเป็นสาเหตุสำคัญที่อาจก่อให้เกิดการใช้ความรุนแรงได้ ซึ่งผู้ใดกระทำการลักษณะดังกล่าวจำต้องได้รับบทลงโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ การบัญญัติให้การกระทำเหล่านี้เป็นความผิดและมีบทลงโทษที่แน่ชัดย่อมทำให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ภายในกองทัพสหราชอาณาจักรสัมฤทธิ์ผลได้อย่างแท้จริงนอกจากนี้ ยังมีการบัญญัติคุ้มครองทหารในกองทัพจากการกระทำให้อับอายด้วยลักษณะที่โหดร้ายหรือไม่เหมาะสม ซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติกองทัพค.ศ. 2006 (Armed Forces Act 2006) โดยมีสาระสำคัญดังนี้

“(1) บุคคลผู้อยู่ในบังคับแห่งกฎหมายอาจมีความผิดหากกระทำการอันโหดร้ายหรือการอันไม่เหมาะสม ซึ่งการกระทำดังกล่าวรวมถึงการทำให้บุคคลอื่นได้รับความอับอายด้วยเช่นกัน

(2) “การกระทำ” ตามบทบัญญัติมาตรานี้ ให้รวมถึงการละเว้นการกระทำของบุคคลโดยไม่เหมาะสมด้วย

(3) บุคคลผู้กระทำความผิดตามบทบัญญัติมาตรานี้ต้องระวางโทษตามมาตรา 164 แต่โทษจำคุกที่อาจกำหนดสำหรับการกระทำผิดนั้นต้องไม่เกินสองปี”⁷⁹

⁷⁸Section 21 of The Armed Forces Act 2006

⁷⁹Section 23 of The Armed Forces Act 2006

การบัญญัติกฎหมายให้มีฐานความผิดสำหรับการกระทำให้อับอายด้วยลักษณะที่ โหดร้ายหรือไม่เหมาะสมเช่นนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการมุ่งคุ้มครองป้องกันมิให้เกิดการละเมิดศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ของทหารภายในกองทัพ โดยการบัญญัติให้ทหารทุกคนในกองทัพตระหนักถึงการ กระทำที่ไม่สมควรปฏิบัติต่อเพื่อนทหารด้วยกัน และหากฝ่าฝืนกระทำการอันละเมิดต่อศักดิ์ศรีความ ความเป็นมนุษย์ของเพื่อนทหารไม่ว่าจะด้วยการกระทำที่โหดร้ายทารุณ หรือกระทำอนาจารจนก่อให้เกิด ความอับอายขึ้นภายในจิตใจของทหารผู้ถูกระทำ ทหารผู้กระทำความผิดย่อมต้องรับโทษตามสมควร ซึ่งการลงโทษจำคุกนั้นต้องมีกำหนดระยะเวลาไม่เกินสองปี การกำหนดให้มีฐานความผิดสำหรับการ กระทำที่ให้ผู้อื่นได้รับการอับอายนี้ อาจอนุมานได้กองทัพมิได้มุ่งคุ้มครองปกป้องทหารจากการใช้ ความรุนแรงทางร่างกายเท่านั้น แต่ยังปกป้องคุ้มครองความรุนแรงที่อาจกระทบต่อสภาพจิตใจของ สมาชิกในกองทัพด้วยเช่นกัน และยังกำหนดไว้อย่างชัดเจนด้วยการละเว้นการกระทำจนก่อให้เกิด ความรุนแรงแก่สมาชิกในกองทัพคนอื่นนั้นผู้ละเว้นอาจมีความผิดตามบทบัญญัตินี้ได้

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติกองทัพค.ศ. 2006 (Armed Forces Act 2006) ได้กำหนด บทลงโทษที่ผู้บังคับบัญชาพิจารณาความผิดทางวินัยสามารถลงแก่ทหารผู้กระทำความผิด ตามมา บัญญัติมาตรา 132 โดยกำหนดให้สามารถลงโทษได้หลายลักษณะไม่ว่าจะเป็นการกักขัง ลดระดับ อาวุโส ลดยศ ปรับ ตำหนิอย่างรุนแรง เป็นต้น⁸⁰ สำหรับโทษกักขังนั้นผู้บังคับบัญชาอาจลงโทษกักขัง ได้สูงสุดไม่เกินเก้าสิบวัน⁸¹ ในส่วนของการลดระดับอาวุโสนี้จะลงโทษได้เฉพาะนายทหารสัญญาบัตร เท่านั้น ซึ่งการลดระดับดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อเพียงสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่ทหารผู้ถูกลงโทษจะ ได้รับ⁸² หากเป็นการลดยศนี้ ทหารผู้ถูกลงโทษจะสูญเสียสถานภาพและรายได้ของตน และอาจเสีย สิทธิในบำเหน็จบำนาญได้อีกเช่นกัน ในส่วนของโทษปรับนั้น กฎหมายกำหนดให้ผู้บังคับบัญชา สามารถหักเงินได้สูงสุดเป็นค่าจ้างรายวันจำนวนยี่สิบแปดวันที่ทหารผู้ถูกลงโทษอาจได้รับ⁸³ และหาก เป็นการลงโทษตำหนิอย่างรุนแรงนั้น จะเป็นการลงโทษที่ผู้บังคับบัญชาแสดงถึงความไม่เห็นด้วยกับ การกระทำผิดบางประการของทหาร ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการเล่นตำแหน่งของทหารผู้ถูกตำหนิ ทั้งนี้ การตำหนิอย่างรุนแรงอาจมีการลงโทษเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ทางการเงินของทหารด้วยก็ได้⁸⁴

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ามาตรการปกป้องคุ้มครองทหารในกองทัพสหราชอาณาจักรจากความ รุนแรงนั้น เป็นการบัญญัติกฎหมายให้บุคคลใดที่มีพฤติกรรมต่อสู้อันและบุคคลผู้อื่นเป็นความผิด

⁸⁰ Section 132 of The Armed Forces Act 2006

⁸¹ Section 133 of The Armed Forces Act 2006

⁸² Section 134 of The Armed Forces Act 2006

⁸³ Section 136 of The Armed Forces Act 2006

⁸⁴ The Judge Advocate General, Guidance on sentencing in the Court Martial version 5 [Online], Available from <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2020/08/sentencing-guide-v5-jan18.pdf>

อันจะต้องได้รับโทษจากผู้บังคับบัญชาทหาร อีกทั้ง ยังปกป้องความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นภายในจิตใจของทหารที่ได้รับการดูแลเยียวยาด้วย รวมถึงการทำให้อับอายด้วยการกระทำลักษณะที่โหดร้ายหรือไม่เหมาะสมต่อทหาร โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้กระทำความผิดและต้องรับโทษ การบัญญัติกฎหมายให้การใช้ความรุนแรงต่อร่างกายและจิตใจของทหารเป็นความผิดและต้องรับโทษเช่นนี้เป็นมาตรการที่สำคัญที่จะทำให้สมาชิกในกองทัพทุกคนไม่กล้าใช้ความรุนแรงทางกายหรือวาจาต่อสมาชิกคนอื่น ๆ เพราะทหารทุกคนล้วนตระหนักได้ว่าหากกระทำการอันเข้าลักษณะที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดแล้ว ย่อมจะได้รับผลเสียตามมาจากการลงโทษของผู้บังคับบัญชา นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่ากฎหมายกำหนดการลงโทษที่ผู้บังคับบัญชาทหารสามารถลงแก่ทหารผู้กระทำความผิดได้หลากหลายลักษณะ ซึ่งการลงโทษทั้งหลายมิได้ให้อำนาจผู้บังคับบัญชาใช้ความรุนแรงต่อทหารผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด บทกำหนดโทษเช่นนี้ย่อมเป็นการปกป้องทหารผู้กระทำความผิดทางอ้อมโดยให้หลักประกันว่าพวกเขาจะไม่ถูกผู้บังคับบัญชาลงโทษนอกเหนือไปจากที่กฎหมายกำหนดไว้ และหากผู้บังคับบัญชาลงโทษทหารด้วยการใช้ความรุนแรงนอกเหนือจากโทษที่กฎหมายกำหนดแล้ว ถือว่าผู้บังคับบัญชาคนนั้นเป็นผู้กระทำความผิดและต้องรับโทษ

3.2.1.3 มาเลเซีย

กฎหมายที่บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางทหารภายในกองทัพมาเลเซีย นั้น ได้แก่ พระราชบัญญัติกองทัพ ค.ศ. 1972 (Armed Forces Act 1972) ซึ่งถูกจัดทำขึ้นเพื่อเป็นหลักเกณฑ์กลางในการพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับวินัยของทหารภายในกองทัพ การรับบุคคลเข้าเป็นทหาร ความผิดเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ทางทหารและการลงโทษ การจับกุมกระบวนการพิจารณาของศาลทหาร ตลอดจนอำนาจของผู้บังคับบัญชาทหาร อย่างไรก็ตาม กลับไม่พบบทบัญญัติที่รับรองคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน หรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพมาเลเซียอย่างชัดเจน แต่จะพบเห็นบทบัญญัติที่มีลักษณะการกระทำอันอาจก่อให้เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารโดยการใช้ความรุนแรง ซึ่งเป็นการบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานปฏิบัติอย่างไม่เหมาะสมต่อผู้ใต้บังคับบัญชา การบัญญัติเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่ากองทัพมีความมุ่งหมายให้การลงโทษทหารไม่เกินความเหมาะสมจนกลายเป็นการใช้ความรุนแรงต่อกัน หรือเพื่อป้องกันการลงโทษด้วยวิธีอื่นใดโดยมิชอบด้วยกฎหมายของผู้บังคับบัญชา ตลอดจนการปฏิบัติใด ๆ ที่ปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาเสมือนกับเขามิใช่มนุษย์ โดยจะเห็นได้จากบทบัญญัติมาตรา 81 แห่งพระราชบัญญัติกองทัพ ค.ศ. 1972 (Armed Forces Act 1972) อันมีสาระสำคัญดังนี้

“ถ้าบุคคลซึ่งเป็นผู้อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายฉบับนี้ได้กระทำการทำร้ายหรือปฏิบัติในลักษณะอื่นใดต่อทหารผู้มียาติบชั้นยศต่ำกว่าอย่างไม่เหมาะสมหรือโหดร้ายทารุณ

บุคคลนั้นต้องถูกตัดสิทธิลงโทษโดยศาลทหาร ซึ่งอาจถูกลงโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรืออาจไม่ถูกจำคุกแต่ต้องรับโทษตามที่กฎหมายฉบับนี้กำหนดไว้...”⁸⁵

บทบัญญัติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการมุ่งคุ้มครองทหารชั้นผู้น้อยหรือผู้ใต้บังคับบัญชาจากการถูกรกระทำที่ไม่เหมาะสมหรือโหดร้ายทารุณ ซึ่งการกระทำเหล่านี้อาจกระทบต่อร่างกายหรือจิตใจของทหารผู้ถูกรกระทำได้ ทั้งนี้ หากผู้บังคับบัญชาคนใดฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าวย่อมต้องรับโทษโดยการตัดสินของศาลทหารให้ถูกจำคุกหรือรับโทษในลักษณะอื่นใดตามที่พระราชบัญญัติกองทัพ ค.ศ. 1972 (Armed Forces Act 1972) ได้กำหนดไว้ การบัญญัติให้การปฏิบัติอย่างไม่เหมาะสมต่อผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นความผิดเช่นนี้จะทำให้ผู้บังคับบัญชาทหารต้องตระหนักอยู่เสมอว่าไม่อาจกระทำการใด ๆ ที่เกินความเหมาะสมต่อทหารผู้อื่นได้ แม้เขาจะเป็นทหารชั้นผู้น้อย หรือเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาของตนก็ตาม เพราะนอกจากจะเป็นการขัดเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองปกป้องทหารจากความรุนแรงต่อร่างกายหรือจิตใจแล้ว ยังส่งผลร้ายต่อตัวผู้บังคับบัญชาเองที่ต้องถูกลงโทษตามที่กฎหมายกำหนดด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ กองทัพบกมาเลเซียยังมีการพิจารณาโทษทางวินัยทหารของนายทหารชั้นสัญญาบัตรและนายทหารชั้นประทวนที่แตกต่างกัน โดยกำหนดโทษที่ผู้บังคับบัญชามีอำนาจลงแก่นายทหารชั้นประทวนไว้หลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นการกักขัง ลดยศ ปรับ หรืออาจเป็นการลงโทษเพียงเล็กน้อยตามความเหมาะสมก็ได้⁸⁶ สำหรับโทษที่ผู้บังคับบัญชามีอำนาจลงแก่นายทหารชั้นสัญญาบัตรนั้น อาจเป็นการให้สละตำแหน่งอาวุธโสหรือลดยศ ปรับ ต่าหนหรือต่าหนอย่างรุนแรง⁸⁷ เป็นต้น ซึ่งการพิจารณาความผิดและลงโทษสมาชิกในกองทัพบกมาเลเซียนี้ กฎหมายจะกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาและโทษที่อาจลงได้แก่บุคคลระดับต่าง ๆ ไว้ไม่เหมือนกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพิจารณาที่สอดคล้องต่อความรุนแรงในการกระทำความผิดกับระดับชั้นของผู้ถูกพิจารณา และเพื่อให้แน่ใจว่าจะมีการจัดการกับกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกรอบเวลาโดยเร็วที่สุด อันจะนำมาซึ่งความยุติธรรมที่ไม่ล่าช้าและเป็นธรรม⁸⁸

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ามาตรการปกป้องคุ้มครองทหารจากความรุนแรงในกองทัพบกมาเลเซีย นั้น มีการบัญญัติกฎหมายให้สมาชิกในกองทัพที่ทำร้ายหรือปฏิบัติในลักษณะอื่นใดต่อทหารผู้มีลำดับ

⁸⁵Section 81 of Armed Forces Act 1972

⁸⁶ Section 97 of Armed Forces Act 1972

⁸⁷ Section 98 of Armed Forces Act 1972

⁸⁸ Jamal RodziDahari , MazuraMdSaman and AzlanIskandar Abdul Ghani , “An Inquest into the Distinctive Features of Malaysian Military Law,” *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences* Vol. 9, No. 6 (2019): p.1310 - 1311.

ชั้นยศต่ำกว่าอย่างไม่เหมาะสมหรือโหดร้ายทารุณนั้นต้องรับโทษ การบัญญัติกฎหมายคุ้มครองทหาร ผู้ใต้บังคับบัญชาเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่ากองทัพตระหนักถึงทหารชั้นผู้น้อยที่อาจถูกทำร้ายร่างกายหรือ กระทำการอื่นใดที่ไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นการคุ้มครองทั้งความรุนแรงทางกายและทางจิตใจของทหาร และยังทำให้ผู้บังคับบัญชามีความตระหนักในการปฏิบัติของตนต่อผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อมิให้เป็น ความผิดตามบทบัญญัติดังกล่าว นอกจากนี้ ยังมีข้อกำหนดโทษที่ผู้บังคับบัญชามีอำนาจลงแก่ทหาร ผู้กระทำความผิดวินัยไว้อย่างชัดเจน อันเป็นการป้องกันมิให้เกิดการลงโทษในลักษณะการใช้ความ รุนแรงนอกเหนือไปจากที่กฎหมายกำหนด

3.2.1.4 ฟิลิปปีนส์

มาตรการปกป้องคุ้มครองทหารจากความรุนแรงในกองทัพฟิลิปปินส์นั้น สามารถเห็น ได้จากกฎว่าด้วยยุทธวินัย (Articles of War) หรืออีกชื่อหนึ่งคือ Commonwealth Act No. 408 ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดการดำเนินงานของระบบยุติธรรมทางทหารภายในกองทัพฟิลิปปินส์ การ บัญญัติกฎหมายเฉพาะเพื่อจัดระเบียบความเป็นธรรมของทหารในกองทัพเช่นนี้ย่อมเสริมสร้างศรัทธา ความไว้วางใจ และความเชื่อมั่นของสมาชิกทุกคนในกองทัพ ทั้งนี้ กฎหมายฉบับดังกล่าวยังได้รับการ พัฒนาปรับปรุงให้กระบวนการยุติธรรมทางทหารมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีการ บัญญัติคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพฟิลิปปินส์ไว้ในมาตรา 40 แห่งกฎว่าด้วย ยุทธวินัย (Articles of War) โดยบัญญัติไว้มีสาระสำคัญว่า “การลงโทษลักษณะใดที่โหดร้ายและ ผิดปกติทั่วไปย่อมมีอาชญากรรมได้”⁸⁹ การบัญญัติเช่นนี้เป็นการปกป้องทหารจากการใช้ความรุนแรง อย่างชัดเจน เนื่องจากเป็นการคุ้มครองทหารผู้ต้องได้รับโทษจากการกระทำความผิดบางประการมิให้ ถูกลงโทษในลักษณะที่โหดร้ายเกินปกติวิสัยที่มนุษย์ควรปฏิบัติต่อกัน เพราะแม้บุคคลผู้ต้องถูกลงโทษ จะเป็นผู้กระทำความผิดมากเพียงใด แต่เขาย่อมมีคุณค่าในความเป็นมนุษย์ที่ต้องได้รับความเคารพ เช่นเดียวกับมนุษย์ผู้อื่นอยู่เสมอ

ทั้งนี้ กฎหมายฉบับดังกล่าวมิได้บัญญัติคุ้มครองทหารจากความรุนแรงที่เกิดกับชีวิต และร่างกายของทหารในกองทัพเท่านั้น แต่ยังพบการบัญญัติคุ้มครองสมาชิกในกองทัพจากการ กระทำอันอาจก่อให้เกิดความรุนแรงที่กระทบต่อจิตใจด้วยเช่นกัน ซึ่งเห็นได้จากบทบัญญัติมาตรา 91 แห่งกฎว่าด้วยยุทธวินัย (Articles of War) อันว่าด้วยการใช้วาจาหรือพฤติกรรมอื่นใดที่มีลักษณะยั่วยุ ผู้อื่น⁹⁰ โดยบัญญัติไว้มีสาระสำคัญว่า

⁸⁹Article 40 of Commonwealth Act No. 408 (Articles of War)

⁹⁰Article 91 of Commonwealth Act No. 408 (Articles of War)

“ห้ามมิให้บุคคลผู้อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายทหารใช้คำพูดหรือลักษณะท่าทางอันแสดงถึงการดูหมิ่นต่อว่าหรือยั่วยุบุคคลอื่น บุคคลใดฝ่าฝืนบทบัญญัตินี้จำต้องถูกลงโทษโดยศาลทหาร”

บทบัญญัติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการมุ่งคุ้มครองการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพฟิลิปปินส์ที่อาจถูกเพื่อทหารหรือผู้บังคับบัญชาต่อด้วยถ้อยคำที่รุนแรงอันอาจเป็นถ้อยคำที่ลบคุณดูหมิ่นหรือกระทำการด้วยลักษณะอื่นใดที่ทำให้ผู้ถูกระงับทำให้เกิดความรู้สึกอับอาย ซึ่งเป็นลักษณะการกระทำที่ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ประการหนึ่ง ดังนี้ จึงเป็นการปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จากความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นแก่จิตใจของทหารอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ ยังพบบทบัญญัติที่กำหนดโทษแก่ทหารผู้กระทำความผิดทางวินัยหรือความผิดเล็กน้อยในกองทัพ ซึ่งกำหนดให้ผู้บังคับบัญชามีอำนาจพิจารณาความผิดและลงโทษได้ความเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการตักเตือน คำหนิอย่างรุนแรง ระงับสิทธิประโยชน์ไม่เกินหนึ่งสัปดาห์ เพิ่มภาระหน้าที่ปฏิบัติมากกว่าปกติไม่เกินหนึ่งสัปดาห์ จำกัดเสรีภาพบางประการไม่เกินหนึ่งสัปดาห์ เป็นต้น⁹¹ บทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นการกำหนดโทษของทหารอย่างชัดเจน เพื่อป้องกันมิให้ผู้บังคับบัญชาใช้ดุลพินิจสั่งลงโทษด้วยวิธีการใช้ความรุนแรงต่อทหารผู้กระทำความผิด

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ามาตรการปกป้องคุ้มครองทหารจากความรุนแรงในกองทัพฟิลิปปินส์จะเป็นการบัญญัติห้ามให้มีการลงโทษลักษณะโหดร้ายอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกในกองทัพทุกคนต้องระมัดระวังการใช้อำนาจของตนมิให้เป็นความผิดตามบทบัญญัติดังกล่าว อีกทั้งยังบัญญัติห้ามมิให้สมาชิกในกองทัพใช้คำพูดหรือลักษณะท่าทางอันแสดงถึงการดูหมิ่นต่อว่าหรือยั่วยุบุคคลอื่น ซึ่งเป็นการป้องกันความรุนแรงที่เกิดขึ้นต่อจิตใจของทหารผู้ถูกระงับ นอกจากนี้ ยังกำหนดโทษที่ผู้บังคับบัญชาสามารถลงแก่ทหาร โดยกำหนดไว้เพียงโทษที่จะไม่ก่อให้เกิดความรุนแรงต่อผู้กระทำความผิด การกำหนดโทษต่าง ๆ อย่างชัดเจนนี้ เป็นมาตรการสำคัญที่ทำให้ผู้บังคับบัญชาไม่กล้าลงโทษทหารนอกเหนือไปจากที่กฎหมายกำหนด และป้องกันมิให้มีการทำโทษทหารด้วยการใช้ความรุนแรงด้วยเช่นกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่ามาตรการปกป้องคุ้มครองทหารในกองทัพจากความรุนแรงของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหราชอาณาจักร มาเลเซีย และฟิลิปปินส์นั้นมีลักษณะคล้ายกัน โดยมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อป้องกันการการใช้ความรุนแรงต่อสมาชิกในกองทัพอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม การบัญญัติปกป้องทหารจากความรุนแรงนี้อาจมีความแตกต่างกันบ้าง โดยสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะมีการบัญญัติปกป้องทหารจากการกระทำความผิดอาญา ซึ่งรวมถึงการใช้ความรุนแรงต่อกันของทหารในกองทัพ อีกทั้งยังบัญญัติให้ทหารผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถฝ่าฝืนคำสั่งของผู้บังคับบัญชาได้หากเห็น

⁹¹ Article 105 of Commonwealth Act No. 408(Articles of War)

ว่าคำสั่งดังกล่าวเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดโทษที่ผู้บังคับบัญชาอาจลงแก่ทหารผู้กระทำความผิดวินัยไว้ 5 สถาน ได้แก่ ว่ากล่าวตักเตือน ตำหนಿಯ่างเข้มงวด ปรับ จำกัลดบริเวณ และควบคุมทางวินัย ซึ่งเป็นการปกป้องทหารจากความรุนแรงอันเกิดจากการกระทำนอกเหนือกฎหมายของผู้บังคับบัญชา และเป็นหลักเกณฑ์ที่ทำให้ผู้บังคับบัญชาต้องใช้ความระมัดระวังในการลงโทษ เพราะหากลงโทษนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดไว้ ผู้บังคับบัญชาย่อมมีความผิดทางวินัยทหารและต้องถูกลงโทษด้วยเช่นกัน และยังสะท้อนให้เห็นว่ากองทัพมุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ทหารทุกคน แม้ว่าเขาผู้นั้นจะเป็นผู้กระทำความผิดก็ตาม สำหรับกองทัพสหราชอาณาจักรนั้น มีมาตรการปกป้องคุ้มครองทหารจากความรุนแรงอันเกิดจากการมีพฤติกรรมต่อสู้อันตรายและคุกคามผู้อื่นโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร รวมถึงการห้ามพูดจาขี้ขลาด ถูกเหยียดหยามซึ่งก่อให้เกิดความไม่สงบภายในกองทัพ และยังเป็นกรก่อให้เกิดความรุนแรงต่อจิตใจของทหารผู้ถูกระทำด้วยเช่นกัน อีกทั้ง ยังบัญญัติกฎหมายห้ามการกระทำอันไม่เหมาะสมหรือโหดร้ายทารุณต่อสมาชิกในกองทัพไว้อย่างชัดเจน ซึ่งการกระทำอันไม่เหมาะสมนี้รวมถึงการละเว้นไม่กระทำด้วยเช่นกัน มาตรการทั้งหลายล้วนเป็นการปกป้องทหารโดยให้สมาชิกทุกคนในกองทัพต้องระมัดระวังการกระทำของตนให้มีลักษณะเช่นนั้น เพราะหากสมาชิกในกองทัพกระทำการฝ่าฝืนย่อมต้องถูกลงโทษและได้รับผลร้ายต่าง ๆ ตามมาภายหลัง นอกจากนี้ กองทัพสหราชอาณาจักรยังกำหนดโทษที่ผู้บังคับบัญชาสามารถลงแก่ทหารผู้กระทำความผิดวินัย โดยกำหนดไว้หลายลักษณะไม่ว่าจะเป็นการกักขัง ลดระดับอาวุโส ลดยศ ปรับ ตำหนಿಯ่างรุนแรง เป็นต้น สำหรับกองทัพมาเลเซียนั้น สามารถพบมาตรการลักษณะคล้ายกัน โดยมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อปกป้องทหารจากการทำร้ายหรือปฏิบัติอย่างไม่เหมาะสมหรือทารุณโหดร้ายของทหารผู้ล่ำล่ำด้อยยศเหนือกว่า หากมีการกระทำลักษณะดังกล่าว ผู้กระทำต้องถูกพิจารณาโทษในศาลทหาร นอกจากนี้ ยังพบบทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้บังคับบัญชาสามารถลงโทษทหารผู้ทำผิดวินัยได้หลายสถาน ไม่ว่าจะเป็นการให้สละตำแหน่งอาวุโสหรือลดยศ ปรับ ตำหนิหรือตำหนಿಯ่างรุนแรง เป็นต้น โดยไม่ปรากฏว่ากฎหมายอนุญาตให้ผู้บังคับบัญชาสามารถลงโทษทหารด้วยการใช้ความรุนแรงต่อผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด สำหรับกองทัพฟิลิปปินส์นั้น มีการบัญญัติกฎหมายไว้อย่างชัดเจนว่าห้ามผู้บังคับบัญชาลงโทษทหารในลักษณะที่โหดร้ายและผิดปกติทั่วไป และยังมีบทบัญญัติห้ามสมาชิกในกองทัพใช้คำพูดหรือท่าทางที่แสดงถึงการดูหมิ่นหรือขี้ขลาดบุคคลอื่น ซึ่งอาจก่อให้เกิดความรุนแรงต่อจิตใจของผู้ถูกระทำได้ นอกจากนี้ ยังพบบทบัญญัติที่กำหนดโทษแก่ทหารผู้กระทำความผิดทางวินัยหรือความผิดเล็กน้อยในกองทัพ ซึ่งผู้บังคับบัญชามีอำนาจพิจารณาความผิดและลงโทษได้ความเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการตักเตือน ตำหนಿಯ่างรุนแรง ระบุสิทธิประโยชน์ไม่เกินหนึ่งสัปดาห์ เพิ่มภาระหน้าที่ปฏิบัติมากกว่าปกติไม่เกินหนึ่งสัปดาห์ จำกัลดเสรีภาพบางประการไม่เกินหนึ่งสัปดาห์ เป็นต้น จึงเห็นได้ว่ามาตรการปกป้องทหารจากความรุนแรงของกองทัพสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหราชอาณาจักร มาเลเซีย

และฟิลิปปินส์นั้น มีการบัญญัติกฎหมายอย่างชัดเจนเพื่อป้องกันสิทธิในกองทัพคนใดละเมิด ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อสมาชิกคนอื่นด้วยการก่อให้เกิดความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งมาตรการทั้งหลายที่กล่าวมาข้างต้นสามารถจำแนกให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างกันได้ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปมาตรการการคุ้มครองปกป้องทหารในกองทัพต่างประเทศจากอาวุธรุนแรง

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	สหราชอาณาจักร	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์
<p>1. กฎหมายทหารเยอรมัน - Soldatengesetz (SG)</p> <ul style="list-style-type: none"> - กำหนดให้ทหารมีสิทธิปฏิเสธคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่ให้การกระทำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อื่น - กำหนดให้ทหารปฏิบัติตามคำสั่งที่ก่อให้เกิดความรุนแรงต้องรับผิดชอบเมื่อตระหนักอย่างชัดเจนหรือสังเกตเห็นได้ว่าคำสั่งดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย <p>2. กฎหมายว่าด้วยวินัยทหาร Wehrdisziplinarordnung (WDO)</p> <ul style="list-style-type: none"> - กำหนดลักษณะการลงโทษที่ผู้บังคับบัญชามีอำนาจทำได้เพียง 5 สถาน คือ ว่ากล่าวตักเตือน ตักเตือนอย่างเข้มงวด ปรับ จำกัดบริเวณ และควบคุมทางวินัย เพื่อป้องกันการลงโทษโดยการใช้อาวุธรุนแรงนอกเหนือกฎหมาย 	<p>1. พระราชบัญญัติกองทัพ ค.ศ. 2006 - Armed Forces Act 2006</p> <ul style="list-style-type: none"> - กำหนดให้บุคคลที่มีพฤติกรรมต่อสู้ออกกำลังกายผู้บาดเจ็บต้องถูกช่วยเหลือหรือช่วย ซึ่งก่อให้เกิดความรุนแรงต่อจิตใจผู้ถูกกระทำ เป็นความผิดและต้องถูกลงโทษ - กำหนดให้การกระทำที่ไตร่ตรองหรือไม่เหมาะสม รวมถึงการทำให้บุคคลอื่นได้รับความอับอายเป็นความผิดและต้องถูกลงโทษ - กำหนดให้โทษที่ผู้บังคับบัญชาอาจลงโทษ การลดยศ ปรับ หรืออาจเป็นการลงโทษเพียงเล็กน้อยตามความเหมาะสม สละตำแหน่งอาวุโสหรือลดยศ ปรับตำแหน่งหรือตำแหน่งอย่างรุนแรง โดยไม่พบการอนุญาตให้ใช้ความรุนแรงประการอื่น 	<p>1. พระราชบัญญัติกองทัพ ค.ศ. 1972 - Armed Forces Act 1972</p> <ul style="list-style-type: none"> - กำหนดให้การทำร้ายหรือปฏิบัติในลักษณะอื่นใดต่อทหารผู้มีตำแหน่งยศต่ำกว่าอย่างไม่เหมาะสม หรือโหดร้ายทารุณ เป็นความผิดและต้องถูกลงโทษ - กำหนดโทษที่ผู้บังคับบัญชามีอำนาจลงโทษ การลดยศ ปรับ หรืออาจเป็นการลงโทษเพียงเล็กน้อยตามความเหมาะสม สละตำแหน่งอาวุโสหรือลดยศ ปรับตำแหน่งหรือตำแหน่งอย่างรุนแรง โดยไม่พบการอนุญาตให้ใช้ความรุนแรงประการอื่น 	<p>1. กฎว่าด้วยยุทธวิธี - Articles of War หรือ Commonwealth Act No. 408</p> <ul style="list-style-type: none"> - บัญญัติกฎหมายปกป้องทหารไว้อย่างชัดเจนว่าการลงโทษลักษณะที่โหดร้ายและผิดปกติทั่วไปไม่อาจกระทำได้ - กำหนดให้การใช้คำพูดหรือลักษณะท่าทางอันแสดงถึงการดูหมิ่นต่อว่าหรือข่มขู่บุคคลอื่นเป็นความผิดและต้องรับโทษ ซึ่งการกระทำดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความรุนแรงต่อกายและจิตใจผู้ถูกกระทำ - กำหนดโทษที่ผู้บังคับบัญชามีอำนาจลงโทษ การลดยศ ปรับ การตักเตือน ตักเตือนอย่างรุนแรง การระงับสิทธิประโยชน์ การเพิ่มภาระหน้าที่ ปฏิบัติมากกว่าปกติ การจำกัดเสรีภาพบางประการ

3.2.2 มาตรการคุ้มครองทหารในกองทัพต่างประเทศจากการเลือกปฏิบัติ

ปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อทหารภายในกองทัพนั้น เป็นปัญหาสำคัญที่พบได้ในประเทศต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศสภาพของบุคคล ดังเช่นกรณีการล่วงละเมิดทางเพศต่อทหารหญิงหรือบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ การเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติของทหาร โดยมักพบว่าคนผิวดำจะถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยการเลือกปฏิบัติมากกว่าคนผิวขาว⁹² จึงเห็นได้ว่าการปฏิบัติต่อทหารคนใดให้แตกต่างจากทหารคนอื่น โดยอาศัยความแตกต่างทางเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ชาติหรือสังคมดั้งเดิม ทรัพย์สิน หรือสถานะอื่นใด เป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม มาตรการคุ้มครองทหารในกองทัพต่างประเทศจากการเลือกปฏิบัติยังสามารถพบเห็นได้ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหราชอาณาจักร มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ซึ่งจะกล่าวถึงดังต่อไปนี้

3.2.2.1 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

มาตรการคุ้มครองทหารจากการเลือกปฏิบัติในกองทัพเยอรมันนั้น สามารถเห็นได้จากการบัญญัติกฎหมายอย่างชัดเจน เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนในกองทัพตระหนักถึงคุณค่าอันมีเสมอกันของทหารทุกคนตามบทบัญญัติมาตรา 12 ของกฎหมายทหารเยอรมัน หรือ Soldatengesetz (SG) อันมีสาระสำคัญว่า⁹³

“ความมั่นคงแห่งกองทัพย่อมขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์อันดีต่อกันของสมาชิก ทหารทุกคน จึงต้องเคารพในเกียรติยศศักดิ์ศรี และสิทธิของสมาชิกในกองทัพคนอื่น ๆ พร้อมทั้งปกป้องซึ่งกันและกันเมื่อมีใครเผชิญกับอันตราย รวมทั้งต้องให้ความเคารพในมุมมองทางความคิดของผู้อื่นด้วย”

บทบัญญัติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการคำนึงในสิทธิขั้นพื้นฐานของทหารในกองทัพเยอรมันทุกคน โดยสนับสนุนให้ทหารมีความเคารพและให้เกียรติกัน อีกทั้ง เมื่อพบเห็นเหตุการณ์ใดที่กระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของเพื่อนทหารในกองทัพ ทหารคนอื่น ๆ ย่อมมีหน้าที่ต้องปกป้องเพื่อนทหารจากการกระทำที่ก่อให้เกิดอันตรายเหล่านั้น การบัญญัติกฎหมายเช่นนี้เป็นมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพอย่างมาก เนื่องจากการส่งเสริมให้ทหารในกองทัพช่วยเหลือกันปกป้องทหารผู้ที่กำลังถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้ก่อความเดือดร้อนเสียหายนั้นจะเป็นใครหรือมีลำดับชั้นยศเท่าใด หากกระทำการนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดไว้ และกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารแล้ว ย่อมเป็นหน้าที่ที่ทหารทุกคนต้องช่วยเหลือกันจากการกระทำอันโหดร้ายเหล่านั้น นอกจากนี้ ยังเป็นการวางรากฐานทางความคิดให้

⁹² DoSomething.org, 11 Facts About Military Discrimination [Online], Available from <https://www.dosomething.org/us/facts/11-facts-about-military-discrimination>

⁹³ Article 12 of Soldatengesetz (SG)

ทหารทุกคนต้องเคารพในเกียรติยศศักดิ์ศรี และสิทธิของสมาชิกในกองทัพคนอื่น ๆ โดยไม่ต้องคำนึงถึงลำดับชั้นยศ เพศ เชื้อชาติ ถิ่นกำเนิด หรือสถานะอื่นใดของทหาร หากเขาเป็นสมาชิกคนหนึ่ง ในกองทัพ ทหารผู้อื่นย่อมมีหน้าที่เคารพและปฏิบัติต่อเขาเยี่ยงมนุษย์คนหนึ่งจะปฏิบัติต่อกัน จึงเห็นได้ว่าการบัญญัติรับรองให้สมาชิกในกองทัพทุกคนตระหนักถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเพื่อนทหารด้วยกันเช่นนี้ เป็นมาตรการที่วางรากฐานทางความคิดให้ทหารสามารถเข้าใจลักษณะของการไม่เลือกปฏิบัติหรือสิทธิในความเสมอภาคได้อย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ การคำนึงถึงการเลือกปฏิบัติต่อทหารในกองทัพเยอรมันยังสามารถพบได้ชัดเจนในปี ค.ศ. 2020 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่คณะรัฐมนตรีของเยอรมันได้อนุมัติกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ให้ค่าชดเชยแก่ทหารผู้มีความหลากหลายทางเพศซึ่งถูกเลือกปฏิบัติในกองทัพเยอรมัน เนื่องจากตรวจพบว่าในอดีตบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศที่ทำงานในกองทัพนั้น มักจะมีปัญหาการเลือกปฏิบัติหลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นการถูกไล่ออกจากกองทัพ ถูกปฏิเสธการเลื่อนตำแหน่ง ตลอดจนถูกตัดสินใจให้มีความผิดอันมีสาเหตุมาจากการเป็นบุคคลรักร่วมเพศ ทั้งนี้ การริเริ่มมาตรการดังกล่าวได้มีการสนับสนุนอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในสมัยของ ครัมป์ – คาร์เรนบาวเออร์ (Krampp-Karrenbauer) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของเยอรมัน โดยเขามีแนวทางที่จะจ่ายเงินชดเชยให้กับทหารผู้มีความหลากหลายทางเพศที่ต้องถูกเลือกปฏิบัติ การฟื้นฟูเยียวยาด้วยเงินนี้ ครัมป์ – คาร์เรนบาวเออร์ ตระหนักดีว่าไม่อาจชดเชยต่อสิ่งที่พวกเขาได้รับอย่างเต็มที่ แต่มาตรการดังกล่าวเป็นแนวทางที่ดีอันจะนำไปสู่การคุ้มครองศักดิ์ศรีของทหารผู้มีความหลากหลายทางเพศมากยิ่งขึ้น ซึ่งพวกเขาเป็นกลุ่มบุคคลที่ไม่ต้องการสิ่งอื่นใดมากกว่าการปฏิบัติหน้าที่รับใช้สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเช่นเดียวกับประชาชนทุกคน อีกทั้ง ยังมีแนวทางที่จะเพิกถอนคำตัดสินในกองทัพในอดีต ซึ่งตัดสินว่าบุคคลผู้มีพฤติกรรมรักร่วมเพศนั้นเป็นผู้มีความผิดด้วยเช่นกัน⁹⁴ จึงสะท้อนให้เห็นได้ว่าสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีพัฒนาการเป็นอย่างมาก สำหรับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จากการเลือกปฏิบัติต่อสมาชิกในกองทัพ และพบเห็นความพยายามอย่างแท้จริงที่จะริเริ่มมาตรการรูปแบบใหม่เพื่อทำให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีของทหารเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมมิใช่เป็นเพียงแนวคิดที่มีการบัญญัติไว้ในบทบัญญัติของกฎหมายเท่านั้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ามาตรการคุ้มครองทหารจากการเลือกปฏิบัติในกองทัพเยอรมันนั้น มีการปลูกฝังรากฐานทางความคิดให้แก่สมาชิกในกองทัพทุกคนด้วยการบัญญัติเป็นกฎหมายอย่างชัดเจนว่า ทหารทุกคนต้องเคารพเกียรติยศศักดิ์ศรี และสิทธิของสมาชิกในกองทัพคนอื่น ๆ อันเป็นการ

⁹⁴ Independent, Germany to compensate gay servicepeople for discrimination [Online], Available from <https://www.independent.co.uk/news/germany-to-compensate-gay-servicepeople-for-discrimination-west-germany-homosexuality-discrimination-discrimination-annegret-kramppkarrenbauer-b1761697.html>

สอดคล้องต่อหลักความเสมอภาคที่ทหารทุกคนไม่ว่าจะมีลำดับชั้นยศ เพศ เชื้อชาติ ศาสนา หรือสถานะอื่นใดก็ตาม ต้องได้รับการปฏิบัติเยี่ยงมนุษย์สมควรปฏิบัติต่อกัน และยังบัญญัติต่อไปว่าสมาชิกทุกคนต้องปกป้องซึ่งกันและกันเมื่อพบเห็นเพื่อนตกอยู่ในอันตราย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากฎหมายประสงค์มิให้มีการเลือกปฏิบัติต่อกันภายในกองทัพ หากพบการกระทำความผิดใดแล้ว สมาชิกในกองทัพต้องรีบปกป้องเพื่อนทหารให้พ้นภัยโดยมิต้องคำนึงว่าผู้กระทำหรือผู้ถูกระทำจะมีสถานะใด นอกจากนี้ ยังพบเห็นพัฒนาการด้านการส่งเสริมมาตรการคุ้มครองการเลือกปฏิบัติต่อทหารผู้มีความหลากหลายทางเพศ โดยมีกรณีริเริ่มให้เงินชดเชยเยียวยาแก่ทหารที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดในอดีต และต้องถูกไล่ออกจากกองทัพ หรือถูกปฏิเสธการเลื่อนตำแหน่งโดยอาศัยเหตุที่ตนเป็นบุคคลรักร่วมเพศ แม้แนวทางการชดเชยเยียวยาดังกล่าวไม่อาจฟื้นฟูเกียรติศักดิ์ศรีของทหารกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศได้อย่างเต็มที่ แต่มาตรการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่ารัฐมุ่งส่งเสริมการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารจากการเลือกปฏิบัติในกองทัพเยอรมันอย่างแท้จริง

3.2.2.2 สหราชอาณาจักร

การเลือกปฏิบัติในกองทัพสหราชอาณาจักรนั้น สามารถพบเห็นได้หลากหลายลักษณะไม่ว่าจะเป็นการไม่ส่งเสริมความก้าวหน้าทางอาชีพของทหารเพศหญิง การล่วงละเมิดเพศหญิงหรือบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศโดยการข่มขู่ ทำให้อับอายเสื่อมเสียชื่อเสียง ทำให้เป็นที่น่ารังเกียจของผู้อื่น หรือการประพฤติปฏิบัติในลักษณะไม่เป็นมิตรต่อพวกเขา⁹⁵ โดยเฉพาะการเลือกปฏิบัติต่อทหารหญิง นอกจากนี้พวกเขาจะถูกกลั่นแกล้งหรือล่วงละเมิดในลักษณะต่าง ๆ แล้ว ข้อร้องเรียนของพวกเขายังไม่ได้รับการแก้ไขจัดการอย่างมีประสิทธิภาพอีกเช่นกัน ทั้งนี้ การเลือกปฏิบัติต่อทหารหญิงนี้มักจะมีผู้กระทำเป็นผู้บังคับบัญชาหรือเจ้าหน้าที่อาวุโส และพบรายงานในกองทัพว่า เพื่อนทหารหญิงหลายคนเห็นเพื่อนถูกระทำการอันไม่เหมาะสม แต่พวกเขาที่มีความเกรงกลัวที่จะรายงานปัญหาดังกล่าวต่อผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจรับเรื่องร้องทุกข์ตามกฎหมาย และพวกเขาต้องดำเนินชีวิตอยู่ในกองทัพด้วยความอดทนต่อการกระทำอันไม่เหมาะสมเหล่านั้นเรื่อยมา⁹⁶ อย่างไรก็ตาม กรณีปัญหาดังกล่าว กองทัพได้มีมาตรการคุ้มครองการเลือกปฏิบัติต่อสมาชิกในกองทัพทุกคนในเชิงของการป้องกันการรมมิให้เจ้าหน้าที่อาวุโสกล้าปฏิบัติอย่างไม่เหมาะสมต่อทหารผู้มีอาวุโสน้อยกว่า ซึ่งสามารถเห็นได้จากบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองผู้ใต้บังคับบัญชาตามมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติกองทัพ ค.ศ. 2006

⁹⁵ Boltburdonkemp, Discrimination in the Military [Online], Available from <https://www.boltburdonkemp.co.uk/military-claims/military-bullying/discrimination/>

⁹⁶ skynews, Most women in armed forces have faced bullying, harassment and discrimination, inquiry finds [Online], Available from <https://news.sky.com/story/most-women-in-armed-forces-have-faced-bullying-harassment-and-discrimination-inquiry-finds-12364017>

(Armed Forces Act 2006) โดยบัญญัติไว้เกี่ยวกับความผิดฐานกระทำต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างไม่เหมาะสมอันมีสาระสำคัญว่า

“(1) บุคคลใดปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างไม่เหมาะสม ไม่ว่าจะด้วยความจงใจหรือประมาท เลินเล่อ โดยเขาสามารถเขาตระหนักหรือควรจะรู้ว่าผู้ถูกกระทำเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาของเขา

(2) สำหรับวัตถุประสงค์แห่งบทบัญญัตินี้ ให้ถือว่าบุคคลซึ่งเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาต้องเป็นเจ้าหน้าที่ ตามกฎหมายบัญญัติรับรองไว้ และเป็นบุคคลที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่อีกคนหนึ่ง

(3) บุคคลผู้กระทำความผิดตามบทบัญญัติมาตรานี้ต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 164 แต่โทษจำคุกที่อาจกำหนดแก่บุคคลผู้กระทำความผิดนั้นต้องไม่เกินสองปี”⁹⁷

จะเห็นได้ว่าการบัญญัติคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพสหราชอาณาจักรนี้ มิได้คำนึงถึงลักษณะการละเมิดอันเกิดจากเพื่อนทหารปฏิบัติต่อกันเท่านั้น แต่ยังคงคำนึงถึงกรณีการกระทำของผู้บังคับบัญชาทหาร ซึ่งเป็นบุคคลผู้มีอำนาจตามกฎหมายในการออกคำสั่ง หรือบังคับให้ทหารผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งได้ตามความประสงค์ของตน ทั้งนี้แม้ผู้บังคับบัญชาจะมีอำนาจเหนือผู้ใต้บังคับบัญชาเพียงใดก็ตาม หากออกคำสั่งหรือบังคับให้กระทำการใดอันแสดงให้เห็นถึงการละเลยเพิกเฉยต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ใต้บังคับบัญชาแล้ว ผู้บังคับบัญชาคนนั้นต้องได้รับโทษตามที่กำหนดไว้ในบทบัญญัตินี้ดังกล่าว การบัญญัติให้ผู้บังคับบัญชาที่ปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาโดยไม่เหมาะสมเป็นผู้มีความผิดและต้องถูกลงโทษเช่นนี้ เป็นบทบัญญัติที่สามารถคุ้มครองมิให้ผู้บังคับบัญชาเลือกปฏิบัติต่อสมาชิกในกองทัพ โดยเฉพาะทหารหญิงซึ่งมักจะถูกผู้บังคับบัญชากระทำการอันไม่เหมาะสมในลักษณะของการล่วงละเมิดทางเพศ หรือพฤติกรรมอื่นใดที่ทำให้ทหารหญิงรู้สึกไม่สบายใจในการปฏิบัติงาน หากผู้บังคับบัญชาคนใดฝ่าฝืนยอมต้องถูกลงโทษอันจะส่งผลร้ายแก่ตัวของผู้บังคับบัญชาคนนั้นเอง

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อทหารหญิงแล้ว รัฐสภาแห่งสหราชอาณาจักรจึงสนับสนุนให้ยกเลิกระบบการร้องทุกข์ตามสายบังคับบัญชาสำหรับกรณีการร้องทุกข์เกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศ และให้ผู้มีอำนาจนอกสายบังคับบัญชาของทหารผู้เสียหายเป็นผู้พิจารณาเรื่องดังกล่าวแทน อีกทั้ง รัฐสภายังเรียกร้องให้กองทัพโอนข้อพิพาทเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศที่จะถูกพิจารณาในกระบวนการยุติธรรมภายในกองทัพนั้นให้เข้าสู่การพิจารณาโดยศาลพลเรือนแทน เนื่องจากตรวจพบว่าการสั่งจำคุกโดยศาลทหารในคดีเกี่ยวกับการข่มขืนทหารหญิงนั้นมีอัตราต่ำกว่าการสั่งจำคุกผู้กระทำความผิดลักษณะเดียวกันที่พิจารณาโดยศาลพลเรือน ทั้งนี้

⁹⁷Section 22 of The Armed Forces Act 2006

ซาราห์ อาเธอร์ตัน (Sarah Atherton) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงระหว่างปี ค.ศ. 2015 ถึง ปี ค.ศ. 2020 แล้วพบว่า มีทหารหญิงส่วนมากที่ถูกข่มขืนจากสมาชิกภายในกองทัพ และพวกเขายังคงดำเนินชีวิตหรือทำงานร่วมกับผู้กระทำความผิด เพราะกลัวว่าหากร้องทุกข์แล้วจะนำมาซึ่งความเสียหายทางอาชีพการงานของพวกเขา ซาราห์ จึงเห็นว่าทหารหญิงกำลังถูกเลือกปฏิบัติต่อการเข้าถึงความยุติธรรม⁹⁸ อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนสามารถเข้าถึงความยุติธรรมเหล่านั้นได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงความแตกต่างทางเพศ ศาสนา เชื้อชาติ หรือสถานะอื่นใด และหากมีอุปสรรคปัญหาในการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชนคนใดแล้ว ย่อมเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องรับรองหรือออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้การคุ้มครองเหล่านั้นสัมฤทธิ์ผลได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการเลือกปฏิบัติต่อทหารในกองทัพสหราชอาณาจักรนั้นมักพบได้หลากหลายกรณี ไม่ว่าจะเป็นการล่วงละเมิดต่อทหารหญิงหรือบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ การไม่ส่งเสริมความก้าวหน้าทางอาชีพของทหารหญิง การเพิกเฉยต่อข้อร้องเรียนของทหารหญิงที่ถูกละเมิด เป็นต้น กรณีปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่ากองทัพมีการเลือกปฏิบัติต่อทหารโดยอาศัยเหตุแห่งเพศของทหารผู้ถูกระทำ จึงทำให้ทหารหญิงต้องดำเนินชีวิตอยู่ภายในกองทัพอย่างยากลำบากกว่าทหารเพศชาย อีกทั้ง การเข้าถึงความยุติธรรมของทหารหญิงยังมีอุปสรรคมากมายทั้งจากกระบวนการยุติธรรมที่ถูกกละเลย และความอึดอัดทางจิตใจของตัวทหารเองว่าจะใช้ชีวิตในกองทัพลำบากยิ่งขึ้นหากมีประเด็นข้อพิพาทในกระบวนการยุติธรรม ทั้งสองปัจจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าทหารหญิงเป็นกลุ่มบุคคลที่ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากกว่าทหารชาย อย่างไรก็ตาม กองทัพได้มีมาตรการคุ้มครองการเลือกปฏิบัติในลักษณะดังกล่าวไว้โดยบัญญัติเป็นกฎหมายว่า บุคคลใดปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างไม่เหมาะสม บุคคลนั้นมีความผิดและต้องรับโทษ ซึ่งเป็นมาตรการในเชิงป้องปรามมิให้ผู้บังคับบัญชาหลักกระทำการใดฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติดังกล่าว เพราะหากฝ่าฝืนแล้วย่อมจะเกิดผลเสียแก่ตนตามมาภายหลัง นอกจากนี้ รัฐสภาแห่งสหราชอาณาจักรยังมีมาตรการส่งเสริมให้กองทัพโอนคดีเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศของทหารหญิงให้มาพิจารณาในศาลพลเรือนแทน เนื่องจากไม่มั่นใจในกระบวนการยุติธรรมภายในกองทัพว่าจะสามารถคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่ทหารหญิงได้อย่างสมบูรณ์หรือไม่ มาตรการในเชิงป้องปรามการกระทำอันไม่เหมาะสมต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และการสนับสนุนให้มีการพิจารณาคดีของทหารหญิงที่ถูกล่วงละเมิดโดยศาลพลเรือนเช่นนี้ สะท้อนให้เห็นว่าสหราชอาณาจักรมีความมุ่งมั่นที่จะคุ้มครองทหารจากการเลือกปฏิบัติอย่างแท้จริง แม้อาจจะพบเห็นกรณีการเลือกปฏิบัติต่อทหารโดยอาศัยเหตุความแตกต่างทาง

⁹⁸ The Guardian, Two-thirds of women in UK military report bullying and sexual abuse [Online], Available from <https://www.theguardian.com/uk-news/2021/jul/25/two-thirds-of-women-in-uk-military-report-bullying-and-sexual-abuse>

เพศอยู่บ้าง แต่การที่รัฐสภาได้ริเริ่มดำเนินการเรียกร้องความเป็นธรรมให้แก่ทหารหญิงผู้ถูกล่วงละเมิด เช่นนี้ ย่อมเป็นพัฒนาการที่ดีอันจะทำให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารใน กองทัพอากาศอาณัติมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

3.2.2.3 มาเลเซีย

จากที่กล่าวไปแล้วว่าปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อทหารนั้น เป็นปัญหาสำคัญที่มักเกิดขึ้น ในกองทัพของประเทศต่าง ๆ โดยมีลักษณะคล้ายกัน สำหรับกองทัพมาเลเซียนี้จะมีมาตรการป้องกัน ปัญหาดังกล่าวโดยวางรากฐานทางความคิดไว้ให้แก่บุคคลผู้จะเข้ามาปฏิบัติงานภายในกองทัพ ซึ่งเริ่ม จากการเสริมสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิในความเสมอภาคของบุคคลให้แก่นักเรียนในโรงเรียน ทหาร เพื่อขจัดอคติและแบบธรรมเนียมปฏิบัติที่มีพื้นฐานมาจากความคิดการแบ่งแยกชนชั้นของ สังคม⁹⁹ กล่าวคือ เป็นการวางรากฐานทางความคิดเพื่อให้ทหารรุ่นใหม่เข้าใจถึงการเลือกปฏิบัติอย่าง ชัดแจ้งยิ่งขึ้น อีกทั้ง ยังมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารจากการ ประพฤติเสื่อมเสียหรือกระทำอนาจารของทหารคนอื่น ซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 83 แห่ง พระราชบัญญัติกองทัพ ค.ศ. 1972 (Armed Forces Act 1972) โดยมีสาระสำคัญดังนี้

“บุคคลผู้อยู่ในบังคับแห่งกฎหมายฉบับนี้อาจมีความผิดฐานประพฤติตัวเสื่อมเสียได้ หากบุคคลนั้นกระทำการอนาจารหรือปฏิบัติตนผิดไปจากมนุษยปกติที่ควรจะเป็น และผู้กระทำความผิด ต้องถูกลงโทษจำคุกไม่เกินสองปีโดยคำตัดสินของศาลทหาร หรืออาจไม่ถูกจำคุกแต่ได้รับโทษน้อยกว่า นั้นตามที่กฎหมายฉบับนี้กำหนดไว้”¹⁰⁰

บทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารใน กองทัพมาเลเซียจากการประพฤติปฏิบัติตนอันไม่เหมาะสมของเพื่อนทหารในกองทัพ หรือจาก ผู้บังคับบัญชาทหาร โดยเฉพาะการกระทำที่มีลักษณะของการอนาจารทั้งที่กระทำต่อตัวผู้ปฏิบัติเอง แต่ก่อให้เกิดความอับอายต่อทหารคนอื่นที่พบเห็นการกระทำนั้น หรืออาจเป็นการกระทำต่อทหารชั้น ผู้น้อยที่ไม่กล้าขัดขืนต่อคำสั่งใด ๆ ของทหารผู้มีลำดับยศสูงกว่าตน การบัญญัติให้พฤติกรรมดังกล่าว เป็นความผิดทางทหารนี้ เสมือนกับการปกป้องศักดิ์ศรีของทหารทุกคนจากการถูกกระทำด้วยประการ ใด ๆ ที่ผิดไปจากธรรมชาติของมนุษยปกติซึ่งอาจแสดงออกมาในลักษณะที่ลดคุณค่าของผู้ถูกระทำ ให้เป็นเพียงสัตว์หรือวัตถุที่ไม่มีชีวิตจิตใจอีกทั้ง การกระทำอนาจารย่อมเป็นการลบคุณความดี เหยียด หยาม หรือข่มเหงจิตใจผู้ถูกระทำหรือผู้พบเห็นการปฏิบัติตนอันไม่สมควรของผู้กระทำความผิดนั้น ซึ่งกรณีปัญหาดังกล่าวมีโอกาสเกิดขึ้นกับทหารผู้มีความหลากหลายทางเพศหรือทหารหญิงได้มากกว่า

⁹⁹ Equal Rights Trust and Tenaganita, *Washing the Tigers: Addressing Discrimination and Inequality in Malaysia* (London: Equal Rights Trust, 2012),p.330.

¹⁰⁰Section 83 of Armed Forces Act 1972

ทหารชาย และเป็นลักษณะหนึ่งของปัญหาการเลือกปฏิบัติภายในกองทัพ นอกจากนี้ หากมีการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม หรือกระทำการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ทหารผู้อื่นภายในกองทัพ จนกลายเป็นเรื่องอื้อฉาวย่อมถือว่าบุคคลผู้นั้นกระทำความผิดฐานมีพฤติกรรมเป็นที่เสื่อมเสียแก่ทางราชการตามบทบัญญัติมาตรา 85 แห่งพระราชบัญญัติกองทัพ ค.ศ. 1972 (Armed Forces Act 1972) โดยมีสาระสำคัญดังนี้

“บุคคลผู้อยู่ในบังคับแห่งกฎหมายฉบับนี้ซึ่งประพฤติชั่วไม่สมกับการเป็นข้าราชการ และการเป็น สุภาพบุรุษ บุคคลนั้นต้องถูกตัดสิทธิโดยศาลทหารให้ปลดออก เนื่องจากทำให้เสื่อมเสียถึงการ เป็นข้าราชการ”¹⁰¹

บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการลงโทษบุคคลผู้มีพฤติกรรมชั่วในการเป็นทหารของกองทัพมาเลเซีย ซึ่งเป็นผู้เข้ารับราชการอันเปรียบเสมือนตัวแทนแห่งประมุขของรัฐในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ ดังนั้น หากทหารคนใดกระทำการอันเลวร้ายเช่นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพคนอื่น ไม่ว่าจะด้วยการประพฤติชั่วต่อผู้ใต้บังคับบัญชาจนกระทบสิทธิขั้นพื้นฐานของเขา หรือกระทำการอันไม่เหมาะสมแก่การเป็นสุภาพบุรุษเช่นปฏิบัติตนในลักษณะลู่เกียรติผู้ใต้บังคับบัญชาซึ่งเป็นเพศหญิงอย่างร้ายแรง ดังนี้ ทหารผู้ประพฤติชั่วจนทำให้เสื่อมเสียแก่การเป็นข้าราชการจะต้องถูกลงโทษถึงขั้นปลดออกจากราชการตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ และยังสะท้อนให้เห็นว่าการเป็นข้าราชการทหารไม่ว่าจะเป็นเพศหรือมีลำดับชั้นยศใดก็ตาม ล้วนต้องดำรงตนให้สมกับฐานะข้าราชการเหมือนกันทุกคน

นอกจากนี้ กองทัพมาเลเซียยังประสบกับปัญหาเรื่องการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติและศาสนาของทหารในกองทัพด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นความก้าวหน้าทางอาชีพของทหารหรือการรับสมัครคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการในกองทัพ¹⁰² เนื่องจากประเทศมาเลเซียเป็นประเทศที่มีประชากรอาศัยอยู่หลากหลายเชื้อชาติ เช่น มลายู จีน อินเดีย ซึ่งแต่ละกลุ่มมักจะมีอัตลักษณ์เฉพาะตนไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ กลุ่มประชากรเชื้อสายมลายูจะเป็นกลุ่มประชากรที่มีจำนวนมากที่สุด และพวกเขายังเป็นบุคคลผู้นับถือศาสนาอิสลาม ประกอบกับ พรรคการเมืองทั้งหลายของมาเลเซียนี้ แต่ละกลุ่มประกอบไปด้วยตัวแทนที่มีเชื้อชาติต่าง ๆ ซึ่งบางพรรคการเมืองมีอุดมการณ์มุ่งเน้นให้กลุ่มคนเชื้อสายมลายูเป็นใหญ่ (Ketuanan Melayu)¹⁰³ ความแตกต่างเหล่านี้จึงส่งผลสำคัญต่อแนวปฏิบัติต่อทหาร

¹⁰¹Section 85 of Armed Forces Act 1972

¹⁰² Focusmalaysia, “Armed forces recruitment devoid of racism? Affendi is living in fairy tale land!” [Online], Available from <https://focusmalaysia.my/armed-forces-recruitment-devoid-of-racism-affendi-is-living-in-fairy-tale-land/>

¹⁰³ ประจักษ์ทิพย์ ดาวเรือง, อยากเข้าใจมาเลเซีย ต้องเข้าใจ ‘เชื้อชาตินิยม’ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.the101.world/understand-malaysia-racism/>

ภายในกองทัพมาเลเซียตามยุคสมัยของพรรคการเมืองที่เข้ามาใช้อำนาจบริหารบ้านเมืองในช่วงนั้น อย่างไรก็ตาม เมื่อปี ค.ศ. 2021 ทางกองทัพมาเลเซียได้ออกมาโต้แย้งว่า กองทัพไม่เคยเลือกปฏิบัติต่อบุคคลใดสำหรับการสอบแข่งขันเข้าเป็นสมาชิกในกองทัพ อีกทั้ง กระบวนการสรรหาบุคคลได้ดำเนินการอย่างยุติธรรมและโปร่งใสโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางเชื้อชาติหรือศาสนา นอกจากนี้ แม้ข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีการรับบุคคลผู้ไม่ได้มีเชื้อชาติมลายูเข้าเป็นทหารในอัตราที่น้อยกว่าบุคคลเชื้อชาติมลายูก็ตาม แต่ก็สามารถพบเห็นทหารผู้ซึ่งมิใช่คนเชื้อชาติมลายูดำรงตำแหน่งสูงหรือมียศระดับพลโทขึ้นไปอยู่ในกองทัพเรื่อยมา ทั้งนี้ การเลื่อนตำแหน่งในกองทัพย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถส่วนบุคคล คุณธรรม ความอาวุโส ตำแหน่งที่ว่าง ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน โดยจะไม่คำนึงถึงเชื้อชาติและศาสนาของทหารผู้เข้ารับการคัดเลือก ซึ่งปัจจุบันการคัดเลือกทหารจัดทำโดยระบบออนไลน์ และดำเนินการภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการคัดเลือก โดยกรรมการบางคนเป็นผู้ที่มีได้มีเชื้อชาติมลายู การดำเนินการดังกล่าวจึงเป็นไปได้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่ากองทัพจะไม่เลือกปฏิบัติโดยอาศัยเหตุทางเชื้อชาติหรือศาสนาของบุคคลที่ประสงค์จะเข้ารับใช้กองทัพ¹⁰⁴

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ากองทัพมาเลเซียนั้นมีมาตรการคุ้มครองการเลือกปฏิบัติต่อทหารในกองทัพโดยเริ่มวางรากฐานทางความคิดเกี่ยวกับสิทธิในความเสมอภาคแก่นักเรียนทหารรุ่นใหม่ และมีการบัญญัติกฎหมายให้การกระทำใดที่ไม่เหมาะสม การประพฤติตัวเสื่อมเสียในลักษณะการทำอนาจาร และการปฏิบัติตนผิดไปจากมนุษยชาติที่ควรจะเป็นนั้น ผู้กระทำความผิดมีความผิดและถูกลงโทษ ซึ่งการบัญญัติเช่นนี้ล้วนส่งผลคุ้มครองต่อทหารทุกคนในกองทัพ โดยเฉพาะทหารเพศหญิงหรือทหารผู้มีความหลากหลายทางเพศซึ่งมีโอกาสประสบกับปัญหาการทำอนาจารหรือปฏิบัติอย่างไม่เหมาะสมจากผู้บังคับบัญชาของพวกเขา บทบัญญัติดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นว่ากองทัพคำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเพศของทหารและคุ้มครองทหารทุกคนเพื่อมิให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อทหารคนใดหรือเพศใดเป็นพิเศษกว่าคนอื่น นอกจากนี้ เมื่อประเทศมาเลเซียประกอบไปด้วยประชากรหลากหลายเชื้อชาติ ข้อเท็จจริงจึงปรากฏได้ว่ากองทัพมาเลเซียมีการเลือกปฏิบัติภายในกองทัพโดยอาศัยเหตุทางเชื้อชาติและศาสนา ซึ่งการเลือกปฏิบัติเช่นนี้ส่งผลกระทบต่อความก้าวหน้าทางอาชีพของทหารหรือการสมัครคัดเลือกของบุคคลเพื่อเข้ารับราชการทหาร แต่เรื่องดังกล่าวทางกองทัพได้ออกมาโต้แย้งแล้วว่า การคัดเลือกบุคคลดำเนินการอย่างยุติธรรมและโปร่งใสโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางเชื้อชาติหรือศาสนา และการเลื่อนตำแหน่งในกองทัพนั้น มีหลักเกณฑ์พิจารณาอย่างชัดเจน โดยพิจารณาจากความสามารถส่วนบุคคล คุณธรรม ความอาวุโส ตำแหน่งที่ว่าง ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งปัจจุบันการคัดเลือกทหารจัดทำเป็นระบบออนไลน์ และดำเนินการ

¹⁰⁴ Thestar, No discrimination in Malaysian Armed Forces, says general [Online], Available from <https://www.thestar.com.my/news/nation/2021/10/02/no-discrimination-in-malaysian-armed-forces-says-general>

ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการคัดเลือกที่กรรมการบางคนมิได้มีเชื้อชาติมลายูเข้าร่วม เป็นกรรมการด้วยเช่นกัน มาตรการเหล่านี้แม้จะยังไม่มีความสำเร็จ และปรากฏข้อเท็จจริงให้เห็นถึงการเลือกปฏิบัติในกองทัพมาเลเซียอยู่บ้าง แต่แนวทางที่กองทัพออกมาชี้แจงนั้นแสดงให้เห็นว่า กองทัพมาเลเซียตระหนักถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารทุกคนอยู่เสมอ และพยายามพัฒนา ปรับปรุงมาตรการทั้งหลายเพื่อแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติได้อย่างสมบูรณ์ต่อไปในอนาคต

3.2.2.4 ฟิลิปปินส์

การคุ้มครองทหารในกองทัพฟิลิปปินส์จากการเลือกปฏิบัตินั้น ไม่ปรากฏให้ชัดเจนตามตัวบทกฎหมายมากเท่าไรนัก ทั้งนี้ สำหรับกรณีการเลือกปฏิบัติต่อทหารหญิงหรือบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศนี้ อาจมีบทกฎหมายที่มีส่วนสำคัญในการป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มบุคคลดังกล่าวได้ตามบทบัญญัติมาตรา 94 แห่งกฎว่าด้วยยุทธวินัย (Articles of War) หรือ Commonwealth Act No. 408 โดยบทบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้บุคคลใดก็ตามที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายทหารซึ่งกระทำความผิดทางอาญา อาชญากรรม การฝ่าฝืนกฎหมายที่มีโทษทางอาญา ในประเทศฟิลิปปินส์นั้นต้องถูกลงโทษตามกฎหมาย¹⁰⁵ การบัญญัติให้สมาชิกในกองทัพต้องรับโทษหากกระทำความผิดอาญาเช่นนี้ ย่อมเป็นมาตรการคุ้มครองการเลือกปฏิบัติต่อทหารทุกคนในกองทัพ ลักษณะของการป้องปรามมิให้ผู้ใดกล้ากระทำความผิดทางอาญา โดยเฉพาะกรณีผู้บังคับบัญชาทหารที่อาจล่วงละเมิดต่อทหารหญิงหรือทหารผู้มีความหลากหลายทางเพศ ย่อมต้องเกิดความเกรงกลัวที่จะกระทำการนั้น นอกจากนี้ ยังมีการบัญญัติคุ้มครองทหารจากการเลือกปฏิบัติไว้อย่างกว้างในบทบัญญัติมาตรา 96 แห่งกฎหมายฉบับเดียวกัน โดยมีสาระสำคัญว่า¹⁰⁶

“เจ้าหน้าที่ นักเรียนนายร้อย นักเรียนนายเรืออากาศ หรือนายทหารกำลังสำรอง พิเศษคนใดถูกตัดสินว่าเป็นผู้มีความประพฤติไม่เหมาะสมหรือไม่มีความเป็นสุภาพบุรุษต้องถูกล้อออกจากราชการ”

การบัญญัติให้ความประพฤติที่ไม่เหมาะสมหรือการปฏิบัติตนไม่เป็นสุภาพบุรุษของทหารชายเป็นความผิดและต้องถูกล้อออกจากกองทัพเช่นนี้ เป็นมาตรการสำคัญที่ทำให้สมาชิกในกองทัพทุกคนระมัดระวังการปฏิบัติของตนเองเพื่อมิให้ก่อความเดือดร้อนเสียหายต่อผู้อื่น โดยเฉพาะการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารหญิงนั้นอาจส่งผลให้ทหารชายผู้กระทำต้องถูกล้อออกจากราชการได้ ซึ่งเป็นอีกบทบัญญัติหนึ่งที่คุ้มครองการเลือกปฏิบัติของทหารชายที่อาจก้าวล่วงต่อศักดิ์ศรีของทหารหญิงในกองทัพ

¹⁰⁵ Article 94 of Commonwealth Act No. 408 (Articles of War)

¹⁰⁶ Article 96 of Commonwealth Act No. 408 (Articles of War)

นอกจากนี้ แม้ปัจจุบันกองทัพฟิลิปปินส์จะให้การยอมรับต่อการสมัครรับราชการทหารของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศมากขึ้น แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่ากองทัพยังมิได้ดำเนินการให้สอดคล้องต่อหลักการห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศอย่างเป็นทางการ และหลายกรณีพบว่ามี การนำหลักการบางอย่างในประมวลจริยธรรมทางทหารมาใช้เพื่อเป็นข้ออ้างในการไล่ทหารผู้มีความหลากหลายทางเพศออกจากกองทัพ กรณีปัญหาเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่กลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศออกมาเรียกร้องให้รัฐสภาอนุมัติร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการต่อต้านการเลือกปฏิบัติ โดยสนับสนุนให้ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวคุ้มครองพวกเขาสำหรับการเข้ารับราชการทหารด้วย อย่างไรก็ตาม ทางกองทัพได้ออกมายืนยันต่อหลักการสำคัญที่กองทัพยังไม่อาจขจัดปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศได้อย่างสมบูรณ์ โดยกล่าวอ้างไว้มีสาระสำคัญว่า กองทัพเปรียบเสมือนองค์กรหรือหน่วยงานที่มีบทบาทในการต่อสู้ปกป้องบ้านเมือง ไม่เพียงแต่ความแข็งแกร่งทางกายภาพและภาพลักษณ์เท่านั้นที่จะทำให้กองทัพสามารถคงอยู่อย่างมีประสิทธิภาพได้ แต่ยักรวมถึงความเข้มแข็งทางอารมณ์และจิตใจของบุคลากรในกองทัพด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ กองทัพจึงจำเป็นต้องกำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่เข้มงวดสำหรับการคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเหมาะสมทางสรีรวิทยาและจิตวิทยา อันเป็นส่วนสำคัญที่กองทัพจะได้บุคลากรเข้ามาเสริมสร้างความเข้มแข็งดังกล่าว ดังนั้น การยอมรับให้มีบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศเข้ามาปฏิบัติภารกิจทางทหารนี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อสำคัญที่จะเกิดขึ้นหลายประการในกองทัพฟิลิปปินส์ ไม่ว่าจะเป็นด้วยประสิทธิภาพด้านการต่อสู้กับศัตรูที่ลดลง ความสามัคคีของกองกำลังทหารที่อาจถูกกระทบกระเทือน ความน่าเชื่อถือของกองทัพที่ประชาชนมักจะมองว่ากองทัพต้องมีภาพลักษณ์ที่เข้มแข็ง รวมถึงภาพลักษณ์ที่ศัตรูอาจไม่มีความเกรงกลัวต่อกองทัพอีกต่อไป แท้จริงแล้วกองทัพไม่ได้ต้องการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ แต่กองทัพนั้นไม่เหมือนกับองค์กรหรือหน่วยงานพลเรือนอื่น เนื่องจากการปฏิบัติงานในกองทัพต้องขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในสถานการณ์จริง ประกอบกับการตัดสินใจที่ถูกต้องแม่นยำ กองทัพจึงไม่เหมาะที่จะเป็นสถานที่ที่มีบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศเพียงเพราะต้องดำเนินการให้สอดคล้องต่อแนวคิดที่เป็นนามธรรมดังเช่นเรื่องความเท่าเทียมทางเพศ และกองทัพเองก็มีเป้าประสงค์ที่สำคัญคือการมุ่งเพิ่มประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อให้กองทัพสามารถปกป้องประเทศชาติและพลเมืองทุกคนได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเป็นสาเหตุให้ขอเรียกร้องต่าง ๆ ที่กลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศต้องการให้กองทัพปฏิบัติต่อพวกเขาเช่นเดียวกับทหารชายนั้นไม่อาจเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมในปัจจุบัน¹⁰⁷

¹⁰⁷ OutRight Action International, The Philippines: Acceptance of Gays in the Military does not mean equality (Yet) [Online], Available from <https://outrightinternational.org/content/philippines-acceptance-gays-military-does-not>

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า กองทัพฟิลิปปินส์มีมาตรการคุ้มครองการเลือกปฏิบัติต่อทหารโดยการบัญญัติกฎหมายไว้อย่างกว้างเพื่อครอบคลุมการกระทำความผิดทางอาญาทั้งหลายที่อาจเกิดจากการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลใดเป็นพิเศษ ซึ่งผู้กระทำความผิดดังกล่าวต้องรับโทษโดยไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นจะมีลำดับชั้นยศใด อีกทั้ง ยังบัญญัติให้ทหารผู้ที่มีความประพฤติไม่เหมาะสมหรือกระทำตนไม่สมกับการเป็นสุภาพบุรุษต้องถูกไล่ออกจากกองทัพ ซึ่งเป็นการบัญญัติครอบคลุมลักษณะความผิดที่ก่อให้เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารหญิงหรือผู้มีความหลากหลายทางเพศได้ และเป็นการคุ้มครองการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มบุคคลดังกล่าวด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม กองทัพฟิลิปปินส์มีความพยายามจะรับสมัครบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศเข้าร่วมในกองทัพมากกว่าอดีตที่ผ่านมา แต่มาตรการดังกล่าวยังคงไม่สามารถเห็นได้เป็นรูปธรรมเนื่องจากกองทัพยังคงมีรากฐานทางความคิดที่มองว่ากลุ่มคนผู้มีความหลากหลายทางเพศไม่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะรับใช้กองทัพเท่าไรนัก อีกทั้ง การรับรองสิทธิต่าง ๆ ของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศให้เท่าเทียมกับทหารคนอื่น ๆ อาจทำให้กองทัพถูกมองว่าไม่เข้มแข็ง และทำให้ประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติภารกิจสำคัญของกองทัพในการปกป้องชาติบ้านเมืองต้องลดลงจนขาดความน่าเกรงขามได้ รากฐานทางความคิดเหล่านี้จึงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้กองทัพฟิลิปปินส์มีอาจจัดการต่อปัญหาการเลือกปฏิบัติได้อย่างสมบูรณ์

จากที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่ามาตรการคุ้มครองการเลือกปฏิบัติในกองทัพของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหราชอาณาจักร มาเลเซีย และฟิลิปปินส์นั้นมีลักษณะคล้ายกันคือ การบัญญัติกฎหมายไว้อย่างชัดเจนเพื่อป้องปรามมิให้สมาชิกในกองทัพกล้ากระทำความผิดหรือมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมต่อสมาชิกในกองทัพคนอื่น ๆ โดยเฉพาะทหารหญิงและทหารผู้มีความหลากหลายทางเพศนี้ จะเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความเสี่ยงต่อการถูกเลือกปฏิบัติในกองทัพมากที่สุด ไม่ว่าจะด้วยการล่วงละเมิดทางเพศ ความก้าวหน้าที่ทางอาชีพ และการสมัครเข้าทำงานในกองทัพ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม มาตรการที่ใช้จัดการกับปัญหาในการเลือกปฏิบัติต่อทหารในกองทัพของประเทศต่าง ๆ อาจแตกต่างกันอยู่บ้าง โดยกองทัพสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น มีการบัญญัติรับรองไว้อย่างชัดเจนว่าให้สมาชิกในกองทัพทุกคนเคารพในเกียรติยศศักดิ์ศรี และสิทธิของสมาชิกในกองทัพคนอื่น ๆ ที่มีเสมอกันทุกคน อีกทั้ง ยังได้รับการสนับสนุนจากคณะรัฐมนตรีในการอนุมัติกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ให้ค่าชดเชยแก่ทหารผู้มีความหลากหลายทางเพศซึ่งเคยถูกเลือกปฏิบัติในกองทัพเยอรมัน แม้มาตรการดังกล่าวไม่อาจชดเชยต่อสิ่งที่พวกเขาได้รับอย่างเต็มที่ แต่ก็เป็นแนวทางที่ดีอันจะนำไปสู่การคุ้มครองศักดิ์ศรีของทหารผู้มีความหลากหลายทางเพศมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังมีมาตรการเพิกถอนคำตัดสินในกองทัพในอดีตซึ่งตัดสินว่าบุคคลผู้มีพฤติกรรมรักร่วมเพศนั้นเป็นผู้มีความผิด และมีการปลูกฝังแนวคิดที่ว่าบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศนั้นคือประชากรคนหนึ่ง

ประสงค์จะรับใช้สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเช่นเดียวกับประชาชนทุกคน **สำหรับสหราชอาณาจักร** นั้น มีการสนับสนุนจากรัฐสภาแห่งสหราชอาณาจักรโดยให้ยกเลิกระบบการร้องทุกข์ตามสายบังคับบัญชาสำหรับกรณีการร้องทุกข์เกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศ และให้ผู้มีอำนาจนอกสายบังคับบัญชาของทหารผู้เสียหายเป็นผู้พิจารณาเรื่องดังกล่าวแทน นอกจากนี้ ยังเรียกร้องให้กองทัพโอนข้อพิพาทเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศมาพิจารณาโดยศาลพลเรือน เนื่องจากมั่นใจในกระบวนการพิจารณาในศาลดังกล่าวมากกว่า สำหรับ**กองทัพมาเลเซีย**นั้น มีการวางรากฐานทางความคิดเกี่ยวกับสิทธิในความเสมอภาคของบุคคลให้แก่แก่นักเรียนในโรงเรียนทหาร และด้วยเหตุที่มาเลเซียเป็นประเทศที่ประกอบไปด้วยประชากรหลากหลายเชื้อชาติและศาสนา กองทัพจึงมีมาตรการป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลในการสอบเข้ารับราชการเป็นทหารโดยจัดการสอบเป็นระบบออนไลน์ และดำเนินการภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการคัดเลือกที่ประกอบไปด้วยบุคคลเชื้อชาติต่างกัน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้เข้าสอบว่าจะไม่ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุทางเชื้อชาติหรือศาสนาของตน สำหรับ**กองทัพฟิลิปปินส์**นั้น มีแนวทางในการรับสมัครบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศและทหารหญิงเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต แต่ยังคงไม่สามารถปลูกฝังแนวคิดสมัยใหม่ที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างส่งเสริมให้มีการเลือกปฏิบัติทางเพศได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากมองว่าการรับรองสิทธิของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศมากขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของกองทัพ ซึ่งความเหมือนและความแตกต่างของมาตรการคุ้มครองทหารจากการเลือกปฏิบัติในต่างประเทศนั้น สามารถจำแนกให้เห็นอย่างชัดเจนตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 สรุปมาตรการคุ้มครองทหารในกองทัพอากาศต่างประเทศจากการเลือกปฏิบัติ

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	สหราชอาณาจักร	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์
<p>1. มาตรการตามกฎหมายทหารเยอรมัน หรือ Soldatengesetz (SG)</p> <ul style="list-style-type: none"> - กำหนดให้ทหารทุกคนเคารพในเกียรติยศศักดิ์ศรี และสิทธิของสมาชิกในกองทัพคนอื่น ๆ ที่มีอยู่เสมอ <p>2. จ่ายเงินชดเชยย้อนหลังให้กับทหารผู้มีความหลากหลายทางเพศที่เคยถูกเลือกปฏิบัติในอดีต</p> <p>3. เพิกถอนคำตัดสินของกองทัพในอดีตที่ตัดสินว่าบุคคลผู้มิพฤติกรรกร่วมเพศนั้นเป็นผู้มีความผิด</p> <p>4. ปลูกฝังแนวคิดว่าบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศเป็นประชากรคนหนึ่ง ที่ประสงค์จะใช้สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเช่นเดียวกับประชาชนทุกคน</p>	<p>1. มาตรการตามพระราชบัญญัติกองทัพ ค.ศ. 2006 Armed Forces Act 2006</p> <ul style="list-style-type: none"> - กำหนดให้มีความผิดฐานกระทำความผิดบังคับบัญชาหรือประพฤติไม่เหมาะสม ไม่ว่าจะด้วยความตั้งใจหรือประมาทเล็กน้อย <p>2. สนับสนุนให้ยกเลิกการร้องทุกข์ตามสายบังคับบัญชาสำหรับกรณีร้องทุกข์เกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศ และให้ผู้มีอำนาจออกสอยบังคับบัญชาเป็นผู้พิจารณาแทน</p> <p>3. สนับสนุนให้กองทัพออนไลน์ขอพิพาทเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศที่จะถูกพิจารณาในการระบวนการยุติธรรมทางทหารมาเข้าสู่การพิจารณาโดยศาลพลเรือนแทน</p>	<p>1. มาตรการตามพระราชบัญญัติกองทัพ ค.ศ. 1972 Armed Forces Act 1972</p> <ul style="list-style-type: none"> - กำหนดให้การประพฤติเสื่อมเสียหรือกระทำอนาจาร หรือปฏิบัติตนผิดไปจากมนุษย์ปกติเป็นความผิดและต้องถูกลงโทษ - กำหนดให้บุคคลผู้ประพฤติชั่วไม่สมควรกับการเป็นข้าราชการ และการเป็นสุภาพบุรุษต้องถูกปลดจากกองทัพ <p>2. เสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิในความเสมอภาคของบุคคลให้แก่นักเรียนในโรงเรียนทหาร</p> <p>3. การคัดเลือกทหารจัดทำโดยระบบออนไลน์ และดำเนินการภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการคัดเลือกที่ประกอบไปด้วยบุคคลผู้มิเชื่อชาติต่างกัน</p>	<p>1. มาตรการตามกฎหมายว่าด้วยยุทธวิธี Articles of War หรือ Commonwealth Act No. 408</p> <ul style="list-style-type: none"> - กำหนดไว้อย่างกว้างให้การกระทำความผิดทางอาญา อาชญากรรม และการฝ่าฝืนกฎหมายที่มีโทษทางอาญาในประเทศฟิลิปปินส์นั้นต้องถูกลงโทษ - กำหนดให้ผู้มีความประพฤติไม่เหมาะสม หรือ ไม่มีความเป็นสุภาพบุรุษต้องถูกไล่ออกจากราชการ <p>2. กองทัพอากาศมีนโยบายผ่อนปรนให้บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศสมัครเข้าเป็นทหารได้มากขึ้นกว่าในอดีต</p>

3.2.3 มาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วว่าบุคคลผู้เป็นทหารย่อมต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบของกองทัพ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความเป็นเอกภาพของสายบังคับบัญชาในกองทัพ ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ทหารทุกคนอาจถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการให้แตกต่างไปจากพลเรือนคนอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม การจำกัดสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารนี้เป็นเรื่องที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศยอมรับว่าสามารถกระทำได้ แต่การจำกัดต้องเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายและได้สัดส่วนความเหมาะสม หากการจำกัดสิทธิเสรีภาพใดกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานที่บุคคลควรได้รับความคุ้มครองจากรัฐ ย่อมถือว่าการจำกัดดังกล่าวเป็นการประทุษร้ายต่อสิทธิทางพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหาร¹⁰⁸ ทั้งนี้ หากรัฐใดมีการบัญญัติรับรองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารไว้อย่างชัดเจนแล้ว ถือว่ารัฐนั้นมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อเป็นหลักประกันให้กับทหาร อันสอดคล้องกับพันธกรณีที่รัฐมีต่อกันระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR)¹⁰⁹

3.2.3.1 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ภายหลังจากที่ประเทศเยอรมันพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่สอง ทำให้เกิดการตระหนักถึงคุณค่าที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคนมากยิ่งขึ้น จึงมีการจัดทำกฎหมายพื้นฐาน (Basic Law) หรืออาจเรียกว่ารัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และมีการพัฒนาหลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตลอดจนสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองต่าง ๆ เพื่อเป็นหลักประกันแก่ประชาชนทุกคนว่ารัฐมีหน้าที่ต้องคุ้มครองสิทธิทั้งหลายที่บัญญัติไว้ให้เกิดผลอย่างแท้จริง¹¹⁰ ทั้งนี้ จะเห็นการบัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้ในกฎหมายพื้นฐานสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 1¹¹¹ ซึ่งบัญญัติไว้มีสาระสำคัญว่า

“(1) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จะละเมิดมิได้ การเคารพและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐทั้งหมด

¹⁰⁸ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 16

¹⁰⁹ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1413

¹¹⁰Edward J. Ebe, Observations on the Development of Human Dignity and Personality in German Constitutional Law: An Overview[Online], Available from :<https://link.springer.com/article/10.1007/s10991-012-9120-x>

¹¹¹Article 1 of The Basic Law for the Federal Republic of Germany

“(1) Human dignity shall be inviolable. To respect and protect it shall be the duty of all state authority.

(2) The German people therefore acknowledge inviolable and inalienable human rights as the basis of every community, of peace and of justice in the world.

(3) The following basic rights shall bind the legislature, the executive and the judiciary as directly applicable law.”

(2) ดังนั้น ประชาชนชาวเยอรมันยอมรับให้สิทธิมนุษยชนที่ไม่อาจละเมิดและไม่อาจแบ่งแยกได้เป็นพื้นฐานของทุกชุมชน ของสันติภาพ และของความยุติธรรมในโลก

(3) สิทธิพื้นฐานทั้งหลายต่อไปนี้ผูกพันฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ในฐานะเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับโดยตรง”¹¹²

การบัญญัติรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในมาตราแรกของรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น มีความมุ่งหมายให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นรากฐานแห่งสิทธิและเสรีภาพทั้งปวงที่บัญญัติไว้ในมาตราต่อ ๆ มาของรัฐธรรมนูญ ประกอบกับ สะท้อนให้เห็นว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลักการที่ไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้¹¹³โดยมีการบัญญัติไว้ในมาตรา 79 (3) ของรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี¹¹⁴ดังนี้

“(3) การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายพื้นฐานนี้ที่มีผลทำให้เกิดการแบ่งแยกสหพันธรัฐออกไปเป็นมลรัฐหรือที่กระทบต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขเพิ่มเติมตามหลักการของกระบวนการนิติบัญญัติหรือที่กระทบต่อหลักการที่กำหนดไว้ในมาตรา 1 และมาตรา 20 ย่อมไม่อาจยอมรับได้”¹¹⁵

การบัญญัติรับรองไว้ตามบทบัญญัติดังกล่าว ส่งผลให้การแก้ไขรัฐธรรมนูญไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม ไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลง เพิ่มเติมหรือลบล้างบทบัญญัติมาตรา 1 และมาตรา 20 ของรัฐธรรมนูญเยอรมันได้ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นว่าบทบัญญัติมาตรา 1 ของรัฐธรรมนูญเยอรมันที่รับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นี้เป็นบทบัญญัติที่มีคุณค่าหรือสถานะสูงกว่าบทบัญญัติอื่น ๆ ในรัฐธรรมนูญเยอรมัน ดังนั้น การแก้ไขเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติอื่น ๆ ที่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงไม่อาจกระทำได้ การบัญญัติรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในบทบัญญัติมาตราแรกของ

¹¹²สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ,กฎหมายพื้นฐานสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี(กรุงเทพฯ : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ , 2555), หน้า 6.

¹¹³บรรเจิด สิงคะเนติ , การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญกับอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ [ออนไลน์], แหล่งที่มา <https://mgronline.com/daily/detail/9550000083594>

¹¹⁴Article 79 of The Basic Law for the Federal Republic of Germany

“(1) This Basic Law may be amended only by a law expressly amending or supplementing its text. In the case of an international treaty regarding a peace settlement, the preparation of a peace settlement, or the phasing out of an occupation regime, or designed to promote the defence of the Federal Republic , it shall be sufficient, for the purpose of making clear that the provisions of this Basic Law do not preclude the conclusion and entry into force of the treaty, to add language to the Basic Law that merely makes this clarification.

(2) Any such law shall be carried by two thirds of the Members of the Bundestag and two thirds of the votes of the Bundesrat.

(3) Amendments to this Basic Law affecting the division of the Federation into Länder, their participation on principle in the legislative process, or the principles laid down in Articles 1 and 20 shall be inadmissible.”

¹¹⁵สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ,กฎหมายพื้นฐานสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี, หน้า 112.

รัฐธรรมนูญเยอรมันเช่นนี้ เมื่อนำมาพิจารณาประกอบกับการกำหนดให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญเป็นคุณค่าสูงสุดแห่งรัฐธรรมนูญที่มีอาจลบล้างหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ ย่อมส่งผลให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหน้าที่สำคัญที่รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกต่าง ๆ เพื่อให้การคุ้มครองตามหลักการดังกล่าวสมบูรณ์และเห็นเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการคุ้มครองทหารในกองทัพ ซึ่งพวกเขามีอีกสถานะที่เป็นพลเมืองของรัฐ และมีสิทธิขั้นพื้นฐานเหมือนกับประชาชนทั่วไปทุกประการ

อย่างไรก็ตาม เป็นเรื่องปกติที่จำเป็นต้องมีการจำกัดสิทธิเสรีภาพบางกรณีเพื่อให้การปฏิบัติการกิจของรัฐเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ตลอดจนมีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพของกองทัพ ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติมาตรา 17a(1) ของรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี¹¹⁶ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

“กฎหมายเกี่ยวกับการรับราชการทหารและการทำงานอื่น อาจบัญญัติให้มีการจำกัดสิทธิพื้นฐานของสมาชิกในกองทัพและสมาชิกในงานอื่นในระหว่างระยะเวลาของการรับราชการทหารหรือทำงานอื่น ได้แก่ สิทธิในการเผยแพร่และแสดงความคิดเห็นของตนอย่างอิสระโดยการพูด การเขียน และรูปภาพ (ประโยคแรกของมาตรา 5 (1)) สิทธิในการชุมนุม (มาตรา 8) และสิทธิในการร้องทุกข์ (มาตรา 17) ทั้งนี้ โดยต้องยอมให้มีการยื่นคำร้องขอหรือคำร้องทุกข์ร่วมกับผู้อื่นได้”¹¹⁷

บทบัญญัติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงสิทธิเสรีภาพของทหารที่อาจแตกต่างจากประชาชนทั่วไป ซึ่งจะมีกฎหมายที่ใช้บังคับกับทหารโดยตรงอันได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยกองทัพหรือที่เรียกว่า “Soldatengesetz (SG)” กฎหมายดังกล่าวบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพ ตลอดจนหน้าที่ของทหารในกองทัพโดยมีการรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารไว้ในบทบัญญัติมาตรา 6 ของกฎหมายฉบับดังกล่าว¹¹⁸ อันมีสาระสำคัญดังนี้

“ทหารมีสิทธิเสรีภาพเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป สำหรับบริบทของการรับราชการทหาร สิทธิของทหารอาจถูกจำกัดได้ตามภาระหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมาย”

¹¹⁶Article 17a (1) of The Basic Law for the Federal Republic of Germany

“Laws regarding military and alternative service may provide that the basic right of members of the Armed Forces and of alternative service freely to express and disseminate their opinions in speech, writing and pictures (first clause of paragraph

(1) of Article 5), the basic right of assembly (Article 8), and the right of petition (Article 17) insofar as it permits the submission of

requests or complaints jointly with others, be restricted during their period of military or alternative service.”

¹¹⁷สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, กฎหมายพื้นฐานสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี, หน้า 28.

¹¹⁸Article 6 of Soldatengesetz (SG)

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นว่า สิทธิเสรีภาพของทหารในกองทัพเยอรมันมี เช่นเดียวกับสิทธิของพลเมืองในรัฐ เว้นแต่กฎหมายบัญญัติจำกัดสิทธิเสรีภาพเหล่านั้นไว้โดยมี วัตถุประสงค์ให้การปฏิบัติหน้าที่ของทหารมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ หน้าที่สำคัญของทหารในกองทัพ เยอรมันคือการรับใช้สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีอย่างซื่อสัตย์ และต้องปกป้องสิทธิเสรีภาพของ ประชาชนชาวเยอรมันอย่างกล้าหาญ¹¹⁹ ประกอบกับ ต้องปฏิบัติตนเพื่อรักษาไว้ซึ่งประชาธิปไตยแห่ง รัฐตลอดจนหลักการสำคัญต่าง ๆ ที่บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญเยอรมัน¹²⁰ การรับรองสิทธิเสรีภาพ ของทหารเช่นนี้ มีส่วนสำคัญต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพเยอรมันเป็น อย่างมาก เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่ชัดเจนเพื่อให้ผู้บังคับบัญชาตระหนักได้ว่าคำสั่งของตนที่ส่งผล กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของทหารผู้ใต้บังคับบัญชานั้น จะมีได้โดยกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ เท่านั้น หรือเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์สำคัญของกองทัพ คือ การปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน คนอื่น ๆ และรักษาไว้ซึ่งระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย หากคำสั่งดังกล่าวกระทบต่อ สิทธิขั้นพื้นฐานที่ทหารมีเช่นเดียวกับประชาชนคนอื่น ๆ ดังเช่นกรณีการออกคำสั่งให้ทหารกระทำการ อื่นใดนอกเหนือหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้โดยทหารไม่สมัครใจ ย่อมเป็นการประทุษร้ายต่อ สิทธิพลเมืองของทหารอย่างชัดเจน

การที่กฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารให้ เหมือนกับพลเรือนทั่วไปเช่นนี้ ส่งผลให้เมื่อมีข้อพิพาทเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาต่อกันใน กองทัพแล้ว บุคคลผู้เป็นทหารต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายอาญาและต้องดำเนิน กระบวนการยุติธรรมในศาลพลเรือนเหมือนกับประชาชนทั่วไป¹²¹ การดำเนินการในศาลพลเรือนนี้ ส่งผลให้การคุ้มครองสิทธิพลเมืองของทหารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด เนื่องจากเป็นการ ดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่ให้ผู้พิพากษาศาลพลเรือนมีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิของทหารผู้ถูก กล่าวหาได้โดยศาลมีอำนาจออกหมายจับผู้ต้องหา ซึ่งกฎหมายกำหนดให้การจับกุมดังกล่าวเจ้าหน้าที่ ต้องแจ้งการจับกุมโดยอธิบายข้อกล่าวหาหรือความผิดของทหารผู้ที่จะต้องถูกจับกุมอย่างชัดเจน¹²² และฝ่ายจำเลยเองก็มีสิทธิตรวจสอบแฟ้มข้อมูลที่นำมาเสนอต่อศาล ตลอดจนหลักฐานต่าง ๆ ที่อยู่ใน ความครอบครองของทางราชการ¹²³ นอกจากนี้ ทหารผู้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในศาลพลเรือนยังมี

¹¹⁹Article 7 of Soldatengesetz (SG)

¹²⁰Article 8 of Soldatengesetz (SG)

¹²¹ German Culture, The Military Justice in Germany [Online], Available from <https://germanculture.com.ua/germany-facts/military-justice-in-germany/>

¹²² Article 131 of Strafprozeßordnung (StPO)

¹²³ Article 147 of Strafprozeßordnung (StPO)

สิทธิแต่งตั้งทนายเพื่อต่อสู้คดีที่ตนถูกกล่าวหาได้¹²⁴และหากจำเลยต้องมีทนายความเพื่อปกป้องสิทธิของตนในการต่อสู้คดี ศาลมีอำนาจแต่งตั้งทนายความให้จำเลยได้ทันที¹²⁵ มาตรการดังกล่าวสอดคล้องต่อการให้หลักประกันแก่สิทธิในกระบวนการยุติธรรมซึ่งพลเมืองทั่วไปต้องได้รับความคุ้มครองจากรัฐ อีกทั้ง สมาชิกในกองทัพเยอรมันยังสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้โดยการเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง อย่างไรก็ตาม หากทหารคนใดได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองย่อมต้องถูกระงับสิทธิประโยชน์ทั้งหลายที่เคยได้¹²⁶ มาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารเหล่านี้ เป็นผลมาจากการบัญญัติรับรองคุ้มครองหลักประกันแห่งสิทธิเสรีภาพไว้อย่างชัดเจนทั้งในรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและกฎหมายทหาร จึงนำมาซึ่งมาตรการต่าง ๆ ที่สอดคล้องต่อพันธกรณีตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR)

ดังนั้น จะเห็นว่าการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารในกองทัพเยอรมันนั้นมียุทธศาสตร์ทางความคิดมาจากการนำหลักคุณค่าอันสูงสุดของรัฐธรรมนูญหรือแนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาบังคับใช้กับกฎหมายทหาร โดยนำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการร่างกฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพของทหารที่ไม่อาจบัญญัติให้กระทบต่อคุณค่าสำคัญของทหารในกองทัพได้ อีกทั้งมีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญเยอรมันว่า อาจบัญญัติให้มีการจำกัดสิทธิพื้นฐานของสมาชิกในกองทัพในระหว่างระยะเวลาของการรับราชการทหารได้เฉพาะสิทธิในการเผยแพร่และแสดงความคิดเห็นของทหารอย่างอิสระโดยการพูด การเขียน และรูปภาพ สิทธิในการชุมนุม และสิทธิในการร้องทุกข์ แต่ยังคงกำหนดให้มีการยื่นคำร้องทุกข์ร่วมกับทหารคนอื่น ๆ ได้ การบัญญัติเช่นนี้ส่งผลให้สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองประการอื่นนอกจากที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้จำกัดแก่ทหารนั้น กองทัพมีอาจก้าวล่วงต่อทหารได้ โดยเห็นได้จากพระราชบัญญัติว่าด้วยกองทัพ หรือที่เรียกว่า “Soldatengesetz (SG)” มาตรา 6 ที่บัญญัติไว้อย่างสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญว่าทหารมีสิทธิเสรีภาพเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป ประกอบกับ มีการบัญญัติหน้าที่ของทหารเยอรมันไว้อย่างชัดเจนว่าทหารมีหน้าที่รับใช้สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีอย่างซื่อสัตย์และและปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวเยอรมันอย่างกล้าหาญ และต้องรักษาไว้ซึ่งประชาธิปไตยแห่งรัฐตลอดจนหลักการสำคัญที่บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ การบัญญัติหน้าที่และบทบาทของทหารชัดเจนเช่นนี้ สะท้อนให้เห็นว่าทหารมิได้มีหน้าที่อื่นนอกเหนือไปจากวัตถุประสงค์ดังกล่าว ภารกิจใดก็ตามที่สั่งให้ทหารปฏิบัตินอกเหนือไปจากวัตถุประสงค์ข้างต้นจึงเป็นภารกิจที่ไม่อาจยอมรับได้ และอาจเป็นการ

¹²⁴ Article 137 of Strafprozeßordnung (StPO)

¹²⁵ Article 145 of Strafprozeßordnung (StPO)

¹²⁶ Article 25 of Soldatengesetz (SG)

ประทุษร้ายต่อสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ การคุ้มครองสิทธิพลเมืองของทหารยังสามารถเห็นได้จากการกำหนดให้ทหารผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในศาลพลเรือน ซึ่งส่งผลต่อการปกป้องคุ้มครองสิทธิของทหารหลายประการ ดังเช่นกรณีศาลออกหมายจับทหารผู้ถูกกล่าวหา กฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งข้อหาต่อผู้ถูกจับกุมอย่างชัดเจน และเมื่อจำเลยเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีในศาล จำเลยมีสิทธิขอตรวจสอบแฟ้มข้อมูลที่จะนำมาเสนอต่อศาล รวมถึงหลักฐานที่อยู่ในความครอบครองของรัฐ อีกทั้งหากจำเลยต้องการทนายความเพื่อต่อสู้ปกป้องสิทธิของตนและศาลเห็นว่ามีอำนาจจำเป็นต้องมีอำนาจแต่งตั้งทนายความให้จำเลยได้ กระบวนการเหล่านี้จึงเป็นมาตรการที่คุ้มครองสิทธิพลเมืองของทหารในลักษณะของการให้หลักประกันสิทธิในกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ กฎหมายยังรับรองสิทธิทางการเมืองของทหารที่อาจเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองได้ แต่หากทหารคนใดได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแล้ว สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่เขาเคยได้จากกองทัพต้องถูกระงับไป การบัญญัติกฎหมายอย่างชัดเจนและสอดคล้องกันเช่นนี้ทำให้มาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารในกองทัพเยอรมันมีความสมบูรณ์มากที่สุด

3.2.3.2 สหราชอาณาจักร

การบัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในสหราชอาณาจักรนั้นไม่ปรากฏในตัวบทกฎหมายอย่างชัดเจน แต่จะพบเห็นได้ถึงการบัญญัติรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่ทหารต้องได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับประชาชนคนอื่น ๆ เนื่องจากบุคคลผู้เป็นทหารต่างก็มีคุณค่าสำคัญที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนมาแต่กำเนิด และไม่มีผู้ใดพรากคุณค่านั้นไปจากทหารได้แม้จะเป็นผู้บังคับบัญชาของเขาก็ตาม ดังนี้ จึงสามารถพบเห็นบทบัญญัติที่รับรองคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของบุคคลในสหราชอาณาจักรได้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1998 (Human Rights Act 1998) โดยมีการบัญญัติถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ไว้หลายประการ

พระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1998 (Human Rights Act 1998) ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิในชีวิตของพลเมืองทุกคนไว้ในมาตรา 2 สิทธิในชีวิต (Right to life) ซึ่งรวมถึงบุคคลผู้เป็นทหารด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ เป็นการวางรากฐานทางความคิดว่า ทหารย่อมมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนมีติดตัวมาแต่กำเนิด ซึ่งต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายและไม่มีผู้ใดพรากสิทธิดังกล่าวไปจากทหารคนใดได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่รัฐจำเป็นต้องดำเนินการเพื่อยุติความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิดกฎหมายของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นกรณีที่ต้องจับกุมบุคคลโดยถูกต้องตามกฎหมายหรือเพื่อป้องกันการหลบหนีของบุคคลที่ถูกคุมขังตามกฎหมาย และเป็นกรณีที่รัฐจำเป็นต้องดำเนินการเพื่อระงับการจลาจลหรือเหตุการณ์ไม่สงบที่เกิดขึ้นภายในรัฐ อย่างไรก็ตาม การดำเนินการของรัฐตาม

ข้อยกเว้นดังกล่าวจำเป็นต้องกระทำโดยไม่เกินความจำเป็นอันแท้จริงสำหรับกรณีที่เกิดขึ้นนั้น¹²⁷ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติดังกล่าว ยังบัญญัติห้ามกระทำการทรมาน (Prohibition of torture) ไว้ในมาตรา 3 โดยบัญญัติห้ามมิให้ผู้ใดต้องตกอยู่ภายใต้การถูกทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติซึ่งไร้มนุษยธรรม หรือการกระทำต่อบุคคลอันมีลักษณะเป็นการลดคุณค่าของเขา และการลงโทษบุคคล เพื่อให้เขาได้รับความทุกข์ทรมานนั้นย่อมจะกระทำมิได้¹²⁸ การบัญญัติรับรองดังกล่าวสอดคล้องต่อการคุ้มครองสิทธิในร่างกายอันเป็นสาระสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ประการหนึ่ง อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นว่าทหารเป็นมนุษย์คนหนึ่งซึ่งรัฐต้องให้ความคุ้มครองแก่สิทธิในชีวิตและร่างกายซึ่งเป็นหลักประกันแก่พลเมืองทุกคน การคุ้มครองสิทธิดังกล่าวจึงปรากฏให้เห็นจากมาตรการปกป้องคุ้มครองทหารจากความรุนแรงในกองทัพสหราชอาณาจักรดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

นอกจากนี้ ยังพบการบัญญัติห้ามการเป็นทาสและบังคับใช้แรงงาน (Prohibition of slavery and forced labour) ตามบทบัญญัติมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1998 (Human Rights Act 1998) โดยบัญญัติห้ามมิให้มีการกระทำที่กดคนลงเป็นทาส และห้ามมิให้มีการบังคับใช้แรงงานบุคคลใดที่เขาไม่ยินยอมกระทำงานนั้น ลักษณะการห้ามปฏิบัติต่อบุคคลดังกล่าวเป็นเรื่องที่มนุษย์ไม่สมควรปฏิบัติต่อกัน เนื่องจากสะท้อนให้เห็นถึงการลดคุณค่าของบุคคลให้เป็นเพียงสิ่งของหรือเครื่องมือไว้ใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของผู้หนึ่งผู้ใดเท่านั้น จึงเป็นการบัญญัติกฎหมายเพื่อให้หลักประกันแก่สมาชิกในกองทัพว่าพวกเขาจะไม่ถูกบังคับให้ปฏิบัติภารกิจที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกองทัพสหราชอาณาจักร¹²⁹ อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้แรงงานตามบทบัญญัตินี้ไม่รวมถึงงานใด ๆ ที่ต้องปฏิบัติเป็นปกติระหว่างบุคคลถูกควบคุมตัวโดยชอบด้วยกฎหมาย การปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์แก่ทางกองทัพของบุคคลผู้เข้ารับราชการทหารการเกณฑ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹²⁷Article 2 of Human Rights Act 1998 :*Right to life*

“1. Everyone’s right to life shall be protected by law. No one shall be deprived of his life intentionally save in the execution of a sentence of a court following his conviction of a crime for which this penalty is provided by law.

2. Deprivation of life shall not be regarded as inflicted in contravention of this Article when it results from the use of force which is no more than absolutely necessary:

- (a)in defence of any person from unlawful violence;
- (b)in order to effect a lawful arrest or to prevent the escape of a person lawfully detained;
- (c)in action lawfully taken for the purpose of quelling a riot or insurrection.”

¹²⁸Article 3 of Human Rights Act 1998 : *Prohibition of torture*

“No one shall be subjected to torture or to inhuman or degrading treatment or punishment.”

¹²⁹ Council of Europe, Recommendation CM/Rec (2010) 4 of the Committee of Ministers to member states on human rights of members of the armed forces [Online], Available from https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805cf8ef#globalcontainer

แรงงานเมื่อเกิดกรณีฉุกเฉินหรือมีเหตุภัยพิบัติที่คุกคามชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน และการทำงานหรือบริการใด ๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งของภาระหน้าที่สำหรับพลเมืองทั่วไป¹³⁰ อีกทั้ง ยังพบการบัญญัติห้ามเลือกปฏิบัติ (Prohibition of discrimination) ในมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่รับรองให้การใช้สิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ ของบุคคลที่ถูกรับรองตามกฎหมายนี้ จะต้องได้รับการคุ้มครองโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติไม่ว่าด้วยความเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศ เชื้อชาติ สีผิว ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือเรื่องอื่น ๆ ถิ่นกำเนิด สภาพสังคม ทรัพย์สิน และสถานะอื่นใดก็ตาม¹³¹ บทบัญญัติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าสหราชอาณาจักรมีการวางรากฐานความคิดในการคุ้มครองทหารโดยให้หลักประกันว่าสมาชิกในกองทัพย่อมมีสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเช่นเดียวกับพลเรือนทั่วไป และจะไม่ถูกเลือกปฏิบัติเว้นแต่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

การบัญญัติรับรองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองให้ประชาชนทุกคนในสหราชอาณาจักรนี้ ทำให้กองทัพต้องมีมาตรการต่าง ๆ ที่สอดคล้องต่อการคุ้มครองสิทธิดังกล่าว อันจะเห็นได้จากกรณีเมื่อสมาชิกในกองทัพคนใดถูกจับกุมเนื่องจากเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา พวกเขามีสิทธิปรึกษาผู้มีความรู้ทางกฎหมาย รวมถึงการให้บุคคลดังกล่าวเข้าดำเนินกระบวนการยุติธรรมแทนตนเพื่อให้มั่นใจว่าสิทธิพลเมืองของทหารจะได้รับความคุ้มครองอย่างเต็มที่ ทั้งนี้ การจับกุมหรือสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นทหารกฎหมายกำหนดให้แจ้งรายละเอียดของการจับกุมให้แก่ผู้บังคับบัญชาของผู้ต้องหาทราบ และผู้ต้องหามีสิทธิเลือกได้ว่าจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางศาลทหารหรือการพิจารณาโดยผู้บังคับบัญชาของตน หากเลือกดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางศาลทหาร

¹³⁰Article 4 of Human Rights Act 1998 : Prohibition of slavery and forced labour

“1. No one shall be held in slavery or servitude.

2. No one shall be required to perform forced or compulsory labour.

3. For the purpose of this Article the term “forced or compulsory labour” shall not include:

(a) any work required to be done in the ordinary course of detention imposed according to the provisions of Article 5 of this Convention or during conditional release from such detention;

(b) any service of a military character or, in case of conscientious objectors in countries where they are recognised, service exacted instead of compulsory military service;

(c) any service exacted in case of an emergency or calamity threatening the life or well-being of the community;

(d) any work or service which forms part of normal civic obligations.”

¹³¹Article 14 of Human Rights Act 1998 :Prohibition of discrimination

“The enjoyment of the rights and freedoms set forth in this Convention shall be secured without discrimination on any ground such as sex, race, colour, language, religion, political or other opinion, national or social origin, association with a national minority, property, birth or other status.”

แล้ว จำเลยมีสิทธิแต่งตั้งทนายเพื่อต่อสู้คดีในศาลได้¹³² กรณีที่จำเลยขาดทนายความเพื่อช่วยในการดำเนินคดี จำเลยอาจติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานอิสระที่มีบทบาทจัดหาตัวแทนต่อสู้คดีแก่สมาชิกในกองทัพ หรือที่เรียกว่า Armed Forces Legal Aid Authority (AFCLAA)¹³³ ดังนี้ จึงเห็นได้ว่าสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของสมาชิกในกองทัพสหราชอาณาจักรได้รับการปกป้องคุ้มครองเช่นเดียวกับพลเมืองทุกคน ซึ่งสอดคล้องต่อบทบัญญัติมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1998 (Human Rights Act 1998) ที่มุ่งคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างยุติธรรม (Right to a fair trial)¹³⁴ สำหรับสิทธิทางการเมืองของสมาชิกในกองทัพสหราชอาณาจักรนั้น กองทัพไม่อนุญาตให้พวกเขาเข้าร่วมสหภาพการค้าหรือองค์กรทางการเมืองใดตลอดจนยังจำกัดสิทธิในการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องทางการเมืองในที่สาธารณะ เว้นแต่จะได้รับอนุญาต มิฉะนั้นจะถือว่าผู้กระทำความผิดทางอาญาและต้องถูกลงโทษคุมขัง อันถือว่าเป็นการจำกัดสิทธิในการแสดงออกส่วนบุคคลของสมาชิกในกองทัพอย่างชัดเจน นอกจากนี้ สมาชิกในกองทัพยังไม่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้เช่นกัน¹³⁵

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติทั้งหลายต่างเป็นบทบัญญัติที่รับรองคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งรวมถึงสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของประชาชนในสหราชอาณาจักรทุกคน โดยเฉพาะบุคคลผู้เป็นสมาชิกในกองทัพที่มีอีกสถานะที่เป็นประชาชนในสหราชอาณาจักร การบัญญัติรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจนเช่นนี้ เป็นมาตรการสำคัญที่ทำให้การดำเนินการต่าง ๆ ภายในกองทัพต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์ในพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1998 (Human Rights Act 1998) อยู่เสมอ ทั้งนี้ อาจเห็นมาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองของทหารได้จากการให้สิทธิของทหารผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดและต้องถูกจับกุมสามารถปรึกษาผู้มีความรู้ทางกฎหมายเพื่อปกป้องสิทธิตนเองได้ รวมถึงอนุญาตให้ทหารมีตัวแทนเข้าดำเนินกระบวนการยุติธรรมแทนตนได้เช่นกัน อีกทั้ง ยังกำหนดให้แจ้งการจับกุมและรายละเอียดต่าง ๆ ไปยังผู้บังคับบัญชาของทหารเพื่อพิจารณาดัดสินการกระทำความผิดนั้น อย่างไรก็ตาม ทหารผู้ถูกจับกุมมีสิทธิเลือกได้ว่าจะดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางศาลทหารหรือเข้ารับการพิจารณาความผิดโดย

¹³² BSB Solicitors, Courts Martial and Military Lawyers [Online], Available from <https://www.bsbsolicitors.co.uk/areas-of-law/courts-martial-and-military-law/>

¹³³ GOV.UK, Armed Forces Criminal Legal Aid Authority [Online], Available from <https://www.gov.uk/guidance/armed-forces-criminal-legal-aid-authority-afclaa>

¹³⁴ Equality and Human Rights Commission, Article 6 protects your right to a fair trial [Online], Available from <https://www.equalityhumanrights.com/en/human-rights-act/article-6-right-fair-trial>

¹³⁵ UK Parliament, Terms of Service in the UK Armed Forces [Online], Available from https://www.parliament.uk/globalassets/documents/joint-committees/human-rights/Briefing_from_Forces_Watch_Terms_of_service.pdf

ผู้บังคับบัญชาของตน หากเลือกที่จะดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางศาลทหารแล้ว จำเลยมีสิทธิแต่งตั้งทนายความเพื่อต่อสู้คดีในศาลได้ นอกจากนี้ หากจำเลยไม่อาจหาทนายความได้เอง กองทัพได้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานอิสระที่เรียกว่า Armed Forces Legal Aid Authority (AFCLAA) เพื่อจัดหาทนายความมาต่อสู้คดีให้จำเลย มาตรการเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงการคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างยุติธรรม ซึ่งเป็นสิทธิพลเมืองที่ประชาชนทุกคนต้องได้รับจากรัฐ สำหรับสิทธิทางการเมืองของสมาชิกในกองทัพสหราชอาณาจักรนั้น ทหารไม่สามารถเข้าร่วมสหภาพการค้าหรือองค์กรทางการเมืองอื่นใด รวมถึงยังไม่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ ทหารต้องถูกจำกัดสิทธิในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในที่สาธารณะ ซึ่งผู้ใดฝ่าฝืนย่อมจะถือว่ากระทำความผิดอาญาและอาจถูกลงโทษคุมขัง ดังนี้ จะเห็นได้ว่าการคุ้มครองสิทธิทางการเมืองของสมาชิกในกองทัพ สหราชอาณาจักรอาจถูกจำกัดได้บางกรณีเพื่อรักษาไว้ซึ่งความเป็นระเบียบเรียบร้อยในกองทัพ

3.2.3.3 มาเลเซีย

ประเทศมาเลเซียเป็นประเทศหนึ่งที่มีพัฒนาการด้านการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนอันสอดคล้องกับความมุ่งหมายของเหล่าประชาคมระหว่างประเทศ และมีการปกครองแบบสหพันธรัฐโดยมีสมเด็จพระราชาธิบดีเป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญซึ่งเลือกตั้งจากเจ้าผู้ครองรัฐในมาเลเซียทั้ง 9 รัฐ และมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 5 ปี นอกจากนี้ มาเลเซียยังเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาซึ่งเป็นการปกครองที่ให้ความสำคัญแก่การคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเป็นอย่างมาก ดังนั้น จึงสามารถพบเห็นบทบัญญัติของกฎหมายหรือมาตรการทางกฎหมายทั้งหลายอันมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิดังกล่าวอย่างชัดเจน¹³⁶ ทั้งนี้ การคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของบุคคลผู้เป็นทหารนั้นย่อมได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป เพราะแม้อีกสถานะหนึ่งพวกเขาจะเป็นทหารผู้ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด แต่พวกเขาก็เป็นประชาชนที่รัฐต้องคำนึงถึงสิทธิดังกล่าวด้วย

ในปี ค.ศ. 1957 ประเทศมาเลเซียได้รับเอกราชจากการตกอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของอังกฤษมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ส่งผลทำให้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองและแนวคิดทางการเมืองหลายประการ ซึ่งระบบการปกครองที่ถูกนำมาใช้ในประเทศมาเลเซียนี้ได้แก่ระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา และกองทัพมาเลเซียยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลจากรัฐส่วนกลางอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตาม การพัฒนาประเทศในช่วงแรกหลังจากที่ได้รับเอกราชมานั้นยังมิได้มุ่งรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือสิทธิพลเมืองหรือสิทธิทางการเมืองของประชาชนมาเป็นลำดับ

¹³⁶สำนักงานแรงงานในประเทศมาเลเซีย, การปกครองเมืองของประเทศมาเลเซีย[ออนไลน์], 9 ตุลาคม 2561 . แหล่งที่มา <https://malaysia.mol.go.th/info/population>

แรก แต่มุ่งให้ความสำคัญแก่การพัฒนาชาติที่ยั่งยืนโดยการสนับสนุนให้ประชาชนเกิดความสามัคคี และความปรองดองกันระหว่างกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์

การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่ประชาชนในประเทศมาเลเซียนั้นเริ่มมาจากแนวคิดที่จะมุ่งคุ้มครองในบุรณภาพของบุคคล ซึ่งเป็นแนวคิดที่มองว่ามนุษย์ทุกคนจะต้องไม่ถูกลิดรอนสิทธิในชีวิตโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการหายตัวไปของบุคคล การทรมานหรือการลงโทษอื่นใดที่โหดร้ายทารุณ ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีของบุคคล การจับกุม รวมถึงการคุมขังตามอำเภอใจของเจ้าหน้าที่รัฐ สิ่งเหล่านี้ไม่สมควรเกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคนโดยเฉพาะประชาชนในประเทศมาเลเซีย จึงมีการจัดทำกฎหมายสำคัญที่มีการบัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในประเทศมาเลเซียขึ้น ได้แก่รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐมาเลเซีย ค.ศ. 1957 (The Federal Constitution of Malaysia 1957) ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ¹³⁷ อย่างไรก็ตาม กลับไม่ปรากฏถึงการบัญญัติรับรองคำว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้อย่างชัดเจน แต่สามารถพบเห็นการรับรองคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของประชาชนอยู่หลายมาตรา ประกอบกับยังพบเห็นบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองป้องกันการปฏิบัติต่อมนุษย์เยี่ยงมิใช่มนุษย์ด้วยเช่นกัน โดยรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐมาเลเซียค.ศ. 1957 (The Federal Constitution of Malaysia 1957) ได้บัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ไว้ดังนี้

บทบัญญัติมาตรา 5 เสรีภาพของบุคคล (Liberty of the person) ได้บัญญัติเกี่ยวกับเสรีภาพของบุคคลไว้หลายกรณี โดยบัญญัติห้ามมิให้บุคคลใดพรากไปซึ่งชีวิตหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น เว้นแต่อาศัยอำนาจตามกฎหมายเท่านั้น ทั้งนี้ จะเห็นว่านอกจากการรับรองเสรีภาพส่วนบุคคลแล้ว บทบัญญัติดังกล่าวยังคุ้มครองสิทธิในชีวิตอันเป็นสาระสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ประการหนึ่ง ซึ่งอาจมองได้ว่าหากบุคคลใดถูกก้าวล่วงต่อสิทธิในชีวิตของเขาแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในการกระทำการต่าง ๆ ของบุคคลนั้นด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ ยังบัญญัติคุ้มครองบุคคลผู้ถูกควบคุมตัวโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และหากศาลได้ทราบถึงการควบคุมตัวโดยมิชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวแล้ว ให้ศาลไต่สวนกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นและปล่อยตัวบุคคลผู้ถูกควบคุมตัวนั้นไป อีกทั้ง หากบุคคลใดถูกจับกุมตัวเขาต้องได้รับแจ้งเหตุแห่งการจับกุมโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และต้องให้ผู้ถูกจับกุมสามารถปรึกษาบุคคลใดเพื่อได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ¹³⁸

¹³⁷Shamsuddin L. Taya, "Political Legal Perspective: Evaluating Human Rights in Malaysia," *Asian Journal of Social Science* Vol. 38, No. 3 (2010): pp. 487-488.

¹³⁸ Article 5 of The Federal Constitution of Malaysia 1957: Liberty of the person

"1. No person shall be deprived of his life or personal liberty save in accordance with law.

การบัญญัติให้เสรีภาพของบุคคลสอดคล้องกับสิทธิในชีวิตเช่นนี้ สะท้อนให้เห็นว่ารัฐได้ตระหนักถึงคุณค่าสำคัญของมนุษย์ทุกคน ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการถูกก้าวกาล่งต่อสิทธิในชีวิตหรือเสรีภาพส่วนบุคคล ทั้งสองประการต่างส่งผลให้การดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ถูกลดทอนลง โดยเฉพาะการควบคุมตัวบุคคลโดยมิชอบด้วยกฎหมายนั้น เป็นการจำกัดเสรีภาพส่วนบุคคลจนก่อให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อสิทธิในร่างกาย และอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสิทธิในชีวิตได้ในภายหลัง บทบัญญัติมาตรานี้จึงเป็นรากฐานสำคัญในการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของทหารที่จะกล่าวถึงต่อไป

บทบัญญัติมาตรา 6 การห้ามมีทาสและบังคับใช้แรงงาน (Slavery and forced labour prohibited) ได้บัญญัติห้ามมิให้มีการกดบุคคลใดลงเป็นทาส หรือห้ามมีการบังคับใช้แรงงานของบุคคลในทุกรูปแบบ เว้นแต่เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะ อีกทั้ง หากเป็นงานหรือบริการใดที่สืบเนื่องมาจากคำสั่งของศาลที่วินิจฉัยว่าบุคคลผู้กระทำความผิดต้องดำเนินงานดังกล่าวนั้น ย่อมไม่ถือเป็นการบังคับใช้แรงงานตามความหมายแห่งบทบัญญัตินี้ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานตามคำสั่งของศาลจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมหรือกำกับดูแลของเจ้าหน้าที่รัฐ¹³⁹ การบัญญัติคุ้มครองถึงลักษณะการกระทำที่มนุษย์ไม่ควรปฏิบัติต่อกันเช่นนี้ แสดงให้

2. Where complaint is made to a High Court or any judge thereof that a person is being unlawfully detained the court shall inquire into the complaint and, unless satisfied that the detention is lawful, shall order him to be produced before the court and release him.

3. Where a person is arrested he shall be informed as soon as may be of the grounds of his arrest and shall be allowed to consult and be defended by a legal practitioner of his choice.

4. Where a person is arrested and not released he shall without unreasonable delay, and in any case within twenty-four hours (excluding the time of any necessary journey) be produced before a magistrate and shall not be further detained in custody without the magistrate's authority:

Provided that this Clause shall not apply to the arrest or detention of any person under the existing law relating to restricted residence, and all the provisions of this Clause shall be deemed to have been an integral part of this Article as from Merdeka Day:

Provided further that in its application to a person, other than a citizen, who is arrested or detained under the law relating to immigration, this Clause shall be read as if there were substituted for the words "without unreasonable delay, and in any case within twenty-four hours (excluding the time of any necessary journey)" the words "within fourteen days":

And provided further that in the case of an arrest for an offence which is triable by a Syariah court, references in this Clause to a magistrate shall be construed as including references to a judge of a Syariah court.

5. Clauses (3) and (4) do not apply to an enemy alien."

¹³⁹Article 6 of The Federal Constitution of Malaysia 1957:Slavery and forced labour prohibited

"1. No person shall be held in slavery.

เห็นว่ารัฐไม่ต้องการให้ประชาชนของตนได้รับการปฏิบัติเสมือนเป็นเพียงวัตถุสิ่งของที่สามารรถถูกนำไปใช้ประกอบกิจการงานใด ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของบุคคลอื่นโดยไม่ต้องคำนึงถึงสภาพร่างกายจิตใจและความยินยอมที่มนุษย์คนหนึ่งควรจะมีอยู่ทุกขณะที่เขาประกอบกิจการงานเหล่านั้น เว้นแต่เป็นกิจการงานซึ่งทำไปเพื่อบริการสาธารณะหรือเป็นคำสั่งให้ดำเนินงานโดยชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐบทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่ประชาชนทุกคนอีกบทบัญญัติหนึ่ง

บทบัญญัติมาตรา 8 ความเสมอภาค (Equality) ได้บัญญัติรับรองถึงความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของบุคคลทุกคนที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน เว้นแต่มีบทบัญญัติที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติถึงกรณียกเว้นไว้อย่างชัดเจนเท่านั้น อีกทั้ง ยังบัญญัติรับรองคุ้มครองมิให้มีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลด้วยเหตุของความแตกต่างทางศาสนา เชื้อชาติ ฐานะทางครอบครัว อาชีพ หรือลักษณะอื่นใด รวมถึงบัญญัติให้การกระทำต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้น ต้องคำนึงถึงหลักการห้ามเลือกปฏิบัติตามบทบัญญัตินี้ประกอบด้วย¹⁴⁰บทบัญญัติดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นถึงการรับรองคุ้มครองสิทธิใน

2. All forms of forced labour are prohibited, but Parliament may by law provide for compulsory service for national purposes.

3. Work or service required from any person as a consequence of a conviction or a finding of guilt in a court of law shall not be taken to be forced labour within the meaning of this Article, provided that such work or service is carried out under the supervision and control of a public authority.

4. Where by any written law the whole or any part of the functions of any public authority is to be carried on by another public authority, for the purpose of enabling those functions to be performed the employees of the first mentioned public authority shall be bound to serve the second mentioned public authority, and their service with the second mentioned public authority shall not be taken to be forced labour within the meaning of this Article, and no such employee shall be entitled to demand any right from either the first mentioned or the second mentioned public authority by reason of the transfer of his employment.”

¹⁴⁰Article 8 of The Federal Constitution of Malaysia 1957: Equality

“(1) All persons are equal before the law and entitled to the equal protection of the law.

(2) Except as expressly authorized by this Constitution, there shall be no discrimination against citizens on the ground only of religion, race, descent or place of birth in any law relating to the acquisition, holding or disposition of property or the establishing or carrying on of any trade, business, profession, vocation or employment.

(3) There shall be no discrimination in favour of any person on the ground that he is a subject of the Ruler of the State.

(4) No public authority shall discriminate against any person on the ground that he is resident or carrying on business in any part of the Federation outside the jurisdiction of the authority.

(5) This Article does not invalidate or prohibit -

ความเสมอภาคอันเป็นสาระสำคัญประการหนึ่งของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และอาจกล่าวได้ว่า รัฐธรรมนูญของประเทศมาเลเซียนี้มีการบัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่ประชาชนทุกคนไว้ในทางเนื้อหาแล้ว เพราะการรับรองความเสมอภาคและห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติต่อมนุษย์คนใดอันเนื่องมาจากเหตุแห่งความแตกต่างบางประการนั้น เสมือนกับการรักษาไว้ซึ่งคุณค่าและศักดิ์ศรีที่มนุษย์ทุกคนมีติดตัวมาแต่กำเนิดอย่างเท่าเทียมกันทุกคน

สิทธิทั้งหลายที่กล่าวมาข้างต้น ต่างก็เป็นสิทธิพลเมืองที่ทหารมีเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไปในรัฐ และไม่อาจถูกก้าวล่วงจากรัฐหรือบุคคลอื่นได้ การวางรากฐานเกี่ยวกับสิทธิพลเมืองไว้เช่นนี้ทำให้การคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารคล้ายกับประชาชน เพียงแต่กระบวนการคุ้มครองต่าง ๆ อาจปรากฏให้เห็นเป็นลักษณะเฉพาะจากกฎหมายทหาร ดังเช่นกรณีการคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาอย่างยุติธรรมของทหารนั้น พระราชบัญญัติกองทัพอ.ศ. 1972 (Armed Forces Act 1972) ได้มีหลักเกณฑ์การจับกุมทหารผู้กระทำความผิดเพื่อมิให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรมทางทหาร ตามบทบัญญัติมาตรา 94 โดยกำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้จับกุมทหารต้องทำการสอบสวนอย่างรวดเร็วทันที เพื่อจะดำเนินการให้ผู้ถูกจับกุมรับโทษในความผิดหรือปล่อยตัวบุคคลดังกล่าวไป หากระยะเวลาล่วงไปแปดวันแล้วทหารผู้ถูกจับกุมยังมิได้ถูกนำตัวเข้าสู่การพิจารณาคดีโดยศาลทหารให้ผู้บังคับบัญชามีอำนาจจัดการยื่นรายงานเพื่อเร่งรีบการดำเนินการหรือปล่อยตัวทหารผู้ถูกจับกุม¹⁴¹ นอกจากนี้ กฎหมายยังให้สิทธิจำเลยที่จะเข้าสู่การพิจารณาคดีโดยศาลทหารสามารถคัดค้านตัวบุคคลที่จะเข้ามาพิจารณาคดีของตนได้ ไม่ว่าจะเป็นการคัดค้านตัวตุลาการหรือเจ้าหน้าที่คนใดก็ตาม เพื่อให้จำเลยสามารถใช้สิทธิดังกล่าวได้อย่างเต็มที่ กฎหมายกำหนดให้มีการอ่านชื่อของตุลาการและเจ้าหน้าที่ก่อนจะเริ่มการพิจารณาคดี¹⁴² การกำหนดเช่นนี้จึงเป็นการคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างยุติธรรมของทหารอย่างชัดเจน สำหรับสิทธิทางการเมือง

(a) any provision regulating personal law;

(b) any provision or practice restricting office or employment connected with the affairs of any religion, or of an institution managed by a group professing any religion, to persons professing that religion;

(c) any provision for the protection, wellbeing or advancement of the aboriginal peoples of the Malay Peninsula (including the reservation of land) or the reservation to aborigines of a reasonable proportion of suitable positions in the public service;

(d) any provision prescribing residence in a State or part of a State as a qualification for election or appointment to any authority having jurisdiction only in that State or part, or for voting in such an election;

(e) any provision of a Constitution of a State, being or corresponding to a provision in force immediately before Merdeka Day;

(f) any provision restricting enlistment in the Malay Regiment to Malays.”

¹⁴¹ Section 94 of Armed Forces Act 1972

¹⁴² Section 108 of Armed Forces Act 1972

นั้น สมาชิกในกองทัพมาเลเซียมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป โดยพวกเขาจะไม่ถูกแทรกแซงทางความคิดในการตัดสินใจเลือกพรรคการเมืองใด ทั้งนี้ พวกเขายังสามารถลงคะแนนเสียงผ่านทางไปรษณีย์ได้¹⁴³

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่าการรับรองคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารในกองทัพมาเลเซียนั้นได้รับการพัฒนามาจากเหตุผลทางสภาพสังคมมาตั้งแต่อดีต โดยช่วงเริ่มจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธมาเลเซีย ได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานหลายประการ ตลอดจนมีการบัญญัติห้ามการกระทำที่ลดคุณค่าของมนุษย์ลงให้เป็นเพียงวัตถุสิ่งของ เช่นการห้ามกดคนลงเป็นทาส หรือการห้ามบังคับใช้แรงงานบุคคล เว้นแต่อาศัยอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายและเป็นการทำไปเพื่อประโยชน์สาธารณะเท่านั้น การบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพเหล่านี้ เห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญของประเทศมาเลเซียมีเจตนารมณ์ที่จะรับรองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองให้แก่ประชาชนทุกคนในรัฐ ซึ่งรวมถึงบุคคลผู้เป็นทหารด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ การบัญญัติวางรากฐานสิทธิเสรีภาพดังกล่าวส่งผลให้เกิดมาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารในกองทัพมาเลเซียมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม เช่น การกำหนดหลักเกณฑ์การจับกุมทหารผู้กระทำความผิดที่จะต้องได้รับความเห็นชอบโดยเร็วที่สุดเพื่อไม่ให้สิทธิเสรีภาพของทหารถูกระทบกระเทือนเกินสมควร โดยให้ผู้บังคับบัญชาทหารมีอำนาจเข้ามาดำเนินการเร่งกระบวนการยุติธรรมหรือปล่อยตัวผู้ถูกจับกุมได้ หากพบว่ามีการจับกุมทหารมากกว่าแปดวันแต่ยังมีได้นำตัวทหารผู้ถูกจับกุมเข้าสู่การพิจารณาคดีในศาลหรือพิจารณาความผิดโดยผู้บังคับบัญชาของเขา นอกจากนี้ ยังกำหนดให้ก่อนการพิจารณาคดีในศาลทหารต้องอ่านชื่อตุลาการศาลทหารและเจ้าหน้าที่ผู้ที่จะเข้ามาพิจารณาคดีนั้น เพื่อให้ทหารผู้เป็นจำเลยคัดค้านเจ้าหน้าที่หรือตุลาการที่ตนเห็นว่ามีความเห็นอาจทำให้การพิจารณาไม่เป็นธรรมแก่ตน จึงเป็นการคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างยุติธรรมของทหาร ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนควรได้รับความคุ้มครองจากรัฐ สำหรับสิทธิทางการเมืองนั้น ทหารมาเลเซียมีสิทธิเลือกตั้งได้เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไปและสามารถลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผ่านทางไปรษณีย์ได้ ดังนี้ จะเห็นว่า การคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารในกองทัพมาเลเซียนั้นมีมาตรการคุ้มครองที่เป็นรูปธรรม ซึ่งแม้จะไม่พบการวางรากฐานความเข้าใจเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างชัดเจน แต่การคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารในกองทัพนั้นมีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธมาเลเซียค.ศ. 1957 ที่มีรับรองคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคนอย่างเสมอกัน

¹⁴³ The Straits Times , Malaysia election : Cops and soldiers cast ballots early ahead of May 9 polls [Online], Available from <https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/malaysia-election-cops-and-soldiers-cast-ballots-early-ahead-of-may-9-polls>

3.2.3.4 ฟิลิปปินส์

ฟิลิปปินส์ หรือสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ เป็นประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบสาธารณรัฐ โดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุขแห่งรัฐ พร้อมทั้งเป็นหัวหน้าคณะผู้บริหารประเทศด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ ยังเป็นอีกประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีความพยายามพัฒนาแนวคิดและกลไกต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนในรัฐอย่างสมบูรณ์ อันจะเห็นได้จากเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ และลงนามในสนธิสัญญาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานหลายฉบับ อีกทั้งยังเป็นรัฐที่เข้าร่วมประชุมในการประชุมระหว่างประเทศของสถาบันผู้ตรวจการกองทัพ (International Conference of Ombuds Institutions For the Armed Forces) ซึ่งเป็นการประชุมเพื่อพัฒนามาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพของรัฐสมาชิกโดยเฉพาะ และเพื่อหาหนทางร่วมกันที่จะให้การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของทหารมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น¹⁴⁴

นอกจากนี้ ประเทศฟิลิปปินส์เป็นประเทศหนึ่งที่สามารถพบเห็นสถานการณ์อันเกี่ยวกับการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองอยู่เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการเสียชีวิตของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน หรือการถูกลอบสังหารของนักเคลื่อนไหวทางการเมือง การจับกุมคุมขังพร้อมทั้งตั้งข้อหาโดยปราศจากความชอบธรรม ตลอดจนการวิสามัญฆาตกรรมประชาชนโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจอันเนื่องมาจากนโยบายปราบปรามยาเสพติดอย่างเด็ดขาด¹⁴⁵ อย่างไรก็ตาม พัฒนาการด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประเทศฟิลิปปินส์ตั้งแต่อดีตนั้นได้รับอิทธิพลมาจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งมองว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทำให้มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีคุณค่าสูงสุดซึ่งสามารถกำหนดตนเองได้โดยอิสระปราศจากการแทรกแซงใด ๆ จากบุคคลอื่น¹⁴⁶ ดังนั้น ประเทศฟิลิปปินส์จึงได้บัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1987 (The Constitution of the Republic of the Philippines 1987) บทบัญญัติมาตรา 11 ในส่วนที่สองอันเกี่ยวกับคำประกาศหลักการและนโยบายแห่งรัฐ โดยบัญญัติไว้มีสาระสำคัญว่า

“รัฐตระหนักถึงคุณค่าในศักดิ์ศรีของมนุษย์ทุกคน พร้อมทั้งให้หลักประกันการเคารพในสิทธิมนุษยชนอย่างเต็มที่”¹⁴⁷

¹⁴⁴ อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 3131

¹⁴⁵Amnesty International, **Everything you need to know about Human rights in the Philippines** [Online], Available from :<https://www.amnesty.org/en/countries/asia-and-the-pacific/philippines/report-philippines/>

¹⁴⁶William L. Shaw , “Selective Service Ramifications in 1964,” *Military Law Review* Vol.29 (July 1965): pp.127-128.

¹⁴⁷Section11 of The Constitution of the Republic of the Philippines 1987 , ARTICLE II

การบัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในส่วนว่าด้วยคำประกาศหลักการและนโยบายของรัฐเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่ารัฐมีความมุ่งหมายที่จะคุ้มครองประชาชนทุกคนจากการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐโดยการคำนึงถึงความสำคัญของศักดิ์ศรีที่มีติดตัวมนุษย์ทุกคนอยู่เสมอ มิได้มองประชาชนเป็นเพียงวัตถุหรือองค์ประกอบที่ทำให้การดำเนินงานของรัฐสำเร็จตามวัตถุประสงค์เท่านั้น แต่จำต้องมองประชาชนให้เป็นประธานแห่งการดำเนินการดังกล่าวโดยใช้ความระมัดระวังมิให้การปฏิบัติงานของรัฐกระทบต่อคุณค่าสำคัญของมนุษย์ทุกคน อีกทั้งยังต้องให้หลักประกันแก่ประชาชนทุกคนว่าจะให้ความเคารพต่อสิทธิของพลเมืองทุกคนอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ยังสามารถพบบทบัญญัติที่แสดงให้เห็นถึงการรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างชัดเจนได้ในบทบัญญัติมาตรา 1 ในส่วนที่สืบสามอันเกี่ยวกับความยุติธรรมทางสังคมและสิทธิมนุษยชน¹⁴⁸ โดยบัญญัติไว้มีสาระสำคัญว่า

“รัฐสภาต้องให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกแก่การออกกฎหมายเพื่อเป็นมาตรการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของประชาชนทุกคนให้ดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง และขจัดความไม่เท่าเทียมทางวัฒนธรรมโดยกระจายความมั่งคั่งและอำนาจทางการเมืองอย่างเป็นธรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเพื่อการนี้รัฐจึงต้องกำหนดถึงการครอบครอง การเป็นเจ้าของ การใช้ และการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สิน ตลอดจนการได้มาซึ่งทรัพย์สินเหล่านั้นเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน”

บทบัญญัติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์กำหนดให้สภาองเกรสหรือรัฐสภาใช้อำนาจออกกฎหมายเพื่อมาบังคับใช้ภายในประเทศ โดยรัฐสภาประกอบไปด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งวุฒิสภามีอำนาจกลั่นกรองกฎหมายให้เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการและขั้นตอนการตรากฎหมายไว้ ทั้งนี้ การพิจารณากฎหมายเหล่านั้นจำต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองและส่งเสริมศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของประชาชนเป็นลำดับแรกเพื่อให้ประชาชนในรัฐสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเท่าเทียมปราศจากความเหลื่อมล้ำทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ตลอดจนปัญหาที่เกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม เมื่อผ่าน

“The State values the dignity of every human person and guarantees full respect for human rights.”

¹⁴⁸Section 1 of The Constitution of the Republic of the Philippines 1987, ARTICLE XIII

“The Congress shall give highest priority to the enactment of measures that protect and enhance the right of all the people to human dignity, reduce social, economic, and political inequalities, and remove cultural inequities by equitably diffusing wealth and political power for the common good.

To this end, the State shall regulate the acquisition, ownership, use, and disposition of property and its increments.”

การพิจารณากลับกรองและให้ความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาแล้ว จึงเสนอต่อประธานาธิบดีเพื่อพิจารณาลงนามประกาศบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวต่อไป¹⁴⁹

นอกจากการบัญญัติรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้อย่างชัดเจนแล้ว รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ยังบัญญัติรับรองสิทธิในชีวิตและร่างกายไว้ในบทบัญญัติมาตรา 5 ในส่วนที่สองอันว่าด้วยคำประกาศหลักการและนโยบายแห่งรัฐ¹⁵⁰ โดยบัญญัติไว้มีสาระสำคัญว่า

“การรักษาความสงบเรียบร้อยเพื่อความปลอดภัยแห่งชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สิน ตลอดจนการ ส่งเสริมสวัสดิภาพทั่วไปของประชาชนนั้น ล้วนเป็นคุณค่าอันสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย”

อีกทั้ง ยังมีการบัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิในชีวิตและร่างกายไว้อย่างชัดเจนในบทบัญญัติมาตรา 1 ในส่วนที่สามอันว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมือง¹⁵¹ โดยบัญญัติไว้มีสาระสำคัญว่า

“บุคคลจะต้องไม่ถูกพรากไปซึ่งชีวิต เสรีภาพ หรือทรัพย์สินโดยปราศจากกระบวนการอันควรแห่งกฎหมาย และบุคคลใดจะถูกปฏิเสธความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมก็มิได้ด้วยเช่นกัน”

การบัญญัติรับรองคุ้มครองมิให้ประชาชนของรัฐถูกก้าวล่วงต่อสิทธิในชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สินตามบทบัญญัติดังกล่าว แสดงให้เห็นว่านอกจากรัฐจะมุ่งคุ้มครองต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนแล้ว ยังมุ่งคุ้มครองสิทธิพลเมืองด้วยเช่นกัน โดยมีได้บัญญัติรับรองคุ้มครองเพียงสิทธิในชีวิตและร่างกายเท่านั้น แต่ยังมีบัญญัติรับรองคุ้มครองความเสมอภาคตามกฎหมายของบุคคลไว้ด้วย ทั้งนี้ สามารถพบเห็นบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองสิทธิในความเสมอภาคได้ในมาตรา 14 ในส่วนที่สองของรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1987 อันเกี่ยวกับคำประกาศหลักการและนโยบายแห่งรัฐ¹⁵² โดยบัญญัติไว้มีสาระสำคัญว่า

¹⁴⁹ปณิธีร์ ปทุมวัฒน์, “วุฒิสภา (House of Senate) ของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ตอนที่ 2 บทบาทอำนาจหน้าที่,” *วารสารจลนิตี* ปีที่ 14, ฉบับที่ 4 (สิงหาคม 2560): หน้า 171-172.

¹⁵⁰Section 5 of The Constitution of the Republic of the Philippines 1987 , ARTICLE II

“The maintenance of peace and order, the protection of life, liberty, and property, and promotion of the general welfare are essential for the enjoyment by all the people of the blessings of democracy.”

¹⁵¹Section 1 of The Constitution of the Republic of the Philippines 1987 , ARTICLE III

“No person shall be deprived of life, liberty, or property without due process of law, nor shall any person be denied the equal protection of the laws.”

¹⁵²Section 14 of The Constitution of the Republic of the Philippines 1987 , ARTICLE II

“The State recognizes the role of women in nation-building, and shall ensure the fundamental equality before the law of women and men.”

“รัฐตระหนักถึงบทบาทของสตรีในการสร้างชาติ และจะรับรองความเสมอภาค
ขั้นพื้นฐานต่อหน้ากฎหมายของสตรีและบุรุษอย่างเท่าเทียมกัน”

บทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการมุ่งรับรองคุ้มครองสิทธิในความเสมอภาคของ
ชายและหญิง ซึ่งเป็นสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่ประชาชนทุกคนสมควรได้รับการปกป้อง
คุ้มครอง รัฐจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญในบทบาทของบุคคลทุกเพศอย่างเท่าเทียมกัน หากรัฐ
กระทำการใดโดยไม่คำนึงถึงหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของบุคคลย่อมขัดต่อบทบัญญัติ
ข้างต้น และอาจเป็นการประทุษร้ายต่อสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของผู้ถูกระทำได้

การบัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นว่าประเทศฟิลิปปินส์มุ่งให้การ
คุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของประชาชนทุกคนเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม อันส่งผลต่อ
การคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารในกองทัพด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม
รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1987 (The Constitution of the Republic of the
Philippines 1987) ได้บัญญัติเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่สำคัญของทหารในกองทัพฟิลิปปินส์ไว้ในมาตรา
3 ส่วนที่สองอันเกี่ยวกับคำประกาศหลักการและนโยบายแห่งรัฐซึ่งรับรองให้อำนาจของประชาชนอยู่
เหนือกองทัพฟิลิปปินส์ ทั้งนี้ ยังบัญญัติถึงหน้าที่หลักของกองทัพอันได้แก่การปกป้องรัฐและ
ประชาชน โดยการรักษอำนาจอธิปไตยแห่งรัฐ ตลอดจนความมั่นคงในเขตแดนของสาธารณรัฐ
ฟิลิปปินส์¹⁵³ การบัญญัติรับรองดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่าประเทศฟิลิปปินส์มีความมุ่งหมายให้การ
ปกครองรัฐเป็นไปโดยอำนาจของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย โดยกองทัพมีหน้าที่ปกป้อง
รักษาเขตแดน ตลอดจนความปลอดภัยในการดำรงชีวิตของประชาชนเป็นสำคัญ เมื่อประชาชนคนใด
เข้ามาเป็นสมาชิกของกองทัพแล้ว สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของเขาย่อมถูกจำกัดเพื่อให้
เป็นไปด้วยความมีระเบียบเรียบร้อยของกองทัพ แต่การจำกัดสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของ
ทหารนี้ต้องไม่เกินกว่าวัตถุประสงค์ของกองทัพ จึงส่งผลให้การกระทำใดของรัฐหรือผู้บังคับบัญชาที่
ขัดต่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวอาจเป็นการละเมิดต่อสิทธิพลเมืองของทหารเช่นกัน¹⁵⁴ ดังนั้น จึงพบเห็น
บทบัญญัติที่รับรองหรือสนับสนุนการดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีแก่ทหาร พร้อมทั้งการจำกัดสิทธิพลเมือง
และสิทธิทางการเมืองบางประการได้ในบทบัญญัติมาตรา 5 ในส่วนที่สิบหกอันว่าด้วยบทบัญญัติทั่วไป
ของรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1987 โดยบัญญัติไว้มีสาระสำคัญว่า¹⁵⁵

¹⁵³Section 3 of The Constitution of the Republic of the Philippines 1987 , ARTICLE II “Civilian authority is, at all times, supreme over the military. The Armed Forces of the Philippines is the protector of the people and the State. Its goal is to secure the sovereignty of the State and the integrity of the national territory.”

¹⁵⁴ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 4345

¹⁵⁵Section 5 of The Constitution of the Republic of the Philippines 1987 , ARTICLE XVI

“(1) สมาชิกของกองทัพทุกคนต้องสาบานหรือให้การรับรองว่าจะสนับสนุนและปกป้องรัฐธรรมนูญ

(2) รัฐต้องเสริมสร้างจิตวิญญาณแห่งความรักชาติและจิตสำนึกที่เป็นชาตินิยมในกองทัพ พร้อม ทั้งตระหนักถึงสิทธิทั้งหลายของประชาชนเมื่อต้องดำเนินการใด ๆ ตามหน้าที่

(3) ความเชี่ยวชาญของบุคคลในกองทัพ และค่าตอบแทนหรือสิทธิประโยชน์ใด ๆ ของสมาชิกทุกคนในกองทัพนั้นเป็นเรื่องที่รัฐต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ กองทัพต้องเป็นกลางทางการเมือง โดยห้ามมิให้สมาชิกแห่งกองทัพคนใดเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม

การเมืองใด ๆ เว้นแต่เป็นการลงคะแนนเสียงตามกฎหมายกำหนด

(4) ห้ามมิให้แต่งตั้งสมาชิกในกองทัพคนใดเพื่อดำรงตำแหน่งของพลเรือนอันเกี่ยวกับรัฐบาลรวมถึงตำแหน่งในบริษัทที่รัฐบาลเป็นเจ้าของหรือควบคุมดูแล...”

บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่ารัฐได้มุ่งกำหนดหน้าที่ของสมาชิกภายในกองทัพให้ปกป้องรักษารัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งเน้นย้ำให้สมาชิกทุกคนในกองทัพตระหนักว่าสิทธิทั้งหลายของประชาชนต้องได้รับความเคารพอยู่เสมอแม้จะเป็นกรณีที่พวกเขากำลังปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ก็ตาม อีกทั้ง ยังมีการบัญญัติจำกัดสิทธิของทหารในการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้แตกต่างไปจากสิทธิของพลเรือนทั่วไปโดยห้ามสมาชิกในกองทัพเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองกับฝ่ายการเมืองใด ๆ เว้นแต่เป็นการลงคะแนนเสียงอันชอบด้วยกฎหมาย อย่างไรก็ตาม แม้มีการบัญญัติจำกัดสิทธิหรือกำหนดหน้าที่เฉพาะของสมาชิกในกองทัพให้แตกต่างไปจากประชาชนแต่รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ได้บัญญัติให้รัฐต้องคำนึงถึงบุคคลผู้มีความเชี่ยวชาญใน

“(1) All members of the armed forces shall take an oath or affirmation to uphold and defend this Constitution.

(2) The State shall strengthen the patriotic spirit and nationalist consciousness of the military, and respect for people's rights in the performance of their duty.

(3) Professionalism in the armed forces and adequate remuneration and benefits of its members shall be a prime concern of the State. The armed forces shall be insulated from partisan politics. No member of the military shall engage, directly or indirectly, in any partisan political activity, except to vote.

(4) No member of the armed forces in the active service shall, at any time, be appointed or designated in any capacity to a civilian position in the Government, including government-owned or controlled corporations or any of their subsidiaries.

(5) Laws on retirement of military officers shall not allow extension of their service.

(6) The officers and men of the regular force of the armed forces shall be recruited proportionately from all provinces and cities as far as practicable.

(7) The tour of duty of the Chief of Staff of the armed forces shall not exceed three years. However, in times of war or other national emergency declared by the Congress, the President may extend such tour of duty.”

กองทัพ หรือความเป็นทหารอาชีพ ตลอดจนค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์อื่นใดของสมาชิกทุกคนในกองทัพเป็นสิ่งสำคัญ เช่นนี้ย่อมอาจสะท้อนให้เห็นถึงการมุ่งส่งเสริมให้สมาชิกในกองทัพหรือบุคคลผู้เป็นทหารอาชีพสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสมเกียรติและศักดิ์ศรีของมนุษย์คนหนึ่งที่ยอมตนให้ถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการ เพื่อเข้ามารับใช้ประเทศชาติและประชาชนซึ่งนอกจากทหารหรือสมาชิกในกองทัพทุกคนจะมีภาระหน้าที่สำคัญในการปกป้องรักษาประเทศและประชาชนแล้ว ยังต้องกระทำการฝึกฝนตนเองและปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ที่เสี่ยงแก่การได้รับความกระทบกระเทือนต่อสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองมากกว่าพลเรือนทั่วไป บุคคลผู้เป็นทหารจึงสมควรแก่การที่รัฐจะคำนึงถึงค่าตอบแทนหรือสิทธิประโยชน์เป็นสิ่งสำคัญตามความเหมาะสมของหน้าที่ที่พวกเขาได้รับมอบหมาย

บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญที่มุ่งส่งเสริมการดำรงชีวิตของทหารในกองทัพฟิลิปปินส์สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสมศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์นี้ ยังพบเห็นได้ในบทบัญญัติมาตรา 7 ส่วนที่สิบหกอันว่าด้วยบทบัญญัติทั่วไปของรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1987 ด้วยเช่นกัน ซึ่งบัญญัติไว้ให้รัฐตระถึงความสำคัญแก่ทหารผ่านศึกผู้ยินยอมเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่เสี่ยงภัยอันตรายอันอาจถึงแก่ชีวิตหรือความเจ็บปวดทรมานร่างกายของตนโดยทั้งสองประการล้วนเป็นสิ่งมีค่าที่สุดที่มนุษย์หวงแหน แต่พวกเขากลับเสียสละสิ่งเหล่านั้นเพื่อปกป้องชีวิตและร่างกายของมนุษย์ผู้อื่นรวมถึงความสงบสุขของสังคมส่วนรวม รัฐจึงต้องเห็นคุณค่าในความเป็นมนุษย์ของพวกเขาและต้องกระทำการบางอย่างเพื่อชดเชยหรือทดแทนคุณค่าสำคัญที่พวกเขาได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติหน้าที่เพื่อส่วนรวม โดยต้องจัดให้มีสวัสดิการอย่างเพียงพอและดูแลช่วยเหลือในรูปแบบอื่นใดที่ส่งเสริมการดำรงชีวิตอยู่ของทหารผ่านศึก ตลอดจนบุตรและภริยาของพวกเขาสำหรับกรณีที่ทหารผ่านศึกคนใดได้เสียชีวิตไปแล้ว¹⁵⁶

นอกจากนี้ ยังสามารถเห็นการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารฟิลิปปินส์ได้จากการประกาศใช้กฎและข้อบังคับเกี่ยวกับการจับกุมทหารผู้กระทำความผิดทางอาญา โดยกำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้จับกุมบุคคลดังกล่าวต้องเร่งนำตัวทหารผู้ถูกจับกุมเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลทหารหรือการพิจารณาของผู้บังคับบัญชา¹⁵⁷ นอกจากนี้ การจับกุมสมาชิกในกองทัพฟิลิปปินส์นั้น ศาลต้องออกหมายจับเพื่อให้ทหารผู้ถูกจับกุมและผู้บังคับบัญชาของเขาทราบ

¹⁵⁶Section 7 of The Constitution of the Republic of the Philippines 1987 , ARTICLE XVI

“The State shall provide immediate and adequate care, benefits, and other forms of assistance to war veterans and veterans of military campaigns, their surviving spouses and orphans. Funds shall be provided therefor and due consideration shall be given them in the disposition of agricultural lands of the public domain and, in appropriate cases, in the utilization of natural resources.”

¹⁵⁷ Section 2 of Executive Order No. 106

รายละเอียดในการจับกุมนั้นด้วย¹⁵⁸เมื่อนำตัวทหารผู้ถูกจับกุมเข้าสู่กระบวนการพิจารณาในศาลทหารแล้ว ศาลมีอำนาจแต่งตั้งทนายความให้แก่จำเลยได้หากจำเป็น ทั้งนี้ ทนายความฝ่ายจำเลยจะต้องมิใช่เจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่นที่ศาลแต่งตั้งให้มาช่วยตุลาการศาลทหารเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีเดียวกัน¹⁵⁹อีกทั้ง จำเลยยังมีสิทธิจัดหาทนายความที่เป็นบุคคลภายนอกกองทัพเพื่อเข้ามาช่วยตนในการต่อสู้คดีได้¹⁶⁰จึงเห็นได้ว่ากระบวนการทั้งหลายต่างสอดคล้องต่อหลักการคุ้มครองสิทธิพลเมือง ซึ่งเป็นหลักประกันไม่ให้ทหารถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จากกระบวนการยุติธรรมในกองทัพฟิลิปปินส์

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารในกองทัพฟิลิปปินส์นั้น มีมาตรการที่สอดคล้องต่อแนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อยู่มาก โดยเห็นได้จากการรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ และกำหนดให้รัฐสภาคำนึงถึงสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ตลอดจนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนอยู่เสมอในการออกกฎหมายต่าง ๆ การบัญญัติลักษณะนี้เป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลให้กฎหมายทหารต้องสอดคล้องต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และไม่กระทบต่อสิทธิของพลเมืองหรือสิทธิทางการเมืองของทหารมากเกินไป นอกจากนี้ มีการบัญญัติถึงหน้าที่หลักของกองทัพอันได้แก่การปกป้องรัฐและประชาชน การบัญญัติเช่นนี้เป็นการเสริมสร้างรากฐานทางความคิดที่ป้องกันมิให้ผู้บังคับบัญชาออกคำสั่งใด ๆ อันเป็นการบังคับให้ทหารกระทำการนอกเหนือวัตถุประสงค์แห่งกองทัพ ทั้งนี้ แม้รัฐธรรมนูญของฟิลิปปินส์จะกำหนดให้สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารบางประการสามารถถูกจำกัดได้ตามความเหมาะสม แต่ก็มีข้อยกเว้นโดยให้ทหารได้รับสิทธิประโยชน์ และหลักประกันต่าง ๆ เพื่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างสมศักดิ์ศรีของทหารและครอบครัวของเขา สำหรับมาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารอันเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมนั้น มีการประกาศใช้กฎและข้อบังคับเกี่ยวกับการจับกุมทหารผู้กระทำความผิดทางอาญา โดยกำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้จับกุมต้องเร่งดำเนินการให้ทหารผู้ถูกจับกุมเข้าสู่การพิจารณาในศาลทหารหรือการพิจารณาจากผู้บังคับบัญชาของเขาโดยเร็วที่สุด และการจะจับกุมทหารคนใดย่อมต้องอาศัยอำนาจศาลในการออกหมายจับทหารผู้กระทำความผิด อีกทั้ง ต้องส่งสำเนาหมายจับดังกล่าวไปยังผู้บังคับบัญชาของทหารผู้ถูกจับกุมเพื่อทราบรายละเอียดในการจับกุมด้วยเช่นกัน เมื่อทหารเข้าสู่การพิจารณาของศาลทหารแล้ว จำเลยย่อมมีสิทธิแต่งตั้งทนายความเพื่อต่อสู้คดีให้แก่ตนหรือหากศาลเห็นว่ามีความจำเป็นศาลจะแต่งตั้งทนายความให้จำเลยก็ได้ สำหรับสิทธิทางการเมืองนั้น

¹⁵⁸ Section 6 of Executive Order No. 106

¹⁵⁹ Article 11 of Commonwealth Act No. 408 (Articles of War)

¹⁶⁰ Article 17 of Commonwealth Act No. 408 (Articles of War)

ทหารฟิลิปปินส์มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป แต่ไม่มีสิทธิเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงเห็นได้ว่ามาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารในกองทัพฟิลิปปินส์นั้น มีความหลากหลายและสอดคล้องกับพันธกรณีที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างสนับสนุนให้รัฐสมาชิกยกระดับการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า มาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารในกองทัพเยอรมัน สหราชอาณาจักร มาเลเซีย และฟิลิปปินส์มีลักษณะคล้ายกันหลายประการ โดยมาตรการทั้งหลายต่างมีรากฐานมาจากการรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศเหล่านั้น เว้นแต่สหราชอาณาจักรที่บัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1998 (Human Rights Act 1998) อย่างไรก็ตาม การบัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าวส่งผลต่อการบัญญัติกฎหมายทหารที่บังคับใช้ในกองทัพของประเทศต่าง ๆ และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม สำหรับมาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น มีการบัญญัติกฎหมายอย่างชัดเจนว่าให้ทหารมีสิทธิเสรีภาพเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป เว้นแต่สิทธิในการเผยแพร่และแสดงความคิดเห็นของตนอย่างอิสระโดยการพูด เขียน หรือรูปภาพ สิทธิในการชุมนุมและสิทธิในการร้องทุกข์ การบัญญัติกฎหมายอย่างชัดเจนเช่นนี้ ส่งผลให้การกระทำใด ๆ ของรัฐหรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชาทหารที่กระทบต่อสิทธิทั้งหลายอันมิได้ถูกจำกัดไว้โดยชอบด้วยกฎหมาย ย่อมเป็นการกระทำที่ประทุษร้ายต่อสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารเยอรมัน และผู้กระทำการนั้นต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตน ประกอบกับ มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของทหารไว้อย่างชัดเจนว่าทหารมีหน้าที่ปกป้องอธิปไตยแห่งรัฐและประชาชน ตลอดจนหลักการสำคัญทั้งหลายที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ การบัญญัติเช่นนี้ จึงเป็นการคุ้มครองทหารในกองทัพจากการถูกสั่งให้ปฏิบัติภารกิจอื่นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์แห่งกองทัพ ซึ่งเป็นลักษณะการประทุษร้ายต่อสิทธิพลเมืองของทหารอีกรูปแบบหนึ่ง นอกจากนี้ ยังกำหนดให้ทหารผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีโดยศาลพลเรือน และการออกหมายจับทหารผู้กระทำความผิดนั้นเจ้าหน้าที่ต้องแจ้งข้อหาในการจับกุมอย่างชัดเจน เมื่อเข้าสู่การพิจารณาคดีของศาลแล้ว หากมีความจำเป็นศาลมีอำนาจแต่งตั้งทนายความให้แก่จำเลยได้ และจำเลยยังมีสิทธิขอตรวจสอบแฟ้มข้อมูลที่จะนำมาพิจารณาในศาล แม้ว่าจะเป็นหลักฐานที่อยู่ในความครอบครองของรัฐก็ตาม ในส่วนของสิทธิทางการเมืองนั้น ทหารเยอรมันสามารถเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองได้ แต่หากดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดแล้วสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้จากกองทัพย่อมสิ้นไป สำหรับการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารในสหราชอาณาจักรนั้น นอกจากจะบัญญัติรับรองสิทธิขั้นพื้นฐาน

เพื่อคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองให้แก่ทหารแล้ว ยังกำหนดมาตรการคุ้มครองสิทธิในการได้รับการพิจารณาตัวอย่างยุติธรรมของทหารผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาไว้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับสิทธิของพลเรือนทั่วไป โดยให้สิทธิทหารผู้ถูกจับกุมสามารถปรึกษาผู้มีความรู้ทางกฎหมายเพื่อปกป้องสิทธิของตนในการต่อสู้คดี ทั้งนี้ การจับกุมทหารเพื่อนำตัวเข้าสู่การพิจารณาในศาลทหารนั้นต้องแจ้งรายละเอียดการจับกุมไปยังผู้บังคับบัญชาของทหารผู้ถูกจับเพื่อตัดสินใจว่าจะดำเนินกระบวนการยุติธรรมลักษณะใด อย่างไรก็ตาม ทหารผู้ถูกจับกุมมีสิทธิเลือกได้ว่าเขาจะดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางศาลทหารหรือเข้าสู่การพิจารณาโดยผู้บังคับบัญชา หากเลือกที่จะเข้าสู่การพิจารณาโดยศาลทหารแล้ว ทหารผู้เป็นจำเลยย่อมมีสิทธิแต่งตั้งทนายความเพื่อสู้คดีได้ด้วยตนเอง แต่ถ้านักไม่สามารถจัดหาทนายความด้วยตนเองได้ กองทัพจะติดต่อขอให้มีการจัดหาทนายความไปยังหน่วยงานอิสระที่มีชื่อว่า Armed Forces Legal Aid Authority (AFCLAA) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือทหารในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม ในส่วนของการคุ้มครองสิทธิทางการเมืองนั้น สมาชิกในกองทัพสหราชอาณาจักรยังได้รับความคุ้มครองอย่างสมบูรณ์ โดยจะถูกจำกัดสิทธิในการเข้าร่วมสหภาพการค้าหรือองค์กรทางการเมือง และไม่อาจลงสมัครรับเลือกตั้งได้ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ ทหารในกองทัพสหราชอาณาจักรยังถูกจำกัดสิทธิในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในที่สาธารณะ ซึ่งผู้ใดฝ่าฝืนถือว่ามีความผิดอาญาและต้องถูกลงโทษถึงขั้นจำคุก สำหรับการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารใน**กองทัพมาเลเซีย**นั้น พบเห็นการบัญญัติรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานซึ่งส่งผลต่อการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารอย่างชัดเจน โดยกำหนดให้ผู้บังคับบัญชาของทหารผู้ถูกจับกุมมีอำนาจยื่นเรื่องเร่งการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเมื่อพบว่าผู้ใต้บังคับบัญชาของตนถูกจับกุมมาแล้วไม่น้อยกว่าแปดวัน และยังไม่มีการนำตัวบุคคลดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณาโดยศาลทหารหรือพิจารณาโดยผู้บังคับบัญชาแต่อย่างใด นอกจากนี้ มีการกำหนดให้ก่อนการพิจารณาคดีในศาลทหารต้องอ่านข้อกล่าวหาศาลทหารและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินกระบวนการพิจารณาทุกคน เพื่อให้จำเลยคัดค้านบุคคลที่เห็นว่าอาจทำให้การพิจารณาคดีของตนไม่เป็นธรรม ในส่วนของสิทธิทางการเมืองนั้น ทหารมาเลเซียมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไปโดยอาจเลือกวิธีลงคะแนนผ่านทางไปรษณีย์ก็ได้ สำหรับการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารใน**กองทัพฟิลิปปินส์**นั้น นอกจากมีการให้หลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานแก่ทหารในฐานะที่เป็นประชาชนคนหนึ่งแล้ว ยังกำหนดให้หน้าที่หลักของกองทัพคือการปกป้องรัฐและประชาชน โดยการรักษาอำนาจอธิปไตยแห่งรัฐ ตลอดจนความมั่นคงในเขตแดน จึงเป็นการบัญญัติให้เห็นอย่างชัดเจนว่าภารกิจใดที่รัฐหรือผู้บังคับบัญชาสั่งให้ทหารทำโดยอยู่นอกเหนือวัตถุประสงค์ของกองทัพ อาจเป็นการประทุษร้ายต่อสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารได้เช่นกัน แม้รัฐธรรมนูญฟิลิปปินส์จะบัญญัติให้รัฐจำกัดสิทธิเสรีภาพของสมาชิกในกองทัพได้บางประการก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองให้รัฐต้องให้

ความสำคัญแก่ค่าตอบแทนหรือสิทธิประโยชน์ และสวัสดิการของสมาชิกในกองทัพเป็นพิเศษเพื่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างสมศักดิ์ศรีของทหาร รวมถึงค่าทดแทนใด ๆ ที่บุตรและภริยาของทหารควรได้รับสำหรับกรณีที่ทหารผ่านศึกคนใดได้เสียชีวิตลง นอกจากนี้ ยังมีการประกาศใช้กฎและข้อบังคับเกี่ยวกับวิธีการจับกุมทหารผู้กระทำความผิดอาญา โดยกำหนดให้เจ้าหน้าที่จับกุมต้องเร่งนำตัวทหารเข้าสู่การพิจารณาคดีในศาลทหารหรือพิจารณาโดยผู้บังคับบัญชา และการจับกุมทหารต้องมีการออกหมายจับโดยศาล พร้อมทั้งส่งสำเนาหมายดังกล่าวไปยังผู้บังคับบัญชาของทหารที่ถูกจับด้วยเช่นกัน เมื่อนำตัวทหารเข้าสู่การพิจารณาคดีในศาลทหารแล้ว ทหารผู้เป็นจำเลยมีสิทธิแต่งตั้งทนายความเพื่อต่อสู้คดีให้ตนเอง และหากมีความจำเป็นศาลอาจแต่งตั้งทนายความให้แก่จำเลยได้ ในส่วนของสิทธิทางการเมืองนั้น ทหารยังมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้เหมือนประชาชนทั่วไป แต่ไม่อาจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองหรือเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่นใดได้ ดังนี้ จึงเห็นได้ว่ามาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารในประเทศต่าง ๆ นั้นมักปรากฏให้เห็นในลักษณะของมาตรการที่มุ่งคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมหรือสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างยุติธรรม และสมาชิกในกองทัพของทุกประเทศล้วนมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป แต่บางประเทศอาจมีการจำกัดสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง หรืออาจมีการจำกัดสิทธิในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของทหารแตกต่างกันบ้างบางกรณี อย่างไรก็ตาม มาตรการคุ้มครองทั้งหลายที่กล่าวมาล้วนสอดคล้องต่อพันธกรณีที่รัฐต่าง ๆ มีตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) ซึ่งจะขอแสดงให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างของมาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารแต่ละประเทศตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 สรุปมาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารในต่างประเทศ

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	สหราชอาณาจักร	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์
<p>1. กำหนดให้สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารเหมือนกับประชาชน เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้อย่างชัดเจน</p> <p>2. กำหนดให้ทหารต้องเข้าสู่การพิจารณาความผิดโดยศาลพลเรือน</p> <p>3. การจับกุมทหารต้องมีหมายจับจากศาลและต้องอธิบายข้อกล่าวหาหรือความผิดแก่ทหารอย่างชัดเจน</p> <p>4. ทหารมีสิทธิขอตรวจสอบข้อมูลที่น่ามาพิจารณาในศาล รวมถึงหลักฐานที่อยู่ในความครอบครองของรัฐ</p> <p>5. ทหารมีสิทธิแต่งตั้งทนายความเพื่อต่อสู้คดีในศาลตัวเองหรือขอศาลแต่งตั้งให้ก็ได้</p> <p>6. ทหารเป็นสมาชิกพรรคการเมืองได้แต่จะถูกตัดสิทธิประโยชน์จากกองทัพหากเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง</p>	<p>1. กำหนดให้รัฐต้องคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนทุกคน รวมถึงสมาชิกในกองทัพ</p> <p>2. ทหารผู้ถูกจับกุมมีสิทธิขอปรึกษาผู้มีความรู้ทางกฎหมายเพื่อเตรียมตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมต่อไป</p> <p>3. เมื่อจับกุมทหารต้องแจ้งรายละเอียดการจับกุมแก่ผู้บังคับบัญชาของทหารทราบด้วย</p> <p>4. เมื่อถูกจับกุมทหารมีสิทธิเลือกกว่าตนจะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาโดยศาลทหารหรือโดยผู้บังคับบัญชา</p> <p>5. ทหารมีสิทธิแต่งตั้งทนายความหรือขอให้กองทัพจัดหาทนายความให้ตนเพื่อต่อสู้คดีในศาล</p> <p>6. ทหารไม่อาจเข้าร่วมองค์กรทางการเมืองหรือลงสมัครรับเลือกตั้งได้ และถูกจำกัดสิทธิในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในที่สาธารณะ</p>	<p>1. บัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองให้ประชาชนทุกคน รวมถึงสมาชิกในกองทัพ</p> <p>2. กำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้จับกุมทหารต้องทำการสอบสวนอย่างรวดเร็วก่อนเพื่อไปบุคคลดังกล่าวได้รับความเป็นธรรมต่อไป</p> <p>3. กำหนดให้ผู้บังคับบัญชามีอำนาจยื่นรายงานให้เร่งดำเนินการยุติธรรมเมื่อพบว่าทหารถูกจับกุมมาไม่น้อยกว่าแปดวัน</p> <p>4. ทหารผู้เป็นจำเลยในศาลทหารมีสิทธิคัดค้านศาลทหารหรือเจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งจะเข้ามาในกระบวนการพิจารณาคดีของตน หากเห็นว่าบุคคลนั้นจะทำการพิจารณาไม่เป็นธรรม</p> <p>5. ทหารมีสิทธิเลือกตั้งได้เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป โดยจะลงคะแนนเสียงผ่านทางไปรษณีย์ก็ได้</p>	<p>1. กำหนดให้สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารเหมือนกับประชาชน เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้อย่างชัดเจน</p> <p>2. รัฐต้องให้ค่าตอบแทน สิทธิประโยชน์และสวัสดิการของทหารตลอดจนครอบครองทรัพย์สิน</p> <p>3. เจ้าหน้าที่ผู้จับกุมต้องเร่งนำตัวทหารเข้าสู่การพิจารณาความผิดโดยศาลทหารหรือผู้บังคับบัญชา</p> <p>4. การจับกุมทหารต้องมีหมายศาลแจ้งให้ผู้ถูกจับกุมและผู้บังคับบัญชาทราบรายละเอียดในการจับกุม</p> <p>5. ทหารมีสิทธิแต่งตั้งทนายเพื่อต่อสู้คดีในศาล หากศาลเห็นสมควรก็แต่งตั้งให้</p> <p>6. ทหารมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ แต่ห้ามมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองใด ๆ</p>

3.2.4 กลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารในต่างประเทศ

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วว่าการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่รัฐต้องจัดให้มีกลไกที่เห็นได้ชัดเป็นรูปธรรม เนื่องจากกลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่มีทางเลือกให้กับประชาชนหลากหลายช่องทาง สะดวกรวดเร็ว เป็นธรรม และมีความน่าเชื่อถือนั้นส่งผลสำคัญต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายและต้องการเรียกร้องความยุติธรรมให้แก่ตน ซึ่งความยุติธรรมนี้ไม่ควรเป็นสิทธิพิเศษของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่รัฐควรจัดให้มีแก่ประชาชนทุกคน รวมถึงสมาชิกในกองทัพด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ ทหารในกองทัพของประเทศต่าง ๆ ก็อาจประสบกับปัญหาการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมเมื่อตนถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้ เนื่องจากเกิดความเกรงกลัวต่อระบบยุติธรรมภายในกองทัพ มองเห็นระบบความยุติธรรมเป็นเรื่องไกลตัว การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมมีอุปสรรคขัดขวาง ขาดความรู้ความเข้าใจในการปกป้องสิทธิของตนเอง หลักเกณฑ์การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่รัฐหรือกองทัพรับรองไว้ขาดประสิทธิภาพ¹⁶¹อย่างไรก็ตาม ประเทศต่าง ๆ ที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยย่อมมีกลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อยู่หลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการยุติธรรมทางศาล กระบวนการพิจารณาความผิดโดยผู้บังคับบัญชาภายในกองทัพ และกระบวนการยุติธรรมโดยองค์กรภายนอกกองทัพ แต่กลไกเหล่านี้จะมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของบุคคลผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการดังกล่าว ซึ่งจะได้อธิบายดังต่อไปนี้

3.2.4.1 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารเยอรมันนั้น มีการบัญญัติรับรองถึงขั้นตอนการนำเรื่องที่ตนถูกปฏิบัติโดยไม่ชอบธรรมเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางทหาร ซึ่งบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการร้องทุกข์ทางทหาร หรือที่เรียกว่า Wehrbeschwerdeordnung (WBO) ทั้งนี้ หากทหารในกองทัพเยอรมันคนใดเห็นว่าเขาได้รับการปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมจากผู้บังคับบัญชา หรือได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการปฏิบัติฝ่าฝืนหน้าที่ของสมาชิกในกองทัพคนอื่น¹⁶²ทหารผู้นั้นสามารถร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปชั้นหนึ่งเพื่อให้ดำเนินการพิจารณาเรื่องดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายไม่สามารถร้องทุกข์ก่อนเวลาว่างพ้นไปหนึ่งคืนและจำต้องยื่นคำร้องทุกข์ภายในหนึ่งเดือนนับแต่ผู้ร้องทุกข์ทราบเหตุแห่งการร้องทุกข์ สำหรับรูปแบบของการร้องทุกข์นี้ ผู้ร้องทุกข์จะทำเป็นลายลักษณ์อักษรหรือร้องทุกข์ด้วยวาจาก็ได้ แต่หากร้องทุกข์ด้วย

¹⁶¹ อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 46

¹⁶²Article 1 of Wehrbeschwerdeordnung(WBO)

วาทจากร้องทุกข์ต้องทำบันทึกพร้อมลงลายมือชื่อของตนไว้เป็นหลักฐาน¹⁶³อีกทั้ง กฎหมายยังกำหนดให้การร้องทุกข์ของทหารต้องกระทำเพียงคนเดียวเท่านั้นไม่อาจร่วมกันหลายคนเพื่อร้องทุกข์ได้¹⁶⁴เมื่อผู้บังคับบัญชาได้รับเรื่องของผู้ร้องทุกข์ไว้พิจารณาแล้ว จึงเป็นขั้นตอนการดำเนินการหาพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อมาพิจารณาตัดสิน โดยอาจมอบหมายให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการสืบหาพยานหลักฐานเหล่านั้นแทนตนพร้อมจัดทำบันทึกสรุปการดำเนินการเหล่านั้น นอกจากนี้ หากการร้องทุกข์ของทหารผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายไม่ประสบความสำเร็จ อันเนื่องมาจากการพิจารณาของผู้บังคับบัญชาที่ผู้ร้องทุกข์ได้รับการชี้แจงและเห็นว่าไม่เหมาะสม หรือการร้องทุกข์ไม่ได้รับการพิจารณาตัดสินภายในหนึ่งเดือน ดังนี้ ผู้ได้รับความเสียหายสามารถร้องทุกข์เพิ่มเติมต่อผู้บังคับบัญชาลำดับชั้นถัดไปจากผู้บังคับบัญชาคนแรกที่ร้องทุกข์ครั้งก่อน¹⁶⁵

นอกจากนี้ ทหารในกองทัพเยอรมันยังมีสิทธิร้องทุกข์ต่อ **องค์กรหรือหน่วยงานภายนอกกองทัพ** ซึ่งเป็นองค์กรอิสระและมีอำนาจเหนือกองทัพเยอรมันในการตรวจสอบเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกองทัพ โดยเฉพาะกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหาร ซึ่งจะได้รับการตรวจสอบจากบุคคลผู้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว โดยอาจเรียกองค์กรนี้ว่า ตัวแทนรัฐสภาประจำกองทัพ (Wehrbeauftragter) องค์กรนี้ถูกจัดตั้งเป็นสำนักงานพลเรือนโดยไม่ขึ้นตรงต่อสายบังคับบัญชาของทหาร การตรวจสอบโดยองค์กรอิสระเช่นนี้ส่งผลต่อพัฒนาการด้านแนวคิดเรื่องการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของสมาชิกในกองทัพเป็นอย่างมาก และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนทุกคนในรัฐว่าเขาจะได้รับความเป็นธรรมหากเกิดการก้าวก้าวต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของทหารในกองทัพเยอรมัน¹⁶⁶ ทั้งนี้ องค์กรดังกล่าวถูกบัญญัติรับรองไว้ในบทบัญญัติมาตรา 45b แห่งรัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี¹⁶⁷ โดยมีสาระสำคัญว่า

“ให้แต่งตั้งผู้ตรวจการรัฐสภาด้านกองทัพเพื่อปกป้องรักษาสิทธิพื้นฐาน และเพื่อช่วยเหลือสภาผู้แทนราษฎรในการใช้อำนาจรัฐสภาควบคุมดูแลกองทัพ ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายสหพันธ์รัฐ”¹⁶⁸

¹⁶³Article 6 of Wehrbeschwerdeordnung(WBO)

¹⁶⁴Article 1 (4) of Wehrbeschwerdeordnung(WBO)

¹⁶⁵Article 16 of Wehrbeschwerdeordnung(WBO)

¹⁶⁶International Conference of Ombuds Institutions For the Armed Forces, **About ICOAF**[Online] , Available from :<https://www.icoaf.org/about>

¹⁶⁷Article 45b of The Basic Law for the Federal Republic of Germany

“A Parliamentary Commissioner for the Armed Forces shall be appointed to safeguard basic rights and to assist the Bundestag in exercising parliamentary oversight over the Armed Forces. Details shall be regulated by a federal law.”

¹⁶⁸สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ,กฎหมายพื้นฐานสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี, หน้า 62.

ตัวแทนสภาผู้แทนราษฎรประจำกองทัพนี้เปรียบเสมือนเป็นผู้ตรวจการกองทัพเยอรมัน ซึ่งได้รับเลือกโดยรัฐสภาแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีด้วยการลงคะแนนเสียงลับ และมีวาระการดำรงตำแหน่งห้าปี¹⁶⁹ โดยผู้ตรวจการกองทัพไม่ได้เป็นทั้งสมาชิกในรัฐสภาหรือข้าราชการของรัฐ แต่ดำรงอยู่ในตำแหน่งพิเศษที่มีกฎหมายบัญญัติถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ไว้โดยเฉพาะ กฎหมายเฉพาะดังกล่าวอาจถูกเรียกว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยตัวแทนรัฐสภาประจำกองทัพ (WbeauftrG) สำหรับการปฏิบัติงานของผู้ตรวจการกองทัพเยอรมันนั้นจะดำเนินไปเพื่อปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของสมาชิกในกองทัพเยอรมัน และคอยสอดส่องดูแลพร้อมทั้งรายงานถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในกองทัพให้รัฐสภาทราบ อีกทั้ง ยังจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อรัฐสภาเพื่อทราบถึงการดำเนินงานต่าง ๆ ที่ผ่านมา นอกจากนี้ ผู้ตรวจการกองทัพเยอรมันมีอำนาจริเริ่มดำเนินงานของตนเองได้ตลอดเวลาหากพบการกระทำที่ละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพ¹⁷⁰ อำนาจดังกล่าวได้ถูกบัญญัติรับรองไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยตัวแทนรัฐสภาประจำกองทัพ (WbeauftrG) มาตรา 3 โดยบัญญัติไว้มีสาระสำคัญว่า

“ผู้ตรวจการกองทัพมีอำนาจดังต่อไปนี้เพื่อปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

(1) มีอำนาจเข้าถึงข้อมูลของกระทรวงกลาโหม หน่วยงานของรัฐ และบุคคลใด ๆ ที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชา สิทธิการเข้าถึงข้อมูลนี้อาจถูกปฏิเสธได้หากสามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงเหตุผลอันสมควร

(2) มีอำนาจมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขกรณีปัญหาที่เกิดขึ้น

(3) มีอำนาจส่งคดีไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อดำเนินการทางอาญาหรือทางวินัย

(4) มีอำนาจเข้าเยี่ยมชมนายงานทั้งหมดของกองทัพได้ตลอดเวลา แม้จะไม่มีการแจ้งล่วงหน้าก่อนก็ตาม

(5) สามารถขอสรุปรายงานการใช้อำนาจทางวินัยทหารในกองทัพจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และสามารถขอรายงานเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่

ส่งผลกระทบต่อทหารในกองทัพจากบุคคลผู้มีอำนาจเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวได้

(6) สามารถเข้าร่วมการพิจารณาคดีของศาลในการดำเนินคดีอาญาและการพิจารณาโทษทางวินัยได้ แม้จะเป็นกรณีที่ประชาชนทั่วไปไม่อาจเข้าร่วมรับฟัง และมีอำนาจเข้าไปตรวจสอบกรณีที่เกี่ยวข้องกับการร้องทุกข์ทางทหารได้ด้วยเช่นกัน....”¹⁷¹

¹⁶⁹Article 14 of WBeauftrG

¹⁷⁰Article 1 of WBeauftrG

¹⁷¹Article 3 of WBeauftrG

อำนาจที่กฎหมายบัญญัติรับรองให้แก่ผู้ตรวจการกองทัพเยอรมันนี้ เป็นมาตรการสำคัญที่ทำให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพเยอรมันมีประสิทธิภาพมากที่สุด เนื่องจากเป็นการให้พลเรือนที่มีความเป็นอิสระสามารถเข้าตรวจสอบและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับสมาชิกในกองทัพได้ทันที โดยมีอำนาจเด็ดขาดในการใช้ดุลพินิจของตนแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับทหารผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย¹⁷² ทั้งนี้ พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ยังบัญญัติให้ทหารสามารถร้องทุกข์ต่อผู้ตรวจการกองทัพเยอรมันได้โดยตรง และไม่จำเป็นต้องนำกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นเข้าสู่กระบวนการพิจารณาโดยผู้บังคับบัญชาทหารหากเห็นว่าอาจไม่ได้รับความเป็นธรรมหรืออาจมีการเลือกปฏิบัติต่อทหารผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายนั้น¹⁷³

สำหรับ **กระบวนการยุติธรรมทางศาลทหาร** ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น มีความแตกต่างกว่าศาลทหารในประเทศอื่นอยู่มาก เนื่องจากช่วงศตวรรษที่ 18 และ 19 ของเยอรมัน เป็นยุคที่การปกครองจะมีลักษณะเดินไปในทางอำนาจการทหาร ซึ่งเป็นสมัยที่พระเจ้าฟรีดริช วิลเฮล์มที่ 4 รวมอำนาจไว้ที่พระองค์ กองทัพจึงเป็นหัวใจสำคัญของรัฐในสมัยนั้น ต่อมาได้มีการจัดทำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทหารขึ้นและถูกนำไปใช้ในดินแดนที่อยู่ภายใต้การปกครองโดยเรียกว่ากฎหมายทหารแห่งจักรวรรดิ (Reichsmilitargesetz) กฎหมายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการให้ศาลทหารมีเขตอำนาจที่มากเกินไปและขาดการแบ่งแยกระหว่างศาลทหารกับฝ่ายอัยการ ซึ่งได้รับการวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมากจากนักกฎหมายเยอรมัน พร้อมทั้งมีการเรียกร้องให้อำนาจศาลทหารมีขอบเขตที่ชัดเจน โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญา ท้ายที่สุดแล้ว เมื่อช่วงปลายศตวรรษที่ 19 มีการถกเถียงกันในปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายทหารหลายประเด็นและได้พยายามปฏิรูปกฎหมายทหารฉบับดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม เมื่อภายหลังจากที่เยอรมันได้รับความพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 1 กองกำลังของจักรวรรดิจึงถูกล้มล้างไป พร้อมกับการก่อเกิดสาธารณรัฐไวมาร์ขึ้น รัฐธรรมนูญแห่งรัฐดังกล่าวจึงยกเลิกเขตอำนาจของศาลอาญาทหารในเวลาปกติ แต่ให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้เมื่อเกิดศึกสงครามเท่านั้น ต่อมาในปี ค.ศ. 1920 มีการให้อำนาจศาลทหารสามารถพิจารณาความผิดที่เกิดขึ้นบนเรือรบได้แม้อยู่ในช่วงที่ไม่มีศึกสงคราม จนกระทั่งลัทธินาซีถือกำเนิดและมีการสร้างจักรวรรดิเยอรมันที่ 3 ขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งในปี ค.ศ. 1933 ซึ่งเป็นยุคที่มีการให้ความสำคัญแก่กระบวนการยุติธรรมทางทหารมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ มีการจัดระบบเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมต่าง ๆ ให้มีความซับซ้อนมากกว่าในอดีตโดยรัฐบาลนาซี ทั้งนี้ กระบวนการทั้งหลายจะมีลักษณะอย่างไร

¹⁷²Deutscher Bundestag ,The Parliamentary Commissioner for the Armed Forces[Online] , Available from :<https://www.bundestag.de/en/parliament/commissioner>

¹⁷³Article 7 of WBeauftrG

ย่อมขึ้นอยู่กับสัญชาติของผู้ต้องหาและผู้เสียหาย ลักษณะของกากระทำ ความผิด ตลอดจนถึงดินแดนที่ เกิดการกระทำ ความผิดนั้น นอกจากนี้ อำนาจของศาลทหารในยุคนั้นได้แผ่ขยายไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ที่ อยู่ใน การยึดครองของเยอรมัน และมีอำนาจเหนือกว่าศาลทั่วไปในดินแดนเหล่านั้น โดยมี วัตถุประสงค์สำคัญเพื่อจัดการกับการกระทำ ความผิดที่มีลักษณะต่อต้านการยึดครองของนาซีหลังจาก ที่นาซีได้ขยายอาณาเขตการยึดครองดินแดนแล้วประกอบกับ สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่าง ดินแดนเริ่มทวีความรุนแรงขึ้น ทำให้เขตอำนาจศาลทหารในเวลานั้นครอบคลุมถึงการพิจารณา พิพากษาความผิดทุกประเภท

ต่อมา มีการแบ่งแยกอำนาจการปกครองออกเป็นสองฝ่าย ได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมนีหรือเยอรมนีตะวันตก และสาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมนีหรือเยอรมนีตะวันออก การ เปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญนี้ส่งผลกระทบต่อเขตอำนาจของศาลทหารเป็นอย่างมาก เนื่องจากหลังสิ้นสุด สงครามโลกครั้งที่ 2 เยอรมันตะวันตกได้ทำสนธิสัญญาสันติภาพโดยมีการยกเลิกองค์การทหาร จนกระทั่งปี ค.ศ. 1956 รัฐธรรมนูญเยอรมันได้กำหนดห้ามมีการดำรงอยู่ของกองกำลังทหาร และมี การปฏิรูปกฎหมายทหารอีกหลายฉบับ ซึ่งในเวลาต่อมา มีการปรับเปลี่ยนให้ศาลทหารกับศาลยุติธรรม มีกระบวนการต่าง ๆ เหมือนกัน ทั้งตุลาการศาลทหารและผู้พิพากษาศาลพลเรือนต่างใช้กฎหมาย ฉบับเดียวกันในการพิจารณาพิพากษาคดี รวมถึงอยู่ภายใต้อำนาจศาลฎีกาเช่นเดียวกัน ต่อมาเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ. 1990 จึงมีการทำสนธิสัญญารวมชาติทั้งสองฝ่าย โดยให้ใช้บังคับรัฐธรรมนูญของ เยอรมันตะวันตกภายในดินแดนของเยอรมันตะวันออกด้วย แต่ยังคงยกเว้นไว้เฉพาะเรื่องการเงิน บางส่วนเท่านั้น¹⁷⁴

ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้บัญญัติถึงศาลทหารไว้ในหมวดที่ 9 อันว่าด้วยเรื่อง การพิจารณาคดีบทบัญญัติมาตรา 96 (2) และ (3)¹⁷⁵ ได้บัญญัติว่า

¹⁷⁴Federico Andreu-Guzman, *Military jurisdiction and international law :Military courts and gross human rights violations (vol.1)*, pp. 277-280.

¹⁷⁵Article 96 of The Basic Law for the Federal Republic of Germany

“(1) The Federation may establish a federal court for matters concerning industrial property rights.

(2) The Federation may establish federal military criminal courts for the Armed Forces. These courts may exercise criminal jurisdiction only during a state of defence or over members of the Armed Forces serving abroad or on board warships. Details shall be regulated by a federal law. These courts shall be under the aegis of the Federal Minister of Justice. Their full-time judges shall be persons qualified to hold judicial office.

(3) The supreme court of review from the courts designated in paragraphs (1) and (2) of this Article shall be the Federal Court of Justice.

(4) The Federation may establish federal courts for disciplinary proceedings against, and for proceedings on complaints by, persons in the federal public service.

“(2) สหพันธรัฐอาจจัดตั้งศาลอาญาทหารแห่งสหพันธรัฐสำหรับกองทัพ ศาลเหล่านี้จะใช้เขตอำนาจทางอาญาเฉพาะในระหว่างการประกาศภาวะป้องกันประเทศหรือกับสมาชิกของกองทัพที่ปฏิบัติหน้าที่ในต่างประเทศหรือบนเรือรบ โดยรายละเอียดให้เป็นไปตามที่กฎหมายสหพันธรัฐกำหนดให้ศาลเหล่านี้อยู่ภายใต้การสนับสนุนของรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรมแห่งสหพันธรัฐ ผู้พิพากษาที่ทำงานเต็มเวลาในศาลดังกล่าวต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติในการดำรงตำแหน่งตุลาการ

(3) ให้ศาลยุติธรรมสูงสุดแห่งสหพันธรัฐเป็นศาลอุทธรณ์สูงสุดของศาลที่กำหนดใน (1) และ (2) ของมาตรานี้”¹⁷⁶

จากบทบัญญัติดังกล่าว เห็นได้ว่าประเทศเยอรมันในปัจจุบันเวลาปกติจะไม่มีการจัดตั้งศาลทหารขึ้น ทั้งนี้ จะมีศาลทหารเพื่อพิจารณาคดีอาญาต่อเมื่อมีการประกาศภาวะฉุกเฉินหรือในยามมีศึกสงคราม อีกทั้ง ศาลอาญาทหารที่จัดตั้งขึ้นนี้จะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับบุคคลผู้เป็นทหารซึ่งได้ออกไปปฏิบัติหน้าที่นอกประเทศหรือในเรือรบเท่านั้น แต่ไม่อาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดของพลเรือนที่มีได้เป็นสมาชิกของกองทัพเยอรมัน นอกจากนี้ ศาลอาญาทหารที่จัดตั้งขึ้นต้องอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรมแห่งสหพันธรัฐ และผู้พิพากษาประจำศาลดังกล่าวต้องมีคุณสมบัติแห่งการดำรงตำแหน่งตุลาการเหมือนกับผู้พิพากษาในศาลพลเรือนด้วย สำหรับการอุทธรณ์คดีที่พิจารณาพิพากษาโดยศาลอาญาทหารนี้ ให้อุทธรณ์ต่อศาลสูงสุดแห่งสหพันธรัฐซึ่งเป็นศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั่วไป

จากที่กล่าวมานี้ จะพบว่ามาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารภายในกองทัพเยอรมันจะมีกระบวนการพิจารณาเบื้องต้นเริ่มจากการร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของทหารผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย ถ้ายังมีได้รับความเป็นธรรมภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดสามารถนำประเด็นปัญหาดังกล่าวยื่นต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปอีกชั้นหนึ่งเพื่อพิจารณาได้ ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวจะดำเนินการสืบสวนสอบสวนโดยผู้บังคับบัญชาที่รับเรื่องร้องทุกข์นั้น หรืออาจเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาที่ได้รับมอบหมายให้ทำการแทนก็ได้ อย่างไรก็ตาม การร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาในกองทัพเยอรมันอาจมีข้อจำกัดอยู่มาก เช่นการกำหนดให้ทหารผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายไม่

(5) With the consent of the Bundesrat, a federal law may provide that courts of the Lander shall exercise federal jurisdiction over criminal proceedings in the following matters:

1. genocide;
2. crimes against humanity under international criminal law;
3. war crimes;
4. other acts tending to and undertaken with the intent to disturb the peaceful relations between nations (paragraph (1) of Article 26);
5. state security.”

¹⁷⁶สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, กฎหมายพื้นฐานสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี, หน้า 156.

สามารถร้องทุกข์ก่อนเวลาล่วงผ่านไปหนึ่งคืนและจำต้องยื่นคำร้องทุกข์ภายในหนึ่งเดือนนับแต่ผู้ร้องทุกข์ทราบเหตุแห่งการร้องทุกข์ หรือการห้ามทหารร้องทุกข์ร่วมกันหลายคน ด้วยเหตุนี้ ทหารเยอรมันจึงมีสิทธิเลือกได้ว่าตนจะนำกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นเข้าสู่การพิจารณาโดยผู้บังคับบัญชาของตน หรือให้**องค์กรหรือหน่วยงานภายนอกกองทัพ**เข้ามาดำเนินการสืบสวนสอบสวน ซึ่งองค์กรหรือหน่วยงานนี้ประกอบไปด้วยพลเรือนที่มีความเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงใด ๆ จากสายบังคับบัญชาทั้งปวง และสามารถนำกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกองทัพเสนอต่อรัฐสภาซึ่งเปรียบเสมือนกับตัวแทนของประชาชนในรัฐ อีกทั้ง ยังมีอำนาจเด็ดขาดในการเข้าตรวจสอบหาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกองทัพ พร้อมทั้งสามารถหาหนทางแก้ปัญหานั้นได้ด้วยดุลพินิจของตนเป็นสำคัญ อำนาจเหล่านี้ส่งผลให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพเยอรมันมีความสมบูรณ์มากที่สุด เพราะนอกจากจะมีบทบัญญัติกฎหมายของกองทัพที่รับรองถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารแล้ว ยังมีองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกที่สามารถแสวงหาความจริงเพื่อนำมาซึ่งความยุติธรรมแก่ทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้อีกช่องทางหนึ่ง สำหรับ**กระบวนการยุติธรรมทางศาลทหาร**ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีการจำกัดอำนาจศาลทหารให้สามารถพิจารณาพิพากษาได้ต่อเมื่อมีการประกาศภาวะฉุกเฉินหรืออยู่ในช่วงศึกสงคราม และจำกัดเฉพาะตัวบุคคลผู้เป็นสมาชิกแห่งกองทัพเท่านั้น เงื่อนไขเหล่านี้สืบเนื่องมาจากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของประเทศเยอรมนีที่ประสบปัญหาร้ายแรงเมื่อมีการออกกฎหมายสนับสนุนให้ศาลทหารขยายขอบเขตในการพิจารณาพิพากษาคดีได้อย่างไม่จำกัด ประกอบกับ เป็นช่วงที่กองทัพมีอิทธิพลต่อการปกครองประเทศเป็นอย่างมาก จึงทำให้เกิดเหตุการณ์การละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ขึ้นในเวลาต่อมาตามที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศพบเจอกับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวิวและการกระทำที่โหดร้ายทารุณต่อบุคคลผู้ทำตัวเป็นปรปักษ์กับลัทธินาซี จึงเห็นได้ว่ากระบวนการยุติธรรมทั้งหลายที่กล่าวมานี้ล้วนเป็นกลไกสำคัญซึ่งทำให้การเข้าถึงความยุติธรรมของทหารเยอรมันมีความสมบูรณ์มากที่สุด

3.2.4.2 สหราชอาณาจักร

การดำเนินการเกี่ยวกับกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกองทัพสหราชอาณาจักรนี้ กำหนดให้ผู้บังคับบัญชาเป็นผู้พิจารณาและลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิดโดยใช้**กระบวนการพิจารณาแบบรวบรัด (Summary Hearing)** ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะใช้ต่อเมื่อเป็นกรณีความผิดเล็กน้อยของผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเป็นทหารที่มียศนาวาโทสำหรับทหารเรือ พันโทสำหรับทหารบก และนาวาอากาศโทสำหรับทหารอากาศ ตลอดจนบุคคลผู้ที่มียศต่ำกว่ายศทหารดังกล่าวลงไปด้วยเช่นกัน¹⁷⁷ซึ่งความผิดที่อยู่ในอำนาจพิจารณาของผู้บังคับบัญชาในกระบวนการ

¹⁷⁷Section 52 of The Armed Forces Act 2006

ดังกล่าวอาจเป็นความผิดที่เกิดจากการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด ความผิดตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่พลเรือนโดยเป็นการก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้อื่นอันเป็นความผิดทางอาญา¹⁷⁸ การกลั่นแกล้งผู้ใต้บังคับบัญชาของตนไม่ว่าจะด้วยการทำให้อับอาย เสียเกียรติ หรือมีพฤติกรรมที่รุนแรงเกินความเหมาะสมต่อผู้ใต้บังคับบัญชา¹⁷⁹ ตลอดจนการข่มขู่ เหยียดหยามสมาชิกคนอื่นในกองทัพ¹⁸⁰ อันเป็นลักษณะการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดยังคงมีสิทธิตามกฎหมายที่จะเลือกได้ว่าตนจะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาแบบรวบรัดโดยผู้บังคับบัญชาหรือจะเข้าสู่การพิจารณาของศาลทหาร¹⁸¹ ดังนั้นผู้บังคับบัญชาทหารจะดำเนินการพิจารณาต่อไปได้ต่อเมื่อผู้ถูกกล่าวหาไม่ใช้สิทธิดังกล่าวแล้วเท่านั้น

การดำเนินการกระบวนการพิจารณาแบบรวบรัดนี้จะมีการสืบพยานซึ่งกระทำโดยผู้บังคับบัญชามีอำนาจพิจารณาตัดสินกรณีปัญหาที่เกิดขึ้น หากผู้บังคับบัญชาเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดจริงย่อมมีอำนาจลงโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้¹⁸² ทั้งนี้ ถ้าบุคคลผู้ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดไม่พอใจผลการวินิจฉัยดังกล่าวก็สามารถอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์แบบรวบรัด (Summary Appeal Court)¹⁸³ เพื่อพิจารณาอีกครั้งหนึ่งสำหรับบทลงโทษ หรือผลการวินิจฉัยว่ากระทำความผิดโดยผู้บังคับบัญชานั้นได้ แต่ต้องยื่นอุทธรณ์ภายในระยะเวลา 14 วันนับแต่วันที่มิคำสั่งลงโทษผู้ถูกตัดสินว่ากระทำความผิด หรืออาจยื่นเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าวหากได้รับอนุญาตจากศาลอุทธรณ์แบบรวบรัด (Summary Appeal Court)¹⁸⁴

ศาลอุทธรณ์แบบรวบรัดนั้นประกอบไปด้วยตุลาการพระธรรมนูญ (Judge Advocate) หนึ่งคนและเจ้าหน้าที่อื่นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนดอีกสองคน ทั้งนี้ตุลาการพระธรรมนูญที่เป็นผู้พิจารณาดังกล่าวจะต้องได้รับการแต่งตั้งจากเจ้ากรมพระธรรมนูญ (Judge Advocate General) และเจ้าหน้าที่อีกสองคนจะถูกกำหนดโดยเจ้าหน้าที่สำนักงานศาลทหาร¹⁸⁵ ผลการพิจารณาตัดสินของศาลอุทธรณ์แบบรวบรัดนี้จะกระทำโดยอาศัยเสียงข้างมากของสมาชิกในศาล โดยมีอำนาจวินิจฉัยยืนตามการวินิจฉัยของผู้บังคับบัญชาในการพิจารณาคดีแบบรวบ

¹⁷⁸Section 53 of The Armed Forces Act 2006

¹⁷⁹Section 22 of The Armed Forces Act 2006

¹⁸⁰Section 21 of The Armed Forces Act 2006

¹⁸¹Section 129 of The Armed Forces Act 2006

¹⁸²Section 132 of The Armed Forces Act 2006

¹⁸³Section 140 of The Armed Forces Act 2006

¹⁸⁴Section 141 of The Armed Forces Act 2006

¹⁸⁵Section 142 of The Armed Forces Act 2006

รัด (Summary Hearing) หรือกลับคำวินิจฉัยดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตาม ศาลไม่อาจพิจารณาตัดสินเพิ่มโทษให้รุนแรงมากกว่าโทษที่กำหนดไว้ในตอนแรกได้¹⁸⁶

สำหรับกลไกการคุ้มครองโดย**องค์กรหรือหน่วยงานภายนอกกองทัพ**นั้น ได้มีการจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานไว้เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงและการกระทำทั้งหลายที่ละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พร้อมทั้งสามารถรับเรื่องร้องทุกข์จากสมาชิกในกองทัพสหราชอาณาจักรผู้ถูกสมาชิกในกองทัพคนอื่นก้าวล่วงต่อสิทธิขั้นพื้นฐาน วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งนี้สืบเนื่องจากในอดีตทางกองทัพสหราชอาณาจักรประสบกับปัญหาการเสียชีวิตของทหารโดยไม่ทราบสาเหตุหลายกรณี อีกทั้งยังประสบปัญหาต่อการสืบค้นหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องพยายามค้นคว้าหาข้อมูลกลับพบถึงการกระทำอันละเมิดต่อศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ของทหารภายในกองทัพมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการกลั่นแกล้งต่อผู้บังคับบัญชา การล่วงละเมิดทางเพศ และการปฏิบัติอันไม่เหมาะสมต่อกำลังพลทหารที่เข้ารับการฝึก ประกอบกับ พบว่าระบบการร้องทุกข์ที่ใช้ขณะนั้นไม่มีประสิทธิภาพมากพอจะคุ้มครองศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพได้อย่างสมบูรณ์ เช่นกรณีกำลังพลทหารพยายามจะร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาแต่ได้รับแจ้งว่าการร้องทุกข์ดังกล่าวเป็นเท็จ กรณีปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้นักกฎหมายสิทธิมนุษยชน นิโคลัสเบลค (Nicholas Blake) เสนอให้มีการจัดตั้งผู้ตรวจการกองทัพขึ้นเพื่อรับเรื่องร้องเรียนอันเกิดจากการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของทหารได้อย่างอิสระ พร้อมทั้งมีอำนาจวินิจฉัยกรณีปัญหาเหล่านั้นโดยปราศจากการแทรกแซงจากสายบังคับบัญชาภายในกองทัพ¹⁸⁷

ในปี ค.ศ. 2008 ได้มีการจัดตั้งหน่วยงานอิสระสำหรับควบคุมดูแลกรณีการร้องทุกข์ของทหารในกองทัพโดยใช้ชื่อว่า Service Complaints Commissioner (SCC) แต่หน่วยงานดังกล่าวยังคงมีบทบาทการดำเนินงานที่จำกัด เนื่องจากมีผู้มองว่าระบบการร้องทุกข์ต่อองค์กรภายนอกเช่นนี้ส่งผลกระทบต่อระบบสายบังคับบัญชาทหารในกองทัพ ทั้งนี้ หน่วยงานดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่สองประการคือ คอยสอดส่องดูแลระบบการจัดการกรณีการร้องทุกข์ที่เกิดขึ้นโดยทหารภายในกองทัพ และส่งรายงานผลการดำเนินงานประจำปีให้รัฐสภาทราบ อย่างไรก็ตาม หน่วยงานนี้ยังไม่มีอำนาจที่แน่ชัดในการเข้าตรวจสอบข้อร้องเรียน หรือแทรกแซงกรณีที่เชื่อว่าการร้องทุกข์นั้นมิได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม ความไม่แน่ชัดในอำนาจดำเนินงานตามที่กล่าวมานี้ทำให้มีการพัฒนาระบบการจัดการต่อข้อเรียกร้องเพื่อควมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และปรับเปลี่ยนให้หน่วยงานดังกล่าวกลายเป็นหน่วยงานอิสระซึ่งมีบทบาทเป็นผู้ตรวจการกองทัพ โดยมีอำนาจวินิจฉัย

¹⁸⁶Section 147 of The Armed Forces Act 2006

¹⁸⁷William McDermott and Kim Piaget, *Ombuds Institutions for the Armed Forces : Selected Case Studies* (Geneva: DCAF, 2017), pp. 176-177.

สั่งการเกี่ยวกับข้อเรียกร้องภายในกองทัพตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการรับเรื่องร้องทุกข์ภายในกองทัพ ค.ศ. 2015 (Armed Forces (Service Complaints and Financial Assistance) Act 2015) พร้อมทั้งเปลี่ยนชื่อหน่วยงานเป็น Service Complaints Ombudsman ซึ่งจะมีผู้ตรวจการกองทัพแห่งสหราชอาณาจักรเป็นผู้ควบคุมดูแลองค์กรหรือหน่วยงานดังกล่าว¹⁸⁸

พระราชบัญญัติว่าด้วยการรับเรื่องร้องทุกข์ภายในกองทัพ ค.ศ. 2015 (Armed Forces (Service Complaints and Financial Assistance) Act 2015) ฉบับนี้ได้บัญญัติจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานสำหรับรับเรื่องร้องทุกข์ที่เกิดขึ้นภายในกองทัพไว้และให้มีการแต่งตั้งบุคคลผู้จะเข้าปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ตรวจการกองทัพโดยพระมหากษัตริย์ตามคำแนะนำของรัฐมนตรี (Secretary of State) ทั้งนี้ บุคคลผู้ได้รับการแต่งตั้งจะต้องไม่เป็นสมาชิกหรือดำรงตำแหน่งอื่นใดภายในกองทัพ¹⁸⁹ เมื่อได้รับแต่งตั้งแล้วผู้ตรวจการกองทัพสามารถมอบหมายให้บุคคลอื่น หรือเจ้าหน้าที่ภายใต้การควบคุมดูแลของตนดำเนินการสืบสวนหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในเรื่องที่ได้รับไว้พิจารณาได้สำหรับบุคคลผู้ได้รับมอบอำนาจสืบสวนสอบสวนดังกล่าวนั้นจะเป็นเจ้าหน้าที่ประจำองค์กรหรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจดำเนินการสืบสวนแทนผู้ตรวจการกองทัพได้อย่างอิสระและเป็นกลางปราศจากการแทรกแซงจากบุคคลอื่น อีกทั้ง ยังมีหน้าที่คอยให้คำแนะนำแก่บุคคลผู้มีความประสงค์จะยื่นเรื่องร้องเรียนต่อผู้ตรวจการกองทัพเพื่อให้ทราบถึงขั้นตอนดำเนินการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเมื่อทำการร้องเรียน¹⁹⁰

บุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำร้องให้ผู้ตรวจการกองทัพเข้ามาพิจารณาวินิจฉัยกรณีปัญหานี้ ต้องเป็นทหารภายในกองทัพที่ได้รับการพิจารณาการร้องทุกข์ของตนด้วยความล่าช้าเกินสมควร บุคคลผู้ได้รับผลการวินิจฉัยร้องทุกข์ที่ตนเห็นว่าไม่เหมาะสม รวมถึงบุคคลผู้ได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม¹⁹¹ เช่นกรณีที่ถูกกล่เลเยหรือเพิกเฉยต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังนี้ ผู้ร้องสามารถยื่นคำร้องเป็นหนังสือ พร้อมทั้งระบุลักษณะแห่งการกระทำที่ผู้ร้องต้องการให้ผู้ตรวจการกองทัพดำเนินการสืบสวนสอบสวนการกระทำเหล่านั้น ซึ่งการสืบสวนสอบสวนจะมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาว่าการกระทำที่ถูกร้องเรียนมาเป็นการกระทำที่เหมาะสมหรือไม่ หากเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมแล้วควรได้รับการแก้ไขอย่างไรเพื่อให้ผู้ร้องเรียนได้รับความเป็นธรรม ทั้งนี้ รัฐมนตรี (Secretary of State) ผู้ดูแลรับผิดชอบมีอำนาจกำหนดแนวทางปฏิบัติให้การสืบหาข้อเท็จจริงแต่ละกรณีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้ โดยกำหนดระยะเวลาให้ผู้ตรวจการกองทัพหรือผู้ร้องเรียนเร่งดำเนินการ

¹⁸⁸Ibid.,p. 175.

¹⁸⁹Section1 of Armed Forces (Service Complaints and Financial Assistance) Act 2015

¹⁹⁰Service Complaints Ombudsman for the Armed Forces,**The Role of our Operations Teams** [Online] , Available from :<https://www.scoaf.org.uk/about-us/role-enquiries-referrals-investigation-teams/>

¹⁹¹Service Complaints Ombudsman for the Armed Forces,**Annual Report 2019** ,p. 23.

ตามขั้นตอนต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ หรือกำหนดพฤติการณ์เฉพาะที่ไม่ต้องมีระยะเวลาจำกัดในการสืบหาข้อเท็จจริงกรณีนั้น¹⁹²

การดำเนินการสืบหาข้อเท็จจริงของผู้ตรวจการกองทัพนี้ กฎหมายให้อำนาจผู้ตรวจการกองทัพสามารถเรียกพยานหลักฐานซึ่งเป็นเอกสาร ตลอดจนข้อมูลสำคัญอันอยู่ในความครอบครองหรือควบคุมของบุคคลหนึ่งบุคคลใด อีกทั้ง กฎหมายยังบัญญัติให้อำนาจในการสืบพยานหลักฐานของผู้ตรวจการกองทัพเป็นเช่นเดียวกับอำนาจการสืบพยานของศาลสูง (High Court) ไม่ว่าจะเป็กรณีของการนำสืบพยานเอกสาร การซักถามพยาน และการมาศาลของพยานย่อมถูกนำมาปรับใช้กับการสืบหาข้อเท็จจริงของผู้ตรวจการกองทัพด้วยเช่นกัน¹⁹³

เมื่อผู้ตรวจการกองทัพได้รวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ พร้อมทั้งวินิจฉัยกรณีปัญหาครบทุกประเด็นแล้ว หากพบว่าเป็นการปฏิบัติโดยไม่ชอบธรรมต่อผู้ร้อง หรือเป็นการเพิกเฉยละเลยต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหาร ผู้ตรวจการกองทัพมีหน้าที่ส่งสำเนารายงานคำวินิจฉัยและคำแนะนำสำหรับการแก้ไขปัญหาย่างเหมาะสมให้แก่ผู้ร้องเรียน และสภากลาโหม (Defence Council) รวมถึงบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลซึ่งผู้ตรวจการกองทัพพิจารณาแล้วเห็นว่าสมควรให้ผู้นั้นได้ทราบกรณีปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ ข้อกำหนดและหลักเกณฑ์ เกี่ยวกับการจัดทำรายงานของผู้ตรวจการกองทัพไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมรายงาน หรือภาวะผูกพันที่บุคคลผู้เกี่ยวข้องในรายงานต้องปฏิบัติตามนั้น อาจถูกกำหนดโดยรัฐมนตรี (Secretary of State) ผู้มีอำนาจควบคุมดูแลตามที่กฎหมายบัญญัติไว้¹⁹⁴

ผลคำวินิจฉัยของผู้ตรวจการกองทัพนั้นจะผูกพันตามคำแนะนำเฉพาะกรณีโดยมิได้มีผลเป็นบรรทัดฐานสำหรับภาครัฐส่วนอื่น ๆ ให้ต้องนำไปปฏิบัติตาม ทั้งนี้ ทางสภากลาโหม (Defence Council) เมื่อได้รับรายงานจากผู้ตรวจการกองทัพแล้ว จำต้องพิจารณาพร้อมทั้งชี้แจงให้ผู้ตรวจการกองทัพและผู้ร้องเรียนทราบเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยการนำคำแนะนำดังกล่าวไปปฏิบัติตามนั้นสามารถแก้ไขกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นหรือดำเนินการให้เกิดความยุติธรรมแก่ทหารผู้ร้องเรียนได้หรือไม่¹⁹⁵ หากไม่อาจปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ตรวจการกองทัพได้ ทางสภากลาโหม (Defence Council) ต้องแจ้งเหตุผลไปยังผู้ตรวจการกองทัพและผู้ร้องเรียนด้วยเช่นกัน และจำต้องเร่งดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหภายในกองทัพโดยใช้อำนาจสั่งการต่อไปตามที่เห็นสมควร¹⁹⁶

¹⁹²Section340I of The Armed Forces Act 2006

¹⁹³Section340Jof The Armed Forces Act 2006

¹⁹⁴Section340Lof The Armed Forces Act 2006

¹⁹⁵William McDermott and Kim Piaget, Ombuds Institutions for the Armed Forces : Selected Case Studies, p. 184.

¹⁹⁶Section340Mof The Armed Forces Act 2006

นอกจากนี้ ผู้ตรวจการกองทัพยังมีหน้าที่จัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อรัฐมนตรี (Secretary of State) เพื่อรายงานระบบการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนที่ได้รับมาในแต่ละปี ตลอดจนความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นต่อระบบการร้องทุกข์ภายในกองทัพอันนำมาซึ่งความบกพร่องต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหาร เมื่อรัฐมนตรี (Secretary of State) ได้รับรายงานจากผู้ตรวจการกองทัพแล้วจึงเสนอรายงานดังกล่าวต่อรัฐสภาในขั้นตอนต่อไป ทั้งนี้ รัฐมนตรี (Secretary of State) ยังคงมีอำนาจพิจารณาว่ารายงานฉบับใดสมควรนำเสนอต่อรัฐสภาเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด ตลอดจนมีอำนาจเรียกข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ตรวจการกองทัพเพื่อประกอบการพิจารณาได้¹⁹⁷

สำหรับกระบวนการยุติธรรมโดย ศาลทหารแห่งสหราชอาณาจักร นั้น กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับกลไกดังกล่าวในพระราชบัญญัติกองทัพ ค.ศ. 2006 (Armed Forces Act 2006) ซึ่งมิผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม ค.ศ. 2006 โดยมุ่งหมายให้ใช้บังคับแทนที่กฎหมายสามฉบับอันได้แก่ พระราชบัญญัติกองทัพบก ค.ศ. 1955 (Army Act 1955) พระราชบัญญัติกองทัพอากาศ (Air Force Act 1955) และพระราชบัญญัติวินัยทหารเรือ (Naval Discipline Act 1957) จึงเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติกองทัพ ค.ศ. 2006 (Armed Forces Act 2006) เป็นการรวบรวมหลักการและแนวปฏิบัติต่าง ๆ ของกองทัพให้เป็นไปโดยสอดคล้องกันทั้งสามเหล่าทัพอันส่งผลให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพสหราชอาณาจักรมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะส่วนของการพิจารณาคดีของศาลทหารที่ทำให้ทหารทุกเหล่าทัพสามารถเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางทหารโดยมีหลักเกณฑ์ต่าง ๆ คล้ายกัน

นอกจากนี้ ยังมีกรณีสำคัญที่ทำให้ต้องปรับปรุงระบบโครงสร้างศาลทหารและความเป็นอิสระของตุลาการศาลทหารในอดีตซึ่งเป็นผลมาจากคดี Findlay v. The United Kingdom ที่ผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจตามกฎหมายซึ่งใช้บังคับอยู่ขณะนั้นตั้งศาลทหารเพื่อพิจารณาคดี อีกทั้งยังสามารถแต่งตั้งอัยการทหาร ผู้ช่วยอัยการทหารเพื่อฟ้องคดีนายฟินด์เลย์ทหารในกองทัพของอังกฤษในข้อหาทำร้ายร่างกาย ชูฆ่า และข้อหากระทำการอันเสื่อมเสียต่อระเบียบวินัยทหาร ทั้งนี้ การพิจารณาคดีดังกล่าวไม่มีการนำสืบประเด็นสำคัญที่แพทย์ได้เคยวินิจฉัยว่านายฟินด์เลย์มีอาการทางจิตประสาทอันเกิดจากการที่ตนได้ไปปฏิบัติราชการที่หมู่เกาะฟอล์กแลนด์ กลับมีการพิพากษาจำคุกจำเลย 2 ปี พร้อมทั้งปลดออกจากราชการโดยไม่ปรากฏเหตุผลประกอบคำพิพากษาแต่อย่างใด ต่อมาในปี ค.ศ. 1993 นายฟินด์เลย์ได้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (European Commission of Human Rights) ว่าเขาได้รับการพิจารณาจากศาลทหารโดยไม่เป็นธรรมจากศาลทหารที่ไม่มีความเป็นอิสระ ซึ่งขัดต่อบทบัญญัติมาตรา 6 แห่งสนธิสัญญาสิทธิมนุษยชน

¹⁹⁷Section 3400 of The Armed Forces Act 2006

ยุโรป(European Convention on Human Rights)¹⁹⁸ ทั้งนี้ คณะกรรมาธิการดังกล่าวมีมติเป็นเอกฉันท์ว่ากรณีปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นการละเมิดต่อบทบัญญัติมาตรา 6 แห่งสนธิสัญญาสิทธิมนุษยชนยุโรปอันว่าด้วยสิทธิในการได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม เนื่องจากเห็นว่าการพิจารณาคดีของนายพินด์เลย์ในศาลทหารนั้น ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจตั้งศาลทหารได้มีบทบาทอย่างมากต่อการฟ้องนายพินด์เลย์ อีกทั้ง คณะลูกขุนที่เลือกมาพิจารณาคดีดังกล่าวต่างเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาของผู้ตั้งศาลทหาร ดังนี้ คณะกรรมาธิการว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปจึงยื่นคำร้องต่อศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปเพื่อพิจารณาวินิจฉัยกรณีดังกล่าว ในท้ายที่สุดแล้วศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปได้พิพากษาว่าพินด์เลย์ไม่ได้รับการพิจารณาคดีโดยศาลที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลาง อันฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติมาตรา 6 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยการปกป้องสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms Act 1950) และให้ชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ร้องสำหรับการได้รับผลกระทบจากกระบวนการพิจารณาของศาลทหารและการถูกจำคุกเป็นระยะเวลา 8 เดือน¹⁹⁹

แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงกฎหมายทหารตามที่กล่าวมาข้างต้น หลักทั่วไปของศาลทหารสหราชอาณาจักรก็ยังคงไว้ซึ่งหลักการเดิม กล่าวคือ บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารแห่งสหราชอาณาจักรจะต้องเป็นทหารเท่านั้น หากเป็นพลเรือนอาจขึ้นศาลทหารได้เฉพาะกรณีบุคคลผู้ไปปฏิบัติงานกับกองทัพนอกประเทศอังกฤษ²⁰⁰ ซึ่งจะได้รับการพิจารณาจากศาลทหารพิเศษ (Service Civilian Court) โดยมีตุลาการพระธรรมนูญ (Judge Advocate) เป็นผู้พิจารณาเพียงคนเดียว ทั้งนี้ ตุลาการพระธรรมนูญจะได้รับมอบหมายจากเจ้ากรมพระธรรมนูญ (Judge Advocate General) เพื่อพิจารณาการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นนั้น²⁰¹ อย่างไรก็ตาม การกระทำความผิดที่จะได้รับการพิจารณาโดยศาลทหารนี้ต้องเป็นความผิดทางทหารที่บัญญัติไว้ตามกฎหมาย หรือเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายอาญา²⁰² เมื่อศาลทหารพิเศษ (Service Civilian Court) พิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิด หรือลักษณะแห่งคดีแล้ว ศาลอาจให้กรณีดังกล่าวได้รับการพิจารณาโดยศาลทหาร (Court Martial) อีกทั้ง จำเลยยังมีสิทธิเลือกให้พิจารณาคดีของตนในศาลทหาร (Court Martial) ได้ด้วยเช่นกัน²⁰³ เมื่อศาลทหารพิเศษ (Service Civilian Court) พิจารณาตัดสินว่า

¹⁹⁸Article 6 of The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms Act 1950

¹⁹⁹เสนีย์ พรหมวิวัฒน์, “โครงสร้างองค์กรและอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร,” (นิติศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553), หน้า 65-69.

²⁰⁰Section 51 of The Armed Forces Act 2006

²⁰¹Section 278 of The Armed Forces Act 2006

²⁰²Section 281 of The Armed Forces Act 2006

²⁰³Section 280 of The Armed Forces Act 2006

จำเลยกระทำความผิดจริง ย่อมมีอำนาจตัดสินลงโทษจำเลยได้เพียงโทษจำคุกไม่เกิน 12 เดือน หรือ กำหนดให้จำเลยทำประโยชน์ต่อสังคม²⁰⁴ หากจำเลยไม่พอใจในผลแห่งคำตัดสินที่ได้รับสามารถอุทธรณ์กรณีปัญหาดังกล่าวให้ศาลทหาร (Court Martial) ทบทวนข้อกล่าวหาหรือคำตัดสินลงโทษของศาลทหารพิเศษได้²⁰⁵

สำหรับกรณีของศาลทหาร (Court Martial) นั้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญา หรือความผิดทางวินัยทหารที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย²⁰⁶ซึ่งมีกระบวนการพิจารณาคดีคล้ายกับศาลอาญาของพลเรือน หรือที่เรียกว่า “Crown Court” โดยศาลทหารนี้จะมีเขตอำนาจพิจารณาคดีที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกสหราชอาณาจักร²⁰⁷ บุคคลผู้ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาจะประกอบไปด้วยตุลาการพระธรรมนูญ (Judge Advocate) หนึ่งคน และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ อันมีลักษณะคล้ายกับคณะลูกขุนเป็นจำนวนไม่ต่ำกว่าสามคน หรือไม่เกินกว่าเจ็ดคน ตามลักษณะความร้ายแรงแห่งการกระทำความผิด ทั้งนี้ ตุลาการพระธรรมนูญจะถูกกำหนดโดยเจ้ากรมพระธรรมนูญ (Judge Advocate General) ซึ่งเป็นบุคคลที่ถูกแต่งตั้งจากสมเด็จพระราชินีตามคำแนะนำของประธานศาลฎีกา และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ผู้ทำหน้าที่คล้ายคณะลูกขุนจะถูกกำหนดโดยเจ้าหน้าที่สำนักงานศาลทหาร²⁰⁸ ในการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ ตุลาการพระธรรมนูญ (Judge Advocate) จะเป็นผู้ควบคุมกระบวนการพิจารณา หรือแนวปฏิบัติต่าง ๆ พร้อมทั้งวินิจฉัยข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคดี²⁰⁹ สำหรับเจ้าหน้าที่อื่น ๆ นั้นจะทำหน้าที่พิจารณาค้นหาข้อเท็จจริงว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามที่ถูกฟ้องหรือเป็นผู้บริสุทธิ์โดยปราศจากความผิดซึ่งการตัดสินดังกล่าวจะใช้คะแนนเสียงข้างมากของเจ้าหน้าที่อื่น ๆ และหากมีคะแนนเสียงเท่ากันในการตัดสินลงโทษจำเลย ตุลาการพระธรรมนูญ (Judge Advocate) จะเป็นผู้ชี้ขาดผลแห่งคำตัดสินนั้น²¹⁰ ดังนี้ จะเห็นว่าเมื่อต้องพิจารณาลงโทษทหารผู้เป็นจำเลยแล้ว ตุลาการพระธรรมนูญจะทำการปรึกษาร่วมกับเจ้าหน้าที่อื่น ๆ อันเป็นลักษณะโดดเด่น หรือเป็นเอกลักษณ์ของศาลทหาร (Court Martial) แห่งสหราชอาณาจักร

การลงโทษที่ศาลทหาร (Court Martial) สามารถกำหนดได้นี้ อาจพิพากษาลงโทษได้โดยให้จำคุกตลอดชีวิตในเรือนจำพลเรือน กักขังบุคคลไว้ที่ศูนย์ฝึกอบรมของทหารเป็นระยะเวลาไม่

²⁰⁴Section 283 of The Armed Forces Act 2006

²⁰⁵Section 285 of The Armed Forces Act 2006

²⁰⁶Section 50 of The Armed Forces Act 2006

²⁰⁷Section 154 of The Armed Forces Act 2006

²⁰⁸Section 155 of The Armed Forces Act 2006

²⁰⁹Section 159 of The Armed Forces Act 2006

²¹⁰Section 160 of The Armed Forces Act 2006

เกินสองปี ปลอดภัยจากราชการทหาร การปรับเป็นเงิน ตลอดจนการลงโทษต่าง ๆ ที่ผู้บังคับบัญชา อาจกระทำได้ สำหรับบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดที่เลือกจะเข้ารับการพิจารณาจาก ศาลทหาร (Court Martial) แทนการพิจารณาแบบรวบรัดโดยผู้บังคับบัญชานั้น ย่อมไม่อาจได้รับโทษ จากศาลทหารเกินกว่าอัตราโทษสูงสุดที่สามารถกำหนดได้โดยผู้บังคับบัญชาด้วยเช่นกัน²¹¹

นอกจากนี้ ยังมีศาลทหารชั้นอุทธรณ์ (Court Martial Appeal Court) โดยศาล ดังกล่าวประกอบไปด้วยผู้พิพากษาที่มาจากศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาพลเรือนเป็นส่วนมาก²¹²ซึ่งจะ พิจารณากรณีที่จำเลยเห็นว่าการพิพากษาลงโทษจากศาลทหาร (Court Martial) ที่ตนได้รับนั้นไม่มี ความเหมาะสม²¹³การอุทธรณ์ดังกล่าวอาจอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง ทั้งนี้ หากจำเลยยังไม่พอใจในผลแห่งคำพิพากษาของศาลทหารชั้นอุทธรณ์ (Court Martial Appeal Court) สามารถยื่นกรณีพิพาทที่เกิดขึ้นให้ศาลฎีกา (Supreme Court) พิจารณาในปัญหาข้อกฎหมาย ได้²¹⁴ซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่กระทำโดยพลเรือนหรือทหารในกองทัพของ สหราชอาณาจักร ดังนี้ จะเห็นว่าโดยหลักแล้ว ศาลทหารแห่งสหราชอาณาจักรสามารถแบ่งได้เป็น ศาลทหารชั้นต้น ศาลทหารชั้นอุทธรณ์ และศาลทหารสูงสุดซึ่งเป็นศาลฎีกาที่มีอำนาจหน้าที่พิพากษา ได้ทั้งคดีชั้นฎีกาของศาลทหารและศาลพลเรือนตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น²¹⁵

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่ากระบวนการพิจารณากรณีปัญหาที่เกิดขึ้นภายใน กองทัพนั้น จะมีการพิจารณาโดยผู้บังคับบัญชาเป็นลำดับแรก ซึ่งหากมีการกระทำความผิดวินัยทหาร หรือมีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพเกิดขึ้น ผู้บังคับบัญชามีอำนาจสอบสวน กรณีเหล่านั้นได้ด้วยตนเอง และหากแน่ชัดว่ามีการกระทำความผิดจริงย่อมมีอำนาจลงโทษผู้กระทำ ความผิดได้ กระบวนการดังกล่าวถูกเรียกว่ากระบวนการพิจารณาแบบรวบรัด (Summary Hearing) อันเป็นมาตรการสำคัญต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ทหารในกองทัพสหราชอาณาจักร ทั้งนี้ กฎหมายมิได้มุ่งคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายเพียงฝ่ายเดียว แต่ ยังมุ่งคุ้มครองฝ่ายผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดด้วยเช่นกัน โดยกำหนดมาตรการขึ้นมาเพื่อ ทบทวนการวินิจฉัยลงโทษของผู้บังคับบัญชาอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งเป็นการพิจารณาโดยศาลอุทธรณ์แบบรวบ รัด (Summary Appeal Court) และการพิจารณาจะดำเนินการโดยตุลาการพระธรรมนูญผู้มีความรู้ ความเข้าใจด้านกฎหมายเป็นอย่างดี ประกอบกับ ยังมีเจ้าหน้าที่อื่นซึ่งร่วมกันเป็นผู้พิจารณาทบทวน ผลคำวินิจฉัยของผู้บังคับบัญชาในชั้นต้นอีกสองคน กระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการสำคัญอีก

²¹¹Section 164 of The Armed Forces Act 2006

²¹²Section 2 of Courts Martial (Appeals) Act 1968

²¹³Section 8 of Courts Martial (Appeals) Act 1968

²¹⁴Section 274 of The Armed Forces Act 2006

²¹⁵อริการัตน์ นิยมไทย, “เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับศาลทหาร,” วารสารจลนนิติ ปีที่ 11, ฉบับที่ 4 (สิงหาคม 2557): หน้า 117.

ชั้นหนึ่งเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของทหารผู้ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดโดยผู้บังคับบัญชา ซึ่งนอกจากจะเป็นการทบทวนความเหมาะสมของการลงโทษที่ผู้บังคับบัญชาอาจกำหนดไว้รุนแรงเกินสมควรแล้ว ยังเป็นการป้องกันการถูกกลั่นแกล้งให้ได้รับโทษโดยมิได้กระทำความผิดอย่างแท้จริงด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ทหารในกองทัพสหราชอาณาจักรยังมีทางเลือกอีกทางหนึ่ง คือการร้องเรียนต่อ **องค์กรหรือหน่วยงานภายนอกกองทัพ** ซึ่งเป็นองค์กรที่ได้รับการจัดตั้งและพัฒนาจนมีอำนาจสืบสวนสอบสวนกรณีปัญหาการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารได้อย่างเด็ดขาด และเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงจากสายบังคับบัญชาภายในกองทัพ ทั้งนี้ องค์กรหรือหน่วยงานดังกล่าว มีการดำเนินการโดยบุคคลผู้ถูกแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ตามคำแนะนำของรัฐมนตรี (Secretary of State) และอาจเรียกบุคคลผู้ได้รับการแต่งตั้งนี้ว่าผู้ตรวจการกองทัพ อีกทั้ง กฎหมายยังบัญญัติให้อำนาจของผู้ตรวจการกองทัพผูกพันต่อสภากลาโหม (Defence Council) และบุคคลผู้เกี่ยวข้องในกรณีที่ทำกรสืบสวนสอบสวน โดยบุคคลเหล่านี้มีหน้าที่ต้องชี้แจงเหตุผลเมื่อผู้ตรวจการกองทัพเห็นว่าเกิดการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมต่อทหารผู้ร้องเรียน หรือพบการเพิกเฉยต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารผู้ทำการร้องทุกข์ภายในกองทัพ อำนาจผูกพันที่กฎหมายบัญญัติรับรองให้แก่ผู้ตรวจการกองทัพเช่นนี้เป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ทหารในกองทัพสัมฤทธิ์ผลได้อย่างแท้จริง เพราะนอกจากจะดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยบุคคลผู้อยู่เหนือการควบคุมแทรกแซงจากสายบังคับบัญชาทหารแล้ว ยังเป็นการผูกมัดให้ผู้มีอำนาจหรือบุคคลผู้เกี่ยวข้องภายในกองทัพเร่งดำเนินการตรวจสอบแก้ไขปัญหาที่ผู้ตรวจการกองทัพเสนอรายงานให้ทราบด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดให้ผู้ตรวจการกองทัพเสนอรายงานเกี่ยวกับกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นไปยังรัฐมนตรี (Secretary of State) ผู้มีอำนาจกำกับดูแลเพื่อพิจารณาอีกชั้นหนึ่ง พร้อมทั้งนำรายงานที่เสนอโดยผู้ตรวจการกองทัพนั้นเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาเพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น สำหรับกระบวนการยุติธรรมโดยศาลทหารแห่งสหราชอาณาจักรนี้ มีการบัญญัติรับรองขั้นตอนและวิธีการพิจารณาค้นหาความจริงอย่างหลากหลาย เพื่อคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ทหารในกองทัพให้สมบูรณ์มากที่สุด ทั้งนี้ มิได้มุ่งแต่คุ้มครองเพียงทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จากการกระทำความผิดทางอาญาของสมาชิกในกองทัพคนอื่นเท่านั้น แต่ยังคงคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ทหารผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาต่อผู้อื่นด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นสิทธิที่จะเลือกรับการพิจารณาความผิดจากผู้บังคับบัญชา หรือศาลทหาร ตลอดจนสิทธิในการอุทธรณ์และฎีกาต่อศาลทหารในลำดับขั้นที่สูงขึ้นไป เมื่อบุคคลใดเลือกเข้ารับการพิจารณาตัดสินโดยศาลทหารแล้ว ย่อมจะได้รับการพิจารณาตัดสินจากผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทั้งทางกฎหมายพลเรือนและกฎหมายทหาร ประกอบกับการพิจารณาจากเจ้าหน้าที่อื่น ซึ่งทำหน้าที่ค้นหาความจริงในลักษณะคล้ายกับคณะลูกขุนของศาลยุติธรรม โดยเจ้าหน้าที่เหล่านั้นจะได้รับเลือกมาจากเจ้าหน้าที่สำนักงาน

ศาลทหาร ทำให้การพิจารณาข้อเท็จจริงในคดีได้รับการพิจารณาโดยบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถที่หลากหลายและมีได้เป็นผู้อยู่ในบังคับบัญชาของบุคคลที่เกี่ยวข้องในข้อพิพาท ซึ่งเป็นผลดีต่อความยุติธรรมที่จะเกิดแก่ผู้ถูกระทำและผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา ดังนี้ จึงเห็นได้ว่ากลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารในกองทัพสหราชอาณาจักรมีการวางหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ไว้อย่างเป็นระเบียบชัดเจน อันส่งผลให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารมีประสิทธิภาพมากที่สุด

3.2.4.3 มาเลเซีย

กลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารมาเลเซียนั้น อาจเริ่มต้นด้วย **การร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาทหาร** ทั้งนี้ เมื่อผู้บังคับบัญชาทหารพบเห็นหรือได้รับแจ้งซึ่งการกระทำความผิดอันก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายของผู้ได้บังคับบัญชาคนใดในกองทัพ ผู้บังคับบัญชาทหารย่อมมีอำนาจหน้าที่จัดการกับกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งเป็นอำนาจในการรับเรื่องร้องทุกข์ของผู้บังคับบัญชาตามมาตรา 95 พระราชบัญญัติกองทัพ ค.ศ. 1972 (Armed Forces Act 1972) โดยบัญญัติไว้มีสาระสำคัญว่า

“ก่อนจะกล่าวหาว่าบุคคลผู้อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กระทำ

ความผิดประการใด ให้ยื่นรายงานเกี่ยวกับข้อกล่าวหาต่อผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาและให้ผู้บังคับบัญชามีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนกรณีปัญหานั้น”²¹⁶

เมื่อผู้บังคับบัญชาได้รับรายงานเกี่ยวกับกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว ย่อมมีอำนาจตามกฎหมายที่จะสอบสวนบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วยตนเอง หรือแต่งตั้งบุคคลใดให้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนแทนตนก็ได้ หากทำการสอบสวนสิ้นสุดแล้ว และผู้บังคับบัญชาเห็นว่าเรื่องที่ได้รับร้องทุกข์มานั้นไม่มูลเหตุอันสมควรแก่การพิจารณาต่อไป ผู้บังคับบัญชาสามารถยกคำร้องดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจไม่ดำเนินการต่อของผู้บังคับบัญชานี้ มิได้ตัดอำนาจที่จะดำเนินการลงโทษทางวินัยเพียงเล็กน้อยต่อผู้ถูกกล่าวหา หากผู้บังคับบัญชาเห็นว่ากรณีที่เกิดเหตุแห่งการร้องทุกข์นั้นไม่ถึงขนาดที่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางทหารอย่างเป็นทางการ ย่อมสามารถลงโทษเพียงเล็กน้อยเพื่อตักเตือนมิให้เกิดความขัดแย้งดังกล่าวอีกได้ เพราะการใช้อำนาจเช่นนี้เป็นการใช้อำนาจทางปกครองตามสายบังคับบัญชาที่ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่ควบคุมดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาของตนตามปกติทั่วไป

สำหรับกรณีที่ผู้บังคับบัญชาทำการสืบสวนสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว และเห็นว่ากรณีดังกล่าวสมควรได้รับการพิจารณาโดยผู้มีอำนาจเหนือตนขึ้นไปเพื่อให้เหมาะสมกับข้อกล่าวหา หรือเพื่อขอคำแนะนำในการดำเนินการตัดสินกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น ผู้บังคับบัญชามีอำนาจยื่นเรื่องไปให้ผู้มีอำนาจเหนือตนพิจารณาได้ เมื่อผู้มีอำนาจเหนือผู้บังคับบัญชาพิจารณาแล้วสามารถให้คำแนะนำ

²¹⁶Section 95 of Armed Forces Act 1972

ได้ว่าสมควรให้ยกเลิกการพิจารณาคำร้องต่อไป หรือให้เปลี่ยนข้อกล่าวหาที่จะนำมาพิจารณาถึงการกระทำความผิดนั้น หรือส่งกลับไปให้ผู้บังคับบัญชาทำการพิจารณาคดีด้วยอำนาจของตนเอง²¹⁷และอาจมีความเห็นให้กรณีดังกล่าวได้รับการพิจารณาโดยศาลทหารได้ด้วยเช่นกัน²¹⁸การที่กฎหมายบัญญัติให้ผู้มีอำนาจเหนือผู้บังคับบัญชาที่รับเรื่องร้องทุกข์สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับกรณีปัญหาได้เช่นนี้ เป็นไปเพื่อสร้างความมั่นใจว่าผู้ถูกกล่าวหาจะไม่ถูกตั้งข้อกล่าวหาโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร และเพื่อให้มีการตรวจสอบพยานหลักฐานอีกชั้นหนึ่งก่อนที่จะถูกนำไปใช้พิจารณาคดีในศาลทหาร หรือพิจารณาโดยผู้บังคับบัญชาที่รับเรื่องร้องทุกข์ซึ่งเรียกว่าการพิจารณาอย่างรวบรัด (Summary Disposal of Charges)²¹⁹

สำหรับกรณีที่ผู้บังคับบัญชาทำการสืบสวนสอบสวนพยานหลักฐานเรียบร้อยแล้วเห็นว่ากรณีปัญหาควรได้รับการพิจารณาตัดสินโดยตนเองในกระบวนการพิจารณาอย่างรวบรัด (Summary Disposal of Charges)²²⁰หรือผู้มีอำนาจเหนือผู้บังคับบัญชาส่งเรื่องกลับมาให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาคดีดังกล่าวตามอำนาจของตนเองผู้บังคับบัญชาต้องทำการแต่งตั้งบุคคลเข้าเป็นคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัยกรณีปัญหาตามลำดับขั้นยศที่เหมาะสมแก่การพิจารณาผู้ถูกกล่าวหาเพื่อพิจารณาว่าจำเลยมีความผิด หรือเห็นควรยกคำร้อง และหากพิจารณาได้ว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำ ความผิดจริงย่อมต้องมีการลงบันทึกคำวินิจฉัยของผู้บังคับบัญชาไว้พร้อมทั้งมีคำสั่งให้ลงโทษตาม คำวินิจฉัยดังกล่าวนอกจากนี้ ภายหลังจากที่ผู้บังคับบัญชาได้ทำการสืบสวนสอบสวนและรวบรวม พยานหลักฐานเสร็จสิ้นแล้ว ผู้บังคับบัญชามีอำนาจใช้ดุลพินิจที่จะส่งเรื่องดังกล่าวไปพิจารณาที่ศาล ทหารตามลักษณะและอัตราโทษของความผิดที่จะพิจารณาได้ตามความเห็นของตน²²¹

อย่างไรก็ตาม กฎหมายยังบัญญัติคุ้มครองบุคคลผู้เห็นว่าการวินิจฉัยลงโทษของ ผู้บังคับบัญชาตามกระบวนการพิจารณาอย่างรวบรัด (Summary Disposal of Charges) มีความไม่ เป็นธรรม หรือบดทอนโทษที่ผู้กระทำความผิดได้รับนั้นไม่เหมาะสมหรือรุนแรงเกินไป โดยบัญญัติให้ ทหารผู้ประสงค์จะคัดค้านคำวินิจฉัยดังกล่าวสามารถรายงานไปยังผู้มีอำนาจทบทวนคำวินิจฉัยได้ ซึ่งเป็นทหารผู้มีอำนาจเหนือผู้บังคับบัญชาที่พิจารณาและมีคำวินิจฉัยในครั้งแรก ทั้งนี้ ผู้มีอำนาจ ทบทวนคำวินิจฉัยสามารถพิจารณาแก้ไขบทลงโทษโดยอาจให้มีการเปลี่ยนแปลงบทกำหนดโทษเป็น

²¹⁷Section 97(11) of Armed Forces Act 1972

²¹⁸Section 99 of Armed Forces Act 1972

²¹⁹Jamal Rodzi Dahari, Mazura Md Saman and Azlan Iskandar Abdul Ghani, "An Inquest into the Distinctive Features of Malaysian Military

Law," *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences* Vol. 9, No. 6 (2019): p.1311.

²²⁰Ibid., pp. 1308-1310.

²²¹Section 96 of Armed Forces Act 1972

ลักษณะอื่น หรือให้ผู้กระทำความผิดรับโทษน้อยลงจากบทลงโทษในครั้งก่อน และถ้าปรากฏว่า กระบวนการพิจารณาอย่างรวบรัดของผู้บังคับบัญชาที่มีความผิดพลาดจนก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้ถูกกล่าวหา ผู้มีอำนาจทบทวนคำวินิจฉัยอาจสั่งให้ยกเลิกคำวินิจฉัยดังกล่าวของผู้บังคับบัญชาได้²²²

สำหรับ**องค์กรหรือหน่วยงานภายนอก**ที่มีอำนาจตรวจสอบการกระทำต่าง ๆ อันละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารมาเลเซียนั้น ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งมาเลเซีย (Human Rights Commission of Malaysia) ซึ่งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งมาเลเซีย ค.ศ. 1999 (Human Rights Commission of Malaysia Act 1999) โดยมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนของประชาชนทุกคนในรัฐ พร้อมทั้งจัดหาข้อมูลเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อีกทั้งยังมีหน้าที่ให้คำแนะนำและช่วยเหลือรัฐบาลในการร่างกฎหมาย การออกคำสั่งบังคับใช้ภายในประเทศ ตลอดจนขั้นตอนการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐที่อาจมีความเกี่ยวข้องกับสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน นอกจากนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งมาเลเซีย (Human Rights Commission of Malaysia) ยังเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญที่จะเสนอแนะให้รัฐบาลลงนามในสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนเพื่อนำหลักการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญาเหล่านั้นมาปรับใช้ภายในประเทศ²²³

บทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งมาเลเซีย (Human Rights Commission of Malaysia) มิได้มีเพียงการให้คำแนะนำแก่รัฐบาลและส่งเสริมความรู้ความเข้าใจถึงหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้แก่ประชาชนภายในรัฐเท่านั้น แต่ยังมีอำนาจรับเรื่องร้องเรียนจากบุคคลผู้ถูกกล่าวหาต่อสิทธิขั้นพื้นฐานหรืออาจรับเรื่องร้องเรียนจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหายได้เช่นกัน²²⁴ พร้อมทั้งดำเนินการสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนที่รับมา และพิจารณากรณีเหล่านั้นด้วยอำนาจอิสระที่ปราศจากการแทรกแซงโดยสายบังคับบัญชาในกองทัพ อำนาจดังกล่าวนี้เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพมาเลเซียสามารถบรรลุผลได้อย่างแท้จริง อีกทั้ง แม้จะไม่มีผู้มาร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งมาเลเซีย แต่หากคณะกรรมการพบเห็นถึงการกระทำอันไม่เหมาะสมต่อประชาชนอันเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนแล้ว ย่อมมีอำนาจดำเนินการสืบสวนสอบสวนหาความจริงที่เกิดขึ้นสำหรับการพิจารณาในกรณีดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตาม หากคณะกรรมการตรวจพบว่ากรณีปัญหาที่

²²²Section 130 of Armed Forces Act 1972

²²³Section 4(1) of Human Rights Commission of Malaysia Act 1999

²²⁴SUHAKAM, FUNCTIONS & POWER [Online] , Available from :<https://suhakam.org.my/about-us/>

เกิดขึ้นกำลังได้รับการพิจารณาโดยศาลอื่น หรืออยู่ในขั้นตอนการอุทธรณ์ข้อเรียกร้องทางกระบวนการยุติธรรมอื่นใด คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งมาเลเซียจำต้องยุติการสืบสวนสอบสวนกรณีดังกล่าวทันที อีกทั้ง หากเป็นกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนแล้ว ย่อมไม่อยู่ภายใต้อำนาจของคณะกรรมการที่จะดำเนินการสืบสวนสอบสวนกรณีดังกล่าวได้²²⁵

การสืบสวนสอบสวนกรณีที่ได้รับเรื่องร้องเรียนมานี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งมาเลเซียมีอำนาจดำเนินการจัดหาพยานหลักฐานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพยานในรูปแบบลายลักษณ์อักษร หรือรูปแบบของคำบอกเล่าจากการสอบสวนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้น ทั้งนี้ คณะกรรมการยังมีอำนาจเรียกบุคคลใดที่อาศัยอยู่ในประเทศมาเลเซียให้มาเข้าพบเพื่อสอบถามข้อมูล หรือนำพยานหลักฐานซึ่งบุคคลนั้นมีไว้ในครอบครองมาให้แก่คณะกรรมการก็ได้²²⁶ และเมื่อปรากฏอย่างชัดเจนว่าข้อร้องเรียนที่คณะกรรมการพิจารณานั้นมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้เสียหายจริง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งมาเลเซียมีอำนาจให้คำแนะนำแก่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐ โดยอาจส่งรายงานไปยังเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกรณีปัญหาที่ร้องเรียนนั้น พร้อมทั้งสามารถเสนอแนะให้ทราบถึงมาตรการอันเหมาะสมสำหรับการแก้ไขป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกรณีดังกล่าวได้²²⁷ นอกจากนี้ การดำเนินงานทั้งหมดของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งมาเลเซีย (Human Rights Commission of Malaysia) จะต้องถูกจัดทำเป็นรายงานประจำปีและเสนอไปยังรัฐสภาภายในระยะเวลาที่กำหนดการเปิดประชุมสภาครั้งแรกของปีนั้น ๆ ทั้งนี้ เมื่อใดก็ตามที่ตรวจพบถึงกรณีที่น่าจะกระทบต่อสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงแก่ประชาชนในรัฐ คณะกรรมการสามารถยื่นเป็นรายงานพิเศษในประเด็นสำคัญต่อรัฐสภาเพื่อเร่งดำเนินการแก้ไขทางกฎหมาย หรือเร่งหามาตรการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นต่อไป²²⁸

สำหรับการพิจารณาวินิจฉัยกรณีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่มีการร้องเรียนมานั้น จะได้รับการพิจารณาโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งมาเลเซีย (Human Rights Commission of Malaysia) ซึ่งประกอบไปด้วยบุคคลผู้มีความรู้และประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนจำนวนไม่เกินยี่สิบคน โดยสมาชิกทุกคนจะได้รับการแต่งตั้งจากประมุขแห่งรัฐ หรือ ยั่งดีเปอร์ตวนอากง (Yang di-Pertuan Agong) ตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี โดยกรรมการแต่ละคนจะมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปี²²⁹ สำหรับตำแหน่งประธานใน

²²⁵Section 12 of Human Rights Commission of Malaysia Act 1999

²²⁶Section 14 of Human Rights Commission of Malaysia Act 1999

²²⁷Section 4(2) of Human Rights Commission of Malaysia Act 1999

²²⁸Section 21 of Human Rights Commission of Malaysia Act 1999

²²⁹Section 5 of Human Rights Commission of Malaysia Act 1999

คณะกรรมการจะถูกกำหนดโดยประมุขแห่งรัฐ และบุคคลผู้เป็นรองประธานในคณะกรรมการจะได้รับเลือกจากสมาชิกคนอื่น ๆ ในคณะกรรมการนั้น²³⁰

สำหรับ กระบวนการยุติธรรมโดยศาลทหารมาเลเซีย ได้มีการจัดตั้งโดยพระราชบัญญัติกองทัพ ค.ศ. 1972 (Armed Forces Act 1972) ซึ่งศาลจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาบุคคลผู้อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายฉบับดังกล่าวเท่านั้น ทั้งนี้ จะประกอบไปด้วยตุลาการหัวหน้าคณะหนึ่งคนและตุลาการศาลทหารคนอื่นจำนวนไม่น้อยกว่าสองคนในการพิจารณาพิพากษาคดีต่าง ๆ ที่เป็นความผิดทางทหารตามที่กฎหมายกำหนดไว้²³¹ อย่างไรก็ตาม หากองค์คณะที่เข้าเป็นตุลาการพิจารณาพิพากษาคดีมีจำนวนไม่ถึงห้าคนจะไม่สามารถพิพากษาลงโทษจำคุกบุคคลใดเกินกว่าสองปีได้ และถ้าจำต้องพิจารณาพิพากษาคดีที่ผู้กระทำความผิดอาจต้องรับโทษประหารชีวิตแล้ว ตุลาการในองค์คณะที่พิจารณาพิพากษาต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่าห้าคน²³²

การแต่งตั้งตุลาการศาลทหารเพื่อทำหน้าที่พิจารณาคดีต่าง ๆ นั้น จะมีการแต่งตั้งโดยผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลทหารซึ่งอาจเป็นผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ หรือทหารผู้ที่มียศไม่ต่ำกว่าพันเอก นาวาเอก และนาวาอากาศเอก ทั้งนี้ ย่อมเป็นไปตามการพิจารณาคดีว่าผู้กระทำความผิดเป็นสมาชิกของกองทัพในสังกัดของเหล่าทัพใด²³³ และการแต่งตั้งตุลาการศาลทหารที่จะเข้าเป็นองค์คณะพิจารณาคดี โดยทั่วไปแล้วตุลาการผู้ถูกแต่งตั้งเป็นองค์คณะต้องเป็นทหารที่มียศสูงกว่าจำเลย และหากเป็นกรณีที่ต้องมีองค์คณะพิจารณาพิพากษาตั้งแต่ห้าคนขึ้นไปแล้ว ตุลาการหัวหน้าคณะจะต้องมียศตั้งแต่พันโทขึ้นไป หากเป็นกรณีความผิดที่ต้องมีองค์คณะพิจารณาพิพากษาไม่ถึงห้าคน ตุลาการหัวหน้าคณะต้องเป็นบุคคลผู้มียศไม่ต่ำกว่าพันตรีระดับยศที่กล่าวมานี้ย่อมหมายความรวมถึงระดับยศของตุลาการศาลทหารในการพิจารณาพิพากษาคดีของเหล่าทัพอื่นด้วยเช่นกัน²³⁴ อีกทั้ง หากผู้มีอำนาจแต่งตั้งศาลทหารเห็นถึงข้อบกพร่องสำคัญอันอาจทำให้กระบวนการยุติธรรมมิได้เป็นไปโดยเหมาะสมไม่ว่าก่อนหรือหลังจากที่เริ่มพิจารณาคดีแล้ว ผู้มีอำนาจดังกล่าวสามารถสั่งยกเลิกการพิจารณาพิพากษาคดีขององค์คณะที่ตนแต่งตั้ง และให้คดีนั้นได้รับการพิจารณาโดยศาลทหารองค์คณะอื่นต่อไป²³⁵

การพิจารณาพิพากษาขององค์คณะตุลาการในศาลทหารมาเลเซียนี้ จะใช้วิธีการตัดสินโดยอาศัยเสียงข้างมาก สำหรับกรณีที่องค์คณะมีเสียงเท่ากันในการวินิจฉัยถึงการกระทำความผิดของ

²³⁰Section 6 of Human Rights Commission of Malaysia Act 1999

²³¹Section 105(1) of Armed Forces Act 1972

²³²Section 103 of Armed Forces Act 1972

²³³Section 104 of Armed Forces Act 1972

²³⁴Section 105 of Armed Forces Act 1972

²³⁵Section 111 of Armed Forces Act 1972

จำเลย เช่นนี้ศาลจะต้องยกฟ้องข้อกล่าวหา²³⁶ แต่หากศาลมีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานใดก็ตาม ผลแห่งคำพิพากษานั้นจะยังคงได้รับการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาในทันที ทั้งนี้ ศาลทหารจำต้องจัดทำบันทึกกระบวนการพิจารณาทั้งหมดในศาลทหาร และส่งบันทึกดังกล่าวไปยังผู้มีอำนาจยืนยันคำวินิจฉัย(Confirming officer) ซึ่งอาจเป็นทหารผู้จัดตั้งองค์คณะที่พิจารณาคดีนั้นหรือบุคคลผู้มีอำนาจเหนือขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง²³⁷ โดยผู้ยืนยันคำวินิจฉัย(Confirming officer)นี้มีอำนาจรับการยืนยันผลคำวินิจฉัยของศาลทหารได้หากเห็นว่าศาลทหารพิจารณาคดีด้วยความเข้าใจที่ผิดพลาดทั้งทางข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงแห่งคดี หรืออาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขฐานความผิดหรือโทษตามที่ตนเห็นสมควร ดังนี้ คำพิพากษาของศาลทหารจะมีผลบังคับต่อจำเลยหรือสิ้นผลลงเมื่อใดย่อมขึ้นอยู่กับ การประกาศยืนยันคำพิพากษาของเจ้าหน้าที่ผู้ยืนยันคำวินิจฉัย (Confirming officer) อย่างเป็นทางการเท่านั้น²³⁸

หลังจากศาลทหารได้มีคำพิพากษาและคำพิพากษานั้นได้รับการยืนยันโดยเจ้าหน้าที่ผู้ยืนยันคำวินิจฉัย (Confirming officer) อย่างเป็นทางการแล้ว หากจำเลยไม่พอใจในผลแห่งคำพิพากษาย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านคำพิพากษาได้ โดยผู้มีอำนาจทบทวนตรวจสอบคำพิพากษาของศาลทหารนั้นได้แก่สภาที่ปรึกษาแห่งกองทัพ(Armed Forces Council)²³⁹ซึ่งประกอบไปด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นประธานในสภา ตัวแทนผู้ถูกเลือกโดยสภาประมุขแห่งรัฐมาเลเซีย (The Conference of Rulers) จำนวนหนึ่งคน เสนาธิการกลาโหม และเจ้าหน้าที่อาวุโสคนอื่น ๆ ที่ปฏิบัติงานในกองทัพอากาศและกองทัพเรือซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยประมุขแห่งรัฐมาเลเซียเมื่อกลุ่มบุคคลดังกล่าวได้รับการแต่งตั้งเข้ามาในสภาที่ปรึกษาแห่งกองทัพ (Armed Forces Council) แล้ว ย่อมปฏิบัติงานภายใต้อำนาจบังคับบัญชาโดยทั่วไปของประมุขแห่งรัฐมาเลเซีย หรืออาจเรียกว่ายังดีเปอร์ตวนอาอง(Yang di-Pertuan Agong) อันรวมถึงการพิจารณาทบทวนคำพิพากษาของศาลทหารด้วยเช่นกัน²⁴⁰ ทั้งนี้ นอกจากประมุขของประเทศมาเลเซีย หรือ ยังดีเปอร์ตวนอาอง (Yang di-Pertuan Agong)จะเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของสภาที่ปรึกษาแห่งกองทัพ (Armed Forces Council) แล้วรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐมาเลเซียยังบัญญัติรับรองให้เป็นผู้บัญชาการสูงสุดแห่งกองทัพสหพันธ์อีกสถานะหนึ่งด้วย²⁴¹ ดังนี้ หากสภาที่ปรึกษาแห่งกองทัพ (Armed Forces Council) หรือประมุขแห่งรัฐมาเลเซียได้ตรวจสอบคำร้องคัดค้านคำพิพากษาของศาลทหารแล้วเห็นว่าคำพิพากษานั้นไม่มีความ

²³⁶Section 112 of Armed Forces Act 1972

²³⁷Section 126 of Armed Forces Act 1972

²³⁸Section 125 of Armed Forces Act 1972

²³⁹Article 137 of The Federal Constitution of Malaysia 1957: Armed Forces Council

²⁴⁰Section 128 of Armed Forces Act 1972

²⁴¹Article 41 of The Federal Constitution of Malaysia 1957:Supreme command of armed forces

เหมาะสมทั้งในลักษณะของบทลงโทษที่ลงแก่จำเลย หรือการตัดสินว่าจำเลยมีความผิดก็ตาม ย่อมมีอำนาจยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงบทลงโทษตามความเหมาะสมเพื่อให้คำพิพากษานั้นมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นได้²⁴²

อำนาจในการทบทวนคำพิพากษาของประมุขแห่งรัฐมาเลเซีย หรือ ยังดีเปอร์ตวนอากง (Yang di-Pertuan Agong) มิได้มีเพียงอำนาจในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาของศาลทหารเท่านั้น แต่ยังมีอำนาจในการอภัยโทษแก่บุคคลผู้ถูกตัดสินความผิดโดยศาลทหารอีกเช่นกัน กรณีดังกล่าวจะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีการยื่นคำร้องคัดค้านคำพิพากษาศาลทหารเพื่อให้สภาที่ปรึกษาแห่งกองทัพ (Armed Forces Council) พิจารณาทบทวนคำวินิจฉัยนั้น แต่ประมุขแห่งรัฐมาเลเซีย หรือ ยังดีเปอร์ตวนอากง (Yang di-Pertuan Agong) ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาสูงสุดพิจารณาแล้วเห็นว่าคำพิพากษาดังกล่าวไม่สมควรยกเลิกจึงส่งผลให้คำร้องของผู้คัดค้านคำพิพากษาต้องตกไป ดังนั้นผู้คัดค้านคำพิพากษาสสามารถยื่นอุทธรณ์เพื่อขออภัยโทษจากประมุขแห่งรัฐมาเลเซีย หรือ ยังดีเปอร์ตวนอากง (Yang di-Pertuan Agong) ได้อีกครั้งหนึ่งเพื่อขอให้มีการพิจารณาบรรเทาโทษที่ตนจะได้รับ หรือผ่อนปรนสำหรับความผิดทั้งหลายที่ได้รับการพิจารณาโดยศาลทหาร²⁴³โดยทั่วไปแล้วการยื่นคำขออภัยโทษมักจะได้รับการบรรเทาโทษ หรือผ่อนปรนเฉพาะกรณีที่มีคำพิพากษาของศาลทหารให้ลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต ซึ่งการพิจารณาถึงเหตุจำเป็นที่ผู้กระทำความผิดสมควรได้รับการอภัยโทษนั้นมักมาจากเหตุผลด้านมนุษยธรรมโดยมิได้มีการคำนึงถึงหลักเหตุผลทางกฎหมายมากนัก²⁴⁴

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่า การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพมาเลเซียนี้ มีการบัญญัติรับรองถึงกลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารหลายช่องทาง โดยเริ่มจากการบัญญัติให้ผู้บังคับบัญชาของทหารที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเป็นผู้สืบสวนสอบสวน และหาข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อนำมาพิจารณาความผิดของผู้ใต้บังคับบัญชาของตน เมื่อผู้บังคับบัญชาสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเสร็จสิ้นแล้ว หากผู้บังคับบัญชาจะพิจารณาตัดสินด้วยตนเอง กรณีปัญหาดังกล่าวจะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาอย่างรวบรัด (Summary Disposal of Charges) ซึ่งจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทนั้นเพื่อพิจารณาตัดสินความผิดของผู้ถูกกล่าวหา ตลอดจนบทกำหนดโทษที่ผู้ถูกกล่าวหาควรได้รับหากกระทำความผิดจริง นอกจากนี้ ภายหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานแล้ว ผู้บังคับบัญชามีอำนาจใช้ดุลพินิจที่จะเลือกได้ว่ากรณีดังกล่าวสมควรส่งรายงานไป

²⁴²Section 128 of Armed Forces Act 1972

²⁴³Article 42 of The Federal Constitution of Malaysia 1957: Power of pardon, etc

²⁴⁴Norchaya Haji Talib, "The powers and functions of the Pardons Board in Malaysia - a review," (Master's Thesis, Faculty of Law University of Malaya, 1989), pp 30-33.

เพื่อพิจารณาโดยผู้อำนาจเหนือตนหรือไม่ อีกทั้ง ผู้บังคับบัญชายังสามารถใช้ดุลพินิจให้กรณีพิพาทที่เกิดขึ้นนั้นเข้าสู่กระบวนการพิจารณาโดยศาลทหารได้ด้วยเช่นกัน สำหรับกรณีที่ผู้บังคับบัญชาทำการพิจารณาโดยตนเองด้วยกระบวนการพิจารณาอย่างรวบรัด (Summary Disposal of Charges) นั้น หากเห็นได้ว่าผลของคำวินิจฉัยที่ผู้บังคับบัญชาได้พิจารณาไม่มีความเป็นธรรม หรือเกิดความผิดพลาดประการใดระหว่างพิจารณาความผิดของผู้ถูกกล่าวหา กฎหมายบัญญัติให้แจ้งไปยังผู้มีอำนาจทบทวนคำวินิจฉัยได้ ซึ่งเป็นทหารผู้มีอำนาจเหนือผู้บังคับบัญชาที่พิจารณาวินิจฉัยในครั้งแรกและผู้มีอำนาจทบทวนคำวินิจฉัยอาจเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือยกเลิกคำวินิจฉัยของผู้บังคับบัญชาได้ สำหรับองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกที่มีบทบาทสำคัญต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพมาเลเซีย นั่นคือ **คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งมาเลเซีย (Human Rights Commission of Malaysia)** ซึ่งเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งมีอำนาจรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนในรัฐได้ โดยเฉพาะบุคคลผู้เป็นทหารซึ่งเป็นประชาชนคนหนึ่ง ที่รัฐต้องคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของเขา อีกทั้งยังมีอำนาจให้คำแนะนำแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ร้องเรียนนั้น และอาจเสนอมาตรการแก้ไขป้องกันมิให้เกิดกรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนดังกล่าวซ้ำอีกได้ การดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งมาเลเซียตามที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ต่างอยู่ในความรับผิดชอบของบุคคลผู้มีความรู้และประสบการณ์โดยตรงในเรื่องที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งบุคคลที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกในคณะกรรมการได้จำเป็นต้องได้รับการแต่งตั้งจากประมุขแห่งรัฐ หรือ ยังตีเปอร์ตวนอากง (Yang di-Pertuan Agong) ตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี ดังนั้น การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งมาเลเซียจึงต้องมีการจัดทำรายงานประจำปีเพื่อเสนอไปยังรัฐสภาให้พิจารณาถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ประชาชนในรัฐต่อไป สำหรับกระบวนการยุติธรรมโดยศาลทหารของประเทศมาเลเซียมีกระบวนการพิจารณาหลายขั้นตอน โดยเริ่มจากการแต่งตั้งองค์คณะตุลาการศาลทหารที่จะพิจารณาคดีนั้น ๆ ซึ่งอาจได้รับการแต่งตั้งโดยอาศัยอำนาจของผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ และผู้บังคับบัญชาทหารที่มียศไม่ต่ำกว่ายศพันเอก ซึ่งเป็นไปตามลักษณะของคดีว่าจำเลยเป็นผู้อยู่ในสังกัดของเหล่าทัพใด และตุลาการศาลทหารผู้ถูกแต่งตั้งจะต้องมีลำดับชั้นยศสูงกว่าจำเลย เมื่อพิจารณาพิพากษาเสร็จสิ้นแล้วหากศาลตัดสินว่าจำเลยกระทำความผิดจริง ผลแห่งคำพิพากษานั้นจะยังคงไม่อาจบังคับใช้ได้ทันที แต่จำเป็นต้องได้รับการตรวจสอบยืนยันโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจยืนยันคำพิพากษา (Confirming officer) ทั้งนี้ หากจำเลยเห็นว่าคำพิพากษาที่ได้รับการยืนยันนั้นไม่มีความชอบธรรม จำเลยสามารถยื่นคำร้องคัดค้านคำพิพากษาต่อสภาที่ปรึกษาแห่งกองทัพ (Armed Forces Council) ได้อีกชั้นหนึ่ง ซึ่งกลุ่มบุคคลดังกล่าวอยู่ภายใต้การควบคุมโดยประมุขแห่งรัฐมาเลเซีย หรืออาจเรียกอีกชื่อหนึ่งว่ายังตีเปอร์ตวนอากง (Yang di-Pertuan Agong) และถ้าประมุขแห่งรัฐมีคำสั่งยกเลิกคำ

ร้องขอคัดค้านคำพิพากษาของจำเลยเนื่องจากเห็นว่าไม่มีเหตุอันสมควรที่จะเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาของศาลทหารแล้ว จำเลยยังสามารถยื่นคำร้องต่อประมุขแห่งรัฐเพื่อขออภัยโทษแก่ความผิดที่ตนจะต้องได้รับหากคำพิพากษามีผลบังคับได้ ซึ่งโดยส่วนมากการพิจารณาการอภัยโทษมักคำนึงถึงหลักเหตุผลด้านมนุษยธรรมเป็นสำคัญ ดังนี้ จะเห็นได้ว่ากลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารมาเลเซียนั้นมีหลากหลายช่องทาง และแต่ละกระบวนการต่างก็มีการทบทวนคำวินิจฉัยโดยผู้มีความรู้และประสบการณ์ทั้งทางทหารหรือกฎหมายเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ องค์ประกอบเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพมาเลเซียได้รับการคุ้มครองอย่างสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3.2.4.4 ฟิลิปินส์

กลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมกรณีเกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารภายในกองทัพฟิลิปปินส์นั้น อาจเริ่มจากการให้ทหารสามารถร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาได้ โดยกฎหมายบัญญัติให้อำนาจแก่ผู้บังคับบัญชาของทหารผู้ก่อความเดือดร้อนเสียหายเป็นบุคคลผู้มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องดังกล่าว ซึ่งหากการละเมิดนั้นเป็นกรณีที่กฎหมายทหารบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิดเล็กน้อย ย่อมจะได้รับการพิจารณาโดยผู้บังคับบัญชาระดับกองร้อยในสถานที่ตั้งแห่งนั้น หรือจากบุคคลผู้มีอำนาจควบคุมดูแลเรือรบ ผูกบิน ตลอดจนบุคคลผู้มีอำนาจเหนือกว่าขึ้นไปได้ หากปัญหาใดเข้าสู่กระบวนการพิจารณาโดยผู้บังคับบัญชาแล้ว ผู้บังคับบัญชาที่รับเรื่องไว้สามารถพิจารณาวินิจฉัย และกำหนดบทลงโทษแก่ทหารผู้ก่อความเดือดร้อนเสียหายได้โดยไม่ต้องนำประเด็นข้อพิพาทดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในศาลทหาร ซึ่งการพิจารณาข้อเท็จจริงต่าง ๆ ผู้บังคับบัญชาสามารถมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาดำเนินการสืบหาความจริงแทนตนได้ ทั้งนี้ ถ้าผู้บังคับบัญชาคนใดปฏิเสธที่จะดำเนินการ หรือมีความล่าช้าในการดำเนินการเกี่ยวกับข้อร้องเรียนซึ่งชอบด้วยเหตุผลที่กล่าวหาผู้ใต้บังคับบัญชาของตน ย่อมถือว่าผู้บังคับบัญชาคนนั้นกระทำความผิดและต้องถูกดำเนินการทางวินัยทหารโดยผู้บังคับบัญชาโดยตรงขึ้นไปหรืออาจถูกลงโทษตามคำสั่งของศาลทหารได้แล้วแต่กรณี นอกจากนี้ แม้ผู้บังคับบัญชาจะรับเรื่องร้องเรียนไปพิจารณาแล้ว และได้รับหลักฐานยืนยันหรือข้อสนับสนุนถึงการกระทำความผิดของผู้ใต้บังคับบัญชาที่ถูกร้องเรียนมาอย่างชัดเจน แต่กลับปฏิเสธที่จะลงโทษหรือชะลอการลงโทษทางวินัยแก่ผู้ถูกกล่าวหา ดังนี้ ย่อมถือว่าผู้บังคับบัญชาผู้รับเรื่องร้องเรียนได้กระทำความผิดวินัยและต้องถูกดำเนินการทางวินัยทหารโดยผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปเช่นกัน

ผู้บังคับบัญชาอาจกำหนดโทษทางวินัยให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษได้มากกว่าหนึ่งประเภทตามที่เห็นสมควร พร้อมทั้งตักเตือนตำหนิเพิ่มเติมสำหรับการกระทำความผิดเหล่านั้นก็ได้ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการลงโทษให้กักขัง จำคุก ลดทอนสิทธิประโยชน์บางประการ หรือการให้ปฏิบัติงานโดยใช้แรงงานหนักติดต่อกันหลายวัน ผู้บังคับบัญชาสามารถกำหนดระยะเวลาที่ต้องอยู่

ภายใต้การบังคับโทษเหล่านั้นได้เพียงเท่าที่กฎว่าด้วยยุทธวินัย (Articles of War) หรือ Commonwealth Act No. 408 กำหนดไว้และหากพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปภายหลังการพิจารณาลงโทษแล้ว ผู้บังคับบัญชาอาจสั่งให้ระงับโทษทั้งหมดหรือบางส่วนของโทษที่เหลืออยู่ซึ่งยังมีได้ดำเนินการตามคำสั่ง หรืออาจเปลี่ยนเป็นให้มีการปรับเงินเพื่อชดใช้ทดแทนแก่การกระทำความผิดนั้นก็ได้เช่นกัน

หากทหารผู้ถูกวินิจฉัยว่ามีความผิดและต้องรับโทษเห็นว่าบทลงโทษที่กำหนดแก่ตนไม่มีความเป็นธรรม หรือไม่ได้สัดส่วนกับความผิดที่ตนก่อ อาจยื่นคำร้องอุทธรณ์ให้ผู้มีอำนาจเหนือผู้บังคับบัญชาที่พิจารณาคดีดังกล่าวพิจารณาทบทวนคำวินิจฉัยนั้นได้อีกครั้งหนึ่ง แต่ในระหว่างยื่นเรื่องเพื่อรอการพิจารณาจากผู้มีอำนาจเหนือขึ้นไปนี้ ทหารผู้ถูกวินิจฉัยว่ากระทำความผิดอาจจำต้องรับโทษที่กำหนดไว้ตามคำวินิจฉัยของผู้บังคับบัญชาคนแรกไปก่อน เว้นแต่ผู้ที่มีอำนาจเหนือผู้บังคับบัญชาจะมีคำสั่งเกี่ยวกับบทลงโทษที่กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นเมื่อบุคคลผู้พิจารณาอุทธรณ์เห็นแล้วว่า การพิจารณาวินิจฉัยของผู้บังคับบัญชาคนแรกไม่มีความเป็นธรรมหรือบทลงโทษไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดย่อมมีอำนาจปรับเปลี่ยนบทลงโทษประเภทต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสมที่ตนเห็นสมควร²⁴⁵

นอกจากนี้ ประเทศฟิลิปปินส์ยังเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ประสบปัญหาจากการสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริงที่ทหารละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ภายในกองทัพ เนื่องจากมีความยากลำบากในการหาข้อมูลอันเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ของปัญหาที่เกิดขึ้น ประกอบกับ กองทัพฟิลิปปินส์ในอดีตไม่มีระบบการควบคุมตัวทหารผู้ถูกกล่าวหาที่โปร่งใส ทำให้มีโอกาสที่ทหารผู้ถูกผู้บังคับบัญชาพิจารณาลงโทษให้ถูกกักขัง หรือทหารผู้ถูกควบคุมตัวระหว่างการสืบสวนสอบสวนอาจได้รับการทรมานหรือการล่วงละเมิดในระหว่างที่ถูกจองจำอยู่ภายในสถานกักกัน รวมถึงช่วงระหว่างจับกุมตัวทหารและย้ายตัวทหารผู้ต้องสงสัยไปยังสถานกักกันอีกช่วงระยะเวลาหนึ่งที่มีกพบว่าทหารอาจถูกล่วงละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้ ทั้งนี้ ประเทศฟิลิปปินส์จึงเริ่มเห็นถึงโครงสร้างสำคัญของกองทัพที่ทำให้สมาชิกทุกคนอาจกลายเป็นเหยื่อของการถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยปราศจากการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งกองทัพฟิลิปปินส์ได้เริ่มสนับสนุนเชิงโครงสร้างเพื่อปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิมนุษยชนของทหารในกองทัพ โดยมีการตีพิมพ์คู่มือเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนและกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 2010 อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมและสนับสนุนเกี่ยวกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพฟิลิปปินส์นี้อยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่หลักของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

²⁴⁵Article 105 of Commonwealth Act No. 408(Articles of War)

(Commission on Human Rights)²⁴⁶ซึ่งเป็น**องค์กรหรือหน่วยงานภายนอก**ที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพฟิลิปปินส์

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งประเทศฟิลิปปินส์ได้รับการจัดตั้งขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1987 (The Constitution of the Republic of the Philippines 1987)และคำสั่งของฝ่ายบริหารฉบับที่ 163(Executive Order No. 163)โดยให้องค์กรดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการปกป้องและส่งเสริมสิทธิทั้งปวงและศักดิ์ศรีของมนุษย์ทุกคนในประเทศ พร้อมทั้งให้หลักประกันการเคารพสิทธิขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนอย่างเต็มความสามารถ²⁴⁷ ทั้งนี้ คณะกรรมการดังกล่าวจะประกอบไปด้วยประธานหนึ่งคน และสมาชิกคนอื่นอีกสี่คน ซึ่งบุคคลเหล่านี้จำเป็นต้องเป็นพลเมืองฟิลิปปินส์มาโดยกำเนิด และส่วนใหญ่มักจะเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย²⁴⁸ ประกอบกับต้องมีอายุอย่างน้อยสามสิบห้าปี และไม่เป็นบุคคลผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งหรือดำรงตำแหน่งอื่นใดในระหว่างเข้าเป็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งประเทศฟิลิปปินส์ ทั้งนี้ สมาชิกในคณะกรรมการดังกล่าวจะได้รับแต่งตั้งจากประธานาธิบดีและมีวาระการดำรงตำแหน่งเจ็ดปี ซึ่งไม่อาจได้รับเลือกใหม่ได้ สำหรับการได้รับแต่งตั้งสมาชิกคนใหม่เข้ามาแทนนั้นให้เป็นไปตามวาระที่ยังไม่หมดอายุของสมาชิกคนก่อน²⁴⁹

นอกจากนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งประเทศฟิลิปปินส์ยังมีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนกรณีที่เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือสิทธิมนุษยชนแก่ประชาชนทุกคนในประเทศทั้งกรณีที่มีผู้เกี่ยวข้องมาร้องเรียนหรืออาจทำการสืบสวนสอบสวนด้วยตนเองเมื่อพบเห็นถึงการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ประชาชน อีกทั้ง กฎหมายยังบัญญัติให้คณะกรรมการต้องจัดให้มีมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมแก่การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน หรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนชาวฟิลิปปินส์อยู่เสมอ ตลอดจนให้ส่งเสริมมาตรการป้องกันและบริการช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ด้อยโอกาสที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน และให้อำนาจคณะกรรมการสามารถเข้าเยี่ยมสถานที่คุมขังเพื่อตรวจสอบรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พร้อมทั้งสามารถขอความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการได้เช่นกัน²⁵⁰หากมีการดำเนินคดีเกี่ยวกับกรณีที่เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็น

²⁴⁶Leslie V. Advincula-Lopez, "Human Rights in the Eyes of the Filipino Soldier," *Philippine Sociological Review* Vol.60 (December 2012): pp. 156-157.

²⁴⁷Commission on Human Rights of the Philippines, **About the Commission**[Online] , Available from : <https://chr.gov.ph/about-us/>

²⁴⁸Section 17 of The Constitution of the Republic of the Philippines 1987, ARTICLE XIII

²⁴⁹Section 2 of Executive Order No. 163

²⁵⁰Section 18 of The Constitution of the Republic of the Philippines 1987, ARTICLE XIII

มนุษย์แล้ว ทางคณะกรรมการยังสามารถให้ความคุ้มครองแก่บุคคลผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพยานในคดีนั้นเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน เอกสาร และข้อเท็จจริงแห่งคดีอันเป็นการส่งเสริมให้บุคคลผู้เกี่ยวข้องกล้าให้ข้อมูลที่จะนำมาซึ่งความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย ทั้งนี้ คณะกรรมการอาจเสนอแนะมาตรการที่เพิ่มประสิทธิภาพต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สำหรับกรณีใด ๆ ต่อรัฐสภาได้ พร้อมทั้งส่งเสริมให้รัฐคำนึงถึงความสำคัญของการชดเชยเยียวยาแก่ผู้เสียหายและครอบครัวของพวกเขาเพื่อบรรเทาความร้ายแรงของผลที่เกิดจากการถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือสิทธิมนุษยชน²⁵¹ ข้อเสนอของคณะกรรมการเหล่านี้ล้วนส่งผลให้รัฐสภาสามารถนำข้อมูลต่าง ๆ ไปพิจารณาเพื่อออกมาตรการสำคัญหรือเพิ่มอำนาจแก่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งประเทศไทยฟิลิปปินส์สำหรับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนให้ครอบคลุมลักษณะของการละเมิดมากขึ้น²⁵²

สำหรับกระบวนการยุติธรรมโดยศาลทหารของประเทศฟิลิปปินส์ ได้รับการบัญญัติไว้ในกฎว่าด้วยยุทธวินัย (Articles of War) หรือ Commonwealth Act No. 408 ซึ่งเป็นกฎหมายสำคัญที่บัญญัติถึงความผิดทางวินัยทหารที่อยู่ภายใต้อำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทหารได้ กระบวนการร้องทุกข์ทางทหารต่อผู้บังคับบัญชาทหาร และกระบวนการยุติธรรมโดยศาลทหารทั้งนี้ บุคคลผู้อยู่ภายใต้อำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทหาร หรือมีอำนาจนำประเด็นข้อพิพาทของตนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในศาลทหาร ได้แก่ สมาชิกในกองทัพ หรือเจ้าหน้าที่ทุกคนที่ปฏิบัติหน้าที่ในกองทัพฟิลิปปินส์ บุคคลผู้ถูกเกณฑ์เข้ารับราชการทหารในกองทัพหรือกองกำลังตำรวจแห่งชาติฟิลิปปินส์ และการแต่งตั้งองค์คณะเพื่อพิจารณาในศาลทหารประเภทต่าง ๆ ย่อมอยู่ในอำนาจของผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการว่าจะแต่งตั้งบุคคลใดเข้าเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีแต่ละประเภท ซึ่งจำต้องดูคุณสมบัติของบุคคลจะเข้าเป็นองค์คณะในหลายหลักเกณฑ์ เช่น อายุ ประสบการณ์ วุฒิภาวะ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งจะต้องไม่เป็นบุคคลผู้กล่าวหาจำเลยหรือเป็นพยานในคดีนั้น²⁵³

ศาลทหารในกองทัพฟิลิปปินส์นั้นมีสามประเภท ได้แก่ ศาลทหารทั่วไป (General Courts-Martial) ศาลทหารพิเศษ (Special Courts-Martial) ศาลทหารแบบรวบรัด (Summary Courts-Martial) โดยศาลทหารทั่วไป (General Courts-Martial) นี้จะประกอบไปด้วยองค์คณะจำนวนไม่ต่ำกว่าห้าคน²⁵⁴ซึ่งบุคคลผู้ที่มีอำนาจแต่งตั้งอาจเป็นประธานาธิบดีแห่งฟิลิปปินส์ เสนาธิการกลาโหม ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ รวมถึงบุคคลผู้รับมอบอำนาจจากประธานาธิบดีโดยอาจเป็น

²⁵¹Section 3 of Executive Order No. 163

²⁵²Section 19 of The Constitution of the Republic of the Philippines 1987, ARTICLE XIII

²⁵³Article 4 of Commonwealth Act No. 408 (Articles of War)

²⁵⁴Article 5 of Commonwealth Act No. 408 (Articles of War)

ผู้บังคับบัญชากองพล ผู้บังคับบัญชากองพันทหาร ผู้บังคับบัญชาในภูมิภาค ผู้บัญชาการโรงเรียน นายร้อย เป็นต้น²⁵⁵ โดยศาลดังกล่าวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาหรือความผิดทางทหารที่ปวงตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ แม้ว่าความผิดที่ถูกกล่าวหาานั้นจะมีอัตราโทษรุนแรงถึงขั้นประหารชีวิตก็ตาม²⁵⁶

สำหรับศาลทหารพิเศษ (Special Courts-Martial) นั้นจะประกอบไปด้วยบุคคลผู้เข้าเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีจำนวนไม่ต่ำกว่าสามคน²⁵⁷ ซึ่งได้รับแต่งตั้งมาจากผู้บังคับบัญชาในกองบัญชาการใหญ่ ผู้บังคับบัญชากองพล และบุคคลผู้ได้รับมอบอำนาจจากประธานาธิบดีอันได้แก่ผู้บังคับบัญชากองทหารรักษาการณ์ไม่ว่าจะเป็นป้อมปราการ ค่าย กองพันทหาร กรมทหาร กองพันทหารที่แยกออกไปปฏิบัติหน้าที่ในเขตพื้นที่อื่น ๆ บุคคลเหล่านี้ย่อมมีอำนาจที่จะจัดตั้งศาลทหารพิเศษเพื่อพิจารณาคดีที่เกิดขึ้นได้²⁵⁸ โดยศาลดังกล่าวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเหนือบุคคลใดผู้อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายทหารซึ่งเกี่ยวกับความผิดทางอาญาหรือความผิดตามกฎหมายทหารที่ไม่มีโทษร้ายแรง และไม่มีอำนาจพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ปลดออกจากตำแหน่ง ไล่ออกจากราชการ กักขังเกินกว่าหกเดือน ทั้งนี้ อาจสั่งขังเดี่ยวได้ไม่เกินสามสิบวัน²⁵⁹

ศาลทหารแบบรวบรัด (Summary Courts-Martial) ประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่ผู้พิจารณาคดีเพียงคนเดียว²⁶⁰ ซึ่งถูกแต่งตั้งโดยผู้บังคับบัญชากองทหารรักษาการณ์ ป้อมปราการ ค่าย หรือสถานที่อื่นในกองทหารประจำการ ผู้บังคับบัญชากองทหารระดับกองพัน กองร้อย หรือกองกำลังใด ๆ ที่อาจแต่งตั้งศาลทหารแบบรวบรัดได้²⁶¹ โดยจะมีอำนาจพิจารณาคดีใด ๆ ที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ภายใต้กฎหมายทหาร ยกเว้นบุคคลผู้เป็นนักเรียนนายร้อยของเหล่าทัพต่าง ๆ จะไม่อยู่ภายใต้การพิจารณาโดยศาลนี้ อีกทั้ง คดีที่จะพิจารณาได้ต้องเป็นคดีที่มีได้กำหนดโทษถึงขั้นประหารชีวิตตามกฎหมายทหารประกอบกับจำเลยยินยอมที่จะได้รับการพิจารณาโดยศาลทหารแบบรวบรัด (Summary Courts-Martial) นอกจากนี้ ศาลดังกล่าวยังมีอำนาจพิพากษาหรือมีคำสั่งลงโทษได้ไม่เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด โดยมีอำนาจกักขังได้ไม่เกินหนึ่งเดือน หรืออาจสั่งขังเดี่ยวได้ไม่เกินสิบห้าวัน ตลอดจนอาจสั่งหักเงินเดือนสองในสามส่วนเป็นระยะเวลาหนึ่งเดือน เป็นต้น²⁶²

²⁵⁵Article 8 of Commonwealth Act No. 408(Articles of War)

²⁵⁶Article 42 of Commonwealth Act No. 408(Articles of War)

²⁵⁷Article 6 of Commonwealth Act No. 408(Articles of War)

²⁵⁸Article 9 of Commonwealth Act No. 408(Articles of War)

²⁵⁹Article 13 of Commonwealth Act No. 408(Articles of War)

²⁶⁰Article 7 of Commonwealth Act No. 408(Articles of War)

²⁶¹Article 10 of Commonwealth Act No. 408(Articles of War)

²⁶²Article 14 of Commonwealth Act No. 408(Articles of War)

ทั้งนี้ เมื่อศาลแต่ละประเภททำการพิจารณาคัดตัดสินคดีแล้ว ผลแห่งคำพิพากษาในคดีนั้นจะยังคงมิได้ถูกนำมาบังคับแก่จำเลยจนกว่าจะได้รับการพิจารณาทบทวนอีกครั้งหนึ่งโดยผู้มีอำนาจตั้งศาลทหารนั้น เพื่อให้ความเห็นชอบในคำตัดสินทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน โดยผู้มีอำนาจตั้งศาลทหารนี้จะทำการพิจารณาคัดตัดสินของศาลประกอบกับคำแนะนำของนายทหารพระธรรมนูญ²⁶³ นอกจากนี้ หากคดีใดศาลส่งลงโทษประหารชีวิตปลดออก ไล่ออก หรือจำคุกในเรือนจำย่อมจะได้รับการทบทวนโดยส่งรายงานมาที่คณะกรรมการพิจารณาทบทวน ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลผู้อยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้ากรมพระธรรมนูญโดยตรง การพิจารณายืนยันหรือระงับโทษของศาลทหารที่คณะกรรมการได้พิจารณานี้จะต้องได้รับอนุมัติจากเจ้ากรมพระธรรมนูญด้วยเช่นกัน²⁶⁴

ดังนั้น จะพบว่ากลไกการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของทหารฟิลิปปินส์ในเบื้องต้นนั้น ได้แก่ การร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของทหารผู้ก่อความเดือดร้อนเสียหาย โดยผู้บังคับบัญชาจะเป็นผู้ดำเนินการสืบหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดที่ผู้ใต้บังคับบัญชาของตนถูกร้องเรียนมา ซึ่งผู้บังคับบัญชาสามารถมอบอำนาจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาคนหนึ่งคนใดของตนกระทำการดังกล่าวแทนได้ ทั้งนี้ กฎหมายห้ามผู้บังคับบัญชาปฏิเสธที่จะพิจารณาความผิดที่ถูกร้องเรียนหรือดำเนินการดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร และหากตรวจพบว่าผู้ใต้บังคับบัญชาที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนั้นได้กระทำความผิดอย่างชัดเจน ผู้บังคับบัญชาห้ามปฏิเสธที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดหรือชะลอการลงโทษโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หากผู้บังคับบัญชาฝ่าฝืนข้อห้ามดังกล่าวย่อมมีความผิดและต้องถูกผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปพิจารณาความผิดทางวินัยทหารต่อไป นอกจากนี้ กฎว่าด้วยยุทธวินัย (Articles of War) หรือ Commonwealth Act No. 408 ยังกำหนดให้ทหารผู้ถูกวินัยจี้ว่ามีความผิดและต้องรับโทษสามารถยื่นอุทธรณ์คำวินัยดังกล่าวต่อผู้มีอำนาจเหนือผู้บังคับบัญชาที่พิจารณาคนก่อนได้ เพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงบทลงโทษที่เห็นว่าไม่เหมาะสมต่อความผิดของตน หรือเพื่อพิจารณาวินัยเป็นอย่างอื่นตามที่ผู้มีอำนาจวินัยอุทธรณ์เห็นสมควร สำหรับ **องค์กรหรือหน่วยงานภายนอก** ที่มีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพฟิลิปปินส์นั้น ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (Commission on Human Rights) ซึ่งมีอำนาจรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหาร รวมถึงกรณีที่คณะกรรมการอาจพบเห็นถึงการละเมิดอย่างชัดเจน ย่อมสามารถเข้าดำเนินการสืบสวนสอบสวนและคุ้มครองบุคคลผู้เกี่ยวข้องเพื่อข้อมูลสำคัญที่จะนำความเป็นธรรมมาสู่ผู้เสียหายได้ ทั้งนี้ สมาชิกในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฟิลิปปินส์จะประกอบไปด้วยบุคคลผู้มีความรู้ความเข้าใจทางกฎหมาย ซึ่งได้รับแต่งตั้งมาจากประธานาธิบดี จึงทำให้คณะกรรมการดังกล่าวสามารถปฏิบัติงาน

²⁶³Article 45 of Commonwealth Act No. 408(Articles of War)

²⁶⁴Article 50 of Commonwealth Act No. 408(Articles of War)

ได้อย่างอิสระปราศจากการแทรกแซงใดจากสายบังคับบัญชาของกองทัพฟิลิปปินส์ นอกจากนี้เมื่อพบเจอกรณีปัญหาการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพ คณะกรรมการย่อมมีอำนาจรายงานรัฐสภาเพื่อเสนอมาตรการคุ้มครองและป้องกันมิให้เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในลักษณะเดิมขึ้นอีกได้ สำหรับกระบวนการยุติธรรมในศาลทหารของประเทศฟิลิปปินส์นั้นมีการแบ่งแยกประเภทของศาลทหารไว้สามประเภทได้แก่ ศาลทหารทั่วไป (General Courts-Martial) ศาลทหารพิเศษ (Special Courts-Martial) และศาลทหารแบบรวบรัด (Summary Courts-Martial) ซึ่งศาลแต่ละประเภทนี้จะมีอำนาจพิจารณาคดีของสมาชิกในกองทัพฟิลิปปินส์ แต่อาจมีการแบ่งแยกลักษณะความผิดบางประการที่มีกฎหมายกำหนดโทษไว้ต่างกัน ดังเช่นศาลทหารทั่วไป (General Courts-Martial) ที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาความผิดทางอาญาหรือความผิดทางวินัยทหารได้ทั้งปวงไม่ว่าเป็นความผิดที่มีโทษถึงขั้นประหารชีวิต สำหรับศาลทหารแบบรวบรัด (Summary Courts-Martial) และศาลทหารพิเศษ (Special Courts-Martial) นั้นไม่อาจพิจารณาพิพากษาคดีที่มีลักษณะความผิดซึ่งกฎหมายกำหนดโทษประหารชีวิตได้ อีกทั้ง ผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจแต่งตั้งศาลทหารแต่ละประเภทย่อมจะเป็นผู้บังคับบัญชาที่ต่างลำดับชั้นกัน ทั้งนี้ เพื่อความเหมาะสมทางการปกครองแบบสายบังคับบัญชาทหารในสถานที่ซึ่งเป็นที่ตั้งของกองกำลังนั้น นอกจากนี้ ยังมีการบัญญัติให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งศาลทหารเป็นผู้พิจารณาเพื่อยืนยันผลแห่งคำพิพากษาอีกครั้งหนึ่งก่อนบังคับโทษแก่จำเลย และถ้ามีการพิพากษาลงโทษถึงขั้นประหารชีวิต ปลอดภัยปล่อยออก หรือจำคุกในเรือนจำแล้ว กฎหมายกำหนดให้ส่งรายงานไปยังคณะกรรมการพิจารณาทบทวนเพื่อพิจารณาความถูกต้องชอบธรรมในการปรับใช้กฎหมายอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวย่อมดำเนินการต่าง ๆ ภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้ากรมพระธรรมนูญโดยตรง ดังนี้ จึงเห็นว่ากฎหมายทหารของประเทศฟิลิปปินส์ได้กำหนดให้มีกลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารไว้หลากหลายช่องทาง และแต่ละช่องทางต่างมีความซับซ้อนเพื่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารอย่างสมบูรณ์ที่สุด นอกจากนี้ ยังกำหนดให้มีการตรวจสอบความถูกต้องชอบธรรมโดยบุคคลผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางกฎหมายหรือประสบการณ์ทางทหารเป็นสำคัญ กลไกเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมประสิทธิภาพในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารฟิลิปปินส์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า กลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารในกองทัพเยอรมัน สหราชอาณาจักร มาเลเซีย และฟิลิปปินส์มีลักษณะคล้ายกัน โดยประเทศเหล่านี้ต่างรับรองให้ทหารสามารถนำกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ตนถูกกระทำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้สามช่องทางหลักคือ การร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาทหารภายในกองทัพ การร้องเรียนต่อองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกกองทัพ และการพิจารณาคดีโดยศาลทหารหรือศาลพลเรือน อย่างไรก็ตาม แม้จะมีกลไกที่เหมือนกันแต่อำนาจหน้าที่และการดำเนินกระบวนการ

ของแต่ละกลไกย่อมแตกต่างกันไปตามรากฐานความเข้าใจในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารที่ถูกปลุกฝังอยู่ในกองทัพของประเทศนั้น ๆ โดยกลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารในกองทัพเยอรมันนั้น เบื้องต้นกำหนดให้ทหารสามารถร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของทหารผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย และผู้บังคับบัญชาจะเป็นคนสืบสวนสอบสวนกรณีปัญหาที่เกิดขึ้น หากยังมิได้รับความเป็นธรรมภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ทหารมีสิทธินำประเด็นดังกล่าวร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปอีกชั้นหนึ่งได้ อย่างไรก็ตาม ทหารผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายอาจไม่มั่นใจในกระบวนการยุติธรรมดังกล่าว กฎหมายจึงให้สิทธิทหารเลือกที่จะนำประเด็นปัญหาการละเมิดนี้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาโดยองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกกองทัพได้เช่นกัน ซึ่งองค์กรหรือหน่วยงานนี้จะประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่พลเรือนที่มีความเป็นอิสระในการค้นหาพยานหลักฐาน และมีอำนาจเด็ดขาดในการเข้าตรวจสอบสถานที่หรือขอข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากกองทัพ ซึ่งอาจเรียกองค์กรดังกล่าวนี้ว่า ผู้ตรวจการกองทัพของเยอรมัน ทั้งนี้ เมื่อดำเนินการพิจารณากรณีปัญหาที่เกิดขึ้นเสร็จสิ้นแล้ว ผู้ตรวจการกองทัพมีอำนาจนำกรณีปัญหารายงานไปยังรัฐสภา และใช้อำนาจอิสระของตนส่งการไปยังองค์กรกรอื่นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ทหารผู้ถูกละเมิดให้ได้มากที่สุด นอกจากนี้ หากทหารผู้ถูกละเมิดต้องการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมโดยศาลแล้ว ย่อมสามารถทำได้โดยการฟ้องเป็นคดีต่อศาลพลเรือน ซึ่งจะมีผู้พิพากษา พลเรือนคอยพิจารณาตามกระบวนการยุติธรรมคล้ายกับการพิจารณาคดีของประชาชนทั่วไป สาเหตุที่ทหารเยอรมันไม่อาจนำประเด็นข้อพิพาทขึ้นสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลทหารได้นั้น เนื่องจากความเป็นมาในอดีตของกองทัพเยอรมันที่ผ่านมา ซึ่งกองทัพใช้อำนาจทางศาลทหารจนก่อให้เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนในดินแดนต่าง ๆ มากมาย ปัจจุบันจึงกำหนดให้มีการจัดตั้งศาลทหารได้เฉพาะช่วงประกาศภาวะฉุกเฉินหรืออยู่ในช่วงศึกสงครามเท่านั้น สำหรับกลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารในสหราชอาณาจักรนี้ ทหารสามารถนำประเด็นปัญหาเข้าสู่การพิจารณาโดยผู้บังคับบัญชาได้ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเรียกว่ากระบวนการพิจารณาแบบรวบรัด (Summary Hearing) โดยมีผู้บังคับบัญชาเป็นคนสอบสวนกรณีปัญหาที่เกิดขึ้น หากผลแห่งคำวินิจฉัยของผู้บังคับบัญชายังไม่เป็นที่พอใจ ย่อมมีสิทธิยื่นเรื่องต่อศาลอุทธรณ์แบบรวบรัด (Summary Appeal Court) ซึ่งประกอบไปด้วย ตุลาการพระธรรมนูญและเจ้าหน้าที่คนอื่น ๆ ที่มีความรู้ทั้งด้านกฎหมายและการทหาร นอกจากนี้ ทหารผู้ถูกละเมิดยังมีสิทธินำเรื่องร้องเรียนต่อองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกกองทัพได้เช่นกัน ซึ่งอาจเรียกว่าผู้ตรวจการกองทัพแห่งสหราชอาณาจักร บุคคลดังกล่าวจะถูกแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ตามคำแนะนำของรัฐมนตรี (Secretary of State) เพื่อทำหน้าที่คอยตรวจสอบกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกองทัพ ทั้งนี้ ผู้ตรวจการกองทัพมีอำนาจสืบสวนสอบสวนกรณีปัญหาได้อย่างอิสระและเด็ดขาด โดยมีอำนาจผูกพันต่อสภากลาโหม (Defence Council) และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับกรณีปัญหา ซึ่งต้องดำเนินการให้ทหารผู้ร้องเรียนได้รับความเป็นธรรมพร้อมทั้งแจ้งรายละเอียดเหตุผลใน

การดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาอย่างชัดเจนต่อผู้ตรวจการกองทัพ อีกทั้ง ยังมีอำนาจเสนอรายงานปัญหาที่เกิดภายในกองทัพไปยังรัฐมนตรี (Secretary of State) ผู้มีอำนาจกำกับดูแล และรัฐมนตรีจะนำรายงานที่เสนอโดยผู้ตรวจการกองทัพนั้นเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาอีกชั้นหนึ่ง นอกจากนี้ ยังมีกลไกทางศาลทหารแห่งสหราชอาณาจักรอีกหนึ่งช่องทาง ที่จะทำให้ทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้รับความยุติธรรมอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ดำเนินการโดยผู้พิพากษาที่มีความรู้ทั้งด้านกฎหมายพลเรือนและกฎหมายทหาร ร่วมพิจารณากับเจ้าหน้าที่อื่น ๆ คล้ายกับคณะลูกขุนของศาลพลเรือน ซึ่งบุคคลทั้งหลายจะได้รับเลือกมาจากสำนักงานศาลทหารที่เป็นหน่วยงานอิสระปราศจากการแทรกแซงโดยสายบังคับบัญชาในกองทัพ หากผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายหรือจำเลยในคดีเห็นว่าตนมิได้รับความเป็นธรรมจากการพิจารณาตัดสินโดยศาลทหารชั้นต้นแล้ว ย่อมมีสิทธิยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อศาลลำดับชั้นถัดไปได้ สำหรับกลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารมาเลเซียนั้น ทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีสิทธิร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชา ซึ่งเรียกว่า กระบวนการพิจารณาอย่างรวบรัด (Summary Disposal of Charges) ซึ่งเป็นการพิจารณาโดยผู้บังคับบัญชาจะแต่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทเพื่อตัดสินความผิดและโทษของผู้ถูกกล่าวหา หลังเสร็จสิ้นการพิจารณาแล้ว ผู้บังคับบัญชามีอำนาจใช้ดุลพินิจเลือกได้ว่าสมควรส่งรายงานการสืบสวนสอบสวนไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนหรือไม่ หรือสมควรนำกรณีดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณาโดยศาลทหาร ทั้งนี้ หากทหารเห็นว่าการศึกษาของผู้บังคับบัญชาไม่มีความเป็นธรรม ย่อมมีสิทธิแจ้งไปยังผู้มีอำนาจสอบสวนคำวินิจฉัยซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปอีกชั้นหนึ่งได้ อีกทั้งยังสามารถร้องเรียนกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นไปยังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งมาเลเซีย (Human Rights Commission of Malaysia) ซึ่งเป็นองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกกองทัพที่มีอำนาจรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนทุกคนในรัฐ และยังเป็นองค์กรที่คอยเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลด้วยเช่นกัน องค์กรดังกล่าวนี้มีความเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงใด ๆ จากกองทัพ เนื่องจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งมาเลเซียเป็นบุคคลที่ถูกแต่งตั้งจากประมุขแห่งรัฐ หรือ ยางตีเปอร์ตวนอากง (Yang di-Pertuan Agong) ตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี และคณะกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่ต้องจัดทำรายงานประจำปีเสนอรัฐสภาเพื่อพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่ประชาชนต่อไป นอกจากนี้ ทหารมาเลเซียยังมีสิทธิได้รับความยุติธรรมจากศาลทหารซึ่งมีกระบวนการยุติธรรมที่ซับซ้อนหลายขั้นตอน ทั้งนี้ ตุลาการศาลทหารจะได้รับแต่งตั้งจากผู้บังคับบัญชาในระดับสูงของกองทัพโดยพิจารณาว่าตุลาการที่ได้รับการแต่งตั้งจะต้องมีลำดับชั้นยศสูงกว่าจำเลย เมื่อศาลทหารพิจารณาพิพากษาแล้ว ผลแห่งคำพิพากษาจะยังไม่อาจบังคับแก่จำเลยได้ แต่ต้องได้รับการยืนยันจากเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจก่อน หากจำเลยเห็นว่าคำพิพากษาไม่ชอบธรรมสามารถยื่นคำร้องคัดค้านต่อสภาที่ปรึกษาแห่งกองทัพ (Armed Forces Council) ซึ่งเป็นคณะบุคคล

ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของประมุขแห่งรัฐ และหากคณะบุคคลดังกล่าวยังเห็นว่าจำเลยสมควรได้รับโทษ จำเลยมีสิทธิยื่นคำร้องต่อประมุขแห่งรัฐได้โดยตรงเพื่อขอภัยโทษ ซึ่งโดยส่วนมากการพิจารณาในขั้นสุดท้ายนี้มักจะนำหลักเกณฑ์เรื่องมนุษยธรรมมาพิจารณาเป็นสำคัญ สำหรับ**กลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารฟิลิปปินส์**นั้น ทหารผู้ถูกละเมิดมีสิทธิร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของทหารที่ก่อความเดือดร้อนเสียหาย โดยผู้บังคับบัญชาจะดำเนินการสืบหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดนั้น หากผู้บังคับบัญชาดำเนินการล่าช้าหรือปฏิเสธที่จะพิจารณาความผิดของผู้ใต้บังคับบัญชาตนย่อมมีความผิดวินัยทหาร และทหารผู้ถูกพิจารณาตัดสินว่ามีความผิดยังมีสิทธิยื่นอุทธรณ์คำวินิจฉัยต่อผู้มีอำนาจเหนือผู้บังคับบัญชาคนแรกได้ นอกจากนี้ ยังมีองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกที่ทหารสามารถร้องเรียนกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้เช่นกัน ซึ่งเป็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (Commission on Human Rights) โดยจะทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเพื่อประสานงานไม่แย่งองค์กรที่เกี่ยวข้องให้อำนวยความยุติธรรมแก่ทหารต่อไป สมาชิกในองค์กรดังกล่าวจะประกอบไปด้วยบุคคลผู้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายด้านสิทธิมนุษยชนหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดี จึงทำให้เป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงจากสายบังคับบัญชาในกองทัพ อีกทั้ง คณะกรรมการดังกล่าวยังมีหน้าที่เสนอรายงานต่อรัฐสภาเพื่อปรับปรุงมาตรการปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ทหารในกองทัพฟิลิปปินส์ยังมีสิทธินำประเด็นการละเมิดเข้าสู่การพิจารณาโดยศาลทหารได้ ศาลทหารฟิลิปปินส์นั้นจะมีสามประเภทคือ ศาลทหารทั่วไป (General Courts-Martial) ศาลทหารพิเศษ (Special Courts-Martial) และศาลทหารแบบรวบรัด (Summary Courts-Martial) ซึ่งแต่ละประเภทจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่มีลักษณะความผิดและโทษต่างกันไป อีกทั้ง ผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจแต่งตั้งศาลทหารแต่ละประเภทนี้จะเป็นผู้บังคับบัญชาที่ต่างลำดับชั้นกัน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมทางการปกครองแบบสายบังคับบัญชาทหารในหน่วยนั้น ๆ และเมื่อพิพากษาเรียบร้อยแล้ว ต้องได้รับการยืนยันจากผู้มีอำนาจแต่งตั้งศาลทหารอีกครั้งหนึ่งก่อน คำพิพากษาจึงจะมีผลบังคับแก่จำเลย อย่างไรก็ตาม หากศาลทหารพิพากษาโทษถึงขั้นประหารชีวิต ปล่อยออก ไล่ออก หรือจำคุกในเรือนจำแล้ว กฎหมายกำหนดให้ส่งรายงานไปยังคณะกรรมการพิจารณาทบทวนเพื่อพิจารณาความถูกต้องชอบธรรมในการปรับใช้กฎหมายอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้ากรมพระธรรมนูญโดยตรง เมื่อก้าวถึงลักษณะกลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารแต่ละประเทศแล้วจะเห็นได้ว่ากลไกทั้งหลายมีลักษณะการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารที่สมบูรณ์มากน้อยต่างกันไป จึงขอแสดงให้เห็นถึงความเหมือนและแตกต่างกันตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 สรุปกลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารในต่างประเทศ

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	สหราชอาณาจักร	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์
<p>1. ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของทหาร ที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย หรือ ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปอีกชั้นหากเห็นว่าการพิจารณาคดีสิน ของผู้บังคับบัญชาคนแรกไม่เป็นธรรม</p> <p>2. ร้องทุกข์ต่อตัวแทนรัฐสภาประจำ กองทัพ (Wehrbeauftragter) หรือ เรียกว่า ผู้ตรวจการกองทัพเยอรมัน ซึ่งได้รับเลือกโดยรัฐสภาแห่งสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนีด้วยการ ลงคะแนนเสียงลับ</p> <p>3. กระบวนการยุติธรรมโดยศาล ยุติธรรมที่มีผู้พิจารณาเป็นผู้พิพากษา พลเรือน</p>	<p>1. ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชา หรือเรียกว่า กระบวนการพิจารณาแบบบรรทัด (Summary Hearing) และมีสิทธิอุทธรณ์ไปยังศาล อุทธรณ์แบบบรรทัด (Summary Appeal Court) ซึ่งมี ตุลาการพระธรรมนูญหนึ่งคน และเจ้าหน้าที่อื่นสองคนเป็นผู้พิจารณา</p> <p>2. ร้องทุกข์ต่อผู้ตรวจการกองทัพแห่ง สหราชอาณาจักร (Service Complaints Ombudsman) ซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดย พระมหากษัตริย์ตามคำแนะนำของ รัฐมนตรี (Secretary of State)</p> <p>3. กระบวนการยุติธรรมโดยศาลทหารที่มีผู้ พิจารณาเป็นตุลาการพระธรรมนูญซึ่ง แต่งตั้งโดยเจ้ากรมพระธรรมนูญ และ เจ้าหน้าที่อื่นทำหน้าที่คล้ายคณะลูกขุนซึ่ง ได้รับเลือกจากสำนักงานศาลทหาร หาก เป็นชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาจะมีผู้พิพากษาพล เรือร่วมพิจารณาด้วย</p>	<p>1. ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชา หรือเรียกว่า กระบวนการพิจารณาอย่างรวบรัด (Summary Disposal of Charges และมี สิทธิอุทธรณ์ต่อผู้มีอำนาจทบทวนคำ วินิจฉัย ซึ่งเป็นทหารผู้มีอำนาจเหนือ ผู้บังคับบัญชาที่พิจารณาและมีคำวินิจฉัยใน ครั้งแรก</p> <p>2. ร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งมาเลเซีย ค.ศ. 1999 (Human Rights Commission of Malaysia Act 1999) ได้รับการแต่งตั้งจากประมุขแห่งรัฐ หรือ ยังดี เปอร์ตวน อากง (Yang di-Pertuan Agong) ตามคำแนะนำของ นายกรัฐมนตรี</p> <p>3. กระบวนการยุติธรรมโดยศาลทหารที่มีผู้ พิจารณาเป็นตุลาการศาลทหารซึ่งได้รับ แต่งตั้งจากผู้บังคับบัญชาในสถานที่แห่งนั้น</p>	<p>1. ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของทหาร ผู้ก่อความเดือดร้อนเสียหาย และมี สิทธิยื่นอุทธรณ์ต่อผู้มีอำนาจเหนือ ผู้บังคับบัญชาที่พิจารณาได้</p> <p>2. ร้องเรียนต่อ คณะกรรมการสิทธิ มนุษยชนแห่งชาติ (Commission on Human Rights) ซึ่งได้รับแต่งตั้งจาก ประธานาธิบดี</p> <p>3. กระบวนการยุติธรรมโดยศาลทหาร ที่มีผู้พิจารณาเป็นตุลาการศาลทหาร ซึ่งผู้มีอำนาจแต่งตั้งอาจเป็น ประธานาธิบดีแห่งฟิลิปปินส์ เสนาธิ การกลาโหม ผู้บัญชาการตำรวจ แห่งชาติ หรือผู้บังคับบัญชาในสถานที่ แห่งนั้น</p>

3.2.5 การเข้าถึงกระบวนการชดใช้เยียวยาของทหารในกองทัพต่างประเทศ

ตามที่กล่าวไปแล้วว่า การเข้าถึงกระบวนการชดใช้เยียวยาของทหารเมื่อถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น เป็นส่วนประกอบสำคัญที่ทำให้มาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เนื่องจากการบรรเทาความเสียหายหรือฟื้นฟูให้ทหารผู้ถูกละเมิดกลับคืนสู่สภาพปกติมากที่สุด ซึ่งการชดใช้เยียวยานี้มิได้จำกัดเพียงวิธีการชดใช้ด้วยเงินเท่านั้น แต่รัฐอาจจัดให้มีองค์กรหรือหน่วยงานอื่น ๆ ช่วยเหลือฝ่ายผู้เสียหายให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข²⁶⁵ เช่น จัดหาอาชีพแก่บุตรหรือภริยาของผู้เสียหายที่เป็นเสาหลักของครอบครัว ให้คำอุปการะเลี้ยงดูบุตรและภริยาผู้ตาย ให้ผู้ก่อความเสียหายแสดงคำขอโทษและสัญญาว่าจะไม่กระทำความผิดอีก เป็นต้น หากรัฐได้จัดให้มีการชดใช้เยียวยาแก่ทหารผู้ถูกละเมิดได้เช่นนี้ย่อมถือว่ารัฐนั้นดำเนินการสอดคล้องต่อพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศสนับสนุนให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงในรัฐสมาชิก²⁶⁶ ซึ่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหราชอาณาจักร มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ก็เป็นกลุ่มประเทศที่เข้าร่วมในสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนเช่นกัน จึงสามารถอธิบายถึงการชดใช้เยียวยาของทหารในกองทัพของแต่ละประเทศได้ดังนี้

3.2.5.1 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ตามที่กล่าวไปแล้วจะเห็นว่าศาลทหารเยอรมันในเวลาปกตินั้นย่อมไม่อาจมีได้ จึงไม่สามารถพบเห็นถึงบทบัญญัติอันเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการชดใช้เยียวยากรณีที่เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของศาลทหารอย่างชัดเจน ประกอบกับกฎหมายว่าด้วยวินัยทหาร หรือ Wehrdisziplinarordnung (WDO) ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายที่ผู้กระทำความผิดต้องชดใช้ในกรณีกระทำความผิดต่าง ๆ แก่ผู้มาร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาว่าได้รับความเสียหายจากผู้กระทำความผิดเท่านั้น²⁶⁷ซึ่งไม่ปรากฏถึงหลักเกณฑ์ให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาความเสียหายอื่นใดแก่ผู้ได้รับความเสียหาย ทั้งนี้ จึงเป็นดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาที่จะกำหนดตามความเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม สามารถพบเห็นการชดใช้เยียวยาแก่บุคคลผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยการกระทำความผิดทางอาญาได้ โดยรัฐได้จัดทำพระราชบัญญัติชดเชยความเสียหายแก่เหยื่อ ค.ศ. 1976 (Victim Compensation Act 1976) เพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาด้วยการชดเชยความเสียหาย กระบวนการดังกล่าวย่อมจะเกิดขึ้นในศาลยุติธรรม ซึ่งหากศาลพิจารณาแล้วว่าจำเลยกระทำความผิดจริง ศาลจะกำหนดจำนวนค่าเสียหายโดยดุลพินิจของศาลเองจากการพิจารณา

²⁶⁵ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 5048

²⁶⁶ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 5350

²⁶⁷ Article 138 of Wehrdisziplinarordnung (WDO)

ถึงพฤติการณ์ที่เกิดขึ้น พยานหลักฐาน ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สาเหตุของการเกิดความเสียหายนั้น ทั้งนี้ คู่พิพาททั้งหลายจะปรากฏอยู่ในคำพิพากษาด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนียังได้จัดโครงการจ่ายค่าทดแทนความเสียหาย แก่เหยื่ออาชญากรรม (Crime Victim Compensation Program) ซึ่งบุคคลที่มีสิทธิร้องขอ ค่าตอบแทนความเสียหายได้นั้น ต้องเป็นผู้เสียหายและทายาทของผู้เสียหาย ทั้งนี้ ผู้มีสิทธิร้องขอต้อง แจ้งให้ทราบถึงอาชญากรรมต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ ประกอบกับ ต้องให้รายละเอียดเกี่ยวกับวัน เวลา สถานที่ ตลอดจนการบาดเจ็บ ความสูญเสียแก่ชีวิต ความเสียหายหรือสูญหายของทรัพย์สิน ค่าตอบแทนเหล่านี้ ยังรวมถึงค่ารักษาพยาบาลร่างกายตลอดจนสภาพจิตใจ การฟื้นฟูหรือบำบัด ร่างกาย ค่าจัดพิธิศพ ค่าเลี้ยงดูบุตร ค่าใช้จ่ายสำหรับการหางานใหม่ เป็นต้นอย่างไรก็ตาม กฎหมาย มิได้กำหนดจำนวนเงินสูงสุดที่อาจให้ได้ไว้ และยังให้อยู่ในความดูแลของกระทรวงแรงงานและสังคม (Ministry of Work and Social Order)²⁶⁸

ดังนั้น จะเห็นว่าสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นประเทศที่มุ่งรับรองศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ของประชาชนทุกคนไม่เว้นแม้แต่บุคคลผู้เป็นทหารในกองทัพ หากบุคคลดังกล่าวประสงค์จะ ฟ้องคดีเกี่ยวกับการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งเป็นความผิดอาญาแล้วย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องเรียก ค่าสินไหมทดแทนได้ต่อศาลยุติธรรมเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป อีกทั้ง ยังมีโครงการเพื่อช่วยในเรื่อง ค่าทดแทนความเสียหายแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยเช่นกัน ซึ่งจะ ให้การช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ เช่น ค่าเลี้ยงดูบุตร ค่ารักษาพยาบาลทั้งทางร่างกายและจิตใจ ค่าฟื้นฟู บำบัดร่างกาย และกฎหมายยังกำหนดให้มีหน่วยงานเฉพาะเพื่อส่งเสริมให้ผู้ได้รับความเสียหายมี คุณภาพชีวิตที่ปกติโดยให้อยู่ในความดูแลของกระทรวงแรงงานและสังคม (Ministry of Work and Social Order)

3.2.5.2 สหราชอาณาจักร

เมื่อศึกษาในพระราชบัญญัติกองทัพค.ศ. 2006 (Armed Forces Act 2006) ซึ่งเป็น กฎหมายสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางทหารทั้งการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ภายในกองทัพ โดยผู้บังคับบัญชา หรือระบบการดำเนินงานของศาลทหาร ทั้งนี้ สามารถพบถึงหลักเกณฑ์ในการ พิจารณาค่าเสียหายแก่ทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างชัดเจนสำหรับกระบวนการ ลงโทษของศาลทหาร หรือกระบวนการพิจารณาร้องทุกข์ภายในกองทัพ โดยกำหนดให้ศาลหรือ ผู้บังคับบัญชามีอำนาจสั่งปรับบุคคลผู้ก่อความเดือดร้อนเสียหาย พร้อมทั้งสั่งให้ผู้กระทำความผิด ชดเชยเป็นจำนวนเงินแก่ความเสียหายที่ตนก่อ อย่างไรก็ตาม กฎหมายกำหนดให้ผู้บังคับบัญชาที่มี

²⁶⁸นิธิพัฒน์ เรื่องวิวัฒนาการ, “การยื่นคำร้องขอบังคับใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา,” (วิทยานิพนธ์นิติ ศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2552), หน้า 46-49.

อำนาจสั่งการ และศาลทหารที่พิจารณากรณิดังกล่าวต้องคำนึงถึงสถานะทางการเงินของผู้ซึ่งต้องชดใช้ค่าสินไหมด้วยเช่นกัน²⁶⁹ซึ่งหากผู้กระทำความผิดไม่มีเงินมากพอที่จะชำระค่าปรับหรือค่าทดแทนตามที่ศาลหรือผู้บังคับบัญชากำหนด ย่อมสามารถชำระค่าเสียหายต่าง ๆ เป็นโดยผ่อนเป็นงวดได้²⁷⁰

นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายสำคัญอันเกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์สำหรับการชดใช้เยียวยากรณีที่เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพได้อันได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการทดแทนค่าเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมค.ศ. 1988 (Criminal Justice Act 1988) โดยหลักการสำคัญของกฎหมายดังกล่าวคือ การจ่ายค่าทดแทนจำต้องได้รับการพิจารณาโดยองค์กรลักษณะกึ่งตุลาการ และการจ่ายค่าทดแทนต้องจ่ายเฉพาะกรณีที่เป็นผู้ต้องการความช่วยเหลืออย่างแท้จริงเท่านั้น

กฎหมายว่าด้วยการทดแทนค่าเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมค.ศ. 1988 (Criminal Justice Act 1988) กำหนดให้ความผิดทางอาญาอันเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกายอันเกิดขึ้นโดยเจตนาอันเป็นความผิดที่ผู้เสียหายสามารถขอรับค่าทดแทนจากรัฐได้ ดังเช่น ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ประทุษร้าย วางเพลิง เรียกค่าไถ่ กักขังหน่วงเหนี่ยว การก่อเหตุระเบิด การทำลายความสงบหรือการต่อสู้ในที่สาธารณะ เป็นต้น นอกจากนี้ กฎหมายฉบับดังกล่าวยังให้นิยามคำว่า “การประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย” ว่าหมายรวมถึง การประทุษร้ายด้วยเชื้อโรค และประทุษร้ายต่อร่างกายจิตใจ ดังนี้จึงเป็นกรณีลักษณะของการทำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ กฎหมายฉบับดังกล่าวได้กำหนดให้มีคณะกรรมการทดแทนความเสียหายทางอาชญากรรม (The Criminal Injuries Compensation Board : CICB) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรม โดยมีหน้าที่พิจารณาจ่ายค่าทดแทน ในการพิจารณาถึงค่าทดแทนนั้น คณะกรรมการจะพิจารณาเกี่ยวกับความประพฤติของเหยื่ออาชญากรรม รวมถึงการดำรงชีวิตของผู้เสียหาย ทั้งนี้ ค่าทดแทนจะลดลงตามส่วนของพฤติกรรมของผู้เสียหาย อย่างไรก็ตาม ระบบการจ่ายค่าทดแทนของสหราชอาณาจักรนี้จะไม่ให้มีการได้รับค่าทดแทนถึงสองครั้งสำหรับกรณีความผิดเดียวกัน โดยเหยื่ออาชญากรรมไม่สามารถรับค่าทดแทนจากรัฐและจากผู้กระทำความผิดในคราวเดียวกันได้ อันเป็นระบบที่ทำให้ผู้เสียหายต้องเลือกว่าจะรับค่าทดแทนความเสียหายจากรัฐหรือผู้กระทำความผิด อย่างไรก็ตาม การได้รับค่าทดแทนจากรัฐย่อมไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญาที่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายตามกระบวนการฟ้องคดีแพ่งหรือคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาได้ นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับการชดใช้เยียวยา

²⁶⁹Section 250 of The Armed Forces Act 2006

²⁷⁰Section 251 of The Armed Forces Act 2006

ในสหราชอาณาจักรอยู่ว่าจำนวนค่าทดแทนที่ผู้เสียหายได้รับนั้นควรเป็นจำนวนที่เท่ากับความเสียหายอันเกิดขึ้นจริง ซึ่งอย่างน้อยที่สุดไม่ควรน้อยกว่าส่วนต่างระหว่างความเสียหายจริงกับค่าเสียหายที่เหยื่ออาชญากรรมได้รับการกระทำคามผิดนั้น²⁷¹

ดังนั้น จะเห็นว่าสหราชอาณาจักรนั้นมีกฎหมายเฉพาะเพื่อให้ผู้บังคับบัญชาหรือศาลทหารพิจารณาวินิจฉัยถึงค่าทดแทนต่าง ๆ ได้ และยังมีองค์กรเพื่อพิจารณาถึงค่าทดแทนเพื่อเยียวยาแก่ประชาชนทุกคนที่เป็นเหยื่อของอาชญากรรมหรือการกระทำคามผิดทางอาญา ซึ่งหากผู้เสียหายต้องการความช่วยเหลืออย่างแท้จริงย่อมสามารถขอให้คณะกรรมการทดแทนความเสียหายทางอาชญากรรม (The Criminal Injuries Compensation Board : CICB) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรมพิจารณาเพื่อให้ค่าทดแทนได้ หรืออาจนำคดีไปฟ้องเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนจากศาลยุติธรรมได้เช่นกัน ทั้งนี้ ค่าทดแทนที่คณะกรรมการจะพิจารณานั้นย่อมเป็นไปตามสัดส่วนเมื่อเทียบกับพฤติกรรมของผู้เสียหายอีกด้วย กลไกดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าสหราชอาณาจักรได้มีการคำนึงถึงมาตรการชดใช้เยียวยาอันเป็นมาตรการสำคัญที่ทำให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3.2.5.3 มาเลเซีย

มาตรการชดใช้เยียวยาของทหารในกองทัพมาเลเซียนั้นมีได้ถูกบัญญัติอย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติกองทัพ ค.ศ. 1972 (Armed Forces Act 1972) อันเป็นกฎหมายเฉพาะที่บัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางทหาร ปรากฏเพียงหลักเกณฑ์ในการชดใช้เงินเมื่อสมาชิกในกองทัพก่อความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำอันมิชอบหรือความประมาทอันส่งผลเสียต่อส่วนรวมเท่านั้นที่จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน²⁷²ตลอดจนบทบัญญัติอันเกี่ยวกับการปรับ ริบทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการปฏิบัติงานผิดพลาดของทหาร หรืออาจเป็นการลงโทษทหารที่กระทำคามผิดในกองทัพโดยเสียค่าปรับเป็นเงิน²⁷³ โดยไม่พบหลักเกณฑ์ที่รับรองถึงการชดใช้เยียวยาแก่การละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารที่ชัดเจน

อย่างไรก็ตาม หากเป็นกรณีที่ทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้รับความเสียหายจากการกระทำคามผิดทางอาญาของสมาชิกคนอื่นในกองทัพ ย่อมสามารถเรียกร้องค่าเสียหายต่อศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาเกี่ยวกับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ โดยเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 426 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา(Criminal Procedure Code Act 593)ซึ่งให้อำนาจศาลสามารถสั่งให้ผู้กระทำคามผิดชำระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีส่วนตัว

²⁷¹ จูดีฟงศ์ วิบูลย์วงศ์, “หลักนิติธรรมกับการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา,” (เอกสารวิชาการส่วนบุคคลวิทยาลัยรัฐธรรมนุญสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2556), หน้า 13-15.

²⁷² Section 161 of Armed Forces Act 1972

²⁷³ Section 89 of Armed Forces Act 1972

หนึ่ง พร้อมทั้งค่าชดเชยแก่ฝ่ายผู้เสียหายหรือผู้แทนของบุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำ ความผิดนั้น หรือศาลอาจกำหนดตัวบุคคลผู้ซึ่งต้องรับค่าชดเชยเป็นการเฉพาะ ทั้งนี้ ศาลจะพิจารณา ค่าทดแทนต่าง ๆ โดยดุลพินิจของตนประกอบกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง คำสั่งศาลดังกล่าว สามารถอุทธรณ์ต่อศาลสูงได้

ดังนั้น จะพบว่ากองทัพมาเลเซียยังคงไม่มีมาตรการชดใช้เยียวยาแก่ทหารผู้ถูกละเมิด ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างชัดเจน เพียงแต่บัญญัติให้ผู้มีอำนาจลงโทษทหารที่กระทำความผิดให้เสีย ค่าปรับอันเป็นโทษสถานหนึ่งเท่านั้น มิได้มีหลักเกณฑ์ชดใช้เยียวยาทหารผู้ได้รับความเสียหายอย่าง เป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม ย่อมสามารถเรียกร้องให้มีการชดใช้เยียวยากรณีที่เกิดการละเมิดศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์แก่ทหารในกองทัพได้โดยยื่นฟ้องต่อศาลยุติธรรมเพื่อพิจารณาวินิจฉัยถึงความเสียหายและค่าสินไหมทดแทนที่พึงได้รับจากผู้กระทำความผิด

3.2.5.4 ฟิลิปปีนส์

กฎหมายทหารฟิลิปปีนส์นั้นมิได้บัญญัติรับรองหลักเกณฑ์อันเกี่ยวกับการชดใช้เยียวยา กรณีที่เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม หาก ทหารคนใดได้รับการปฏิบัติอันละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในลักษณะที่เป็นความผิดทางอาญา ย่อมสามารถเรียกร้องให้มีการชดใช้เยียวยาได้จากคณะกรรมการพิจารณาข้อเรียกร้อง ซึ่งเป็น หน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม และถูกจัดตั้งภายใต้พระราชบัญญัติสาธารณรัฐ หรืออาจเรียกว่า Republic Act No. 7309 หน่วยงานดังกล่าวถูกสร้างขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาที่ผู้เสียหายจากการถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นมักจะได้รับชดใช้ความเสียหาย หรือค่าสินไหมทดแทนโดยใช้ ระยะเวลายาวนานในการดำเนินคดีทางศาลยุติธรรม ทั้งนี้ บุคคลที่สามารถยื่นคำร้องค่าชดเชยจาก หน่วยงานดังกล่าวต้องเป็นบุคคลที่ถูกกล่าวหาและถูกจำคุกอย่างไม่เป็นธรรม ถูกกักขังโดยมิชอบด้วย กฎหมาย บุคคลผู้ตกเป็นเหยื่อของการคุมขังตามอำเภอใจของเจ้าหน้าที่รัฐ และบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อ ของอาชญากรรมที่รุนแรง อันรวมถึงการข่มขืนและความผิดที่กระทำลงด้วยความโหดร้ายซึ่งส่งผลให้ ผู้ถูกกระทำเสียชีวิตหรือบาดเจ็บทางร่างกายหรือจิตใจอย่างรุนแรง นอกจากนี้ ยังรวมถึงเหยื่อจากการ ถูกทรมาน หรือกระทำด้วยประการใดที่มนุษย์ไม่สมควรปฏิบัติต่อกันเช่นนั้น²⁷⁴

ทั้งนี้ คณะกรรมการอาจให้ค่าทดแทนความเสียหายสำหรับกรณีที่เป็นการรักษาตัวใน โรงพยาบาล ค่ารักษาโดยแพทย์ ค่าสูญเสียรายได้ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ต้องเสียไประหว่างต้องรักษาตัว จากอาการบาดเจ็บ ทั้งนี้ล้วนขึ้นอยู่กับดุลพินิจของคณะกรรมการว่าจะให้ค่าทดแทนดังกล่าวเท่าใด ทั้งนี้หากผู้เรียกร้องค่าทดแทนไม่พอใจในคำวินิจฉัยเกี่ยวกับค่าทดแทนสามารถอุทธรณ์คำวินิจฉัย

²⁷⁴Department of Justice – Republic of the Philippines, **Victims Compensation Program** [Online], Available from :<https://www.doj.gov.ph/victims-compensation-program.html>

ดังกล่าวได้ภายในสิบห้าวันนับแต่ได้รับแจ้งผลคำวินิจฉัย โดยยื่นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม อย่างไรก็ตาม หากทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ถึงแก่ความตาย ทายาทของบุคคลดังกล่าวสามารถยื่นคำร้องได้เช่นกัน²⁷⁵

ดังนั้น จะเห็นว่าประเทศฟิลิปปินส์มีกลไกในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่ทหารในกองทัพโดยสามารถยื่นคำร้องค่าทดแทนไปยังคณะกรรมการพิจารณาข้อเรียกร้อง ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ซึ่งจัดตั้งขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาความล่าช้าในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมโดยศาล ซึ่งค่าทดแทนที่คณะกรรมการจะพิจารณาให้ได้นั้นได้แก่ค่ารักษาตัวในโรงพยาบาล ค่ารักษาโดยแพทย์ ค่าสูญเสียรายได้ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ต้องเสียไประหว่างต้องรักษาตัวจากอาการบาดเจ็บ ทั้งนี้ หากผู้ยื่นคำร้องไม่พอใจในผลแห่งคำวินิจฉัยเกี่ยวกับค่าทดแทนสามารถยื่นอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมได้ และหากทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ถึงแก่ความตาย ทายาทของบุคคลนั้นย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องขอค่าทดแทนได้เช่นกัน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่าสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหราชอาณาจักร มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ล้วนมีกระบวนการชดเชยเยียวยาแก่ทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่แตกต่างกันไป ซึ่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น จะไม่มีการชดเชยเยียวยาโดยศาลทหาร เนื่องจากศาลทหารของเยอรมันจะได้ในกรณีที่เกิดศึกสงครามหรือภาวะฉุกเฉิน การชดเชยเยียวยาจึงจำเป็นต้องเข้าสู่การพิจารณาโดยศาลยุติธรรม และไม่ปรากฏถึงหลักเกณฑ์อย่างชัดเจนสำหรับการพิจารณาโดยผู้บังคับบัญชาที่รับเรื่องร้องทุกข์ว่าสมควรให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยาประการใด อย่างไรก็ตาม การชดเชยที่ผู้เสียหายอาจเรียกร้องต่อศาลยุติธรรมนั้น มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ไว้ตามพระราชบัญญัติชดเชยความเสียหายแก่เหยื่อ ค.ศ. 1976 (Victim Compensation Act 1976) ซึ่งให้อำนาจศาลกำหนดจำนวนค่าเสียหายโดยพิจารณาจากพฤติการณ์ พยานหลักฐาน ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และสาเหตุของการเกิดความเสียหาย พร้อมทั้งให้ศาลจัดทำเหตุผลการใช้ดุลพินิจดังกล่าวปรากฏในคำพิพากษาด้วย นอกจากนี้ ผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยเยียวยาจากโครงการจ่ายค่าทดแทนความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม (Crime Victim Compensation Program) โดยแจ้งความประสงค์ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตลอดจนให้รายละเอียดเกี่ยวกับเวลา สถานที่ การบาดเจ็บ ความสูญเสียของทรัพย์สินหรือชีวิต ค่ารักษาพยาบาลทั้งทางกายและจิตใจ ค่าเลี้ยงดูบุตร ค่าใช้จ่ายสำหรับการต้องหางานใหม่ ซึ่งโครงการดังกล่าวอยู่ในความดูแลของกระทรวงแรงงานและสังคม (Ministry of Work and Social Order) สำหรับการเข้าถึงกระบวนการชดเชยเยียวยาของทหารในกองทัพ สหราชอาณาจักรนั้น มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาค่าเสียหายแก่ทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างชัดเจนโดยกระบวนการลงโทษของศาลทหาร หรือกระบวนการพิจารณาฟ้องทุกข์

²⁷⁵Section 6 of Republic Act No. 7309

ภายในกองทัพ ซึ่งให้ศาลหรือผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจสั่งปรับบุคคลผู้ก่อความเดือดร้อนเสียหาย รวมถึงการสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดเชยเป็นจำนวนเงินแก่ความเสียหายที่ตนก่อ อย่างไรก็ตาม ศาลหรือผู้บังคับบัญชาคำนึงถึงสถานะทางการเงินของผู้พึ่งต้องชดใช้ด้วย นอกจากนี้ กฎหมายว่าด้วยการทดแทนค่าเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม ค.ศ. 1988 (Criminal Justice Act 1988) กำหนดให้ผู้เสียหายสามารถขอรับค่าทดแทนจากรัฐได้หากถูกละเมิดเนื้อตัวร่างกายหรือจิตใจ ซึ่งจะมีคณะกรรมการทดแทนความเสียหายทางอาชญากรรม (The Criminal Injuries Compensation Board : CICB) ที่เป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่พิจารณาจ่ายค่าทดแทน แต่ผู้เสียหายต้องเลือกว่าจะรับค่าทดแทนความเสียหายจากรัฐหรือผู้กระทำความผิดเพียงทางใดทางหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ย่อมไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีต่อผู้กระทำความผิดในศาล ทั้งนี้ ค่าทดแทนที่ผู้เสียหายได้รับนั้นควรเป็นจำนวนที่เท่ากับความเสียหายอันเกิดขึ้นจริงโดยเทียบกับค่าเสียหายที่เหยื่ออาชญากรรมได้รับจากการกระทำความผิดนั้น สำหรับการเข้าถึงกระบวนการชดใช้เยียวยาของทหารในกองทัพมาเลเซีย นั้น ไม่พบหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนสำหรับการคิดค่าเสียหายสำหรับการพิจารณาโดยศาลทหารหรือผู้บังคับบัญชาในกองทัพ คงมีเพียงหลักเกณฑ์ให้ผู้กระทำความผิดต้องเสียค่าปรับหรือริบทรัพย์อันเนื่องมาจากการทำความผิดในกองทัพ หรือกระทำความเสียหายต่อส่วนรวมด้วยความประมาท ทั้งนี้ ทหารผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาสามารถเรียกร้องค่าเสียหายต่อศาลยุติธรรมได้ โดยบทบัญญัติมาตรา 426 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Criminal Procedure Code Act 593) กำหนดให้อำนาจศาลสามารถสั่งให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีส่วนใดส่วนหนึ่ง รวมถึงค่าชดเชยแก่ฝ่ายผู้เสียหายหรือผู้แทนของบุคคลผู้ได้รับความเสียหาย หรือศาลอาจกำหนดตัวบุคคลผู้พึ่งต้องรับค่าชดเชยเป็นการเฉพาะได้เช่นกัน และศาลจะพิจารณาค่าทดแทนต่าง ๆ โดยดุลพินิจของตนประกอบกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง สำหรับการเข้าถึงกระบวนการชดใช้เยียวยาของทหารในกองทัพฟิลิปปินส์นั้น ทหารผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญามีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายได้จากคณะกรรมการพิจารณาข้อเรียกร้อง ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม และถูกจัดตั้งภายใต้พระราชบัญญัติสาธารณรัฐ หรืออาจเรียกว่า Republic Act No. 7309 คณะกรรมการดังกล่าวอาจให้ค่าทดแทนความเสียหายสำหรับกรณีที่เป็นการรักษาตัวในโรงพยาบาล ค่ารักษาโดยแพทย์ ค่าสูญเสียรายได้ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ซึ่งค่าทดแทนที่จะได้รับนี้เป็นไปตามดุลพินิจของคณะกรรมการ หากผู้เสียหายไม่พอใจในค่าทดแทนที่คณะกรรมการพิจารณาย่อมมีสิทธิยื่นอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และหากผู้เสียหายถึงแก่ชีวิตแล้ว ทายาทของผู้ตายสามารถดำเนินการดังกล่าวได้ในส่วนของการเข้าถึงกระบวนการชดใช้เยียวยาของทหารในกองทัพต่างประเทศที่ได้กล่าวมาข้างต้นสามารถแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 สรุปการเข้าถึงกระบวนการชดเชยเยียวยาของทหารในกองทัพต่างประเทศ

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	สหราชอาณาจักร	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์
<p>1. ไม่มีการชดเชยเยียวยาโดยศาลทหาร และไม่มีหลักเกณฑ์แน่ชัดในการพิจารณาของผู้บังคับบัญชา</p> <p>2. ผู้เสียหายอาจเรียกร้องต่อศาลยุติธรรมตามพระราชบัญญัติชดเชยความเสียหายแก่เหยื่อ ค.ศ. 1976 (Victim Compensation Act 1976)</p> <p>3. โครงการจ่ายค่าทดแทนความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม (Crime Victim Compensation Program) ซึ่งอยู่ในความดูแลของกระทรวงแรงงานและสังคม (Ministry of Work and Social Order</p>	<p>1. กำหนดให้ศาลหรือผู้บังคับบัญชามีอำนาจสั่งปรับบุคคลผู้ก่อความเดือดร้อนเสียหาย พร้อมทั้งสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดเชยเป็นจำนวนเงินแก่ความเสียหายนั้น</p> <p>2. คณะกรรมการทดแทนความเสียหายทางอาชญากรรม (The Criminal Injuries Compensation Board : CICB) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ใต้อำนาจกระทรวงยุติธรรม</p>	<p>1. ไม่มีการชดเชยเยียวยาโดยศาลทหาร และไม่มีหลักเกณฑ์แน่ชัดในการพิจารณาของผู้บังคับบัญชา</p> <p>2. สามารถเรียกร้องค่าเสียหายต่อศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาเกี่ยวกับการใช้ศาลสินไหมทดแทนตามบทบัญญัติมาตรา 426 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Criminal Procedure Code Act 593)</p>	<p>1. ไม่มีการชดเชยเยียวยาโดยศาลทหาร และไม่มีหลักเกณฑ์แน่ชัดในการพิจารณาของผู้บังคับบัญชา</p> <p>2. คณะกรรมการพิจารณาข้อเรียกร้อง ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม และถูกจัดตั้งตามพระราชบัญญัติสาธารณรัฐ หรือ Republic Act No. 7309</p>

3.3 สรุป

จากการศึกษามาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในต่างประเทศนั้น จะเห็นว่ามีการพัฒนาการเรื่อยมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งเริ่มปรากฏให้เห็นเจตนารมณ์อันชัดเจนเมื่อเหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างเข้าร่วมเป็นสมาชิกในศูนย์สำหรับการควบคุมกองทัพอย่างเป็นทางการเป็นประชาธิปไตยแห่งเจนีวา (Geneva Centre for Democratic Control of Armed Forces) อันเป็นหน่วยงานระหว่างประเทศที่ก่อตั้งขึ้นที่สวิตเซอร์แลนด์ เมื่อปี ค.ศ. 2000 โดยมีวัตถุประสงค์ให้ประเทศต่าง ๆ เพิ่มมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ยังมุ่งสนับสนุนให้กองทัพของรัฐสมาชิกดำเนินการกิจด้วยความโปร่งใส โดยจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานที่มีขึ้นเพื่อตรวจสอบการดำเนินงานอันไม่เหมาะสมภายในกองทัพขึ้นอย่างเป็นทางการจะลักษณะ อีกทั้ง เหล่าประชาคมระหว่างประเทศยังจัดการประชุมระหว่างประเทศของสถาบันผู้ตรวจการกองทัพ (International Conference of Ombuds Institutions For the Armed Forces) เพื่อร่วมกันหามาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและเหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน ซึ่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหราชอาณาจักร มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ก็เป็นกลุ่มประเทศที่เข้าร่วมในการประชุมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการตรวจสอบคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพเช่นกัน และประเทศเหล่านี้ต่างก็มีลักษณะการปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการป้องกันจากความรุนแรง การป้องกันจากการเลือกปฏิบัติ การคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหาร การเข้าถึงกระบวนการชดเชยเยียวยา ทั้งนี้ การคุ้มครองลักษณะต่าง ๆ ย่อมมีความเหมือนและแตกต่างกันไปตามรากฐานความเข้าใจเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารที่ถูกปลูกฝังอยู่ในประเทศนั้น ๆ

สำหรับมาตรการคุ้มครองปกป้องทหารในกองทัพต่างประเทศจากความรุนแรงนั้น เมื่อดูมาตรการของกองทัพเยอรมันจะพบว่า รัฐกำหนดให้ทหารมีสิทธิปฏิเสธคำสั่งของผู้บังคับบัญชาได้หากเห็นว่าคำสั่งนั้นจะก่อให้เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่นหรือเป็นการกระทำความผิดอาญา มาตรการดังกล่าวเป็นการเสริมความมั่นใจที่สมาชิกในกองทัพว่าเขาจะไม่ถูกลงโทษฐานขัดคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่สั่งให้เขากระทำความผิดอาญาหรือละเมิดศักดิ์ศรีของเพื่อนทหารคนอื่นในกองทัพ อันเป็นมาตรการให้ทหารช่วยกันปกป้องเพื่อนทหารที่ถูกผู้บังคับบัญชาประสงค์จะให้ความรุนแรงให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดโทษที่อาจลงแก่ทหารผู้กระทำความผิด ซึ่งผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจกำหนดโทษสามารถลงโทษได้เพียง 5 สถานเท่านั้น ได้แก่ ว่างกล่าวตักเตือน ตำหน้อย่างเข้มงวด ปรับ จำกัดบริเวณ และควบคุมทางวินัย การกำหนดโทษไว้เช่นนี้เป็นการลดโอกาสการเกิดกรณีที่ผู้บังคับบัญชาลงโทษทหารโดยใช้ความรุนแรงต่อเนื้อตัวร่างกายทหารได้ ในส่วนของกองทัพสหราชอาณาจักรนั้น มีการบัญญัติกฎหมายให้บุคคลผู้มี

พฤติกรรมต่อผู้ปล่อกุศลคามผู้อื่นนั้นมีความผิดและต้องรับโทษทางทหาร ซึ่งเป็นการปกป้องทหารจากการใช้ความรุนแรงทางเนื้อตัวร่างกายของผู้ถูกระทำ นอกจากนี้ ยังห้ามสมาชิกในกองทัพกระทำการลักษณะดูถูกเหยียดหยาม ยั่วเยาะ หรือทำให้อับอายด้วยการกระทำที่โหดร้ายหรือไม่เหมาะสมต่อทหารคนอื่น หากทหารคนใดฝ่าฝืนย่อมต้องถูกลงโทษจากกองทัพ การกำหนดข้อห้ามเช่นนี้ทำให้ทหารไม่กล้าที่จะกระทำให้เกิดความรุนแรงทั้งทางกายหรือจิตใจของทหารคนอื่น นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดให้ผู้บังคับบัญชาทหารสามารถลงโทษทหารผู้กระทำความผิดได้หลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นการกักขัง ลดระดับอาวุโส ลดยศ ปรับ ต่าหนีย่างรุนแรง เป็นต้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้ว่ากองทัพห้ามผู้บังคับบัญชาให้ใช้ความรุนแรงต่อการลงโทษทหารผู้กระทำความผิด หากผู้บังคับบัญชาลงโทษนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดไว้ ถือว่ามีความผิดและต้องรับโทษทางวินัยทหาร ในส่วนของ **กองทัพมาเลเซีย** นั้น มีการกำหนดมาตรการคล้ายกับกองทัพสหราชอาณาจักร ซึ่งบัญญัติกฎหมายห้ามสมาชิกทำร้ายหรือปฏิบัติในลักษณะอื่นใดต่อทหารผู้มีลำดับชั้นยศต่ำกว่าอย่างไม่เหมาะสมหรือโหดร้ายทารุณ ซึ่งเป็นการคุ้มครองทั้งความรุนแรงทางกายและทางจิตใจของทหาร และยังทำให้ผู้บังคับบัญชาต้องระมัดระวังในการปฏิบัติของตนต่อผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อมิให้เป็นความผิดและต้องรับโทษ นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดโทษที่ผู้บังคับบัญชามีอำนาจลงแก่ทหารผู้กระทำความผิดวินัยไว้ อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการกักขัง ลดยศ ปรับ หรืออาจเป็นการลงโทษเพียงเล็กน้อยตามความเหมาะสม อันเป็นการป้องกันมิให้เกิดการลงโทษในลักษณะการใช้ความรุนแรงนอกเหนือไปจากที่กฎหมายกำหนดไว้ ในส่วนของ **กองทัพฟิลิปปินส์** มีการบัญญัติกฎหมายห้ามให้ลงโทษลักษณะโหดร้ายอย่างชัดเจน อีกทั้ง ยังบัญญัติห้ามมิให้สมาชิกในกองทัพใช้คำพูดหรือลักษณะท่าทางอันแสดงถึงการดูหมิ่นต่อว่าหรือยั่วเยาะบุคคลอื่น การบัญญัติกฎหมายดังกล่าวส่งผลต่อการปกป้องทหารจากการทำร้ายร่างกายและจิตใจจนกลายเป็นความรุนแรงต่อทหารผู้ถูกระทำ นอกจากนี้ ยังมีการบัญญัติโทษที่ผู้บังคับบัญชาอาจลงได้แก่ทหารผู้กระทำความผิด โดยอาจกล่าวได้ว่าตักเตือน ต่าหนีย่างรุนแรง ระบุสิทธิประโยชน์ไม่เกินหนึ่งสัปดาห์ เพิ่มภาระหน้าที่ให้ปฏิบัติมากกว่าปกติไม่เกินหนึ่งสัปดาห์ จำกัดเสรีภาพบางประการไม่เกินหนึ่งสัปดาห์ ดังนี้ จะเห็นได้ว่าทั้งกองทัพเยอรมัน สหราชอาณาจักร มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ต่างมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการใช้อำนาจรุนแรงต่อทหารในกองทัพ ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งเป็นการป้องกันได้ทั้งร่างกายและจิตใจของทหาร อีกทั้ง ยังมีการคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารผู้กระทำความผิดที่แม้จะต้องถูกลงโทษ แต่ก็มิอาจใช้ความรุนแรงให้กระทบต่อร่างกายและจิตใจของผู้กระทำความผิดได้ อันเป็นการสอดคล้องต่อแนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่มองว่ามนุษย์ทุกคนล้วนมีศักดิ์ศรีเสมอกัน แม้เขาผู้นั้นจะสร้างความเสื่อมเสียแก่ตัวเขาเองก็ตาม

สำหรับ **มาตรการคุ้มครองทหารในกองทัพต่างประเทศจากการเลือกปฏิบัติ** นั้น เมื่อมองถึง มาตรการใน **กองทัพเยอรมัน** จะพบว่ามีการวางรากฐานทางความคิดให้แก่สมาชิกในกองทัพทุกคน

โดยการบัญญัติกฎหมายอย่างชัดเจนว่าทหารทุกคนต้องเคารพเกียรติยศศักดิ์ศรี และสิทธิของสมาชิกในกองทัพคนอื่น ๆ พร้อมทั้งมีการบัญญัติให้สมาชิกทุกคนต้องปกป้องซึ่งกันและกันและกันเมื่อพบเห็นเพื่อนตกอยู่ในอันตราย มาตรการดังกล่าวส่งผลให้สมาชิกในกองทัพทุกคนกล้าที่จะปกป้องเพื่อนตนเองหากพบเห็นการเลือกปฏิบัติไม่ว่าจะด้วยเหตุแห่งเพศ เชื้อชาติ ศาสนา ถิ่นกำเนิด หรือสถานะอื่นใด โดยไม่ต้องสนใจว่าผู้กระทำหรือผู้ถูกกระทำนั้นจะมีลำดับชั้นยศใด นอกจากนี้ ยังมีการริเริ่มมาตรการเยียวยาแก่บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศที่เคยถูกตัดสินว่ามีความผิดเพราะเป็นบุคคลรักร่วมเพศ และต้องถูกไล่ออกจากกองทัพไป หรือถูกปฏิเสธการเลื่อนตำแหน่งโดยอาศัยเหตุแห่งเพศสภาพเป็นสำคัญ แม้แนวทางดังกล่าวจะมีใช้มาตรการที่ปกป้องทหารผู้มีความหลากหลายทางเพศได้อย่างสมบูรณ์ แต่สะท้อนให้เห็นว่าสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีความมุ่งหมายจะพัฒนามาตรการคุ้มครองทหารจากการเลือกปฏิบัติให้ได้อย่างแท้จริง ในส่วนของกองทัพสหราชอาณาจักรนั้น มีการบัญญัติกฎหมายว่าว่า บุคคลใดปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างไม่เหมาะสมบุคคลนั้นมีความผิดและต้องรับโทษ ซึ่งเป็นการปกป้องผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนไม่ว่าเพศใดที่อาจถูกคุกคามโดยผู้บังคับบัญชา โดยเฉพาะทหารหญิงหรือบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศที่มักจะพบว่ามี การดำรงชีวิตอยู่ภายในกองทัพลำบากมากกว่าทหารเพศชาย ตลอดจนการเข้าถึงความยุติธรรมของทหารหญิงหรือผู้มีความหลากหลายทางเพศนั้นอาจถูกละเลย นอกจากนี้ รัฐสภาแห่งสหราชอาณาจักรยังมีมาตรการส่งเสริมให้กองทัพโอนคดีเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศของทหารหญิงให้มาพิจารณาในศาลพลเรือนแทน เนื่องจากไม่มั่นใจในกระบวนการยุติธรรมภายในกองทัพ เพราะสังเกตได้ว่าการลงโทษในคดีเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศทหารหญิงนั้น ไม่ค่อยปรากฏให้เห็นในการพิจารณาตัดสินโดยศาลทหารหรือผู้บังคับบัญชาทหารในกองทัพ ในส่วนของกองทัพมาเลเซีย นั้น มีการวางรากฐานทางความคิดเกี่ยวกับสิทธิในความเสมอภาคแก่นักเรียนทหารรุ่นใหม่ และบัญญัติกฎหมายให้การกระทำใดที่ไม่เหมาะสม การประพฤติตัวเสื่อมเสียในลักษณะการทำอนาจาร และการปฏิบัติตนผิดไปจากมนุษย์ปกติทั่วไปนั้นเป็นความผิดและต้องถูกลงโทษ อันเป็นการป้องกันทหารทุกคนจากการกระทำอนาจารหรือไม่เหมาะสมหรือผิดแปลกไปจากที่มนุษย์ควรปฏิบัติต่อกัน นอกจากนี้ เมื่อประเทศมาเลเซียประกอบไปด้วยประชากรหลากหลายเชื้อชาติ ข้อเท็จจริงจึงปรากฏได้ว่ากองทัพมาเลเซียมีการเลือกปฏิบัติภายในกองทัพโดยอาศัยเหตุทางเชื้อชาติและศาสนา ซึ่งส่งผลกระทบต่อในการการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่สมัครเข้าเป็นข้าราชการทหารหรือการคัดเลือกบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งต่าง ๆ ในกองทัพ ซึ่งกรณีดังกล่าวกองทัพออกมาชี้แจงแล้วว่าการเลื่อนตำแหน่งในกองทัพนั้น มีหลักเกณฑ์พิจารณาอย่างชัดเจน โดยพิจารณาจากความสามารถส่วนบุคคล คุณธรรม ความอาวุโส ตำแหน่งที่ว่าง ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และการคัดเลือกทหารนี้ ได้จัดทำเป็นระบบออนไลน์ พร้อมทั้งดำเนินการภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการคัดเลือกที่ประกอบไปด้วยบุคคลต่างเชื้อชาติกัน ในส่วนของ กองทัพฟิลิปปินส์นั้น มีการบัญญัติกฎหมายไว้อย่างกว้างเพื่อครอบคลุมการกระทำ ความผิดทางอาญา

ทั้งหลายที่อาจเกิดจากการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลใดเป็นพิเศษ ซึ่งผู้กระทำความผิดดังกล่าวต้องรับโทษ โดยไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นจะมีลำดับชั้นยศใด ใด อีกทั้ง ยังบัญญัติให้ทหารผู้ที่มีความประพฤติไม่เหมาะสมหรือกระทำตนไม่สมกับการเป็นสุภาพบุรุษต้องถูกล้อออกจากกองทัพ นอกจากนี้ ยังมีความพยายามจะรับสมัครบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศเข้าร่วมในกองทัพมากกว่าในอดีต แต่มาตรการดังกล่าวยังคงไม่สามารถเห็นได้เป็นรูปธรรมเนื่องจากกองทัพยังคงมีรากฐานทางความคิดที่มองว่ากลุ่มคนผู้มีความหลากหลายทางเพศไม่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะรับใช้กองทัพ ดังนี้ จะเห็นว่าประเทศต่าง ๆ มุ่งบัญญัติกฎหมายเพื่อปกป้องคุ้มครองการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลใดเป็นพิเศษ ซึ่งอาจเป็นการกระทำอันไม่เหมาะสมหรืออนาจารต่อทหารหญิงหรือทหารผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ อีกทั้ง กองทัพยังมีมาตรการเปลี่ยนแปลงไปเพื่อสอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่ที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศมุ่งหมายให้มีการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารอย่างแท้จริง

สำหรับ**มาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง**ของทหารในต่างประเทศนั้น **สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี**ได้วางรากฐานทางความคิดในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตลอดจนสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองไว้อย่างชัดเจน และกำหนดให้การออกกฎหมายใด ๆ อันส่งผลกระทบต่อทหารในกองทัพนั้นจะต้องไปกระทบต่อหลักการสำคัญที่รัฐธรรมนูญเยอรมันรับรองไว้ นอกจากนี้ ยังกำหนดให้การจำกัดสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารกระทำได้เฉพาะสิทธิในการเผยแพร่และแสดงความคิดเห็นของทหารอย่างอิสระโดยการพูด การเขียน และรูปภาพ สิทธิในการชุมนุม และสิทธิในการร้องทุกข์เท่านั้น สิทธิอื่นจากนี้กำหนดให้ทหารมีอยู่เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป พร้อมทั้งกำหนดให้ทหารมีหน้าที่รับใช้สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีอย่างซื่อสัตย์และและปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวเยอรมันอย่างกล้าหาญ และต้องรักษาไว้ซึ่งประชาธิปไตยแห่งรัฐ การบัญญัติเช่นนี้ส่งผลให้คำสั่งใดของผู้บังคับบัญชาทหารให้ทหารทำภารกิจที่นอกเหนือไปจากวัตถุประสงค์ข้างต้นแล้ว ย่อมถือเป็นการประทุษร้ายต่อสิทธิพลเมืองของทหาร ตลอดจนเป็นการละเมิดคุณค่าสูงสุดที่รัฐธรรมนูญเยอรมันรับรองไว้ การคุ้มครองสิทธิพลเมืองของทหารยังสามารถเห็นได้จากการกำหนดให้ทหารผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในศาลพลเรือน ซึ่งจะมีกระบวนการพิจารณาล้ายกับประชาชนทั่วไป เช่นกรณีศาลออกหมายจับทหารผู้ถูกกล่าวหา เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งข้อหาต่อผู้ถูกจับกุมอย่างชัดเจน และเมื่อจำเลยเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีในศาล จำเลยมีสิทธิขอตรวจสอบแฟ้มข้อมูลที่จะนำมาเสนอต่อศาล รวมถึงหลักฐานที่อยู่ในความครอบครองของรัฐ อีกทั้ง หากจำเลยต้องการทนายความเพื่อต่อสู้ปกป้องสิทธิของตนและศาลเห็นว่ามีความจำเป็น ศาลย่อมมีอำนาจแต่งตั้งทนายความให้จำเลยได้ สำหรับสิทธิทางการเมืองนั้น ทหารเยอรมันมีสิทธิเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรทางการเมืองได้ แต่หากได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแล้วย่อมเสียสิทธิประโยชน์ที่เคยได้รับจากกองทัพไป ในส่วนของ**สหราชอาณาจักร**นั้น มีการรับรองคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วย

สิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1998 (Human Rights Act 1998) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับประชาชนทุกคนรวมถึงสมาชิกในกองทัพด้วยเช่นกัน และมีการให้สิทธิของทหารผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดและต้องถูกจับกุมสามารถปรึกษาผู้มีความรู้ทางกฎหมายเพื่อปกป้องสิทธิตนเองได้ รวมถึงอนุญาตให้ทหารมีตัวแทนเข้าดำเนินกระบวนการยุติธรรมแทนตนได้เช่นกัน อีกทั้ง ยังกำหนดให้แจ้งการจับกุมและรายละเอียดต่าง ๆ ไปยังผู้บังคับบัญชาของทหารเพื่อพิจารณาตัดสินการกระทำความผิดนั้น อย่างไรก็ตาม กองทัพให้สิทธิของทหารผู้กระทำความผิดสามารถเลือกได้ว่าตนจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางศาลทหารหรือการพิจารณาโดยผู้บังคับบัญชา ถ้าเลือกที่จะเข้าสู่การพิจารณาโดยศาลทหาร จำเลยมีสิทธิแต่งตั้งทนายความได้เอง หากจำเลยไม่อาจหาทนายความได้ กองทัพได้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานอิสระที่เรียกว่า Armed Forces Legal Aid Authority (AFCLAA) เพื่อจัดหาทนายความมาต่อสู้อัยการให้จำเลย สำหรับสิทธิทางการเมืองนั้น ทหารไม่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้ง และไม่อาจเข้าร่วมสหภาพการค้าหรือองค์กรทางการเมืองได้ และถูกจำกัดการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในที่สาธารณะ ซึ่งผู้ใดฝ่าฝืนย่อมจะถือว่ากระทำความผิดอาญาและอาจถูกลงโทษ

ในส่วนมาเลเซียนั้น การคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารได้รับการบัญญัติไว้เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป และมีการกำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้จับกุมทหารต้องเร่งดำเนินกระบวนการยุติธรรมเพื่อมิให้สิทธิเสรีภาพของทหารผู้ถูกจับต้องเสียหายเกินสมควร และหากมีความล่าช้าเกิดขึ้น กฎหมายกำหนดให้ผู้บังคับบัญชาทหารมีอำนาจเข้ามาดำเนินการเร่งกระบวนการยุติธรรมหรือปล่อยตัวผู้ถูกจับกุมได้หากพบว่าการจับกุมทหารมากกว่าแปดวันแต่ยังมีได้นำตัวทหารผู้ถูกจับกุมเข้าสู่การพิจารณาคดีในศาลหรือพิจารณาความผิดโดยผู้บังคับบัญชาของเขา นอกจากนี้ ก่อนการพิจารณาคดีในศาลทหารต้องอ่านชื่อตุลาการศาลทหารและเจ้าหน้าที่ผู้ที่จะเข้ามาพิจารณาคดีเพื่อให้ทหารผู้เป็นจำเลยคัดค้านบุคคลที่ตนเห็นว่ามีเหตุอันอาจทำให้การพิจารณาไม่ยุติธรรม สำหรับสิทธิทางการเมืองนั้น ทหารมาเลเซียมีสิทธิเลือกตั้งได้เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไปและสามารถลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผ่านทางไปรษณีย์ได้

ในส่วนฟิลิปปินส์นั้น แม้รัฐธรรมนูญของฟิลิปปินส์จะกำหนดให้สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารบางประการสามารถถูกจำกัดได้ตามความเหมาะสม แต่ก็มี การชดเชยโดยให้ทหารได้รับสิทธิประโยชน์ และหลักประกันต่าง ๆ เพื่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างสมศักดิ์ศรีของทหารและครอบครัวของเขา และมีการประกาศใช้กฎและข้อบังคับเกี่ยวกับการจับกุมทหารผู้กระทำความผิดทางอาญา โดยกำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้จับกุมเร่งนำตัวทหารผู้ถูกจับกุมเข้าสู่การพิจารณาในศาลทหารหรือการพิจารณาจากผู้บังคับบัญชาโดยเร็วที่สุด ทั้งนี้ การจะจับกุมต้องอาศัยอำนาจศาลในการออกหมายจับทหารผู้กระทำความผิด พร้อมส่งสำเนาหมายดังกล่าวไปยังผู้บังคับบัญชาของทหารที่ถูกจับกุม เมื่อเข้าสู่การพิจารณาของศาลทหารแล้ว ทหารมีสิทธิแต่งตั้งทนายความเพื่อต่อสู้อัยการได้ หรือถ้าศาลเห็นว่ามีความเป็นจำศาลจะแต่งตั้งทนายความให้จำเลยก็ได้ สำหรับสิทธิทางการเมืองนั้น ทหารฟิลิปปินส์มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้เช่นเดียวกับประชาชน

ทั่วไป แต่ไม่มีสิทธิเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง ดังนี้จะเห็นได้ว่า มาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารในกองทัพแต่ละประเทศล้วนมีรากฐานมาจากการบัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนควรได้รับ แต่อาจมีการจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการของทหารอยู่บ้าง อย่างไรก็ตาม สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม หรือสิทธิที่จะได้รับการสอบสวนรวดเร็วและเป็นธรรม หรือสิทธิที่จะมีทนายความเพื่อต่อสู้คดีในศาลนั้น ทหารย่อมมีอยู่เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป และเป็นหน้าที่ของกองทัพที่ต้องจัดให้ทหารสามารถใช้สิทธิดังกล่าวได้อย่างแท้จริง สำหรับสิทธิพลเมืองนั้น เห็นได้ว่าทหารทุกประเทศย่อมมีสิทธิเลือกตั้งได้เหมือนกับประชาชนคนอื่น แต่อาจมีการจำกัดการมีส่วนร่วมในองค์กรทางการเมืองแตกต่างกันไปแต่ละประเทศ

สำหรับ**กลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารในต่างประเทศ**นั้น จะเห็นว่า **สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี**กำหนดให้ มีสิทธิเลือกได้ว่าจะนำกรณีที่ดินถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไปร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของเขาหรือไม่ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้ เป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาสืบสวนสอบสวนและพิจารณาตัดสิน ทั้งนี้ หากยังมีได้รับความเป็นธรรมภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด สามารถยื่นร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปอีกชั้นหนึ่งได้ แต่การร้องทุกข์ดังกล่าวย่อมมีข้อจำกัดอยู่มาก เช่นการกำหนดให้ทหารผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายไม่สามารถร้องทุกข์ก่อนเวลาว่างฟันไปหนึ่งคืนและจำต้องยื่นคำร้องทุกข์ภายในหนึ่งเดือนนับแต่ผู้ร้องทุกข์ทราบเหตุแห่งการร้องทุกข์ หรือการห้ามทหารร้องทุกข์ร่วมกันหลายคน จึงกำหนดให้ทหารสามารถเลือกไปร้องเรียนต่อผู้ตรวจการกองทัพ ซึ่งเป็นองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกกองทัพ อันประกอบไปด้วยพลเรือนที่มีความเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงสายบังคับบัญชา และสามารถนำกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นเสนอต่อรัฐสภาได้ อีกทั้ง ยังมีอำนาจเด็ดขาดในการเข้าตรวจสอบหาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกองทัพ พร้อมทั้งสามารถหาหนทางแก้ปัญหานั้นได้ด้วยดุลพินิจของตน ทั้งนี้ หากทหารต้องการนำคดีที่ดินถูกละเมิดไปฟ้องต่อศาลแล้ว สามารถทำได้โดยการฟ้องต่อศาลยุติธรรม ซึ่งจะได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาพลเรือน สาเหตุที่ไม่อาจฟ้องศาลทหารได้เพราะกฎหมายกำหนดให้จัดตั้งศาลทหารเฉพาะเกิดศึกสงครามหรือสถานการณ์ฉุกเฉินเท่านั้น ในเวลาปกติจึงไม่มีศาลทหารแต่อย่างใด ในส่วนของ**สหราชอาณาจักร**นั้น ทหารสามารถร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาในกองทัพได้ กระบวนการดังกล่าวถูกเรียกว่ากระบวนการพิจารณาแบบรวบรัด (Summary Hearing) หากไม่พอใจในผลคำวินิจฉัยของผู้บังคับบัญชา สามารถทบทวนการวินิจฉัยลงโทษของผู้บังคับบัญชาอีกชั้นหนึ่งโดยยื่นเรื่องต่อศาลอุทธรณ์แบบรวบรัด (Summary Appeal Court) ซึ่งการพิจารณาจะดำเนินการโดยตุลาการพระธรรมนูญ ร่วมพิจารณากับเจ้าหน้าที่อื่นอีกสองคน นอกจากนี้ ทหารผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายยังมีสิทธิร้องเรียนต่อผู้ตรวจการกองทัพแห่งสหราชอาณาจักร ซึ่งเป็นบุคคลผู้ถูกแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ตามคำแนะนำของรัฐมนตรี (Secretary of State) อำนาจ

ของผู้ตรวจการกองทัพนี้ผูกพันต่อสภากลาโหม (Defence Council) และบุคคลผู้เกี่ยวข้องในกรณีที่ทำกรสืบสวนสอบสวน โดยกลุ่มบุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องชี้แจงรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอย่างชัดเจนต่อผู้ตรวจการกองทัพ นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดให้ผู้ตรวจการกองทัพเสนอรายงานปัญหาที่เกิดขึ้นไปยังรัฐมนตรี (Secretary of State) เพื่อพิจารณาเสนอเข้าสู่รัฐสภาต่อไป อย่างไรก็ตาม ทหารผู้ถูกละเมิดยังมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลทหารได้เช่นกัน ซึ่งเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้อย่างดี เนื่องจากประเด็นข้อพิพาทเหล่านั้นจะได้รับการพิจารณาโดยตุลาการพระธรรมนูญ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากเจ้ากรมพระธรรมนูญ โดยร่วมพิจารณากับเจ้าหน้าที่อื่นที่ถูกเลือกมาจากสำนักงานศาลทหาร ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ปราศจากการแทรกแซงของสายบังคับบัญชาในกองทัพ ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ดังกล่าวจะทำหน้าที่คล้ายคณะลูกขุนในศาลยุติธรรม ในส่วนของมาเลเซียนั้น ทหารสามารถร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาได้และผู้บังคับบัญชาจะทำการตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน ซึ่งเรียกกระบวนการดังกล่าวว่ากระบวนการพิจารณาอย่างรวบรัด (Summary Disposal of Charges) ทั้งนี้ แล้ว ผู้บังคับบัญชามีอำนาจเลือกได้ว่ากรณีดังกล่าวสมควรส่งรายงานไปเพื่อพิจารณาโดยผู้อำนาจเหนือตนหรือไม่ และอาจใช้ดุลพินิจให้กรณีพิพาทนั้นเข้าสู่กระบวนการพิจารณาโดยศาลทหารได้ด้วยเช่นกัน หากเห็นได้ว่าผลของคำวินิจฉัยที่ผู้บังคับบัญชาไม่มีความเป็นธรรม ทหารผู้ได้รับความเสียหายมีสิทธิแจ้งไปยังผู้ที่มีอำนาจเหนือผู้บังคับบัญชาที่พิจารณาวินิจฉัยในครั้งแรกเพื่อทบทวนคำวินิจฉัยดังกล่าวได้ นอกจากนี้ ทหารยังสามารถร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งมาเลเซีย (Human Rights Commission of Malaysia) คณะบุคคลดังกล่าวนี้ได้รับการแต่งตั้งจากประมุขแห่งรัฐ หรือ ยังดีเปอร์ตวนอากง (Yang di-Pertuan Agong) ตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี จึงเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงของสายบังคับบัญชาในกองทัพ นอกจากนี้ ทหารสามารถฟ้องเป็นคดีต่อศาลทหารได้อีกเช่นกัน ซึ่งจะได้รับการพิจารณาจากตุลาการศาลทหารซึ่งถูกแต่งตั้งโดยผู้บังคับบัญชาในสถานที่นั้น ๆ และตุลาการศาลทหารผู้ถูกแต่งตั้งจะต้องมีลำดับชั้นยศสูงกว่าจำเลย เมื่อพิจารณาพิพากษาเสร็จสิ้นแล้ว ผลแห่งคำพิพากษาจะยังคงไม่อาจบังคับใช้ได้ทันที แต่จำต้องได้รับการตรวจสอบยืนยันโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจยืนยันคำพิพากษา (Confirming officer) หากไม่พอใจผลแห่งคำพิพากษาจำเลยสามารถคัดค้านต่อสภาที่ปรึกษาแห่งกองทัพ (Armed Forces Council) ซึ่งกลุ่มบุคคลดังกล่าวอยู่ภายใต้การควบคุมโดยประมุขแห่งรัฐมาเลเซีย และหากยังมีได้รับการเปลี่ยนแปลงคำพิพากษานั้น จำเลยสามารถยื่นคำร้องต่อประมุขแห่งรัฐเพื่อขอภัยโทษแก่ความผิดที่ตนจะต้องได้รับ ซึ่งโดยส่วนมากการพิจารณาการอภัยโทษมักคำนึงถึงหลักเหตุผลด้านมนุษยธรรมเป็นสำคัญ ในส่วนของฟิลิปปินส์นั้น ทหารผู้ได้รับความเสียหายมีสิทธิร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของทหารผู้ก่อความเสียหาย ทั้งนี้ ห้ามผู้บังคับบัญชาปฏิเสธที่จะพิจารณาความผิดดังกล่าวหรือดำเนินการล่าช้าเกินสมควร หากตรวจพบว่าผู้ใต้บังคับบัญชาที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนั้นได้กระทำความผิดอย่างชัดแจ้ง ผู้บังคับบัญชาห้ามปฏิเสธที่จะลงโทษผู้กระทำ

ความผิดหรือชะลอการลงโทษโดยไม่มีเหตุผล หากผู้บังคับบัญชาฝ่าฝืนข้อห้ามดังกล่าวย่อมมีความผิด และต้องถูกผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปพิจารณาความผิดทางวินัยทหารต่อไป ทั้งนี้ หากเห็นว่าคำตัดสินไม่เหมาะสมสามารถยื่นอุทธรณ์คำวินิจฉัยดังกล่าวต่อผู้มีอำนาจเหนือผู้บังคับบัญชาที่พิจารณาคนก่อนได้ นอกจากนี้ ทหารยังมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (Commission on Human Rights) คณะกรรมการดังกล่าวประกอบไปด้วยบุคคลผู้มีความรู้ความเข้าใจทางกฎหมาย ซึ่งได้รับแต่งตั้งมาจากประธานาธิบดี จึงทำให้การดำเนินการต่าง ๆ เป็นไปอย่างอิสระปราศจากการแทรกแซงใด ๆ นอกจากนี้ ทหารยังสามารถนำคดีเข้าสู่การพิจารณาโดยศาลทหารได้ ซึ่งจะมีสามประเภท ได้แก่ ศาลทหารทั่วไป (General Courts-Martial) ศาลทหารพิเศษ (Special Courts-Martial) และศาลทหารแบบรวบรัด (Summary Courts-Martial) ซึ่งศาลแต่ละประเภทนี้จะมีอำนาจพิจารณาคดีของสมาชิกในกองทัพฟิลิปปินส์ แตกต่างกันไปตามลักษณะความผิดและความรุนแรงของโทษที่ต้องลงแก่ทหาร อีกทั้ง การแต่งตั้งตุลาการของศาลทหารแต่ละประเภทจะทำได้โดยผู้บังคับบัญชาทหารที่มีลำดับชั้นยศต่างกัน ดังนี้ จะเห็นได้ว่ากลไกการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของทหารในกองทัพเยอรมัน สหราชอาณาจักร มาเลเซีย และฟิลิปปินส์นั้น จะมีลักษณะคล้ายกันคือ การร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชา การร้องเรียนต่อองค์กรหรือหน่วยงานภายนอก และการฟ้องคดีต่อศาลทหารหรือศาลพลเรือน ซึ่งประสิทธิภาพในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารย่อมแตกต่างกันไปตามอำนาจหน้าที่เด็ดขาดขององค์กร ตลอดจนความเป็นอิสระขององค์กรที่จะไม่ถูกแทรกแซงจากสายบังคับบัญชาทหารในกองทัพ

สำหรับการเข้าถึงกระบวนการชดเชยเยียวยาของทหารในกองทัพต่างประเทศนั้น จะพบว่า **สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี** ไม่มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาค่าเสียหายโดยผู้บังคับบัญชาอย่างชัดเจน ประกอบกับ ไม่มีการพิจารณาค่าเสียหายโดยศาลทหารด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ทหารผู้ได้รับความเสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ต่อศาลยุติธรรมเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป หากศาลพิจารณาแล้วว่าจำเลยกระทำความผิดจริง ศาลจะกำหนดจำนวนค่าเสียหายโดยดุลพินิจของศาลเองจากการพิจารณาถึงพฤติการณ์ที่เกิดขึ้น พยานหลักฐาน ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สาเหตุของการเกิดความเสียหายนั้น ทั้งนี้ การใช้ดุลพินิจดังกล่าวจะปรากฏอยู่ในคำพิพากษาด้วย นอกจากนี้ ยังมีโครงการจ่ายค่าทดแทนความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม (Crime Victim Compensation Program) ผู้มีสิทธิร้องขอต้องแจ้งให้ทราบถึงอาชญากรรมต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ ประกอบกับ ต้องให้รายละเอียดเกี่ยวกับความเสียหายที่ตนได้รับ ซึ่งโครงการดังกล่าวอยู่ในความดูแลของกระทรวงแรงงานและสังคม (Ministry of Work and Social Order) ในส่วน**ของสหราชอาณาจักร**นั้น มีการกำหนดหลักเกณฑ์และอำนาจในการพิจารณาค่าเสียหายไว้สำหรับการพิจารณาคดีโดยศาลทหารหรือการร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชา แต่การพิจารณานั้นต้องคำนึงถึงสภาพทางการเงินของผู้ต้องชดเชยเป็นสำคัญด้วย นอกจากนี้ ยังสามารถร้องขอค่าทดแทนจากคณะกรรมการทดแทนความเสียหายทาง

อาชญากรรม (The Criminal Injuries Compensation Board : CICB) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรมพิจารณาเพื่อให้ค่าทดแทนได้ หรืออาจนำคดีไปฟ้องเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนจากศาลยุติธรรมได้เช่นกัน ในส่วนของ**มาเลเซีย**นั้น ไม่มีกระบวนการชดใช้เยียวยาอย่างชัดเจนทั้งในการดำเนินคดีของศาลทหารหรือการพิจารณาจากผู้บังคับบัญชา แต่ผู้เสียหายอาจฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายได้ต่อศาลยุติธรรม ตามมาตรา 426 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Criminal Procedure Code Act 593) ซึ่งให้อำนาจศาลสามารถสั่งให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีส่วนใดส่วนหนึ่ง พร้อมทั้งค่าชดเชยแก่ฝ่ายผู้เสียหายหรือผู้แทนของบุคคลผู้ได้รับความเสียหาย อีกทั้ง ศาลอาจกำหนดตัวบุคคลผู้พึงต้องรับค่าชดเชยเป็นการเฉพาะได้เช่นกัน ในส่วนของ**ฟิลิปปินส์**นั้น ไม่พบหลักเกณฑ์ที่แน่ชัดเกี่ยวกับการพิจารณาของศาลทหารหรือผู้บังคับบัญชาทหาร แต่ทหารผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายสามารถยื่นคำร้องค่าทดแทนไปยังคณะกรรมการพิจารณาข้อเรียกร้อง ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ได้ ซึ่งค่าทดแทนที่คณะกรรมการจะพิจารณาให้นั้นได้แก่ค่ารักษาตัวในโรงพยาบาล ค่ารักษาโดยแพทย์ ค่าสูญเสียรายได้ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ต้องเสียไประหว่างต้องรักษาตัวจากอาการบาดเจ็บ อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ยื่นคำร้องไม่พอใจในผลแห่งคำวินิจฉัยเกี่ยวกับค่าทดแทนสามารถยื่นอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมได้

บทที่ 4

มาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทย

เมื่อได้ศึกษาถึงหลักการระหว่างประเทศและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีของทหารในกองทัพต่างประเทศแล้ว ในบทนี้จะมุ่งศึกษามาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยว่ามีลักษณะการคุ้มครองเป็นอย่างไร และสอดคล้องกับมาตรฐานสากลหรือไม่อย่างไร เนื่องด้วยพัฒนาการในการคุ้มครองทหารไทยนั้นมียุทธศาสตร์ความเป็นมาตั้งแต่อดีตอันยาวนาน เพราะทหารได้รับการยอมรับนับถือว่าเป็นบุคคลผู้มีความสำคัญต่อการปกป้องชาติบ้านเมืองในช่วงเกิดศึกสงครามหรือช่วงที่บ้านเมืองเกิดความไม่มั่นคง ดังนั้น จึงพบเห็นบทบัญญัติกฎหมายที่มุ่งกำหนดสถานะและอำนาจหน้าที่ของบุคคลผู้เป็นทหารไว้อย่างชัดเจน รวมถึงการกำหนดหลักเกณฑ์ในกระบวนการยุติธรรมทางทหาร ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากสำหรับการรักษาระเบียบวินัยของสมาชิกในกองทัพ อันจะทำให้เกิดศักยภาพต่อการปฏิบัติภารกิจในการปกป้องบ้านเมือง พัฒนาการทั้งหลายที่กล่าวมานี้ ล้วนส่งผลให้มาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารไทยปรากฏอย่างชัดเจนยิ่งขึ้นตามยุคสมัยด้วยเช่นกัน ซึ่งจะขออธิบายให้เห็นจากโครงสร้างกฎหมายไทยเกี่ยวกับทหาร และมาตรการคุ้มครองทหารในกองทัพไทยจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามที่จะกล่าวดังต่อไปนี้

4.1 โครงสร้างกฎหมายไทยเกี่ยวกับทหาร

การรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยนั้น สามารถเห็นได้อย่างชัดเจนจากการบัญญัติในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทของประเทศไทย และเห็นได้จากกระบวนการยุติธรรมของศาลทหารไทย ซึ่งมีความเกี่ยวข้องพันกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยสามารถอธิบายให้เห็นความเป็นมาและรากฐานสำคัญของการรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่ทหารในกองทัพไทยได้ดังนี้

4.1.1 การรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารตามรัฐธรรมนูญไทย

รัฐธรรมนูญนั้นนอกจากจะเป็นกฎหมายแม่บทของหลาย ๆ ประเทศแล้ว ยังเป็นแบบแผนเกี่ยวกับการใช้อำนาจปกครองประเทศอีกเช่นกัน กล่าวคือ เป็นสิ่งที่กำหนดการปกครองของรัฐ และมักจะใช้ในประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตย ในการกำหนดการปกครองของรัฐธรรมนูญนี้ย่อมจะมีการบัญญัติถึงอำนาจสูงสุดของรัฐ เจ้าของและผู้ใช้อำนาจสูงสุด การแบ่งแยกอำนาจโดยแบ่งเป็น อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ ตลอดจนการกำหนดความสัมพันธ์ของอำนาจเหล่านี้ที่ใช้ดำเนินการต่าง ๆ ภายในรัฐ อำนาจดังกล่าวล้วนมีส่วนในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ

และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนในรัฐทั้งสิ้น เราจึงสามารถพบเห็นบทบัญญัติที่เป็นการมุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมถึงสิทธิขั้นพื้นฐานอันเป็นสาระสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อยู่ในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญไทยหลายฉบับ ซึ่งการรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนทุกคนในประเทศไทยนั้น ถูกนำมาบัญญัติรับรองไว้ครั้งแรกให้แก่ประชาชนชาวไทยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งจะพบว่าเป็นช่วงเวลาหลังจากที่ประเทศไทยประสบกับเหตุการณ์อันกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างรุนแรงหลายเหตุการณ์ ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ที่เป็นการชุมนุมเพื่อเรียกร้องสิทธิเสรีภาพจากรัฐบาลในขณะนั้น อีกทั้งยังมีเหตุการณ์คล้ายคลึงกันขึ้นหลังจากนั้นในช่วงปีพุทธศักราช 2535 หรือที่เรียกว่าเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ โดยเหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่านักวิชาการหลายคน รวมถึงประชาชนชาวไทยไม่ยอมรับกับคำกล่าวอ้างเรื่องความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมต่างชาติที่เห็นได้ถึงสิทธิเสรีภาพอันหลากหลายมากกว่าสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยในสมัยนั้น²⁷⁶ เหตุการณ์ดังกล่าวจึงก่อให้เกิดรากฐานทางความคิดที่สำคัญในการบัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญไทย

แนวคิดที่จะให้บัญญัติรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในรัฐธรรมนูญได้ถูกสนับสนุนและให้ความสำคัญจากนักวิชาการหลายคน ซึ่งเห็นเจตนารมณ์ในการบัญญัติรับรองคำดังกล่าวได้จากสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ พันเอกสมคิด ศรีสังคม ที่มองว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์คือพื้นฐานอันแท้จริงของระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น บทบัญญัติมาตราที่ว่าด้วยเรื่องการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ประชาชนนี้ ควรคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จากการใช้อำนาจขององค์กรทุกองค์กรมิใช่เฉพาะแต่กรณีที่เป็นการใช้อำนาจขององค์กรรัฐเท่านั้น การบัญญัติรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่รัฐธรรมนูญไทยเป็นอย่างมาก²⁷⁷ นอกจากนี้ยังพบเห็นการสนับสนุนแนวคิดให้บัญญัติรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เอาไว้ในรัฐธรรมนูญจากนายพนัส ทัศนียานนท์ สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 โดยมีการกล่าวถึงคำว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่จะถูกบัญญัติรับรองไว้ในมาตรา 4 ซึ่งอยู่ในบททั่วไปแห่งรัฐธรรมนูญว่าเป็นคำที่ทำให้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ดูดีขึ้น เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ นั้นไม่เคยบัญญัติรับรองคำนี้ไว้ จึงเป็นการบัญญัติเพิ่มเติมเพื่อให้ประชาชนมั่นใจในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทยมากยิ่งขึ้น แต่เนื่องจากคำดังกล่าวยังเป็นคำที่คลุมเครือและไม่มีนิยามชัดเจนเหมือนกับสิทธิเสรีภาพอื่น ๆ จึงสนับสนุนเพียงให้คำดังกล่าวถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 4 บททั่วไปแห่งรัฐธรรมนูญเท่านั้น เพื่อนำไปใช้

²⁷⁶บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, รายงานการวิจัย เรื่องหลักการใช้อำนาจขององค์กรที่ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, หน้า 172-173.

²⁷⁷รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งที่ 14 วันอังคารที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 หน้า 133-134

อย่างกว้าง ๆ และไม่สับสนกับการให้ความคุ้มครองสิทธิทั้งหลายที่มีความชัดเจนอยู่แล้วตามรัฐธรรมนูญ²⁷⁸

แม้จะมีนักวิชาการหลายท่านสนับสนุนให้เพิ่มคำว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่ในอีกมุมหนึ่งยังมีกรรมการร่วมยกร่างบางคนเห็นว่าควรใช้คำว่า “สิทธิมนุษยชน” แทนคำว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ แต่ในสมัยนั้นการใช้คำว่า “สิทธิมนุษยชน” เห็นว่าอาจทำให้ขอบเขตความคุ้มครองกว้างเกินไปเนื่องจากคำดังกล่าวยังคงไม่มีความแน่ชัดว่าครอบคลุมสิทธิใดบ้าง จึงยังไม่สมควรนำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแทนสิทธิอื่น ๆ และบางคนเห็นว่าควรตัดคำว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ออกเสีย เนื่องด้วยการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรหรือหน่วยงานรัฐนั้นย่อมต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกันอยู่แล้วไม่ควรบัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ขึ้นมาให้เกิดความคลุมเครืออีก แต่ท้ายที่สุดที่ประชุมจึงมีมติให้มีการรับรองคุ้มครอง “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ไว้ทั้งในบทบัญญัติมาตรา 4 ซึ่งเป็นหมวด 1 ว่าด้วยบททั่วไป ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540²⁷⁹

ต่อมามีการยกเลิกการบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ด้วยสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เพื่อบังคับใช้ในประเทศ อันได้แก่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 การร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ขึ้นมานี้ เป็นการนำเอาจุดบกพร่องที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ฉบับก่อนมาพัฒนาแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น เนื่องด้วยตลอดระยะเวลาที่มีการใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มานั้นพบจุดบกพร่องสำคัญ คือ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวสร้างขึ้นนั้นไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้ การยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 จึงต้องกำหนดบทบัญญัติต่าง ๆ ที่สามารถแก้ไขปัญหาพื้นฐานอันเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของไทยทั้งในมุมของการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้อย่างแท้จริง และส่งเสริมการพัฒนาระบบโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพมากขึ้น²⁸⁰ และได้มีการบัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในบทบัญญัติมาตรา 4 ซึ่งอยู่ในหมวด 1 ว่าด้วยบททั่วไปของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ดังเช่นการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ในเวลาต่อมาได้เกิดเหตุการณ์รัฐประหารในประเทศไทยเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ส่งผลให้มีการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และมีการใช้

²⁷⁸รายงานการประชุมสภากร่างรัฐธรรมนูญครั้งที่ 14 วันอังคารที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 หน้า 140-143

²⁷⁹รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 4

²⁸⁰มนตรี รูปสุวรรณ์, กรอบแนวคิดการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (พ.ศ.๒๕๕๐)(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา , 2549), หน้า 17.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ซึ่งจะบัญญัติเรื่องสำคัญเพื่อให้การปกครองประเทศสามารถดำเนินไปได้ด้วยความสงบ เช่นการบัญญัติแต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติคณะรัฐมนตรีสภาปฏิรูปแห่งชาติ ตลอดจนแต่งตั้งคณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ยังคงบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพ โดยเฉพาะเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้ถูกบัญญัติรับรองไว้ด้วยเช่นกัน²⁸¹ เมื่อทำการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จสิ้นแล้ว จึงมีการประกาศใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2560 โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ฉบับนี้ยังคงบัญญัติรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในบทบัญญัติมาตรา 4 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นฉบับที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน

สำหรับการรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 นี้ มิได้มีเพียงการบัญญัติรับรองไว้ในบทบัญญัติมาตรา 4 ซึ่งอยู่ในหมวด 1 ว่าด้วยบททั่วไปเท่านั้น แต่ยังคงพบเห็นการรับรองให้การกระทำของรัฐที่เป็นการตรากฎหมายจะต้องไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนตามบทบัญญัติมาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 บทบัญญัติมาตรานี้มุ่งกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคล อีกทั้ง ยังเป็นการรวบรวมหลักการสำคัญที่เคยมีอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ มาไว้ในบทบัญญัติเดียวกัน โดยแสดงให้เห็นว่าหากเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพใด ๆ ที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว จะกำหนดได้แต่เฉพาะตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ สำหรับกรณีรัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขใดไว้นั้น จำต้องพิจารณาตามเงื่อนไขที่บทบัญญัติมาตรานี้ให้ไว้ โดยเฉพาะการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลใดรัฐไม่อาจกระทำได้หากกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชน²⁸² บทบัญญัติดังกล่าวมีรากฐานมาจากแนวความคิดเกี่ยวกับการกระทำของรัฐต้องเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 26 ได้บัญญัติรับรองไว้²⁸³

²⁸¹รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 มาตรา 4

“ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้ว ย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้”

²⁸²ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบบทยามาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 26 ,สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, หน้า 38-40.

²⁸³มนตรี รูปสุวรรณ และคณะ , เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ(กรุงเทพฯ : วิญญูชน , 2542), หน้า 86-87.

4.1.1.1 การรับรองคุ้มครองสิทธิในชีวิตและร่างกาย

สำหรับการบัญญัติรับรองสิทธิในชีวิตและร่างกายซึ่งเป็นสาระสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น ถูกบัญญัติไว้ในบทบัญญัติมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 บทบัญญัติลักษณะนี้ได้ถูกบัญญัติเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489²⁸⁴ และต่อมาภายหลังในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 ได้มีการเพิ่มส่วนของเงื่อนไขการจับ การขัง การตรวจค้นตัวบุคคล²⁸⁵ ซึ่งการกระทำใดที่กระทบต่อสิทธิในชีวิตและร่างกายนั้นย่อมกระทำได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่ถูกบัญญัติไว้โดยกฎหมาย²⁸⁶ การบัญญัติเช่นนี้ส่งผลสำคัญต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยทุกคนที่จะไม่ถูกทำร้ายร่างกายในขณะที่เข้ารับการฝึกหรือขณะที่ต้องถูกจับกุมคุมขังด้วยเช่นกัน

4.1.1.2 การรับรองคุ้มครองสิทธิในความเสมอภาค

สำหรับการบัญญัติรับรองสิทธิในความเสมอภาค ซึ่งเป็นสาระสำคัญอีกประการหนึ่งของศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 27 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 โดยสะท้อนให้เห็นว่ารัฐมีหน้าที่ต้องขจัดอุปสรรคและส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น โดยเฉพาะความแตกต่างในเรื่อง “เพศ” ซึ่งนอกจากจะหมายถึงความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิงแล้ว ยังรวมถึงความแตกต่างของบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศ (Sexual Identity) หรือเพศสภาพ (Gender) หรือความหลากหลายทางเพศ (Sexual Diversity) อันแตกต่างจากเพศโดยกำเนิดของบุคคลนั้นอยู่ด้วย ทั้งนี้ เพื่อปกป้องกำลังพลทหารจากการปฏิบัติอันไม่สมควรโดยมีสาเหตุมาจากเพศสภาพของทหารผู้ถูกระทำ²⁸⁷

²⁸⁴รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489 มาตรา 14

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้งสมาคม การตั้งคณะพรรคการเมือง การอาชีพ ทั้งนี้ภายใต้บังคับแห่งบทกฎหมาย”

²⁸⁵รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 มาตรา 31

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย

การจับกุมคุมขังหรือตรวจค้นตัวบุคคลไม่ว่ากรณีใด ๆ จะกระทำได้อันโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่ผู้ที่ถูกจับกุมหรือถูกตรวจค้นจะต้องได้รับแจ้งเหตุพร้อมด้วยรายละเอียดตามสมควร ในการที่ถูกจับหรือถูกตรวจค้นโดยไม่ชักช้า และผู้ถูกคุมขังย่อมมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัวได้

ในกรณีที่มีการคุมขังตัวบุคคล ผู้ถูกคุมขังเองก็ดี พนักงานอัยการก็ดี บุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกคุมขังก็ดี มีสิทธิร้องต่อศาลท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาว่าการคุมขังเป็นการมิชอบด้วยกฎหมาย เมื่อมีคำร้องเช่นว่านี้ ให้ศาลดำเนินการไต่สวนฝ่ายเดียวโดยด่วน ถ้าเห็นว่าคำร้องนั้นมีมูลศาลมีอำนาจสั่งผู้คุมขังให้นำตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลโดยพลัน และถ้าผู้คุมขังแสดงให้เห็นข้อเท็จจริงของศาลไม่ได้ว่าการคุมขังเป็นการชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้ถูกคุมขังไปทันที”

²⁸⁶ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 28 ,สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, หน้า 43.

²⁸⁷เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30, คณะกรรมาธิการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร, สำนักกรรมการธิการ ๓ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, หน้า 22-23.

4.1.1.3 การรับรองคุ้มครองสิทธิของทหาร

สำหรับการบัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้เป็นทหารนั้น เป็นการบัญญัติรับรองสถานะของบุคคลผู้เป็นทหารซึ่งมีอีกสถานะหนึ่งที่เหมือนกับประชาชนทั่วไป แต่จำเป็นต้องปฏิบัติตนให้มีความแตกต่างเพื่อรักษาระเบียบวินัยภายในกองทัพไว้อย่างเคร่งครัด จึงมีการบัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในบทบัญญัติมาตรา 27 วรรคท้าย ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 โดยบัญญัติรับรองไว้ว่าสิทธิของบุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐนั้น ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่จะมีข้อจำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม ซึ่งจะเห็นวาทบัญญัติคุ้มครองสิทธิในความเสมอภาคของเจ้าหน้าที่รัฐนี้²⁸⁸ ทั้งนี้ เมื่อมองในมุมของการรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แล้ว ย่อมจะเห็นได้ว่าทหารทุกคนเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่มีศักดิ์ศรีอยู่ในตัวเอง ไม่ว่าเขาผู้นั้นจะมีลำดับชั้นยศเท่าใดก็ตาม คุณค่าในความเป็นมนุษย์ของพวกเขาที่มีอยู่เสมอร่วมกัน แม้ลำดับชั้นยศผู้ใดจะเหนือกว่าทหารคนใด คงเป็นเพียงตำแหน่งที่บ่งบอกถึงอำนาจหน้าที่อันเกี่ยวพันกับการปฏิบัติงานตามสายบังคับบัญชาเท่านั้น ซึ่งมีขึ้นเพื่อให้การปฏิบัติภารกิจทางทหารดำเนินไปได้อย่างราบรื่น มีประสิทธิภาพหรือเกิดประโยชน์สาธารณะมากที่สุดโดยบุคคลตามสายบังคับบัญชาต่างปฏิบัติงานโดยให้ความเคารพกัน มิใช่เพียงผู้ใต้บังคับบัญชาต้องเคารพเชื้อพังผู้บังคับบัญชาเท่านั้นแต่ผู้บังคับบัญชาเองย่อมต้องเคารพในศักดิ์ศรีของผู้ใต้บังคับบัญชาและปฏิบัติต่อเขาเยี่ยงมนุษย์คนหนึ่งซึ่งปฏิบัติต่อกันด้วย

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยังบัญญัติรับรองถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมและสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากรัฐ ในบทบัญญัติมาตรา 25 ซึ่งหากเกิดกรณีการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานแก่บุคคลใด บุคคลนั้นสามารถใช้สิทธิทางศาลโดยการนำคดีมาฟ้องได้ตามลักษณะการกระทำละเมิดให้ตรงกับศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา เช่น หากข้อพิพาทเป็นประเด็นระหว่างเอกชนกับเอกชนบุคคลย่อมสามารถฟ้องกรณีดังกล่าวได้ที่ศาลยุติธรรม แต่หากเป็นกรณีการละเมิดสิทธิอันเกิดขึ้นระหว่างฝ่ายปกครองกับเอกชนย่อมต้องนำกรณีดังกล่าวไปฟ้องต่อศาลปกครอง และหากเป็นข้อพิพาทที่กฎหมายกำหนดให้ได้รับการพิจารณาโดยศาลทหารย่อมต้องนำกรณีการละเมิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในศาลทหารหรือบุคคลซึ่งกฎหมายบัญญัติให้อำนาจเป็นผู้พิจารณาประเด็นเหล่านั้น ดังนี้ จึงส่งผลให้การดำเนินคดีในชั้นศาลจะเป็นการสร้างบรรทัดฐาน และพัฒนา

²⁸⁸ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 ,สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, หน้า 41-42.

แนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อไปโดยมีรากฐานมาจากกรณีการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานที่เป็นสาระสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์²⁸⁹

หากดูตามการบัญญัติรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติรับรองไว้ จะพบว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นี้มีคุณค่าในระดับที่เป็น “คุณค่าสูงสุดของรัฐธรรมนูญ” หรือ “คุณค่าในระดับรัฐธรรมนูญ” ซึ่งเห็นได้จากบทบัญญัติมาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่กำหนดให้การตรากฎหมายของรัฐอาจจำกัดสิทธิเสรีภาพอื่นใดของประชาชนได้แต่จะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มิได้แสดงให้เห็นว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มิใช่สิ่งเดียวกับสิทธิและเสรีภาพ และมีคุณค่ามากกว่าสิทธิทั้งหลายที่ได้รับการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว²⁹⁰

ตามที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นถึงพัฒนาการของหลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญไทย ซึ่งมีรากฐานมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความเห็นที่แตกต่างกันเกี่ยวกับคุณค่าและสถานะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้ ยังมีการบัญญัติลักษณะต่าง ๆ ที่สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยมุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่ประชาชนทุกคน อาทิเช่น การบัญญัติรับรองสาระสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้อย่างชัดเจน การบัญญัติถึงเงื่อนไขการตรากฎหมายที่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนซึ่งรัฐมีอำนาจกระทำได้หากกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การบัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้เป็นทหาร และการบัญญัติรับรองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมและสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากรัฐ บทบัญญัติทั้งหลายนี้ต่างสะท้อนให้เห็นว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญไทยมีคุณค่าสูงสุดของรัฐธรรมนูญและเป็นรากฐานแห่งสิทธิเสรีภาพทั้งปวง อีกทั้ง ยังมีผลสำคัญต่อกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดสิทธิหน้าที่ของบุคคลผู้เป็นทหาร ตลอดจนการปกป้องคุ้มครองทหารในกองทัพไทยมิให้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยเช่นกันดังนี้ พัฒนาการของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญไทยจึงมีส่วนสำคัญต่อมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีของทหารในกองทัพไทยดังที่จะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

4.1.2 กระบวนการยุติธรรมของศาลทหารไทย

ศาลทหารเป็นองค์กรหนึ่งที่มีความสำคัญในการพิจารณาความผิดต่างๆที่เกิดขึ้นภายในกองทัพ รวมถึงกรณีที่เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่ารัฐได้คำนึงถึงลักษณะเฉพาะของทหารที่ไม่อาจได้รับการพิจารณาในกระบวนการ

²⁸⁹มนตรี รูปสุวรรณ และคณะ , เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ, หน้า 89.

²⁹⁰เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, “คุณค่าของความเป็นมนุษย์ในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ใน รัฐธรรมนูญ 60 : 60 ปี สมคิด เลิศไพฑูรย์ (กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์เดือนตุลา,2562),หน้า 73-75.

เช่นเดียวกับศาลพลเรือนได้ ประกอบกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ ของทหารย่อมต้องให้บุคคลผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเรื่องทางทหารเป็นผู้พิจารณาในการกระทำความผิดเหล่านั้น อันจะส่งผลให้การวินิจฉัยเป็นไปโดยถูกต้องชอบธรรมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

4.1.2.1 ความเป็นมาของศาลทหารในประเทศไทย

ศาลทหารของประเทศไทยนั้นมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน โดยเห็นได้ชัดตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาในแผ่นดินของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถกฎหมายที่สำคัญในการพิจารณาความผิดของทหารในกองทัพสมัยนั้นเรียกว่า “กฎหมายลักษณะขบถศึก” ซึ่งเป็นกฎหมายฉบับหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้ทรงนำมาชำระสะสางเสียใหม่และบัญญัติรวมไว้ใน “กฎหมายตราสามดวง”²⁹¹ ต่อมาในปี พ.ศ. 2434 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการปรับปรุงเรื่องการศาลทั้งหมด โดยให้ตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นและรวมศาลต่าง ๆ ที่กระจัดกระจายอยู่ในสังกัดของกระทรวง ทบวง กรมทั้งหลายให้มาสังกัดอยู่ในกระทรวงยุติธรรม เว้นแต่ศาลทหารเพียงศาลเดียวที่ยังคงสังกัดอยู่ในกระทรวงกลาโหม จึงทำให้ศาลในประเทศไทยมีการแบ่งเป็นศาลกระทรวงยุติธรรมกับศาลทหารนับแต่นั้นมา

ในปี พ.ศ. 2450 เริ่มมีการประกาศใช้กฎหมายพระธรรมนูญศาลทหารบก ร.ศ. 126 และต่อมาจึงมีการประกาศใช้บังคับพระธรรมนูญศาลทหารเรือ ร.ศ. 127 ซึ่งทำให้มีการจัดตั้งศาลทหารบกและศาลทหารเรือขึ้นตามลำดับ เมื่อระยะเวลาผ่านไปพระธรรมนูญศาลทหารบก ร.ศ. 126 ได้ถูกยกเลิก และใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหารบก พ.ศ. 2465 แทน จนมาถึงสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปี พ.ศ. 2469 พระองค์ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกอำนาจศาลทหารวังไปพร้อมกับศาลทหารบก หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2477 จึงมีการรวมพระธรรมนูญศาลทหารบกกับพระธรรมนูญศาลทหารเรือเข้าเป็นฉบับเดียวกันโดยตราเป็นพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พุทธศักราช 2477 จนกระทั่งปี พ.ศ. 2498 กฎหมายดังกล่าวได้ถูกยกเลิกไปเนื่องด้วยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ใช้บังคับแทน ซึ่งเป็นฉบับที่ใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน และยังคงมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายฉบับดังกล่าวตลอดมาเพื่อให้สอดคล้องตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป²⁹² ทั้งนี้ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 เป็นกฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร รวมทั้งการบริหารจัดการต่าง ๆ ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยกำหนดให้ศาลทหารทั้งหลายสังกัดอยู่ในกระทรวงกลาโหม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้รับผิดชอบในงาน

²⁹¹กรมพระธรรมนูญ ,ผลงานของพลโท สุข เปรมาวิน และประวัติกระบวนการยุติธรรมทหาร กรมพระธรรมนูญพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลโท สุขเปรมาวิน ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 12 กรกฎาคม 2514 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมยุทธศึกษาทหารบก , 2514), หน้า 2.

²⁹²อวิการ์ตัน นิยมไทย, “เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับศาลทหาร,” วารสารจลนนิติ ปีที่ 11, ฉบับที่ 4(ก.ค. – ส.ค.2557): 118-119.

ธุรการของศาลทหารให้ดำเนินไปโดยเรียบร้อย อย่างไรก็ตาม การพิจารณาคดีตลอดจนคำสั่งหรือคำพิพากษาบังคับคดีนั้นยังคงเป็นดุลพินิจของศาลทหารโดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังกำหนดให้กรมพระธรรมนูญเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับศาลทหาร ซึ่งให้เจ้ากรมพระธรรมนูญเป็นผู้วางระเบียบราชการของศาลทหารและอัยการทหารเพื่อให้กิจการของศาลทหารและอัยการทหารดำเนินไปอย่างเรียบร้อย แต่เจ้ากรมพระธรรมนูญหรือผู้บังคับบัญชาคนอื่นไม่อาจก้าวล่วงดุลพินิจของตุลาการที่ได้รับแต่งตั้งเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีได้²⁹³ ทั้งนี้ กฎหมายกำหนดให้กรมพระธรรมนูญถูกสังกัดอยู่ในสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม²⁹⁴ซึ่งสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมนี้เป็นส่วนราชการที่ขึ้นอยู่กับกระทรวงกลาโหมด้วยเช่นกัน²⁹⁵

4.1.2.2 เหตุผลที่ต้องมีศาลทหาร

จากที่กล่าวถึงความเป็นมาของศาลทหารของประเทศไทย จะเห็นว่าศาลทหารตั้งแต่อดีตนั้นตั้งขึ้นเพื่อความสะดวกในการปกครองกองทัพสยาม และมีความเกี่ยวข้องกับเกียรติศักดิ์ของทหารโดยเฉพาะ จึงมีการแยกอำนาจศาลซึ่งควรอยู่ในกระทรวงยุติธรรมมาจัดการเสียเอง อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์หลักของศาลทหารคือการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาแก่บุคคลผู้อยู่ในอำนาจศาลทหารและกรณีที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของรัฐบาลเท่านั้น มิได้มุ่งหมายจะพิจารณาพิพากษาเกี่ยวกับบุคคลและทรัพย์สินทั่วไป ดังนี้ หากบุคคลผู้อยู่ในอำนาจศาลทหารไปกระทำความผิดร่วมกับพลเรือนที่มีได้อยู่ในอำนาจศาลทหาร จึงต้องนำกรณีดังกล่าวไปฟ้องร้องเพื่อพิจารณาพิพากษาโดยศาลพลเรือน อีกทั้งยังมีความประสงค์ที่จะไม่ให้แยกฟ้องหรือแยกพิจารณาโดยศาลทหารประเด็นหนึ่ง และพิจารณาพิพากษาในศาลพลเรือนประเด็นหนึ่ง เนื่องจากจะทำให้ผลของข้อเท็จจริงและการพิพากษาในมูลกรณีเดียวกันอาจมีความแตกต่างกันได้²⁹⁶ นอกจากนี้ ยังสามารถจำแนกสาเหตุที่ต้องมีศาลทหารได้อีก 4 ประการ²⁹⁷ดังต่อไปนี้

1. ผู้บังคับบัญชาทหารมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อการปกครองทหารให้มีระเบียบวินัย อยู่เสมอ ซึ่งการที่ทหารกระทำความผิดอาญาย่อมเป็นความผิดต่อวินัยด้วยเช่นกัน และเมื่อมีทหารคนใดกระทำความผิดเหล่านั้น ผู้บังคับบัญชาทหารควรเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษากรณี

²⁹³พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 5

²⁹⁴พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการและกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการสำนักงานรัฐมนตรีและสำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2552 มาตรา 7 (5)

²⁹⁵พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 มาตรา 10 (2)

²⁹⁶พระขจรเนติยุทธ, คำสอนชั้นปริญญาโททางนิติศาสตร์ พุทธศักราช 2478 กฎหมายอาญาพิสดาร (พระธรรมนูญศาลทหาร). หน้า 13.

²⁹⁷บุญญารัตน์ พัฒนมะหิรินทร์, “จอมทัพไทย : กระบวนการยุติธรรมทหารกับหลักนิติธรรม,”(เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 2 วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สถาบันรัฐธรรมนุญศึกษา สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ),หน้า5.

ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วย เพื่อทราบสาเหตุของการกระทำผิด และนำไปปรับปรุงแก้ไขการปกครอง
ทหารของตนให้มีระเบียบวินัยมากขึ้น

2. บางกรณี กองทหารอาจมีการปฏิบัติภารกิจนอกราชอาณาจักร ซึ่งอาจไม่สะดวกที่จะ
ส่งตัวทหารผู้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรกลับมาพิจารณาพิพากษาคดีในศาลพลเรือนที่อยู่
ในราชอาณาจักร

3. การพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดของทหารนั้น ไม่ควรมีวิธีการ
พิจารณาเหมือนกับวิธีของศาลพลเรือน แต่ควรเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมของสถานการณ์
หรือมีการคำนึงถึงพฤติการณ์เฉพาะในลักษณะทางทหารประกอบด้วย

4. ทหารเป็นผู้ที่ต้องรักษาสถานการณ์ที่ไม่ปกติของบ้านเมืองในยามศึกสงคราม หรือ
ในเวลาที่มีการประกาศใช้กฎอัยการศึก ให้เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย ตลอดจนมีหน้าที่ทำการรบ
กับอริราชศัตรู กรณีใด ๆ ที่เป็นการกระทำความผิดในเขตพื้นที่ซึ่งทหารกำลังปฏิบัติหน้าที่เหล่านั้นอยู่
ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่อันสำคัญของทหาร ดังนี้ การพิจารณาพิพากษาคดีที่เกิดในเขต
พื้นที่ดังกล่าวควรกระทำในศาลซึ่งทหารสามารถเข้าร่วมการพิจารณาพิพากษาคดีได้ แม้ว่าผู้กระทำความ
ผิดจะเป็นทหารหรือพลเรือนก็ตาม เนื่องด้วยทหารที่เข้าร่วมในการพิจารณาล้วนเป็นผู้ที่รู้
ข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องอันเกิดขึ้นในเขตพื้นที่นั้นอย่างชัดเจน

4.1.2.3 ประเภทของศาลทหาร

ศาลทหารนั้นได้มีการแบ่งประเภทให้เป็นไปตามความเหมาะสมแต่ละสถานการณ์เพื่อ
ทำให้การพิจารณาวินิจฉัยกรณีต่าง ๆ เกิดความเป็นธรรมมากที่สุดและมีกระบวนการที่เหมาะสมใน
สถานการณ์ขณะนั้น ซึ่งจะแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. ศาลทหารในเวลาปกติ คือ ศาลที่มีการดำเนินการในช่วงเวลาที่บ้านเมืองสงบสุข
หรือไม่มีการศึกสงคราม ซึ่งในเวลานี้ศาลทหารจะมีการพิจารณาพิพากษาคดีที่สามารถอุทธรณ์หรือ
ฎีกาในกรณีพิพาทได้สามชั้นศาล ศาลทหารในเวลาปกติจึงมีอยู่สามชั้นศาล ได้แก่ ศาลทหารชั้นต้น
ศาลทหารกลาง และศาลทหารสูงสุด

2. ศาลทหารในเวลาไม่ปกติ²⁹⁸ คือ ศาลทหารที่มีอยู่ในเวลาที่บ้านเมืองเกิดศึกสงคราม
หรือได้มีการประกาศใช้กฎอัยการศึก ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่จำเป็นต้องดำเนินการต่าง ๆ ให้เป็นไปด้วย
ความเด็ดขาดและรวดเร็วเพื่อสามารถควบคุมสถานการณ์ในขณะนั้นให้กลับสู่ภาวะปกติโดยเร็ว ศาล
ทหารในกรณีนี้ก็เป็นศาลที่มีอยู่แล้วในเวลาปกติ ซึ่งได้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาตามที่กฎหมาย
ได้บัญญัติไว้ แต่ถ้าผู้ที่มีอำนาจได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกหรือผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้สั่งตาม

²⁹⁸พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 36

กฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึกให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาใดๆเพิ่มเติม ศาลทหารในช่วงเวลานี้ย่อมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้ตามคำสั่งหรือประกาศเหล่านั้น

แม้ในช่วงเวลาที่บ้านเมืองกลับมาเป็นปกติสุข ซึ่งอาจเป็นกรณีที่ภาวะสงครามได้สิ้นสุดลงหรือมีการเลิกใช้กฎอัยการศึก ศาลทหารในเวลาไม่ปกติก็ยังคงมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีที่ยังค้างอยู่ในศาลหรือคดีที่ยังมิได้มีการฟ้องได้ อย่างไรก็ตามผู้ที่มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมก็มีอำนาจในการสั่งโอนคดีหรือส่งตัวผู้ต้องหาไปดำเนินคดีที่ศาลทหารแห่งอื่น โดยศาลที่พิจารณาคดีเหล่านี้ย่อมมีอำนาจและหน้าที่ดังเช่นศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ซึ่งศาลทหารในเวลาไม่ปกตินี้จะมีการดำเนินกระบวนการต่างๆเพียงชั้นเดียว ไม่สามารถอุทธรณ์หรือฎีกาได้อีกดังเช่นศาลทหารในเวลาปกติ²⁹⁹

3.ศาลอาญาศึก³⁰⁰ คือ ศาลทหารพิเศษที่จะตั้งขึ้นได้เมื่อหน่วยทหารหรือเรือรบอยู่ในยุทธบริเวณ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะเป็นช่วงเวลาที่เกิดการสู้รบกันหรือช่วงเวลาที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก จึงเหมือนกับศาลทหารในเวลาไม่ปกติ และการตั้งศาลอาญาศึกจะสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อเข้าหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. เมื่อมีการรบโดยได้มีการกำหนดเขตยุทธบริเวณ
2. ในเขตยุทธบริเวณดังกล่าว ได้มีกำลังทหารไม่น้อยกว่าหนึ่งกองพันหรือมีเรือรบ ป้อม ที่มั่นอย่างใดๆของทหาร
3. ผู้บังคับบัญชาของกองกำลังทหารไม่น้อยกว่าหนึ่งกองพัน หรือผู้บังคับบัญชาประจำเรือรบ ป้อม หรือผู้ทำการแทนผู้บังคับบัญชาดังกล่าวได้ตั้งศาลอาญาศึกขึ้นเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่เกิดในยุทธบริเวณนั้นๆ

ศาลอาญาศึกจะมีการดำเนินกระบวนการเพียงชั้นเดียว ซึ่งไม่สามารถอุทธรณ์หรือฎีกาได้ จึงเห็นได้ว่าศาลอาญาศึกนี้จะมีลักษณะคล้ายกับศาลทหารในเวลาไม่ปกตินั้นเอง³⁰¹

4.1.2.4 บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร

ศาลทหารเป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน เพียงแต่การคุ้มครองความเป็นธรรมนั้นต้องมีลักษณะเฉพาะเพื่อดำเนินกระบวนการยุติธรรมให้เหมาะสมแก่บุคคลบางประเภทซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องทางทหาร ไม่ว่าจะเป็นพลเรือนหรือเป็นทหารก็ตาม หากการกระทำเหล่านั้นมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลหรือความผิดที่จำต้องได้รับการ

²⁹⁹พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 61

³⁰⁰พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 39

³⁰¹พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 61

พิจารณาพิพากษาโดยศาลทหารแล้ว ย่อมต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมโดยศาลทหารทั้งสิ้น ซึ่งมีการจำแนกบุคคลประเภทต่าง ๆ ที่ต้องได้รับการพิจารณาในศาลทหาร³⁰² ดังนี้

1. นายทหารชั้นสัญญาบัตรประจำการ ได้แก่ ผู้ที่มียศตั้งแต่ ร้อยตรี เรือตรี เรืออากาศตรีขึ้นไป ซึ่งมีตำแหน่งราชการประจำในกระทรวงกลาโหม รวมถึงผู้ที่ได้ว่ายี่ยศตามขั้นนั้น ๆ ด้วย³⁰³ เนื่องจากบุคคลที่มียศว่าที่ในยศสัญญาบัตรขั้นนั้น ๆ ก็เป็นผู้ที่ได้รับแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมให้รับราชการทหารในชั้นสัญญาบัตรและอยู่ในระหว่างนารายชื่อถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยแต่งตั้งยศนายทหารสัญญาบัตรขั้นนั้นต่อไป จึงยังคงให้ใช้คำว่า “ว่าที่” นำหน้ายศนั้น ๆ ไประยะเวลาหนึ่งในระหว่างที่รอโปรดเกล้าฯ

2. นายทหารชั้นสัญญาบัตรนอกประจำการ เฉพาะเมื่อกระทำผิดต่อคำสั่งหรือข้อบังคับตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร ได้แก่ นายทหารสัญญาบัตรที่มีได้เป็นนายทหารสัญญาบัตรประจำการตามข้อบังคับว่าด้วยการแบ่งประเภทนายทหารสัญญาบัตร³⁰⁴

3. นายทหารประทวนและพลทหารกองประจำการหรือประจำการ หรือบุคคลที่รับราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร ซึ่งนายทหารประทวนนั้นเป็นนายทหารที่มีชั้นยศสิบตรีถึงจ่าสิบเอก สำหรับกรณีบุคคลนั้นอยู่เหล่าทหารบก ยศจ่าตรีถึงพันจ่าเอก กรณีที่บุคคลนั้นอยู่เหล่าทหารเรือ และ ยศจ่าอากาศตรีถึงพันจ่าอากาศเอก กรณีที่บุคคลนั้นอยู่เหล่าทหารอากาศ³⁰⁵ สำหรับพลทหารกองประจำการนั้น คือ ผู้ที่ได้ขึ้นทะเบียนกองประจำการและเข้ารับราชการจนกว่าจะมีการปลดจากกองประจำการ³⁰⁶ และพลทหารประจำการนั้น คือ ทหารที่ไม่มียศทหารแต่ถือได้ว่าเป็นข้าราชการทหารเช่นกันเพราะได้รับเงินเดือนจากงบประมาณแผ่นดินประเภทเงินเดือน ซึ่งเรียกพลทหารประเภทนี้ได้ว่า “พลอาสาสมัคร”³⁰⁷

สำหรับทหารกองเกินหรือทหารกองหนุนนั้น เป็นผู้ที่มีหน้าที่เข้ารับราชการทหารในการเรียกพลเพื่อตรวจสอบ ฝึกวิชาทหารหรือเพื่อทดลองความพร้อม และในการระดมพลกระทรวงกลาโหมมีอำนาจกำหนดให้ทำการเรียกพลเพื่อตรวจสอบ ฝึกวิชาทหาร หรือทดลองความพร้อมพร้อมตามที่เห็นสมควร³⁰⁸

³⁰²พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 16

³⁰³ข้อบังคับทหารว่าด้วยการแบ่งประเภทนายทหารสัญญาบัตร พ.ศ. 2482 มาตรา 1 ข้อ 1

³⁰⁴ข้อบังคับทหารว่าด้วยการแบ่งประเภทนายทหารสัญญาบัตร พ.ศ. 2482 มาตรา 1 ข้อ 2

³⁰⁵พระราชบัญญัติยศทหาร พ.ศ. 2479 มาตรา 4

³⁰⁶พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 4 (3)

³⁰⁷พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. 2521 มาตรา 12 ทวิ (2)

³⁰⁸พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 36

4. นักเรียนทหารตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด ได้แก่บุคคลผู้ศึกษาเล่าเรียนอยู่ในโรงเรียนทหารตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยโรงเรียนทหาร อาทิเช่น โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ โรงเรียนแผนที่ของกรมแผนที่ทหาร วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า โรงเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนมหาดเล็กราชวัลลภรักษาพระองค์ หน่วยมหาดเล็กราชวัลลภรักษาพระองค์ โรงเรียนประจำเหล่าชั้นนักเรียนนายสิบ โรงเรียนนายสิบทหารบก โรงเรียนจำ และโรงเรียนจำอากาศ³⁰⁹แต่สำหรับกรณีนักเรียนทหารที่อายุต่ำกว่า18ปี แม้จะเป็นบุคคลผู้อยู่ในอำนาจของศาลทหารก็ตาม หากได้กระทำผิดอาญาก็ต้องดำเนินคดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัว³¹⁰

5. ทหารกองเกินที่ถูกเข้ากองประจำการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารได้รับตัวไว้เพื่อให้เข้ารับราชการประจำอยู่ในหน่วยทหารซึ่งเป็นทหารกองเกินที่ได้รับการตรวจเลือกและถูกเข้ากองประจำการ โดยจะมีการเรียกตัวจากอำเภอเพื่อส่งบุคคลผู้เป็นทหารกองเกินไปยังจังหวัดทหารบกสำหรับกองทัพเรือจะมีการส่งไปให้ศูนย์ฝึกทหารใหม่ กรมยุทธศึกษาทหารเรือเพื่อขึ้นทะเบียนกองประจำการ และแม้เจ้าหน้าที่ทหารเพียงได้รับตัวบุคคลเหล่านั้นไว้เพื่อให้เข้ารับราชการประจำในหน่วย แต่ยังไม่ได้มีการขึ้นทะเบียนกองประจำการก็ตาม บุคคลเหล่านี้ก็ถือได้ว่าเป็นบุคคลผู้อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทหารตั้งแต่วันที่เจ้าหน้าที่ทหารได้รับตัวไว้แล้ว³¹¹

6. พลเรือนที่สังกัดอยู่ในราชการทหาร เมื่อกระทำผิดในหน้าที่ราชการทหาร หรือกระทำผิดอย่างอื่นเฉพาะในหรือบริเวณ อาคาร ที่ตั้งหน่วยทหาร ที่พักร้อน พักแรม เรือ อากาศยาน หรือยานพาหนะใดๆในควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ซึ่งจะเห็นได้ว่าแม้มิได้เป็นทหารแต่เป็นพลเรือนที่สังกัดอยู่ในราชการทหารก็อาจต้องอยู่ภายใต้อำนาจศาลทหารได้หากกระทำผิดในหน้าที่ราชการทหารไม่ว่าความผิดนั้นจะได้กระทำในที่ใดก็ตาม หรือกระทำผิดอาญาที่อาจไม่ได้เกี่ยวข้องกับ ความผิดทางราชการทหารแต่ได้กระทำในพื้นที่ที่กล่าวไปข้างต้น อันถือว่าเป็นพื้นที่ที่อยู่ในความควบคุมของทหาร ดังนั้นแล้วพลเรือนผู้นั้นก็จำต้องได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลทหารเช่นกัน

7. บุคคลซึ่งต้องขังหรืออยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารโดยชอบด้วยกฎหมาย ในกรณีของบุคคลซึ่งต้องขังที่จะเป็นผู้อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทหารนี้ อาจเป็นได้ทั้งนักโทษ คนต้องขัง และคนฝาก³¹² ในส่วนของบุคคลที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่าย

³⁰⁹ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยโรงเรียนทหาร พ.ศ.2543 ข้อ 5

³¹⁰พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 14(3)

³¹¹โกเมศ สุขงกช, “ปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจของศาลทหาร,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2555), หน้า 87.

³¹²พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 มาตรา 4 (2)

ทหารโดยชอบด้วยกฎหมายนั้น อาจเป็นพยานที่ถูกออกหมายจับ และถูกจับตัวมาโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารได้ทำการกักขังไว้ก่อนนำตัวเบิกความในศาลทหาร

8. เชลยศึกหรือชนชาติศัตรูซึ่งอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ผู้ที่เป็นเชลยศึกนั้นจะเป็นข้าศึกที่ฝ่ายประเทศไทยเราจับมาได้จากการสู้รบ โดยเชลยศึกอาจเป็นได้ทั้งทหารหรือพลเรือน สำหรับบุคคลที่เป็นชนชาติศัตรูนั้น ได้แก่คนต่างชาติที่เป็นศัตรูกับประเทศไทย ซึ่งได้ถูกเจ้าหน้าที่ทหารของประเทศไทยควบคุมตัวไว้ และหากบุคคลเหล่านี้ได้กระทำความผิดอาญาขึ้นก็จำต้องถูกพิจารณาพิพากษาโดยศาลทหาร

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าบุคคลที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลทหารจะเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องต่อการปฏิบัติหน้าที่ทางทหาร หรืออาณาบริเวณและสิ่งอื่นใดซึ่งอยู่ในความควบคุมของทหาร ทั้งนี้ เป็นไปเพื่อให้บุคคลผู้มีความเกี่ยวข้องได้รับการพิจารณาอย่างเหมาะสมตามกระบวนการเฉพาะทางทหาร โดยมีการพิจารณาจากบุคคลผู้มีความรู้ความเข้าใจต่อแนวปฏิบัติและกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับภายในกองทัพ ซึ่งพฤติการณ์ต่าง ๆ มักจะมีความแตกต่างจากประเด็นข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในศาลพลเรือน การพิจารณารรคดีด้วยการคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของกองทัพเช่นนี้เป็นกลไกสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทหารผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย หรือทหารผู้ถูกกล่าวหาด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม แม้บุคคลใดจะมีความเกี่ยวข้องกับกองทัพ แต่บุคคลนั้นอาจมิได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยศาลทหารเสมอไป ซึ่งกรณีใดจะได้รับพิจารณาพิพากษาโดยศาลทหารนี้ต้องดูข้อเท็จจริงเป็นรายกรณีว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารหรือไม่

4.1.2.5 คดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร

ได้มีการกำหนดประเภทของคดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลทหารไว้ในพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 13 ซึ่งมีการบัญญัติไว้ว่า “ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาวางบทลงโทษผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายทหารหรือกฎหมายอื่นในทางอาญา ในคดีซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารในขณะกระทำความผิด และมีอำนาจสั่งลงโทษบุคคลใดๆ ที่กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง”

จะเห็นได้ว่าอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทหารนั้นสามารถวางบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายทหารหรือกฎหมายอื่นในทางอาญา ซึ่งผู้กระทำความผิดนั้นต้องอยู่ในเขตอำนาจศาลทหารในขณะที่ตนกระทำความผิดนั้น สำหรับกรณีศาลทหารมีอำนาจสั่งลงโทษบุคคลใดๆ ที่กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น ไม่สำคัญว่าผู้กระทำความผิดจะเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารหรือไม่ กล่าวคือ แม้จะเป็นพลเรือนแต่ได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ตั้งแต่มาตรา 30ถึงมาตรา 33 เช่นนี้แล้วศาลทหารย่อมมีอำนาจสั่งลงโทษผู้ละเมิดอำนาจศาลทหารนั้นได้³¹³

4.1.2.6 คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร

คดีที่ไม่อยู่ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหารนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 14 ดังนี้³¹⁴

1. คดีที่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารกับบุคคลที่มีได้อยู่ในอำนาจศาลทหารกระทำผิดด้วยกันถ้อยคำตามบทบัญญัติดังกล่าวที่ว่า “กระทำผิดด้วยกัน” นี้มีความหมายกว้างกว่าร่วมกระทำผิดด้วยกันตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 ซึ่งได้เคยมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1104/2513วินิจฉัยเรื่องดังกล่าวไว้อันมีสาระสำคัญว่า คำว่า “ด้วยกัน” ไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องที่ทหารกับพลเรือนได้ร่วมกระทำความผิดตามมาตรา 83 แห่งประมวลกฎหมายอาญาเสมอไป การที่โจทก์ฟ้องจำเลยซึ่งเป็นทหารประจำการ โดยบรรยายคำฟ้องว่า จำเลยผู้เป็นทหารประจำการกับพลเรือนอีกคนหนึ่ง ต่างขับรถคนละคันด้วยความประมาทปราศจากความระมัดระวังจนเกิดการเฉี่ยวชนกัน เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บสาหัส เช่นนี้แล้วจึงเป็นเรื่องที่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารกับบุคคลที่มีได้อยู่ในอำนาจศาลทหารกระทำผิดด้วยกัน อันถือเป็นคดีที่ตกอยู่ในบังคับของมาตรา 14 (1) แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 และเป็นคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ต้องดำเนินคดีต่อศาลพลเรือนตามมาตรา 15 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว³¹⁵ และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1684/2521 ซึ่งได้วินิจฉัยว่า ทหารกับพลเรือนใช้อาวุธปืนและมีดเข้าทำร้ายกัน กรณีเช่นนี้เป็นเรื่องที่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารกับบุคคลที่มีได้อยู่ในอำนาจศาลทหารกระทำผิดด้วยกัน ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 มาตรา 14 (1) คดีดังกล่าวจึงอยู่ในอำนาจศาลพลเรือนที่จะพิจารณาพิพากษา³¹⁶

แม้แต่เป็นกรณีที่ผู้กระทำผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารร่วมกับพรรคพวกคนอื่น ๆ กระทำความผิดด้วยกัน แต่ยังไม่แนชัดว่าผู้ร่วมกระทำผิดกับบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารนั้นจะเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารด้วยหรือไม่ เช่นนี้ศาลพลเรือนก็ยังมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้นได้ ซึ่งเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 191/2532 ที่วินิจฉัยไว้อันมีสาระสำคัญว่าการที่จำเลยซึ่งเป็นทหารได้ขออนุญาตเอาพระพุทธรูปบูชาของผู้เสียหายลงไปดูกลางแดดที่หน้าบ้านแล้วอุ้มพระพุทธรูปวิ่งหนีไปขึ้นรถยนต์ที่พวกของจำเลยจอดอยู่โดยมีการวางแผนเตรียมการกันมา

³¹³โกเมศ สุนงกช, “ปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจของศาลทหาร,” หน้า 80.

³¹⁴พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 14

³¹⁵คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1104/2513

³¹⁶คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1684/2521

ก่อนแล้ว แม้ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าพวกของจำเลยเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารหรือไม่ ผู้เสียหายก็ยังมีอำนาจฟ้องจำเลยต่อศาลพลเรือนได้³¹⁷

2. คดีที่เกี่ยวข้องกับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลพลเรือน

คดีที่เกี่ยวข้องกับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลพลเรือนนี้ ในปัจจุบันยังคงไม่มีการชี้ขาดเป็นที่แน่ชัด แต่อาจให้ความหมายของ “คดีที่เกี่ยวข้อง” ซึ่งมีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 24 และ มาตรา 25 โดยมีตัวอย่างที่เกี่ยวข้องเช่น นายดำประกอบกิจการรับซื้อของโจร ได้รับซื้อของจากเขียวผู้ที่เป็นทหารและได้ทำการลักทรัพย์ของทางราชการมาขายให้แก่นายดำ หรือเป็นกรณีที่นายแดงทำหนังสือเดินทางปลอมให้แก่นายเขียวและนายเขียวซึ่งเป็นบุคคลผู้อยู่ในอำนาจศาลทหารได้นำหนังสือเดินทางปลอมนั้นไปใช้ กรณีดังตัวอย่างทั้งสองนี้ หากดูจากความหมายของคำว่า “คดีเกี่ยวข้อง” ตามบทบัญญัติมาตรา 24 และ 25 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ก็จะถือว่าคดีเหล่านี้มิได้อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษาได้ เนื่องด้วยเป็นคดีที่เกี่ยวข้องอยู่กับคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม ซึ่งคดีเช่นนี้มักเรียกกันว่า “คดีปะปน” เนื่องจากเป็นการเรียกกันตั้งแต่กฎหมายทหารในยุคแรก ๆ ซึ่งมีการใช้ถ้อยคำดังกล่าวต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน อันจะเห็นได้จากพระธรรมนูญศาลทหารบก ร.ศ. 126 มาตรา 62 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “เมื่อใดผู้ที่อยู่ในอำนาจศาลทหารบกได้กระทำความผิด และมีผู้ที่อยู่ในอำนาจศาลทหารปะปนอยู่ด้วย เป็นผู้ต้นเหตุหรือพรรคพวกก็ดี ให้คดีนั้นไปพิจารณาในศาลพลเรือน” หรือในกรณีมาตรา 55 แห่งพระธรรมนูญศาลทหารเรือ ร.ศ.127 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “เมื่อใดผู้ที่อยู่ในอำนาจศาลทหารเรือได้กระทำความผิด และผู้ที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารปะปนอยู่ด้วยเป็นผู้ต้นเหตุหรือพรรคพวกก็ดี ให้คดีนั้นไปพิจารณาในศาลพลเรือน” เช่นนี้แล้วหากมีการกล่าวถึงคดีปะปนแล้ว มักจะเป็นที่เข้าใจกันว่าเป็นคดีที่บุคคลผู้อยู่ในอำนาจศาลทหารกับพลเรือนได้กระทำความผิดนั้นด้วยกัน หรือหมายถึงคดีเกี่ยวข้องกับคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม

3. คดีที่ต้องดำเนินในศาลคดีเด็กและเยาวชน

ในกรณีที่ต้องดำเนินการพิจารณาพิพากษาในศาลคดีเด็กและเยาวชนนี้ ปัจจุบันยังคงพบเห็นลักษณะที่กล่าวถึงเฉพาะกรณีที่เป็นักเรียนทหาร³¹⁸เท่านั้นเนื่องจากปัจจุบันนี้บุคคลใดจะเข้ารับราชการทหารได้จะต้องมีอายุกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ ในกรณีที่เป็ทหารกองประจำการที่เข้ารับราชการทหารตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ก็ต้องมีอายุยี่สิบเอ็ดปีบริบูรณ์ ซึ่งไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่จะต้องดำเนินคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว นอกจากนี้บุคคลผู้อาจตรงตามหลักเกณฑ์ที่การพิจารณาต้องดำเนินในศาลคดีเด็กและเยาวชน ยังอาจมีกรณีของ

³¹⁷คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 191/2532

³¹⁸พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 16 (4)

บุคคลที่เป็นชนชาติศัตรูผู้มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ก็ได้ โดยอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัวที่พิจารณาคดีอาญาซึ่งมีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิดนั้นสามารถทำการพิจารณาพิพากษาในกรณีความผิดทางอาญาของเด็กหรือเยาวชนทุกกรณีโดยไม่ได้มีการจำกัดประเภทของความผิดที่ศาลสามารถพิจารณาพิพากษาเอาไว้ ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3666/2531 ที่ศาลได้วินิจฉัยโดยมีสาระสำคัญว่า ศาลคดีเด็กและเยาวชนมีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีที่เด็กหรือเยาวชนผู้ถูกฟ้องคดีอาญาทุกประเภท³¹⁹ และแม้ความผิดทางอาญานั้นปกติแล้วจะอยู่ในอำนาจของศาลชำนาญพิเศษที่จะพิจารณาพิพากษา อีกทั้งยังไม่จำกัดอัตราโทษของคดีเหล่านั้นว่ามากนักน้อยเพียงใด แม้แต่เป็นอัตราโทษสถานหนักดังเช่น จำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิตก็อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลคดีเด็กและเยาวชนได้หากเข้าตามหลักเกณฑ์ตามที่กล่าวมาข้างต้น

4. คดีที่ศาลทหารเห็นว่าไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร

กรณีที่เป็นคดีที่ศาลทหารเห็นว่าไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารนี้สามารถพิจารณาได้ 2 หลักเกณฑ์ ดังนี้

1. ศาลทหารเป็นผู้วินิจฉัย ซึ่งหมายความว่า ได้มีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลทหารแล้วและได้รับการวินิจฉัยว่าคดีดังกล่าวมิได้อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทหาร
2. ศาลทหารได้ส่งเรื่องไปให้คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลเป็นผู้วินิจฉัย ทั้งกรณีที่มีการยื่นฟ้องต่อศาลทหารแล้ว และกรณีที่จะยื่นฟ้องต่อศาลทหาร อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีความแน่ชัดเกี่ยวกับกรณีที่ได้มีการวินิจฉัยว่าเป็นคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทหารตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว เพียงแต่มีการวินิจฉัยเกี่ยวกับบุคคลผู้ฟ้องคดี ไม่ได้มีการวินิจฉัยถึงลักษณะของคดีแต่อย่างใด แต่อาจมีกรณีที่เข้ากับหลักเกณฑ์ข้อนี้ได้เนื่องจากเมื่อพิจารณาแล้วมิได้เข้าหลักเกณฑ์ตามอนุมาตรา 1 ถึง 3 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร มาตรา 14 อันจะเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1105/2513 ซึ่งเป็นกรณีที่จำเลยเป็นทหารกับพวกอีกหลายคนที่ตั้งกายพลเรือน ได้ร่วมกันกระทำความผิดฐานรับของโจร และในขณะนั้นยังไม่อาจจับพวกของจำเลยได้ เช่นนี้เมื่อไม่ปรากฏแน่ชัดว่าพวกของจำเลยอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทหารหรือไม่ และหากจะปรากฏในภายหลังว่าคดีควรอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทหารก็ตาม ศาลพลเรือนก็ยังคงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาต่อไปได้ กรณีเช่นนี้จะเห็นได้ว่าความไม่แน่ชัดในตัวบุคคลผู้ร่วมกระทำความผิดกับจำเลยผู้อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทหารนั้นย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เป็นกรณีที่ศาลทหารเห็นว่าไม่อยู่ในการพิจารณาพิพากษาของศาลทหารได้

³¹⁹คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3666/2531

คดีที่ไม่ได้อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทหารดังที่กล่าวมานี้ เมื่อศาลทหารได้ตรวจดูแล้วพบว่าไม่อยู่ในอำนาจของตนที่จะพิจารณาพิพากษา ศาลทหารจำต้องจำหน่ายคดีและให้มีการดำเนินคดีเหล่านั้นโดยศาลพลเรือนแทน หากเป็นกรณีที่ได้ยื่นฟ้องต่อศาลพลเรือนไปก่อนแล้วและศาลพลเรือนได้ประทับฟ้องไว้เรียบร้อยแล้ว แต่ปรากฏในภายหลังว่าควรเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทหาร กรณีเช่นนี้ศาลพลเรือนก็ยังคงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาต่อไปได้ ตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ซึ่งบัญญัติไว้ในวรรคท้ายว่า “เมื่อศาลพลเรือนได้สั่งรับประทับฟ้องไว้แล้ว แม้จะปรากฏตามทางพิจารณาในภายหลังว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ก็ให้ศาลพลเรือนมีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้” แต่หากเป็นกรณีที่ปรากฏแก่ศาลพลเรือนอยู่ก่อนแล้วว่าจำเลยในคดีนั้นหรือผู้ที่ถูกนำมาฝากขังเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ศาลพลเรือนจะรับไว้พิจารณาพิพากษาก็ได้ ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 34/2508 อันมีสาระสำคัญว่า ตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 มีความหมายเพียงว่า เมื่อศาลพลเรือนสั่งรับฟ้องไว้ความยังไม่ปรากฏโดยแจ้งชัดว่าคดีอยู่ในอำนาจศาลทหารหรือไม่ เช่นยังไม่แน่ชัดว่าจำเลยเป็นทหารประจำการหรือไม่ เมื่อได้รับฟ้องแล้ว ความจึงปรากฏว่าจำเลยเป็นทหารประจำการ ดังนี้ศาลพลเรือนย่อมดำเนินการพิจารณาพิพากษาต่อไปได้ แต่เมื่อคดีปรากฏแต่แรกตามฟ้องว่าความผิดที่กล่าวหานั้นเป็นความผิดที่ต้องขึ้นอยู่ในอำนาจศาลทหารตามประกาศคณะปฏิวัติ เช่นนี้หาใช่ความเพ่งปรากฏขึ้นภายหลังว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารไม่ ศาลพลเรือนจึงไม่มีอำนาจรับคดีดังกล่าวนี้ไว้พิจารณาพิพากษา ดังนี้แล้วจะเห็นได้ว่า หากได้มีการสืบพยานไปบ้างแล้วจึงปรากฏให้เห็นว่าคดีนี้ควรอยู่ในอำนาจศาลทหาร ศาลพลเรือนก็ยังสามารถพิจารณาพิพากษาต่อไปได้สำหรับศาลทหารที่รับฟ้องในคดีใดไปก่อนแล้ว และเมื่อพิจารณาคดีนั้นไปได้ระยะหนึ่งปรากฏตามทางพิจารณาภายหลังว่าเป็นคดีที่มีได้อยู่ในอำนาจศาลทหาร ก็จะต้องจำหน่ายคดีหรือพิพากษายกฟ้องคดีเหล่านั้นไป และให้นำไปดำเนินกระบวนการในศาลพลเรือนต่อไป

4.1.2.7 ความเป็นอิสระของศาลทหารไทย

เมื่อเกิดกรณีที่เห็นได้ชัดว่าเป็นการกระทำที่มนุษย์ไม่ควรปฏิบัติต่อกัน กรณีปัญหาดังกล่าวย่อมสามารถเข้าสู่กระบวนการพิจารณาตัดสินได้หลายช่องทาง หนึ่งในนั้นคือการนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลทหารเพื่อให้ได้รับความยุติธรรม ทั้งนี้ความยุติธรรมย่อมมีอาจเกิดขึ้นได้หากศาลทหารหรือตัวบุคคลผู้เป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคิดหาความเป็นอิสระต่อการใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาคดีเหล่านั้น

การจะพิจารณาพิพากษาคดีได้อย่างอิสระนั้นศาลทหารต้องยึดถือปฏิบัติตามหลักความเป็นอิสระของศาล (Independence of the Judiciary) อันเป็นหลักที่ว่าด้วยการพิจารณาคดีของศาลและผู้พิพากษาต้องไม่ตกอยู่ภายใต้การบังคับหรืออิทธิพลของบุคคลใด ไม่ว่าจะ เป็นบุคคลภายนอกหรือผู้พิพากษาด้วยกันเอง ทั้งนี้เพื่อมิให้ผลของคดีเป็นไปตามความต้องการหรือตามอำเภอใจของ

บุคคลหรือองค์กรใด³²⁰ หลักการดังกล่าวเป็นหลักประกันที่ได้รับการยอมรับอยู่ทั่วไปสำหรับประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยรัฐต่าง ๆ มักจะนำหลักความเป็นอิสระของศาลมาบัญญัติไว้เป็นรูปธรรมในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดแห่งรัฐนั้น ๆ นอกจากนี้ ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ ยังได้กล่าวถึงหลักการดังกล่าวว่าเป็นหลักการที่ผู้พิพากษาจะต้องไม่มีความอำเอียงเพราะการแทรกแซงโดยเฉพาะทางการเมือง ซึ่งเป็นหลักที่รัฐธรรมนูญทุกฉบับต่างบัญญัติรับรองว่า ผู้พิพากษาต้องมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยมีความสำคัญ 2 ประการคือ ผู้พิพากษามีไม่มีความอิสระในการอื่นนอกจากการพิจารณาพิพากษาคดี กล่าวคือ มิใช่จะมีอิสระไปหมดทุกเรื่องแต่จำกัดอยู่เพียงอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเท่านั้น และมีได้มีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีตามอำเภอใจโดยไม่มีขอบเขตจำกัด แต่ต้องพิจารณาพิพากษาให้เป็นไปตามกฎหมายประการต่อมา คือ แม้ผู้พิพากษาจะมีความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดี แต่จำต้องพิจารณาพิพากษาคดีไปตามตัวบทกฎหมาย จะพิจารณาคดีตามใจชอบมิได้ เช่น ศาลไม่อาจพิจารณาพิพากษาคดีโดยรับฟังพยานหลักฐานนอกสำนวนได้ เป็นต้น³²¹

ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับหลักการดังกล่าวว่า ความเป็นอิสระของผู้พิพากษาแบ่งออกได้ 2 ประการ คือ

ประการแรก ในการทำหน้าที่ทางอรรถคดีของผู้พิพากษาและตุลาการนั้น ผู้พิพากษาและตุลาการไม่อยู่ในอาณัติของบุคคลหรือองค์กรใด คำสั่งและคำแนะนำต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ต้องห้ามโดยสิ้นเชิง เรียกว่าความเป็นอิสระในเนื้อหา

ประการที่สอง ในการทำหน้าที่ผู้พิพากษานั้น ผู้พิพากษาจะต้องกระทำไม่ได้โดยปราศจากความกลัวว่าจะเกิดผลร้าย หรือตนจะอาจถูกกลั่นแกล้งได้ในภายหลัง กล่าวคือ ผู้พิพากษาต้องมีความเป็นอิสระในทางส่วนตัว ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมความสมบูรณ์ให้แก่ความเป็นอิสระในเนื้อหา³²²

ปัจจุบันประเทศไทยมีการนำหลักการความเป็นอิสระของตุลาการหรือผู้พิพากษามาบัญญัติรับรองเพื่อดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักการสากลดังกล่าว โดยนำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 188 อีกทั้ง ยังบัญญัติรับรองอำนาจของศาลทหารไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับเดียวกันในบทบัญญัติมาตรา 199 ด้วยเช่นกันบทบัญญัติทั้งสองมาตราเป็นการรับรองหลักประกันความเป็นอิสระของศาลที่จะสามารถปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของตนโดยปราศจากการก้าวก่ายแทรกแซงจากบุคคลหรือองค์กรอื่นใด ซึ่งการให้หลักประกันเช่นนี้เป็นกลไก

³²⁰บุญเชตร ฟูมทิพย์, “หลักประกันความเป็นอิสระของผู้พิพากษา,” วารสารตุลาการ ปีที่ 44, เล่มที่ 1 (ม.ค. - มี.ค. 2540): 65.

³²¹จิตติ ดิงศภัทย์, หลักวิชาขึ้นนักกฎหมาย (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), หน้า 182-183.

³²²คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2542), หน้า 26.

สำคัญในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชน³²³ ตลอดจนเหล่าทหารผู้อยู่ในเขตอำนาจของศาลทหารด้วย เนื่องจากบทบัญญัติทั้งสองเป็นบทบัญญัติที่ถูกลบบัญญัติไว้ในหมวดเดียวกันอันว่าด้วยเรื่องศาล ซึ่งบทบัญญัติมาตรา 188 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 นั้น เป็นการรับรองหลักทั่วไปที่ศาลทุกประเภท โดยเฉพาะศาลทหารที่ถูกลบบัญญัติรับรองไว้ในมาตรา 199 นี้ ที่จะต้องนำหลักทั่วไปดังกล่าวไปปฏิบัติตาม ทั้งนี้ การปฏิบัติหน้าที่ของตุลาการศาลทหาร วิธีพิจารณาคดี ตลอดจนการแต่งตั้งหรือการให้ตุลาการพ้นจากตำแหน่งนั้น อาจมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติเป็นลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากหลักเกณฑ์ของผู้พิพากษาหรือตุลาการในศาลประเภทอื่นอยู่บ้าง ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมแก่กระบวนการยุติธรรมสำหรับกรณีเฉพาะของทหารที่มีความแตกต่างจากลักษณะข้อพิพาทของประชาชนทั่วไป

ความเป็นอิสระของศาลทหารไทยนั้นย่อมสัมพันธ์กับคุณสมบัติของบุคคลผู้เป็นตุลาการและกระบวนการแต่งตั้งถอดถอนตุลาการศาลทหาร ทั้งนี้ ตุลาการศาลทหารจะเป็นแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ตุลาการพระธรรมนูญ

ตุลาการพระธรรมนูญนั้น เป็นบุคคลผู้ดำเนินการสอบสวนพิจารณาในศาลทหารให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตรที่สำเร็จการศึกษาทางด้านกฎหมาย อีกทั้ง ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยตุลาการศาลทหาร พ.ศ. 2528 กล่าวคือ ต้องเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตรที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์รับราชการและหรือประกอบในหน้าที่ต้องใช้ความรู้ทางกฎหมายเป็นประจำมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือได้เป็นตุลาการศาลทหารมาแล้ว ซึ่งในทางปฏิบัติจะต้องเป็นผู้ที่มีชั้นยศตั้งแต่พันโทขึ้นไปผ่านการดำรงตำแหน่งอัยการทหาร หรือนายทหารพระธรรมนูญ มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติราชการทหาร และมีประสบการณ์ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ที่สำคัญต้องเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไปในสาขานิติศาสตร์ โดยเป็นสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตยสภาตลอดจนมีความประพฤติเหมาะสมแก่การปฏิบัติหน้าที่ตุลาการ³²⁴

2. ตุลาการทหาร หรือ ตุลาการที่มีใช้ตุลาการพระธรรมนูญ

ตุลาการทหารเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตรที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บังคับบัญชาทหารของหน่วยต่าง ๆ ในพื้นที่ของศาลทหารนั้น เพื่อให้เป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีตามข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยตุลาการศาลทหาร พ.ศ. 2528 ซึ่งไม่ได้เป็นตุลาการพระธรรมนูญ

³²³กรกฎ ทองชะโชค, หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา[ออนไลน์], 18 ตุลาคม 2562. แหล่งที่มา <https://mgronline.com/south/detail/9620000100358>

³²⁴ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยตุลาการศาลทหาร พ.ศ. 2528 ข้อ 4

ทั้งนี้ คุณสมบัติของบุคคลผู้จะได้รับการแต่งตั้งเป็นตุลาการทหารนั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชานิติศาสตร์ แต่ต้องเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร ความสำคัญของตุลาการทหารที่ได้รับแต่งตั้งเข้ามาเป็นองค์คณะตุลาการพิจารณาคดีนี้เป็นไปเพื่อให้ผู้บังคับบัญชาทหารได้ทราบถึงมูลเหตุแห่งการกระทำผิด รวมถึงเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาลงโทษผู้กระทำผิดตามความเหมาะสมแก่กรณีนั้น ๆ และเพื่อหาทางป้องกันมิให้เกิดการกระทำผิดเช่นนี้ในหน่วยทหารที่ตนรับผิดชอบ ซึ่งเปรียบเสมือนกลไกที่ส่งเสริมการปกครองตามสายบังคับบัญชาของทหาร รวมถึงการรักษาระเบียบวินัย และความถูกต้องชอบธรรมภายในหน่วยทหารต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน เพราะหากปล่อยให้ทหารซึ่งเป็นบุคคลผู้ถืออาวุธสามารถกระทำผิดภายในหน่วยทหารโดยมิได้มีการพิจารณาตัดสินอย่างถูกต้องชอบธรรม หรือมิได้หามาตรการป้องกันการกระทำผิดลักษณะเดิมซ้ำอีก หน่วยทหารย่อมจะมีสภาพไม่แตกต่างจากกองโจร³²⁵

สำหรับการแต่งตั้งตุลาการศาลทหารกรมพระธรรมนูญจะทำการคัดเลือกข้าราชการเหล่าพระธรรมนูญ ซึ่งอาจเลือกจากบุคคลผู้เป็นอัยการทหาร นายทหารพระธรรมนูญ นายทหารสงครามทางกฎหมายหรือผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่โดยใช้ความรู้ทางกฎหมาย ทั้งนี้ ต้องเป็นบุคคลที่มีความประพฤติอันเหมาะสม มีคุณสมบัติ และความรู้ความสามารถตรงตามหลักเกณฑ์ที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ผู้ถูกคัดเลือกเหล่านี้จะถูกเสนอชื่อต่อคณะกรรมการตุลาการทหาร (กตท.) เพื่อให้ความเห็นชอบเสียก่อน³²⁶ จากนั้นทางกระทรวงกลาโหมจึงจะออกคำสั่งแต่งตั้งให้เป็นตุลาการพระธรรมนูญต่อไป ซึ่งในทางปฏิบัตินี้ การพิจารณาของคณะกรรมการตุลาการทหารจะประกอบไปด้วย ปลัดกระทรวงกลาโหม เจ้ากรมพระธรรมนูญ หัวหน้าสำนักตุลาการทหาร รองเจ้ากรมพระธรรมนูญ ผู้ช่วยเจ้ากรมพระธรรมนูญ ตุลาการพระธรรมนูญหัวหน้าคณะฝ่ายศาลทหารสูงสุด 2 คน ตุลาการพระธรรมนูญหัวหน้าศาลทหารกลาง ตุลาการพระธรรมนูญหัวหน้าศาลทหารกรุงเทพ ตุลาการพระธรรมนูญประจำสำนักตุลาการทหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน เจ้ากรมเสนาบดี และผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนกลาโหม ทั้งนี้ เมื่อได้การพิจารณาเรียบร้อยแล้ว จึงดำเนินการออกเป็นคำสั่งของกระทรวงกลาโหม เพื่อเป็นหลักประกันความอิสระของตุลาการทหารว่าจะไม่ถูกถอดถอน หรือโยกย้ายออกจากตำแหน่งโดยมิชอบ หรือถูกแทรกแซงในการพิจารณาพิพากษาคดีจากฝ่ายบริหาร หรือจากผู้บังคับบัญชาคนใด³²⁷

สำหรับการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหารสูงสุดและศาลทหารกลางนั้น ให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งและถอดถอน ส่วนการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการ

³²⁵ประชาพัฒน์วิจันรัตน์, “ความเป็นอิสระของศาลทหาร,” (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 59 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2559 - 2560), หน้า 35-36.

³²⁶ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยตุลาการศาลทหาร พ.ศ. 2528 ข้อ 6

³²⁷ประชาพัฒน์วิจันรัตน์ .ความเป็นอิสระของศาลทหาร , หน้า 24.

ศาลทหารอื่น ๆ พระมหากษัตริย์อาจทรงมอบพระราชอำนาจแก่ผู้บังคับบัญชาทหารและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมให้เป็นผู้แต่งตั้งและถอดถอน³²⁸ นอกจากนี้ ในส่วนของตุลาการศาลทหารชั้นต้น พระมหากษัตริย์ทรงมอบพระราชอำนาจให้ผู้บังคับบัญชาทหารเป็นผู้แต่งตั้งหรือถอดถอนได้ ซึ่งหลักเกณฑ์นั้นให้ปฏิบัติตามบทบัญญัติมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 โดยกำหนดไว้ว่า กรณีการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลจังหวัดทหาร ให้ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาจังหวัดทหารเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอน กรณีของตุลาการศาลมณฑลทหาร ให้ผู้มีอำนาจบังคับบัญชามณฑลทหารเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอน กรณีตุลาการศาลประจำหน่วยทหาร ให้ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาหน่วยทหารเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอน และกรณีตุลาการศาลทหารกรุงเทพ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอน³²⁹ นอกจากนี้ สำหรับการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลอาญาศึกษาชั้นสูงที่สุด ณ ที่นั้น ซึ่งมีกำลังทหารอยู่ในบังคับบัญชาไม่น้อยกว่าหนึ่งกองพัน หรือเป็นผู้บังคับบัญชาในเรือรบ ป้อม หรือที่มั่นอย่างใด ๆ ของทหารหรือผู้ทำการแทน เป็นผู้มีอำนาจกระทำการดังกล่าว³³⁰

พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 จึงกำหนดองค์คณะตุลาการศาลทหารไว้ โดยให้ศาลจังหวัดทหารต้องมีตุลาการสามนายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา ซึ่งประกอบด้วย นายทหารสัญญาบัตรสองนาย และตุลาการพระธรรมนูญหนึ่งนาย³³¹ สำหรับศาลมณฑลทหาร ศาลทหารกรุงเทพ และศาลประจำหน่วยทหารนั้น ประกอบไปด้วยตุลาการสามนายเช่นกัน คือ นายทหารชั้นสัญญาบัตรสองนาย และตุลาการพระธรรมนูญหนึ่งนาย³³² เป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา หากเป็นศาลทหารกลาง กฎหมายกำหนดให้ต้องมีตุลาการห้านายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา ซึ่งประกอบไปด้วย นายทหารชั้นนายพลหนึ่งหรือสองนาย นายทหารชั้นนายพัน นายนาวา หรือนายนาวาอากาศชั้นไป หนึ่งหรือสองนาย และตุลาการพระธรรมนูญสองนาย³³³ สำหรับกรณีของศาลทหารสูงสุดต้องมีตุลาการห้านายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา ซึ่งประกอบไปด้วย นายทหารชั้นนายพลสองนาย และตุลาการพระธรรมนูญสามนาย

ดังนั้น จะเห็นว่าหลักความมีอิสระของศาลล้วนมีความสัมพันธ์กับคุณสมบัติของบุคคลผู้จะเข้ามาเป็นตุลาการศาลทหาร และกระบวนการแต่งตั้งถอดถอนตุลาการศาลทหารเป็นอย่างมาก เนื่องจากหากบุคคลผู้เข้าเป็นองค์คณะตุลาการศาลทหารมีความเป็นอิสระแยกจากผู้บังคับบัญชา

³²⁸พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 10

³²⁹พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 30

³³⁰พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 39

³³¹พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 26

³³²พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 27

³³³พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 28

ทหารย่อมจะทำให้ตุลาการสามารถใช้ดุลพินิจพิจารณาตัดสินกรณีพิพาททั้งหลายได้ตามความรู้ความสามารถของตน โดยปราศจากการแทรกแซงจากบุคคลใด อย่างไรก็ตาม พบว่าบุคคลผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นองค์คณะตุลาการศาลทหารไทยนั้น กฎหมายกำหนดให้ต้องมีตุลาการทหารผู้มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายร่วมกับตุลาการผู้มีความรู้และประสบการณ์ในด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้องค์คณะสามารถพิจารณากรณีปัญหาได้รอบด้านทั้งทางข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่เกิดขึ้นในคดี สำหรับการแต่งตั้งถอดถอนตุลาการศาลทหารของประเทศไทยนั้น ยังคงมีความเกี่ยวข้องกับผู้บังคับบัญชาตลอดจนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นบุคคลผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าศาลทหารแต่ละชั้นจะให้ความสำคัญต่อการพิจารณากรณีปัญหาต่างกันไป ซึ่งในศาลลำดับชั้นแรก ๆ จะมีตุลาการพระธรรมนูญน้อยกว่าตุลาการทหารผู้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องทางกองทัพ หรือสาขาวิชาอื่น แต่เมื่อกรณีพิพาทได้ถูกเสนอให้ได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยศาลลำดับชั้นสูงขึ้น ซึ่งต้องพิจารณาในประเด็นทางข้อกฎหมายให้ชัดเจนและปราศจากข้อสงสัย กฎหมายจึงกำหนดให้มีตุลาการพระธรรมนูญมากกว่าศาลทหารในชั้นก่อน ๆ ซึ่งอาจอนุมานได้ว่ากฎหมายดังกล่าวมุ่งให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคู่ความทุกฝ่ายในมุมมองของความเป็นธรรมตามกฎหมายมากกว่าแนวปฏิบัติ หรือแบบธรรมเนียมประเพณีใดก็ตามที่ทหารต่างคิดว่าเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นได้ในกองทัพ อันเป็นการสอดคล้องต่อหลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างหนึ่ง เพราะการมุ่งคุ้มครองบุคคลในทางกฎหมายมากกว่าแนวปฏิบัติ หรือจารีตประเพณีอื่นใดในกองทัพ ย่อมเกิดผลดีแก่การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารที่จะได้รับการพิจารณาข้อเท็จจริงต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความเดือดร้อนเสียหายต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ถูกกระทำเป็นสำคัญ

ตามที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าในอดีตศาลทหารได้ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของพระมหากษัตริย์ในการพิจารณาตัดสินคดีความเกี่ยวกับความผิดของทหารเมื่อออกไปทำศึกสงคราม ซึ่งต่อมากระบวนการพิจารณาอรรถคดีของศาลทหารได้ถูกนำมาบัญญัติรวบรวมให้ชัดเจนยิ่งขึ้นในกฎหมายตราสามดวง อย่างไรก็ตาม เมื่อเวลาผ่านไปในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้มีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมครั้งสำคัญ แต่ยังคงให้ศาลทหารอยู่ในสังกัดกระทรวงกลาโหมอยู่เช่นเดิม การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ทำให้ศาลทหารของประเทศไทยมีการแบ่งแยกออกจากศาลยุติธรรมอย่างชัดเจน ต่อมาในสมัยปัจจุบันจึงได้มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร ตลอดจนกระบวนการยุติธรรมทางทหารที่ชัดเจนขึ้นมากกว่าอดีต ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวยังคงกำหนดให้ศาลทหารอยู่ในสังกัดของกระทรวงกลาโหม และให้รัฐมนตรีกระทรวงกลาโหมเป็นผู้รับผิดชอบในงานธุรการต่าง ๆ ของศาลทหาร แต่การพิจารณาคดียังคงเป็นอำนาจของศาลทหารโดยเฉพาะ ซึ่งมีกรมพระธรรมนูญเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับศาลทหาร ทั้งนี้ การที่ต้องจัดตั้งศาลทหารนั้นมีสาเหตุจาก

การมุ่งรักษาระเบียบวินัยของกองทัพ โดยให้มีการปกครองอย่างราบรื่นและป้องกันความขัดแย้งอันอาจก่อให้เกิดปัญหาร้ายแรงขึ้นในภายหลัง ทั้งนี้ บุคคลที่อยู่ภายใต้บังคับของศาลทหารได้ต้องเป็นบุคคลผู้มีสถานะเป็นทหารไม่ว่าจะอยู่ในลำดับชั้นยศใด หรืออาจเป็นพลเรือนที่ปฏิบัติราชการอยู่ในกองทัพหรือบุคคลอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ นอกจากนี้ คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทหารได้ต้องเป็นคดีซึ่งผู้กระทำผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารในขณะกระทำผิด เว้นแต่เป็นคดีที่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารกับบุคคลที่มีได้อยู่ในอำนาจศาลทหารกระทำผิดด้วยกัน คดีที่เกี่ยวข้องกับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลพลเรือนคดีที่ต้องดำเนินในศาลคดีเด็กและเยาวชน และคดีที่ศาลทหารเห็นว่าไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร สำหรับบุคคลผู้ที่จะมาเป็นตุลาการศาลทหารได้จำเป็นต้องเป็นบุคคลผู้มีความรู้ทางกฎหมายเป็นสำคัญ หรืออาจเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ทางทหารซึ่งได้รับแต่งตั้งจากผู้บังคับบัญชาของหน่วยทหารในพื้นที่นั้น ๆ ทั้งนี้ ย่อมเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยตุลาการศาลทหาร พ.ศ. 2528 เมื่อบุคคลใดได้รับการแต่งตั้งเข้ามาเป็นตุลาการศาลทหารเพื่อพิจารณาคดีใดแล้ว บุคคลนั้นย่อมต้องยึดถือและปฏิบัติตามหลักความเป็นอิสระของตุลาการ เนื่องจากเป็นหลักที่ทำให้ตุลาการศาลทหารต้องดำรงตนให้ห่างไกลจากการก้าวก่ายแทรกแซงทั้งปวงที่อาจส่งผลกระทบต่อความยุติธรรมในคดีที่ตนพิจารณาพิพากษา และมีให้เป็นที่เสื่อมเสียเกียรติของตุลาการศาลทหาร สำหรับการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหารย่อมกระทำโดยผู้บังคับบัญชาทหารในกรณีของศาลทหารชั้นต้น และการแต่งตั้งถอดถอนตุลาการศาลทหารอื่น ๆ โดยทั่วไปแล้วพระมหากษัตริย์อาจทรงมอบพระราชอำนาจแก่ผู้บังคับบัญชาทหารและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมให้เป็นผู้แต่งตั้งและถอดถอนได้ ดังนี้ จะเห็นว่าแม้ตุลาการศาลทหารจะมีอิสระในการใช้ดุลพินิจพิจารณาตัดสินคดีความ แต่หากมองในส่วนของโครงสร้างศาลทหารแล้วจะพบว่ายังมีกระทรวงกลาโหมซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องต่อกระบวนการยุติธรรมทางทหารเป็นอย่างมาก ประกอบกับ การแต่งตั้งตุลาการศาลทหารนั้นยังกำหนดให้ผู้บังคับบัญชามีอำนาจแต่งตั้งบุคคลที่ตนเห็นสมควรเข้ามาเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดี กระบวนการเหล่านี้ล้วนส่งผลสำคัญต่อความสมบูรณ์แห่งหลักความมีอิสระของศาลทหาร และส่งผลต่อการปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยผู้ซึ่งเข้ามาในกระบวนการพิจารณาของศาลทหารด้วยเช่นกัน

4.2 มาตรการคุ้มครองทหารในกองทัพไทยจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

มาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยนั้น สามารถพบเห็นได้หลากหลายลักษณะ ทั้งในรูปแบบของตัวบทกฎหมาย แนวปฏิบัติภายในกองทัพ กระบวนการยุติธรรมทางทหาร และองค์กรหรือหน่วยงานที่มีบทบาทเฉพาะในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้เป็นทหาร ซึ่งมาตรการต่าง ๆ ล้วนส่งผลสำคัญต่อการปกป้องคุ้มครองทหารเมื่อเกิดกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในลักษณะดังจะกล่าวถึงต่อไปนี้

4.2.1 มาตรการการคุ้มครองปกป้องทหารในกองทัพไทยจากความรุนแรง

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วว่า การปกครองแบบสายบังคับบัญชาทหารนั้น เป็นการปกครองที่ผู้บังคับบัญชาทหารมีอำนาจหน้าที่สั่งการผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเด็ดขาด ประกอบกับ การปฏิบัติภารกิจและการฝึกฝนให้ทหารผู้ใต้ปกครองมีความพร้อมที่จะปฏิบัติภารกิจนั้น ย่อมจะต้องเกิดการกระทบกระเทือนต่อสิทธิขั้นพื้นฐานบางประการของทหารผู้เข้ารับการฝึก อีกทั้ง ผู้บังคับบัญชาทหารยังสามารถใช้ดุลพินิจในการให้คุมหรือโทษแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาทหารในสายบังคับบัญชาของตนได้หลายกรณี ด้วยเหตุเหล่านี้จึงทำให้กองทัพไทยมักประสบกับกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารอันเกิดจากการใช้ความรุนแรงของผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจควบคุมดูแลทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีนั้น

ตัวอย่างกรณีศึกษาที่ 1

กรณีครูฝึกทำร้ายร่างกายทหารในขณะที่ฝึกซ้อมจนเสียชีวิต³³⁴ โดยเกิดจากการที่สิบเอก จ. ครูฝึกทหารใหม่ปฏิบัติหน้าที่นายสิบเวรหน่วยฝึกทหารใหม่ ได้ทำการฝึกพลทหาร ธ. โดยสั่งให้วิดพื้นจำนวน 1,600 ครั้ง เมื่อพลทหาร ธ. ปฏิบัติซ้ำ สิบเอก จ. ได้ทำร้ายร่างกายด้วยการกระแทบจนพลทหาร ธ. หมดสติ ประกอบกับก่อนหน้านี้ระหว่างฝึกมิได้มีการอนุญาตให้ดื่มน้ำแต่อย่างใด เป็นเหตุให้หลังจากเสร็จสิ้นการฝึกดังกล่าวแล้ว พลทหาร ธ. ถูกนำตัวส่งโรงพยาบาลค่ายสมเด็จพระนเรศวรมหาราช จังหวัดพิษณุโลก และได้เสียชีวิตในวันต่อมา โดยมีสาเหตุจากระบบต่าง ๆ ภายในร่างกายล้มเหลว ซึ่งทางกองทัพภาคที่ 3 ได้มีคำสั่งลงโทษสิบเอก จ. โดยขังเป็นเวลา 45 วัน อันเป็นการกำหนดโทษทางวินัยกับผู้กระทำผิดตามพระราชบัญญัติวินัยทหารเต็มตามอำนาจของผู้บังคับบัญชาแล้ว กรณีดังกล่าวสามารถเห็นได้ถึงการปฏิบัติต่อพลทหาร ธ. โดยไม่คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ของเขา แต่มองเขาเป็นเพียงวัตถุแห่งการกระทำที่ต้องฝึกฝนให้เข้มแข็งเพื่อนำไปใช้ปฏิบัติภารกิจของรัฐเท่านั้น อีกทั้ง การที่ไม่อนุญาตให้ดื่มน้ำทั้งที่พลทหาร ธ. ได้รับการฝึกอย่างหนักเช่นนี้ เสมือนกับการเพิกเฉยต่อความเป็นมนุษย์ของเขา ซึ่งวิญญูชนทั่วไปย่อมทราบดีว่ามนุษย์จำต้องได้รับน้ำอย่างเพียงพอเพื่อระบบในร่างกายจะนำไปใช้ทำงานได้ตามปกติ การเพิกเฉยดังกล่าวจึงเป็นการปฏิบัติต่อพลทหาร ธ. เยี่ยงเขามิใช่มนุษย์ อันเป็นลักษณะการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จากการใช้ความรุนแรงของผู้มีอำนาจควบคุมดูแลกำลังพลทหาร

³³⁴รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามรายงานผลการตรวจสอบ ที่ 342/2550 เรื่อง สิทธิในชีวิตและร่างกาย, คำร้องที่ 362/2547

ตัวอย่างกรณีศึกษาที่ 2

กรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทหารโดยเพื่อนทหารด้วยกัน สามารถเห็นได้จากกรณีสมาชิกภายในกองทัพรุมทำร้ายร่างกายพลทหารจนเสียชีวิต³³⁵ซึ่งเกิดจากการที่พลทหาร ว. เป็นทหารกองประจำการรุ่นปี 2554 กองพลพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ได้หลบหนีออกจากค่ายทหารเพื่อเดินทางกลับบ้านที่จังหวัดสงขลา เนื่องจากไม่สามารถทนการฝึกได้ และภายหลังมีเจ้าหน้าที่ทหารได้ติดตามนำตัวกลับไปในค่าย ระหว่างที่อยู่ในค่ายนั้น พลทหาร ว. ได้ถูกเจ้าหน้าที่ทหารหลายนายร่วมกันลงโทษเนื่องจากหลบหนีออกจากค่ายทหาร โดยพลทหาร ว. ร้องขอให้นำตนส่งโรงพยาบาลในวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2554 เพราะมีอาการความเจ็บปวดจากการกระชกต่างกล่าวได้ แต่ไม่มีผู้ใดนำตัวพลทหาร ว. นำส่งโรงพยาบาลในวันนั้น ต่อมาวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2554 จึงมีการนำตัวพลทหาร ว. ส่งโรงพยาบาลเจาะไอร้อง ทางแพทย์ได้ตรวจและวินิจฉัยว่า พลทหาร ว. มีอาการสาหัส ประกอบกับมีภาวะกล้ามเนื้ออักเสบอย่างรุนแรงและอาจก่อให้เกิดภาวะไตวายเฉียบพลันได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการตรวจวินิจฉัยของแพทย์ที่โรงพยาบาลนราธิวาสราชนครินทร์ที่รับตัวพลทหาร ว. มารักษาต่อ และพบว่ามีอาการกล้ามเนื้อตายที่ขาทั้งสองข้างจนทำให้เกิดอาการแทรกซ้อนจากอาการไตวายเฉียบพลัน ซึ่งต่อมาพลทหาร ว. ได้เสียชีวิตลงในวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2554 เมื่อทางกองทัพได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงแล้ว จึงพบว่าการกระทำของทหารผู้กระทำความผิดเหล่านี้มีลักษณะเป็นการซ้อมทรมานและเป็นการกระทำที่ทารุณโหดร้ายจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ทั้งนี้จะเห็นว่ากรณีดังกล่าวเป็นการละเมิดต่อสิทธิในชีวิตและร่างกายของพลทหาร ว. และเป็นการกระทำที่ขัดต่ออนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ข้อ 1 ข้อ 1 ย่อย ซึ่งกล่าวถึงลักษณะการกระทำที่เป็นการทรมานบุคคลอื่น กรณีนี้ทำให้ทราบได้ว่าการละเมิดศักดิ์ศรีของทหารอันเนื่องมาจากการใช้ความรุนแรงนั้น นอกจากจะเป็นความรุนแรงที่ผู้กระทำความผิดปฏิบัติต่อทหารผู้ถูกระทำโดยไม่คำนึงถึงสาระสำคัญแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกระทำแล้ว ยังรวมถึงการเพิกเฉยละเลยที่จะปกป้องทหารจากความรุนแรงดังกล่าวด้วยเช่นกัน ซึ่งหากเพื่อนทหารร่วมกันนำตัวพลทหาร ว. รักษาตัวที่โรงพยาบาลได้ทันทีที่เขาขอความช่วยเหลือ อาจไม่ต้องพบการสูญเสียอันถึงแก่ชีวิตของทหารเช่นกรณีดังกล่าว

จากกรณีดังกล่าวไปข้างต้นอาจทำให้เกิดคำถามว่ากองทัพไทยมีมาตรการหรือหลักประกันให้แก่ทหารภายในกองทัพหรือไม่ โดยจากการศึกษาพบว่ากองทัพนั้นมีมาตรการหรือหลักประกันในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารอยู่หลายประการ ดังนี้

³³⁵รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามรายงานผลการตรวจสอบ ที่ 153/2557 เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

4.2.1.1 การคุ้มครองตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476

วินัยเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้กลุ่มบุคคลเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยบุคคลในกลุ่มนั้น ๆ ต้องปฏิบัติตนไปในแนวทางหรือแบบแผนอย่างเดียวกัน เช่นเดียวกับทหารผู้อยู่ในกองทัพซึ่งเป็นบุคคลผู้มีหน้าที่ปกป้องรักษาประเทศชาติ หากทหารไร้ซึ่งความมีระเบียบวินัยย่อมอาจส่งผลเสียต่อประเทศชาติได้ เพราะวินัยทหารเปรียบเสมือนกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กองทัพอย่างหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การบัญญัติกฎหมายใด แม้จะเป็นเรื่องว่าด้วยวินัยเพื่อให้มีการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด แต่รัฐยังคงต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อยู่ในบังคับแห่งบทกฎหมายนั้นเสมอ อันเป็นการสอดคล้องต่อหลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างให้การยอมรับ ทั้งนี้ เมื่อดูจากกฎหมายที่บังคับใช้กับทหารในกองทัพไทยแล้วจะพบว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 เป็นกฎหมายฉบับหนึ่งที่มีเนื้อหาคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารไทยเช่นกัน โดยเห็นได้จากการบัญญัติรับรองถึงลักษณะการกระทำผิดวินัยทหารไว้ในบทบัญญัติมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 ซึ่งบัญญัติไว้ในหมวด 2 ที่ว่าด้วยวินัยทหาร บทบัญญัติดังกล่าววางกรอบตัวอย่างของลักษณะการกระทำ โดยหากทหารคนใดในกองทัพกระทำการดังที่กำหนดไว้ย่อมถือว่าฝ่าฝืนต่อวินัยทหาร³³⁶ การบัญญัติลักษณะการฝ่าฝืนวินัยเป็น ตัวอย่างเช่นนี้ ทำให้ผู้บังคับบัญชาสามารถพิจารณาการกระทำผิดของผู้ใต้บังคับบัญชาที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งหากเป็นกรณีตามตัวอย่างที่กำหนดไว้โดยตรงย่อมรู้ได้ทันทีว่าเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนวินัยทหารและต้องทำการพิจารณาบทลงโทษต่อไป แต่หากมิใช่ลักษณะการกระทำโดยตรงตามตัวบทที่กำหนดเป็นตัวอย่างไว้ ผู้บังคับบัญชาก็อาจใช้ดุลพินิจพิจารณาลักษณะการกระทำว่าใกล้เคียงกับตัวอย่างที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือเป็นการกระทำที่ส่งผลเสียต่อกองทัพหรือไม่ เมื่อตัดสินใจได้แล้วว่าใกล้เคียง

³³⁶พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 5

“วินัยเป็นหลักสำคัญที่สุดสำหรับทหาร เพราะฉะนั้นทหารทุกคนจักต้องรักษาโดยเคร่งครัดอยู่เสมอ ผู้ใดฝ่าฝืนท่านให้ถือว่าผู้นั้นกระทำผิด

ตัวอย่างการกระทำผิดวินัยทหารมีดังต่อไปนี้

(1) ต้อ ขัดขืน หลีกเลียง หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตน() ไม่รักษาระเบียบการเคารพระหว่างผู้ใหญ่ผู้น้อย

(2) ไม่รักษามรรยาทให้ถูกต้องตามแบบธรรมเนียมของทหาร

(3) ก่อให้เกิดความสามัคคีในคณะทหาร

(4) เกียจคร้าน ละทิ้ง หรือเลินเล่อต่อหน้าที่ราชการ

(5) กล่าวคำเท็จ

(6) ใช้กิริยาวาจาไม่สมควร หรือประพฤติไม่สมควร

(7) ไม่ตักเตือนสั่งสอน หรือลงทัณฑ์ผู้ใต้บังคับบัญชาที่กระทำผิดตามโทษานุโทษ

(8) เสพเครื่องดองของเมาจนถึงเสียกิริยา”

กับลักษณะการกระทำผิดวินัยที่กำหนดไว้ หรือส่งผลเสียต่อกองทัพ อาจดำเนินการต่อไปเพื่อพิจารณาโทษของทหารผู้นั้น แต่หากใช้ดุลพินิจแล้วเห็นว่าไม่ใกล้เคียงกับลักษณะข้างต้น ทหารผู้ถูกกล่าวหา ย่อมไม่ผิดวินัยทหาร กล่าวคือ บทบัญญัติดังกล่าวเป็นมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพอย่างหนึ่ง ที่จะช่วยให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาได้ว่าการกระทำที่ถูกกล่าวหา หรือพบเห็นผู้ใต้บังคับบัญชากระทำขณะนั้น เป็นการผิดวินัยหรือไม่ เพราะหากพิจารณาแล้วเห็นว่าผิดวินัยทหาร ย่อมส่งผลให้ทหารผู้นั้นถูกลงโทษ และการลงโทษย่อมนำมาซึ่งการกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ตลอดจนอาจเกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารผู้ถูกลงโทษได้หากผู้บังคับบัญชาลงโทษนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดไว้ และหากไม่มีบทบัญญัติที่ชี้ให้เห็นตัวอย่างของการกระทำผิดวินัยทหารเช่นนี้ อาจทำให้ผู้บังคับบัญชาบางคนสามารถพิจารณาถึงลักษณะการกระทำที่ฝ่าฝืนวินัยทหารได้กว้างมากเกินไป ซึ่งบางกรณีวิญญูชนทั่วไปเห็นว่าไม่ควรถือเอาเป็นความผิดวินัยทหาร แต่ผู้บังคับบัญชากลับมองว่าผิดวินัยทหารเพื่อกลับแก้งั่งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้รับโทษ บทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นการปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารให้รอดพ้นจากการใช้ดุลพินิจที่เกินขอบเขตของผู้บังคับบัญชาจนอาจออกคำสั่งที่เกิดความรุนแรงแก่ทหารผู้ใต้บังคับบัญชาในภายหลัง

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 ได้กำหนดโทษต่าง ๆ ที่ผู้บังคับบัญชาสามารถลงทัณฑ์แก่ทหารผู้ทำผิดวินัยไว้ในหมวดที่ 3 ซึ่งว่าด้วยอำนาจลงทัณฑ์ โดยบทบัญญัติมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้กำหนดทัณฑ์ที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดต่อวินัยทหาร 5 สถาน ดังนี้

1. ภาคทัณฑ์ คือ ผู้กระทำผิดมีความผิดอันควรต้องรับทัณฑ์สถานหนึ่งสถานใด แต่มีเหตุอันควรปรานีจึงเพียงแต่แสดงความผิดของทหารผู้นั้นให้ปรากฏ หรือให้ทำทัณฑ์บนไว้
2. ทัณฑ์กรรม คือ ให้กระทำการสุขา การโยธา ฯลฯ เพิ่มจากหน้าที่ประจำซึ่งตนจะต้องปฏิบัติอยู่แล้ว หรือปรับให้อยู่ในเวรยาม นอกจากหน้าที่ประจำ
3. กัก คือ กักตัวไว้ในบริเวณใดบริเวณหนึ่งตามแต่จะกำหนดให้
4. ชัง คือ ชังในที่ควบคุมเฉพาะคนเดียว หรือรวมกันหลายคนแล้วแต่จะได้มีคำสั่ง
5. จำชัง คือ ชังโดยส่งไปฝากให้อยู่ในความควบคุมของเรือนจำทหาร

สำหรับการลงทัณฑ์นี้ ห้ามมิผู้มีอำนาจลงทัณฑ์คิดทัณฑ์ที่จะลงขึ้นใหม่ หรือใช้วิธีลงทัณฑ์อย่างอื่นนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดเป็นอันขาด³³⁷ อีกทั้ง ทหารผู้ใดที่กระทำผิดจนต้องรับทัณฑ์สถานใดที่กล่าวไปแล้ว อาจถูกปลดจากประจำการ หรือถูกถอดจากยศทหารได้³³⁸ ดังนี้ จะเห็น

³³⁷พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 9

³³⁸พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 7

ว่าบทบัญญัติที่กำหนดโทษที่จะลงแก่ทหารไว้ เป็นบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพอย่างชัดเจน เนื่องจากมีความประสงค์ที่จะคุ้มครองมิให้ทหารผู้ถูกลงโทษต้องรับผลแห่งการกระทำผิดของตนเกินความเหมาะสมที่มนุษย์ควรปฏิบัติต่อกัน หรือรับโทษด้วยวิธีการตามอำเภอใจของผู้มีอำนาจลงโทษ จนกลายเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ทหารผู้กระทำผิดในลักษณะความรุนแรงต่อกายหรือจิตใจของทหาร เนื่องจากหลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นยังคงคุ้มครองบุคคลทุกคนแม้เขาจะนำความเสี่ยงมาสู่ตัวของเขาเอง บทบัญญัติดังกล่าวจึงมีความสำคัญต่อการปกป้องทหารจากการที่ถูกผู้บังคับบัญชาหรือบุคคลผู้มีอำนาจควบคุมดูแลกระทำกราด ไต ๆ อันนอกเหนือจากการลงโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ อาทิเช่น การใช้ความรุนแรงในการร้ายร่างกาย การทรมาน การบังคับขู่เข็ญให้กระทำการอันน่าอับอาย เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการคุ้มครองทหารจากความรุนแรงนั้น พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับลักษณะความผิดทางวินัยทหาร และบทกำหนดโทษหรือทัณฑ์ที่ผู้บังคับบัญชามีอำนาจบังคับแก่ทหารผู้กระทำความผิด การบัญญัติไว้อย่างชัดเจนเช่นนี้เป็นมาตรการสำคัญที่ทำให้การปกป้องทหารจากความรุนแรงสัมฤทธิ์ผลเนื่องจากเป็นมาตรการที่ส่งผลให้ผู้บังคับบัญชาหรือบุคคลผู้มีอำนาจกำหนดทัณฑ์แก่ทหารที่กระทำความผิดนั้น ต้องใช้ความระมัดระวังมิให้การใช้อำนาจลงโทษต่างไปจากที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยบทกำหนดโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้จะไม่ปรากฏถึงการลงโทษลักษณะที่ใช้ความรุนแรงต่อร่างกายหรือจิตใจทหารเกินสมควร ดังนี้ จึงเป็นการบัญญัติกฎหมายเพื่อป้องกันให้ผู้บังคับบัญชาหรือบุคคลผู้มีอำนาจกำหนดทัณฑ์เกิดความเกรงกลัวต่อความผิดวินัยทหารซึ่งตนอาจได้รับหากลงทัณฑ์ทหารอย่างรุนแรงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด

4.2.1.2 การคุ้มครองตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร

เนื่องด้วยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริที่ว่า พระธรรมานุศาสนาลทหารบกและพระธรรมานุศาสนาลทหารเรือซึ่งได้ตราขึ้นในช่วงรัตนโกสินทรศก 126 และ 127 นั้น มีการบัญญัติเฉพาะลักษณะโทษแห่งความผิดล่วงละเมิดต่อพระราชกำหนดกฎหมายสามัญ จึงเห็นควรที่จะมีกฎหมายที่กล่าวถึงลักษณะโทษแห่งความผิดต่าง ๆ ทั้งที่เป็นการกระทำอันล่วงละเมิดต่อกฎหมาย และหน้าที่ของทหาร กล่าวคือ ควรมีกฎหมายที่บัญญัติกฎหมายต่าง ๆ เพื่อใช้ได้ตลอดทั้งบุคคลผู้เป็นทหาร และบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ บุคคลผู้เป็นทหารย่อมต้องอยู่ในบังคับของวินัยทหารอย่างเคร่งครัด ด้วยเหตุนี้ จึงมีการออกประมวลกฎหมายอาญาทหารในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ ร.ศ. 130 และ

ประกาศยกเลิกกฎหมายลักษณะขบถศึก ตลอดจนยกเลิกข้อความในพระราชกำหนดและกฎข้อบังคับอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความผิดในกฎหมายดังกล่าวด้วย³³⁹

ประมวลกฎหมายอาญาทหารนี้ มีเจตนารมณ์เพื่อประโยชน์ในการปกครองของผู้บังคับบัญชาทหารเป็นสำคัญ ซึ่งนอกจากจะเป็นบุคคลผู้มีอำนาจลงทัณฑ์ทางวินัยตามกฎหมายว่าด้วยวินัยทหารแก่ทหารผู้กระทำผิดวินัยแล้ว ผู้บังคับบัญชาที่พบเห็นการกระทำใดเป็นการกระทำความผิดอาญาทหารตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ย่อมสามารถพิจารณาในเบื้องต้นก่อน หากเห็นว่าเป็นการเล็กน้อยไม่สำคัญ ผู้บังคับบัญชาอาจสั่งลงทัณฑ์แทนการฟ้องศาลได้ ดังนี้ จะเป็นการเสริมสร้างความเคารพยำเกรงให้แก่ผู้บังคับบัญชามากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลดีต่อความมีระเบียบวินัยในกองทัพ ประกอบกับ ทหารนั้นเป็นบุคคลผู้ถืออาวุธในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเปิดเผย หากทหารไรซึ่งระเบียบวินัย และไม่มีกฎหมายเป็นตัวกำหนดควบคุมการกระทำที่ไรซึ่งระเบียบวินัยแล้ว คงเปรียบได้กับกองโจรที่สามารถนำอาวุธหรือวิชาความรู้ที่ฝึกฝนมาไปก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้อื่น จึงต้องมีกฎหมายพิเศษเพื่อควบคุมทหารโดยเฉพาะ โดยการบัญญัติฐานความผิดอาญาเพิ่มเติมนอกเหนือจากความผิดอาญาทั่วไป อีกทั้งมีการกำหนดโทษในความผิดอาญาทหารในอัตราที่สูงกว่าความผิดอาญาทั่วไป ซึ่งจะทำให้ทหารในกองทัพเกิดความยำเกรง และไม่กล้ากระทำความผิดให้เป็นที่เดือดร้อนแก่ผู้อื่นหรือนำความเสื่อมเสียมาสู่กองทัพ³⁴⁰

เมื่อดูประมวลกฎหมายอาญาทหารจะพบเห็นบทบัญญัติที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไม่มากนัก เนื่องด้วยกฎหมายดังกล่าวมุ่งที่จะกำหนดลักษณะความผิดทางทหาร และโทษทางอาญาที่หนักกว่ากรณีของบุคคลทั่วไปกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา รวมทั้งการให้ความสำคัญต่อทหารชั้นผู้ใหญ่ หรือผู้บังคับบัญชาทหารที่ผู้ใต้บังคับบัญชามีอาจก้าวล่วงได้ เพราะจะทำให้เสียระบบการปกครองแบบสายบังคับบัญชาทหารจนอาจส่งผลเสียต่อการปฏิบัติหน้าที่ปกป้องชาติบ้านเมือง ดังเช่นบทบัญญัติมาตรา 38 แห่งประมวลกฎหมายอาญาทหาร ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

“ผู้ใดเป็นทหาร และมันบังอาจกระทำการประทุษร้ายด้วยกำลังกายแก่ผู้ซึ่งมีอำนาจบังคับบัญชา เหนือมันไซ้รู้ ท่านว่ามันมีความผิดต้องระวางโทษตามสมควรแก่เหตุ ดังจะว่าต่อไปนี้คือ

³³⁹พระจรเนติยุทธ, คำสอนชั้นปริญญาโททางนิติศาสตร์ พุทธศักราช 2478 กฎหมายอาญาพิสดาร (พระธรรมนุญศาลทหาร). หน้า 6.

³⁴⁰สำนักงานพระธรรมนุญทหาร, กฎหมายคุ้มครองการปฏิบัติกรทางทหาร(กรุงเทพฯ : บริษัท แปลนพรีนติ้ง จำกัด , 2554), หน้า 15.

1. ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู ท่านให้ลงอาญามันเป็นสามสถาน คือ สถานหนึ่งให้ประหารชีวิตเสีย สถานหนึ่งให้จำคุกมันตลอดชีวิต สถานหนึ่งให้จำคุกมันตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป จนถึง ยี่สิบปี

2. ถ้ามันมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู แต่ได้กระทำในเวลาสงคราม หรือ ในเขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฏอัยการศึก ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

3. ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้น ในเวลาหรือที่อื่นนอกจากที่วามมาแล้ว ท่านให้ลงอาญา จำคุกมันตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงเจ็ดปี”

จะเห็นว่าลักษณะการกระทำความผิดของทหารในกองทัพนี้ มีการบัญญัติโทษสำหรับการกระทำความผิดไว้รุนแรงกว่าโทษที่ต้องรับในการประทุษร้ายต่อร่างกายผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งบังคับใช้กับประชาชนทั่วไป อีกทั้ง ยังให้ความสำคัญต่อการเคารพเชื่อฟังผู้บังคับบัญชาเหนือตนเป็นอย่างมาก หากทหารผู้ใดบังคับบัญชาแสดงกริยา หรือประพฤติก้าวล่วงต่อผู้บังคับบัญชาแล้ว ต้องรับโทษที่หนักกว่ากรณีประชาชนทั่วไปทำร้ายร่างกายกัน ดังกรณีข้างต้น หากเป็นการทำร้ายกันระหว่างประชาชนทั่วไป ย่อมมีความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 แต่ตามบทบัญญัติมาตรา 38 แห่งประมวลกฎหมายอาญาทหารนั้น แม้ลักษณะความผิดจะเป็นการทำร้ายร่างกายคล้ายกัน แต่เป็นการกระทำความผิดต่อผู้บังคับบัญชาและถ้ากระทำต่อหน้าราชศัตรู ย่อมอาจถูกลงโทษถึงขั้นประหารชีวิต ทั้งนี้ อาจเห็นได้ว่าโทษที่ลงแก่การกระทำความผิดดังกล่าวจะรุนแรงมากกว่าโทษที่พลเรือนควรได้รับ แต่หากพิจารณาถึงสถานการณ์และเจตนารมณ์แห่งกฎหมายฉบับนี้แล้ว จะพบว่าแม้จะมีการลงโทษที่ถึงขั้นละเมิดต่อสิทธิในชีวิตและร่างกาย อันเป็นสาระสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ก็ตาม หากเทียบกับความเดือดขาดและประสิทธิภาพในการปกป้องชาติบ้านเมืองเมื่อเกิดสงครามแล้ว อาจพอรับฟังได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ในเวลานั้นกองทัพต้องการความเคารพเชื่อฟังและความสามัคคีกันในหมู่ทหาร จึงไม่ควรให้ผู้ใดก่อความวุ่นวาย เช่นการทะเลาะกันเองในกองทัพจนเป็นการเปิดช่องให้ศัตรูเกิดความได้เปรียบในการศึก โดยเฉพาะการใช้ความรุนแรงต่อผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำการปฏิบัติภารกิจดำเนินไปอย่างเด็ดขาดและบรรลุวัตถุประสงค์

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายอาญาทหารมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองผู้บังคับบัญชาทหารจากการใช้ความรุนแรงของผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นสำคัญ เนื่องจากผู้บังคับบัญชาเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้สมาชิกทุกคนในกองทัพสามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างเด็ดขาด มีระเบียบวินัย ตลอดจนก่อให้เกิดความสามัคคีในการดำเนินงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งหากผู้ใต้บังคับบัญชาคนใดกระทำการใช้ความรุนแรงต่อผู้บังคับบัญชาแล้ว ย่อมจะต้องรับโทษหนักกว่าโทษที่พลเรือนควรได้รับหากกระทำความผิดดังกล่าวบทบัญญัติลักษณะนี้สะท้อนให้

เห็นถึงมาตรการที่มุ่งคุ้มครองผู้บังคับบัญชาทหารจากความรุนแรงเป็นสำคัญ โดยคงไว้ซึ่งความสมดุลระหว่างแนวคิดเรื่องการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กับการปกครองแบบสายบังคับบัญชาทหาร

4.2.1.3 การคุ้มครองตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติและประสานงานกรณีทหารถูกหาว่ากระทำความผิดอาญา พ.ศ. 2544

การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยนี้ ไม่ได้มีเพียงมาตรการเพื่อคุ้มครองแก่ทหารผู้เป็นฝ่ายถูกกระทำเท่านั้น แต่ยังพบเห็นมาตรการที่มุ่งคุ้มครองทหารผู้กระทำความผิดหรือถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นการสอดคล้องต่อแนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามที่ได้กล่าวไปแล้วว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ยังคงดำรงอยู่แม้บุคคลนั้นจะก่อความเสียหายแก่ตนเอง โดยสามารถพบเห็นบทบัญญัติที่ปกป้องทหารในกองทัพไทยจากความรุนแรงได้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติและประสานงานกรณีทหารถูกหาว่ากระทำความผิดอาญา พ.ศ. 2544 ระเบียบดังกล่าวกำหนดขึ้นเพื่อให้กระบวนการดำเนินคดีอาญาที่มีทหารเกี่ยวข้องสามารถเป็นไปด้วยความเรียบร้อย โดยปรับปรุงข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทยเรื่องการปฏิบัติและประสานงานเกี่ยวกับกรณีที่ทหารเป็นผู้เสียหายหรือเป็นผู้ต้องหาในความผิดอาญาให้มีความเหมาะสมและชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากในเวลานั้น มีการโอนกรมตำรวจจากกระทรวงมหาดไทยไปจัดตั้งเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับตำรวจ ทหาร พนักงานฝ่ายปกครอง และวิธีพิจารณาความอาญาขึ้นใหม่ทั้งหมด ประกอบกับข้อตกลงในเรื่องดังกล่าวบางข้อที่ได้กำหนดไว้ในอดีตไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมและกฎหมายที่พัฒนาตามกาลสมัย โดยเฉพาะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อีกทั้งรัฐเห็นควรที่จะกำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติให้ชัดเจน สะดวกต่อผู้ปฏิบัติและสามารถดำเนินการได้รวดเร็ว ไม่เสียหายต่อรูปคดีโดยคำนึงถึงหลักความสามัคคีปรองดอง และหลักการประสานงานระหว่างตำรวจทหารกับพนักงานฝ่ายปกครองในการร่วมมือและอำนวยความสะดวก เพื่อป้องกันหรือระงับเหตุวิวาทไม่ให้ก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายต่อส่วนรวม และยังเป็นการคงไว้ซึ่งแบบธรรมเนียมของข้าราชการฝ่ายต่าง ๆ เพื่อการประสานงานร่วมกันอย่างราบรื่น ตลอดจนเป็นการดูแลบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้อยู่ในวินัยและได้รับการปฏิบัติอย่างมีศักดิ์ศรีและเป็นธรรมตามควรแก่กรณี จากที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นเจตนารมณ์ที่เห็นได้ชัดจากการออกระเบียบดังกล่าวมาใช้บังคับ และสามารถพบเห็นบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารผู้กระทำความผิดทางอาญาได้จาก ข้อ 9 ของระเบียบระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติและประสานงานกรณีทหารถูกหาว่ากระทำความผิดอาญา พ.ศ. 2544 โดยมีสาระสำคัญดังนี้

“ข้อ 9 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจขอความร่วมมือจากทหาร

ในกรณีที่พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจสืบทราบว่าการกระทำผิดอาญา ใช้อิทธิพลในทางมิชอบ ก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชนหรือจะมีการก่อเหตุวิวาตนอกเขตที่ตั้งทหาร ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยฝ่ายทหารทั้งหมด หรือมีทหารร่วมอยู่ด้วย ให้พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจตกเตือนห้ามปรามไปตามอำนาจหน้าที่ ถ้าเกรงว่าจะไม่เป็นผลให้แจ้งเหตุแก่ฝ่ายทหารโดยด่วนเพื่อขอความร่วมมือในการสอดส่องตรวจตรา ระวังยับยั้งหรือป้องกันมิให้เหตุร้ายเกิดขึ้น

เมื่อมีการร้องขอหรือแจ้งเหตุดังกล่าว ให้ฝ่ายทหารให้ความร่วมมือตามความจำเป็น ทั้งนี้ ทหาร พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่เพื่อระงับเหตุต้องสวมเครื่องแบบส่วนจะนำอาวุธไปด้วยหรือไม่ ให้อยู่ในดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาผู้เป็นหัวหน้าหน่วยของฝ่ายนั้น ๆ แต่มิให้ใช้อาวุธ เว้นแต่จะมีความจำเป็นอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ หัวหน้าชุดของแต่ละฝ่ายที่จะควบคุมไปต้องเป็นข้าราชการ นายทหาร หรือนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ห้ามมิให้ทหาร พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่มีได้รับคำสั่ง ไปยังสถานที่นั้นเองเป็นอันขาด”

จะเห็นว่าระเบียบข้อดังกล่าวมีการกำหนดกระบวนการเมื่อพบเจอทหารกระทำผิดในกรณีทั่วไปที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองอื่นสามารถดำเนินการได้ และกรณีจำเป็นที่ต้องขอความร่วมมือจากฝ่ายทหารเพื่อเข้ามาระงับเหตุร้ายที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปห้ามมิให้ฝ่ายทหารใช้อาวุธในการเข้าไประงับเหตุ เว้นแต่จะมีความจำเป็นอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ การกำหนดเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่ามีการคำนึงถึงอันตรายที่จะเกิดความรุนแรงแก่ชีวิตและร่างกายของทหารผู้ก่อเหตุ ซึ่งแม้เขาจะก่อความเดือดร้อนเสียหายแต่ยังเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่มีสิทธิในชีวิตและร่างกายเช่นเดียวกับมนุษย์ทุกคน³⁴¹ การปฏิบัติใด ๆ ที่อาจเกิดความรุนแรงต่อทหารผู้จะถูกจับกุมนั้น เจ้าหน้าที่ต้องให้ความสำคัญโดยตระหนักอยู่เสมอว่าเขาเป็นมนุษย์มิใช่วัตถุหรือสัตว์ที่จะใช้ความรุนแรงเข้ากำราบเพื่อระงับการก่อเหตุร้าย อีกทั้ง การกำหนดให้หัวหน้าชุดของแต่ละฝ่ายที่จะควบคุมทหารผู้ก่อเหตุต้องเป็นข้าราชการ นายทหารหรือนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรนั้น เป็นการให้อำนาจเฉพาะบุคคลผู้มีความเหมาะสมในการเข้าควบคุมสถานการณ์ดังกล่าว เนื่องด้วยบุคคลเหล่านี้มักจะเป็นผู้ที่มีความเป็นผู้นำและความรู้ความสามารถในระดับหนึ่ง ซึ่งสามารถส่งผลดีต่อการเจรจาที่ผู้ก่อเหตุอาจเกิดความเชื่อถือนและยอมให้เข้าควบคุมตัวโดยไม่จำเป็นต้องใช้ความรุนแรงได้

ดังนั้น จะเห็นถึงการบัญญัติกฎหมายเพื่อป้องกันความรุนแรงอันอาจเกิดกับทหารผู้กระทำความผิดและจะถูกจับกุมตัวโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือทหาร ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติให้ผู้มี

³⁴¹พิเชษฐ พิณทอง, “การใช้อำนาจหน้าที่เกินขอบเขตของตำรวจ : ผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน,” วารสารกระบวนการยุติธรรม ปีที่ 4, เล่มที่ 1(ม.ค. - มี.ค. 2554): 37.

อำนาจเข้าจับกุมต้องระมัดระวังมิให้เกิดความรุนแรงใด ๆ โดยห้ามใช้อาวุธในการเข้าจับกุมถ้าไม่มีกรณีจำเป็น และผู้บังคับบัญชาที่เป็นหัวหน้าชุดในการเข้าจับกุมนั้นต้องเป็นบุคคลผู้มียศตั้งแต่ชั้นสัญญาบัตรขึ้นไป การกำหนดลำดับชั้นยศของหัวหน้าชุดเข้าจับกุมทหารผู้กระทำความผิดเช่นนี้ อาจสะท้อนให้เห็นได้ว่ากฎหมายมุ่งให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ควบคุมสถานการณ์ควรเป็นบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือและมีประสบการณ์ในระดับหนึ่ง อันจะทำให้การเจรจาเข้าควบคุมตัวหรือการจัดการกับเหตุการณ์ไม่สงบต่าง ๆ บรรลุผลได้โดยไม่ก่อให้เกิดความรุนแรงมากเกินไปจนสมควรแก่ทหารผู้ถูกจับกุม

4.2.1.4 การคุ้มครองตามแนวปฏิบัติของกองทัพบกในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหาร

เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2561 ทางกองทัพบกได้มีหนังสือกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการฝึกหลักสูตรทหารใหม่ เนื่องจากทางกองทัพบกมีความห่วงใยในการปฏิบัติต่อกำลังพลของกองทัพ โดยเฉพาะทหารเกณฑ์ ซึ่งที่ผ่านมาปรากฏให้เห็นถึงการลงทัณฑ์ทหารอันมีลักษณะโหดร้ายทารุณ และภาพของการกระทำดังกล่าวถูกเผยแพร่ ออกสู่สังคมภายนอกจนส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของกองทัพบกเป็นอย่างมาก ดังนั้น กองทัพบกจึงมีความมุ่งหมายเน้นย้ำให้ผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้นดำเนินการตามแนวปฏิบัติในหนังสือราชการ ที่ กท 0401/258 เรื่อง เน้นย้ำการปฏิบัติ อันมีเนื้อหาสำคัญอันสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อยู่ในข้อที่ 2 โดยกำหนดไว้ดังนี้

“ให้หน่วยฝึก ฯ กำหนดมาตรการควบคุมการฝึกให้เป็นไปตามขั้นตอนจากเบาไปหาหนัก โดยวิธีการออกกำลังกายอย่างเหมาะสม ดูแลความเป็นอยู่ในถูกสุขลักษณะ เสริมด้วยการจัดอาหารเสริมและเกลือแร่ให้เพียงพอ สำหรับการลงทัณฑ์จะต้องเป็นไปตาม กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ กท. กำหนดเท่านั้น ห้ามใช้กำลังทำร้ายร่างกาย และการกลั่นแกล้งอันมีลักษณะเป็นการกระทำลามกอนาจาร หากมีการกระทำเกิดขึ้น ทบ. จะไม่ปกป้องผู้กระทำผิด โดยจะดำเนินการด้านกำลังพลถึงชั้นปลดออกจากราชการ และจะดำเนินคดีอาญากับกำลังพลที่เกี่ยวข้อง”

จากมาตรการข้อที่ 2 ของแนวปฏิบัติข้างต้น สะท้อนถึงการมุ่งคุ้มครองสิทธิในชีวิตของทหารภายในกองทัพอย่างเห็นได้ชัด โดยมุ่งป้องกันการกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อร่างกายของกำลังพลที่ได้รับการฝึกมิให้เกิดความรุนแรงเกินสมควร และหากต้องลงทัณฑ์ทหารผู้ใด จำต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่กองทัพกำหนดไว้เท่านั้น ทั้งนี้ การลงทัณฑ์ต่าง ๆ ต้องไม่มีการใช้กำลังทำร้ายร่างกาย หรือมีลักษณะเป็นการกระทำลามกอนาจาร เนื่องจากการกระทำเหล่านี้ล้วนเป็นลักษณะการกระทำที่ย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น ซึ่งก่อให้เกิดความรุนแรงต่อกายหรือจิตใจของทหารผู้ถูกระทำ นอกจากนี้ แนวทางปฏิบัติดังกล่าวยังกำหนดให้ผู้ควบคุมการฝึกกำลังพลทหารต้องดูแลเอาใจใส่ทหารในความดูแลของตนไม่ได้เกิดอันตรายแก่ร่างกายเมื่อสภาพอากาศไม่เอื้ออำนวยอีกเช่นกัน ซึ่งเห็นได้จากข้อ 3 ตามแนวปฏิบัติในหนังสือดังกล่าว โดยกำหนดไว้ว่า

“ในห้วงการฝึกทหารใหม่ เป็นช่วงสภาพอากาศร้อน มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคลมร้อน หรือ ฮีทสโตรก (Heat Stroke) ให้หน่วยฝึก ๆ ปฏิบัติตามคู่มือการฝึกของ ยศ.ทบ. และคู่มือป้องกันโรคลมร้อนของ พบ. อย่างเคร่งครัด โดยให้ ครูฝึก และ ผช.ครูฝึก ติดตามและสังเกตการณ์ผู้เข้ารับการฝึก หากมีแนวโน้มว่าเจ็บป่วย ให้หยุดฝึกและปฐมพยาบาลเบื้องต้น ก่อนนำส่ง รพ. และให้บันทึกภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นบทเรียนหรือกรณีศึกษาของหน่วย และให้ รพ.ทบ. ในพื้นที่ใกล้เคียงเตรียมการเฝ้าระวัง และกำหนดมาตรการป้องกันการสูญเสียและการรักษาผู้ป่วยเจ็บจากความร้อนอย่างต่อเนื่องและทันเวลา ที่สำคัญคือจะต้องไม่มีกำลังพลเสียชีวิตจากการบาดเจ็บจากโรคลมร้อน (Heat Stroke) เป็นอันขาด”

มาตรการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อการฝึกกำลังพลในสภาพอากาศที่ร้อนจัด เพื่อมิให้เกิดปัญหาจากโรคลมร้อน จึงมีการขอร้องความร่วมมือจากหน่วยทหารที่ทำการฝึกกำลังพลให้ปฏิบัติตามคำแนะนำทางการแพทย์โดยเฝ้าระวังพร้อมทั้งปฐมพยาบาลการบาดเจ็บจากสภาพอากาศดังกล่าวอย่างเคร่งครัด อีกทั้ง ยังขอให้สถานพยาบาลของกองทัพทั่วประเทศเตรียมความพร้อมในการรักษากำลังพลที่บาดเจ็บเพื่อให้รักษาอาการบาดเจ็บได้ทันท่วงทีให้มีอันตรายร้ายแรงถึงแก่ชีวิตของกำลังพลที่เข้ารับการฝึก

มาตรการทั้งสองข้อของกองทัพที่กล่าวมานี้ เป็นแนวปฏิบัติที่ส่งผลต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นมาตรการเน้นย้ำถึงการกระทำต่าง ๆ ของผู้ควบคุมกำลังพลที่เข้ารับการฝึกทหาร โดยให้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่กองทัพกำหนดเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและพอเหมาะพอสมเท่านั้น อีกทั้ง การลงทัณฑ์ทหารที่ใช้ความรุนแรงเกินสมควรย่อมต้องถูกลงโทษจากกองทัพโดยการปลดออกจากราชการและอาจถูกดำเนินคดีอาญาอีกเช่นกันการเน้นย้ำถึงบทลงโทษต่อทหารที่ฝ่าฝืนตามมาตรการดังกล่าวนี้เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ควบคุมการฝึกทหารซึ่งคิดจะกระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวต่อบทลงโทษที่กองทัพเน้นย้ำไว้ ประกอบกับมาตรการที่มุ่งคุ้มครองชีวิตของกำลังพลที่เข้ารับการฝึกจากโรคลมร้อนนั้น แสดงถึงการเห็นคุณค่าในตัวมนุษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งแม้เขาผู้นั้นจะอยู่ในสถานะของทหารที่ต้องเข้มแข็งและมีความอดทนมากกว่าประชาชนทั่ว ๆ ไป แต่มนุษย์นั้นไม่ว่าอยู่ในสถานะใดย่อมต้องได้รับการปฏิบัติที่เคารพต่อคุณค่าในชีวิตและร่างกายของตนเสมอ ดังนั้น หากผู้บังคับบัญชาหรือบุคคลผู้มีอำนาจควบคุมดูแลทหารละเลยเพิกเฉยต่อสภาวะร่างกายของทหารผู้เข้ารับการฝึกโดยยังคงออกคำสั่งให้ทหารผู้เข้ารับการฝึกปฏิบัติตามคำสั่งของตนต่อไปในระยะเวลาอันเกินสมควร หรือ เมื่อพบเห็นทหารผู้ใดปกครองของตนตกอยู่ในสภาวะที่ร่างกายไม่ปกติ แต่กลับไม่รีบเร่งให้ผู้ใดปกครองนั้นได้รับการดูแลรักษาจากหน่วยพยาบาลที่รัฐจัดไว้ให้อย่างทันท่วงทีจนก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงตามมาภายหลัง การกระทำดังกล่าวย่อมขัดต่อมาตรการของกองทัพที่มุ่งปกป้องทหารจากความรุนแรงด้วยเช่นกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่ามาตรการคุ้มครองปกป้องทหารในกองทัพไทยจากความรุนแรงนั้น เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ทหารในกองทัพรอดพ้นจากการกระทำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของสมาชิกในกองทัพด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยผู้บังคับบัญชาหรือบุคคลผู้มีอำนาจควบคุมดูแลกำลังพล หรือเพื่อนทหารด้วยกันที่ปฏิบัติตามคำสั่งอันก่อให้เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารผู้ถูกระทำ เช่น กรณีครุฝึกทหารทำร้ายร่างกายพลทหารขณะฝึกซ้อมด้วยการออกคำสั่งให้พลทหารปฏิบัติการฝึกที่เกินกำลังของมนุษย์ และกระทำการซ้อมพลทหารจนหมดสติ³⁴² ประกอบกับ ในขณะที่ฝึกมิได้จัดให้พลทหารได้ดื่มน้ำอย่างเพียงพอจนระบบในร่างกายของพลทหารล้มเหลวและเสียชีวิตในเวลาต่อมา หรือ กรณีของเพื่อนทหารในกองทัพรุมทำร้ายพลทหารโดยการซ้อมทรมานพลทหารคนดังกล่าว และเพิกเฉยเมื่อเห็นเพื่อนทหารด้วยกันร้องขอให้รับส่งตัวเขาไปรักษาที่โรงพยาบาล จนพลทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต้องเสียชีวิตในเวลาต่อมา³⁴³ อย่างไรก็ตาม ทางกองทัพก็ได้กำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันมิให้เกิดกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารจากความรุนแรงไว้อย่างชัดเจน โดยสามารถเห็นได้จากตัวบทกฎหมายระเบียบข้อบังคับ หรือแนวปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การปกป้องคุ้มครองตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 ที่บัญญัติถึงตัวอย่างกรณีการกระทำที่ผิดวินัยทหารไว้เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาเห็นถึงการกระทำความผิดวินัยทหารได้อย่างเป็นรูปธรรม ประกอบกับ พระราชบัญญัติดังกล่าวยังบัญญัติบทกำหนดโทษหรือทัณฑ์เพียง 5 สถานสำหรับผู้บังคับบัญชาสามารถลงโทษทหารผู้กระทำความผิดวินัยได้ กรณีดังกล่าวเป็นการจำกัดการใช้อำนาจในการลงโทษของผู้บังคับบัญชามีให้นอกเหนือไปจากวิธีการลงโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งอาจเป็นวิธีการลงโทษโดยการใช้ความรุนแรงแก่ทหารผู้กระทำความผิดจนเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารผู้นั้น นอกจากนี้ ยังเห็นมาตรการคุ้มครองปกป้องทหารจากความรุนแรงในประมวลกฎหมายอาญาทหาร ซึ่งจะพบการบัญญัติเพื่อปกป้องคุ้มครองผู้บังคับบัญชาทหารเป็นสำคัญ โดยทหารผู้ใดที่กระทำความผิดใช้ความรุนแรงต่อผู้บังคับบัญชาย่อมต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญาทหารที่มีบทกำหนดโทษแรงกว่าโทษตามความผิดที่พลเรือนกระทำต่อกัน อีกทั้ง เมื่อพิจารณาถึงระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติและประสานงานกรณีทหารถูกหาว่ากระทำความผิดอาญา พ.ศ. 2544 จะสามารถพบเห็นมาตรการปกป้องทหารผู้กระทำความผิด ซึ่งปกป้องพวกเขาจากการใช้ความรุนแรงในการเข้าจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจและทหาร โดยกำหนดห้ามมิให้ใช้อาวุธในการเข้าจับกุมทหารผู้กระทำความผิดถ้าไม่มีกรณีจำเป็น อันเป็นการป้องกันมิให้เกิดความรุนแรงเกินสมควรเมื่อต้องใช้อำนาจเข้าจับกุม ประกอบกับ กำหนดให้หัวหน้าชุดเข้าควบคุมตัวทหารผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร ซึ่ง

³⁴² อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 334

³⁴³ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 335

เป็นการกำหนดตัวบุคคลผู้มีความรู้และประสบการณ์ที่จะทำให้การเข้าจับกุมไม่เกิดความรุนแรงจนจนเกินควบคุม สำหรับมาตรการปกป้องทหารจากความรุนแรงโดยการกำหนดแนวปฏิบัติภายในกองทัพนั้น สามารถเห็นได้จากหนังสือกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการฝึกหลักสูตรทหารใหม่ ที่ กท 0401/258 เรื่อง เน้นย้ำการปฏิบัติ โดยมุ่งป้องกันการกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อร่างกายของกำลังพลที่ได้รับการฝึกมิให้เกิดความรุนแรงเกินสมควร และหากต้องลงทัณฑ์ทหารผู้ใด จำต้องปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่กองทัพกำหนดไว้เท่านั้น มิให้ใช้ความรุนแรงเข้าทำร้ายร่างกายพลทหาร อีกทั้งยังกำหนดให้ผู้ควบคุมการฝึกกำลังพลทหารต้องดูแลเอาใจใส่ทหารในความดูแลของตนไม่ได้เกิดอันตรายแก่ร่างกายเมื่อสภาพอากาศไม่เอื้ออำนวย ซึ่งเป็นการป้องกันความรุนแรงที่เกิดจากระบบต่าง ๆ ภายในร่างกายของพลทหารล้มเหลวจนอาจเสียชีวิตได้ ดังนี้ จะเห็นได้ว่ามาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยจากความรุนแรงนั้นมีการกำหนดไว้อย่างหลากหลาย และมุ่งคุ้มครองทั้งทหารผู้ได้บังคับบัญชา ทหารผู้กระทำความผิด และผู้บังคับบัญชาทหาร ซึ่งเป็นการสอดคล้องต่อหลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่กล่าวว่ามีมนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในสถานะใด ย่อมต้องได้รับความคุ้มครองในศักดิ์ศรีของตนอย่างเสมอกัน ทั้งนี้ การที่สามารถพบเห็นถึงมาตรการปกป้องคุ้มครองทหารจากความรุนแรงอยู่หลากหลายมาตรการ แต่ยังคงปรากฏกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยซึ่งเกิดจากการใช้ความรุนแรงอยู่เรื่อยมา ย่อมสะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยขาดการปลูกฝังรากฐานทางความคิดเกี่ยวกับเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้กับสมาชิกในกองทัพไทย โดยเฉพาะผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจให้คุณและโทษแก่ทหาร และยังไม่ปรากฏบทบัญญัติที่รับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่ทหารอย่างชัดเจนในกฎหมายเฉพาะที่บังคับใช้แก่สมาชิกในกองทัพ ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้สมาชิกในกองทัพทุกคนสามารถเข้าใจแนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่มีการบัญญัติรับรองคุ้มครองในรัฐธรรมนูญไทยได้อย่างเป็นรูปธรรมและนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องต่อการดำเนินการต่าง ๆ ภายในกองทัพมากยิ่งขึ้น

4.2.2 มาตรการคุ้มครองทหารไทยจากการเลือกปฏิบัติ

โดยหลักแล้วทหารในกองทัพไทยทุกคนในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่งย่อมอยู่ภายใต้การปกป้องคุ้มครองของกฎหมายที่เกี่ยวกับการไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลอยู่แล้ว เช่น พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558³⁴⁴ เว้นแต่มีกฎหมายทหารกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น เนื่องจากการปกครองภายในกองทัพไทยนั้น อำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ของบุคคลล้วนมีการแบ่งแยกอย่างชัดเจนโดยขึ้นอยู่กับลำดับชั้นยศของสมาชิกภายในกองทัพแต่ละคน ประกอบกับ การปกครองดังกล่าวมักมีแนวคิดที่ว่าผู้มีลำดับชั้นยศน้อยกว่าต้องเชื่อฟังคำสั่งของทหารผู้มีลำดับยศเหนือกว่า เพราะการจะปฏิบัติภารกิจทางทหารให้สำเร็จลุล่วงได้อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเชื่อฟังผู้บังคับบัญชาถือเป็น

³⁴⁴ พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558

บุคคลผู้มีความรู้และประสบการณ์มากที่สุดในกองทหารนั้น ๆ³⁴⁵ และหากผู้ใต้บังคับบัญชาหรือทหารผู้มียศน้อยกว่าก่อการกำเริบหรือขัดขืนต่อคำสั่งของผู้บังคับบัญชาแล้วย่อมจะได้รับผลเสียตามมาในภายหลัง ดังนี้ จึงมักเกิดกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารภายในกองทัพไทยในลักษณะของการเลือกปฏิบัติต่อทหารแต่ละคนให้แตกต่างกันโดยอาจอาศัยเหตุแห่งความแตกต่างด้านสถานะ เพศ ศาสนา ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ เป็นต้น

การเลือกปฏิบัติต่าง ๆ อาจเห็นได้จากกรณีการปฏิบัติเป็นพิเศษผ่านการติดสินบนและความสัมพันธ์ส่วนตัว โดยทหารเกณฑ์ในกองทัพบางคนจะให้เงินเดือนของตนเองแก่ทางกองร้อยเพื่อแลกเปลี่ยนกับการที่พวกเขาสามารถกลับไปพักอาศัยที่บ้านได้หลังจากสำเร็จการฝึกขั้นพื้นฐานแล้ว และยังพบเห็นลักษณะการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับทหารระดับสูงเพื่อขอย้ายตนเองไปยังหน่วยงานอื่นเพื่อได้รับการปฏิบัติที่ดีขึ้น หรือเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกละเมิดสิทธิบางประการหากยังคงอยู่สังกัดเดิมของทหารผู้ขอย้าย³⁴⁶ อีกทั้ง ยังสามารถพบเห็นกรณีการเลือกปฏิบัติต่อทหารโดยอาศัยเหตุด้านความแตกต่างทางเพศของทหารในกองทัพด้วยเช่นกัน โดยจะเห็นว่าทหารหญิงมักจะขาดโอกาสในการเป็นผู้บังคับบัญชาระดับสูง เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้ทหารหญิงไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยรบได้³⁴⁷ ทำให้ทหารหญิงขาดประสบการณ์พัฒนาทักษะความเป็นผู้นำของตน รวมถึงการขาดทักษะในการคิดและตัดสินใจในสถานการณ์คับขัน นอกจากนี้ กฎหมายดังกล่าวยังทำให้ทหารหญิงขาดคุณสมบัติสำคัญสำหรับความก้าวหน้าทางอาชีพด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ทหารหญิงที่จบการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก ไม่สามารถเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรของโรงเรียนเสนาธิการทหารบกได้ เพราะหลักสูตรดังกล่าวมีการกำหนดคุณสมบัติผู้ที่จะเข้าศึกษาไว้โดยต้องเป็นผู้บังคับหมวดที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานในพื้นที่การรบหรือพื้นที่ชายแดน ตลอดจนมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่รับเฉพาะทหารสัญญาบัตรชายเพื่อเข้าศึกษาหลักสูตรหลักประจำในโรงเรียนเสนาธิการทหารบก³⁴⁸ ดังนี้ จึงมีเพียงทหารชายเท่านั้นที่มีคุณสมบัติครบถ้วนสำหรับการเข้าศึกษาในหลักสูตรสำคัญ ซึ่งทำให้

³⁴⁵เบญจวรรณ นาคใหญ่ และ ปรียานุช อภิบุณโยภาส, “คุณลักษณะผู้นำทางทหารที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน กรณีศึกษา กอง 8 ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย,” *วารสารสมาคมนักวิจัย* ปีที่ 24, เล่มที่ 3 (ก.ย. -ธ.ค. 2562): 123-124.

³⁴⁶Amnesty International, “เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา” การละเมิดทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.amnesty.or.th/files/7616/3039/6300/ASA3919952020THAI.pdf>

³⁴⁷ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยทหารหญิง ข้อ 7

“การบรรจุทหารหญิงเข้ารับราชการในเหล่าต่าง ๆ ตามความในข้อ 6 ให้พิจารณาบรรจุในตำแหน่งอัตราที่ได้มีหน้าที่ทำการรบโดยตรง ส่วนการบรรจุตำแหน่งอัตราใด จำนวนเท่าใด ให้เป็นไปตามที่หน่วยขึ้นตรงกระทรวงกลาโหมและเหล่าทัพกำหนด”

³⁴⁸ระเบียบกองทัพบกว่าด้วยโรงเรียนเสนาธิการทหารบก พ.ศ. 2552 ข้อ 9

“หลักเกณฑ์ และวิธีการรับนายทหารบกสัญญาบัตร เข้าเป็นนายทหารนักเรียนหลักสูตรหลักประจำ

9.1 การรับนายทหารบกสัญญาบัตรชาย เข้าเป็นนายทหารนักเรียนหลักสูตรหลักประจำกระทำโดยการคัดเลือกจากคณะกรรมการของกองทัพบก โดยกองทัพบกจะประกาศรับสมัครผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วน ...”

ผู้สำเร็จการศึกษามีโอกาสได้รับความก้าวหน้าในทหารอาชีพมากกว่าทหารหญิงที่ไม่สามารถเข้าศึกษาได้³⁴⁹ นอกจากนี้ ยังพบว่ามีการเลือกปฏิบัติต่อทหารเกณฑ์ผู้มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งมักจะถูกผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจควบคุมหน่วยทหารปฏิบัติต่อพวกเขาในลักษณะสร้างความอับอายหรือหลู่เกียรติด้วยการล่วงละเมิดทางเพศ³⁵⁰

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงให้ความสำคัญต่อประเด็นการเลือกปฏิบัติที่อาจเกิดขึ้นในกองทัพอยู่เสมอ แม้จะมีได้มีการกำหนดมาตรการป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อทหารในกองทัพไว้อย่างชัดเจน แต่เมื่อดูจากบทบัญญัติมาตรา 27 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่บัญญัติรับรองสิทธิในความเสมอภาคและสิทธิของบุคคลผู้เป็นทหารไว้ในบทบัญญัติมาตราเดียวกันแล้ว³⁵¹ อาจอนุมานได้ว่าบุคคลผู้เป็นทหารย่อมมีสิทธิเสรีภาพเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป เพียงแต่หากเป็นเรื่องที่กฎหมายเฉพาะกำหนดไว้แล้วย่อมจะต้องปฏิบัติให้แตกต่างจากประชาชนในบางกรณีสำหรับกรณีที่กฎหมายเฉพาะกำหนดไว้ให้ได้รับการปฏิบัติแตกต่างจากประชาชนทั่วไปนั้น บุคคลผู้เป็นทหารยังคงได้รับความคุ้มครองสิทธิในความเสมอภาคอยู่เช่นเดียวกับสมาชิกในกองทัพทุก ๆ คน เพราะการบัญญัติไว้ในบทบัญญัติมาตราเดียวกันเช่นนี้ สามารถมองได้ว่าทหารทุกคนไม่ว่าจะมีสถานะลำดับชั้นยศหรือเพศใดก็ตาม ต้องได้รับความคุ้มครองสิทธิในความเสมอภาคอยู่ทุกขณะที่ทหารผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ กล่าวคือ การบัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิในความเสมอภาค การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล และสิทธิของทหารตามรัฐธรรมนูญนี้ แม้จะถูกบัญญัติไว้ต่างวรรคกัน แต่การบังคับใช้หรือการรับรองคุ้มครองย่อมจะต้องสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มิใช่ว่ากฎหมายเฉพาะกำหนดให้ทหารบางคนต้องถูกปฏิบัติให้แตกต่างไปจากทหารคนอื่นแล้ว บุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่

³⁴⁹ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) เรื่อง บทบาททหารหญิงกับการปฏิบัติงานทางทหาร (กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ , 2563), หน้า 42.

³⁵⁰ ศิวัช ศรีโภคกุล และ เทอดศักดิ์ ไปจันทิก, “การเกณฑ์ทหารกับการทรมาน และการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อทหารเกณฑ์ในประเทศไทย: บทวิเคราะห์จากมุมมองหนังสือรัฐศาสตร์ไม่ฆ่า,” วารสารนิติสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีที่ 10, เล่มที่ 2 (ก.ค. - ธ.ค. 2560): 56.

³⁵¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27

“บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำให้ได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการหรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม”

กระทำต่อทหารผู้นั้นจะปฏิบัติต่อเขาโดยไม่เคารพต่อสิทธิในความเสมอภาคได้ การกระทำใดที่ผู้มีอำนาจเหนือทหารผู้ถูกกระทำได้ปฏิบัติโดยไม่คำนึงถึงความเสมอภาคที่มนุษยทุกคนมีแล้ว ย่อมเป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในลักษณะของการเลือกปฏิบัติต่อทหารผู้อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายเดียวกัน

สำหรับกฎหมายเฉพาะที่จำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการของบุคคลผู้เป็นทหารให้แตกต่างไปจากสิทธิเสรีภาพของพลเรือนนั้นสามารถเห็นได้หลายฉบับ อาทิเช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 ที่บัญญัติถึงหลักเกณฑ์พิจารณาลักษณะการกระทำความผิดวินัยทหาร ตลอดจนวิธีการลงทัณฑ์ทหารผู้กระทำความผิดวินัย เมื่อนำเจตนารมณ์แห่งกฎหมายดังกล่าวมาพิจารณาให้สอดคล้องกับสิทธิในความเสมอภาคหรือการไม่เลือกปฏิบัติตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองคุ้มครองไว้แล้ว จะเห็นว่าการลงทัณฑ์ทหารผู้กระทำความผิดวินัยนั้นสามารถเกิดขึ้นได้กับทหารทุกคนไม่ว่าจะมีลำดับชั้นยศใด กฎหมายมิได้บัญญัติแบ่งแยกทหารผู้ใดที่ต้องรับโทษไว้เป็นพิเศษ ดังนี้ หากพบว่าทหารระดับผู้บังคับบัญชากระทำความผิดย่อมต้องถูกพิจารณาบทลงโทษโดยผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปอีกชั้นหนึ่งเช่นกัน³⁵² หรือกรณีของพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ที่บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาพิพากษาทหารผู้อยู่ภายใต้อำนาจศาลทหาร วิธีพิจารณาความอาญาทหาร การสอบสวน เป็นต้น ซึ่งวิธีการต่าง ๆ ที่เป็นหลักเกณฑ์ตามกฎหมายดังกล่าวนี้ล้วนนำมาบังคับใช้กับสมาชิกในกองทัพทุกคนอย่างเสมอภาคกัน กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็ทหารผู้มีลำดับชั้นยศใด หรืออยู่ในสถานะของผู้กระทำความผิดหรือผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายก็ตาม ย่อมต้องได้รับการปฏิบัติตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมในศาลทหารเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ยังมีประมวลกฎหมายอาญาทหารซึ่งเป็นกฎหมายทหารที่กล่าวถึงลักษณะโทษแห่งความผิดต่าง ๆ ทั้งที่เป็นการกระทำอันล่วงละเมิดต่อกฎหมายหรือหน้าที่ของทหารโดยใช้บังคับแก่สมาชิกในกองทัพทุกคนเพื่อให้ทหารดำรงตนให้อยู่ในระเบียบวินัยทหารอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่กฎหมายดังกล่าวถูกจัดทำขึ้นมาเพื่อมุ่งปกป้องคุ้มครองผู้บังคับบัญชาทหารเป็นสำคัญ³⁵³ จึงพบเพียงบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองปกป้องผู้บังคับบัญชาทหารจากการประทุษร้ายของผู้ใต้บังคับบัญชาเท่านั้น มิได้ปรากฏบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองผู้ใต้บังคับบัญชาจากการประทุษร้ายหรือการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้บังคับบัญชาแต่ประการใด ดังนี้ จะเห็นได้ว่าประเทศไทยยังคงขาดความสมบูรณ์สำหรับการปกป้องคุ้มครองผู้ใต้บังคับบัญชาทหารอย่างชัดเจน การไม่มีบทบัญญัติดังกล่าวล้วนเป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อทหารในกองทัพไทย

³⁵²พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 21

³⁵³อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 127

ตามที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่ากรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยโดยการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลให้แตกต่างกันนั้น มักจะเกิดขึ้นจากลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาทหารกับผู้ใต้บังคับบัญชาของตน ซึ่งหากทหารคนใดมีความสนิทใกล้ชิดกับผู้บังคับบัญชาอาจได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าทหารคนอื่น ๆ อีกทั้ง ยังพบการเลือกปฏิบัติโดยอาศัยเหตุแห่งความแตกต่างทางเพศของทหารในบางกรณี เช่น การบัญญัติกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ให้ทหารเพศชายเท่านั้นที่สามารถเข้าศึกษาในหลักสูตรสำคัญของกองทัพได้ อันเป็นการลดโอกาสด้านความก้าวหน้าทางอาชีพทหารสำหรับบุคคลผู้เป็นทหารหญิงที่ต้องการเข้าศึกษาหลักสูตรสำคัญเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ หรือต้องการวุฒิการศึกษาเพื่อประกอบการพิจารณาเลื่อนลำดับชั้นของตน นอกจากนี้ ยังพบเห็นกรณีการเลือกปฏิบัติต่อทหารเกณฑ์ผู้มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งมักจะถูกปฏิบัติจากผู้บังคับบัญชาหรือบุคคลผู้มีอำนาจควบคุมหน่วยทหารให้แตกต่างไปจากทหารเกณฑ์คนอื่น ๆ ปัญหาการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นนี้ มีสาเหตุมาจากมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยจากการเลือกปฏิบัตินั้นไม่มีความชัดเจนและสอดคล้องต่อหลักความเสมอภาคที่รัฐธรรมนูญไทยได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองไว้ให้กับประชาชนทุกคน มาตรการที่ไม่ชัดเจนดังกล่าวอาจเห็นได้จากการไม่มีบทบัญญัติที่ส่งเสริมทหารหญิงให้ได้รับความก้าวหน้าทางทหารอาชีพอย่างเพียงพอ หรือการไม่มีกฎหมายหรือแนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองปกป้องทหารเกณฑ์จากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยเฉพาะการปกป้องทหารผู้มีความหลากหลายทางเพศซึ่งมักจะถูกเลือกปฏิบัติจากผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจควบคุมดูแลหน่วยทหาร รวมถึงการไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจนเพื่อปกป้องทหารชั้นผู้น้อยจากการกระทำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยมักพบแต่บทบัญญัติที่ปกป้องผู้บังคับบัญชาทหารจากการละเมิดเท่านั้น ปัญหาทั้งหลายที่กล่าวมานี้ต่างสะท้อนให้เห็นว่ามาตรการคุ้มครองทหารจากการเลือกปฏิบัติในกองทัพไทยขาดความสมบูรณ์และไม่สอดคล้องต่อแนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่รัฐธรรมนูญไทยได้บัญญัติรับรองคุ้มครองไว้

4.2.3 มาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วว่าสิทธิขั้นพื้นฐานของทหารในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่งนั้น ยังคงมีอยู่เช่นเดียวกับพลเรือนคนอื่น ๆ เช่น ทหารย่อมได้รับการคุ้มครองจากการบังคับใช้แรงงานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551³⁵⁴ รวมถึงการคุ้มครองสิทธิสิทธิ

³⁵⁴ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 6/1

“ผู้ใดข่มขืนใจผู้อื่นให้ทำงานหรือให้บริการโดยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- (1) ทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของบุคคลนั้นเองหรือของผู้อื่น
- (2) ขู่เข็ญด้วยประการใด ๆ
- (3) ใช้กำลังประทุษร้าย
- (4) ยึดเอกสารสำคัญประจำตัวของบุคคลนั้นไว้

พลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารอันเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในบางกรณีด้วย เช่นกัน อาทิเช่น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม ประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทยนี้ ยังคำนึงถึงการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของทหารซึ่งอาจกระทบต่อความเป็นกลางทางการเมืองและระเบียบวินัยภายในกองทัพ จึงจำกัดสิทธิทางการเมืองบางประการเพื่อให้กองทัพมีภาพลักษณ์ที่ชัดเจนว่ายังคงไว้ซึ่งความเป็นกลางทางการเมือง ประกอบกับ เพื่อป้องกันความขัดแย้งและการไม่เชื่อฟังจนทำให้ทหารในกองทัพขาดความสามัคคีอันเนื่องมาจากความแตกต่างทางความคิดของสมาชิกภายในกองทัพ ซึ่งมักพบเห็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของทหารบางประการ เช่น ห้ามการเข้าไปมีส่วนร่วมและเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง ห้ามเข้าร่วมชุมนุมในที่สาธารณะขณะสวมเครื่องแบบทหาร เป็นต้น ข้อห้ามเหล่านี้ล้วนเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของทหารที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างให้การยอมรับว่าสามารถกระทำได้³⁵⁵ อย่างไรก็ตาม นอกจากสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองตามที่กล่าวมาแล้ว หากประเทศใดมีการจำกัดสิทธิเสรีภาพสมาชิกในกองทัพนอกเหนือไปจากนี้ หรือพบเห็นการกระทำต่อทหารที่ขัดต่อสิทธิที่ทหารมีอยู่เช่นเดียวกับพลเรือนคนอื่น ๆ ย่อมอาจเป็นกรณีการประทุษร้ายต่อสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารได้เช่นกัน

การประทุษร้ายต่อสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารในกองทัพไทยนั้น สามารถพบเห็นได้หลากหลายกรณี โดยเฉพาะลักษณะการกระทำของผู้บังคับบัญชาหรือบุคคลผู้มีอำนาจควบคุมดูแล ใช้อำนาจของตนกระทำต่อสมาชิกในกองทัพนอกเหนือไปจากอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ดังเช่นกรณีต่อไปนี้

ตัวอย่างกรณีศึกษา

กรณีพลทหารถูกผู้บังคับบัญชาใช้ให้ไปเลี้ยงไก่³⁵⁶ซึ่งเป็นกรณีที่มีพลทหารประจำการนายหนึ่งบันทึกคลิปวิดีโอและเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์เพื่อเปิดเผยว่าตนถูกผู้บังคับบัญชาใช้ให้เลี้ยงไก่บร็อยตัว และต้องใช้ชีวิตอยู่กับไก่โดยมีที่พักอาศัย อาหารการกิน และความเป็นอยู่ที่ไม่ถูกสุขลักษณะ อีกทั้งยังถูกตำหนิต่อถึงบุพการี และถูกทำร้ายร่างกายด้วยการตบหน้าเพราะดูแลไก่ไม่ดี จึงเป็นการใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชาเกินกว่าที่กฎหมายหรือระเบียบกำหนดไว้ เพื่อสั่งการหรือให้वानให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานที่ไม่เกี่ยวกับภารกิจของพลทหารทั้งนี้ การกระทำดังกล่าวยังเป็นการก้าวล่วง

(5) นำภาระหน้าที่ของบุคคลนั้นหรือของผู้อื่นมาเป็นสิ่งผูกมัดโดยมิชอบ

(6) ทำด้วยประการอื่นใดอันมีลักษณะคล้ายคลึงกับการกระทำดังกล่าวข้างต้น

ถ้าได้กระทำให้ผู้อื่นนั้นอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานบังคับใช้แรงงานหรือบริการ”

³⁵⁵William McDermott, Jonna Naumanen and Ewa Sapiezynska, *Human Rights of Armed Forces Personnel : COMPENDIUM OF STANDARDS, GOOD PRACTICES AND RECOMMENDATIONS* (Warsaw: OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights, 2021), p.76

³⁵⁶รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามรายงานผลการตรวจสอบ ที่ 486/2562 เรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของพลทหารตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 รับรองคุ้มครองไว้อย่างชัดเจน และเป็นลักษณะการบังคับใช้แรงงานของบุคคลให้กระทำการใด ๆ โดยเขาไม่ได้สมัครใจยินยอมกระทำการนั้น ซึ่งเป็นลักษณะการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศมุ่งให้การรับรองและคุ้มครองไว้ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง³⁵⁷

นอกจากนี้ ยังมีกรณีศึกษาอื่น ๆ อีก เช่น กรณีการประทุษร้ายต่อสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองโดยบังคับขู่เข็ญใจให้ทหารไปใช้แรงงานในภารกิจอื่นนอกกองทัพเช่นนี้ มิได้มีเพียงการสั่งให้พลทหารไปเลี้ยงไก่เท่านั้น แต่สามารถพบเห็นกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ลักษณะดังกล่าวได้จากทหารเกณฑ์หลายคนที่ให้สัมภาษณ์แก่หน่วยงานที่มีบทบาทปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ว่าพวกเขาบางคนได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดความอับอายโดยไม่สมัครใจ อาทิเช่น พาสุนัขของนายทหารเดินเล่น ทำความสะอาดบ้าน เสิร์ฟอาหาร ดูแลญาติผู้สูงอายุ ตัดหญ้าในสนาม และทำตามคำสั่งอื่น ๆ ของสมาชิกในครอบครัวของผู้บังคับบัญชา³⁵⁸ กรณีเหล่านี้ยังคงเกิดขึ้นในกองทัพเรื่อยมาและยังไม่พบมาตรการใดที่สามารถปกป้องคุ้มครองทหารจากการกระทำดังกล่าวได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม การปกป้องคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารไทยที่จะไม่ถูกประทุษร้ายนั้นสามารถพบเห็นได้หลายลักษณะ ซึ่งจะเป็นมาตรการทางกฎหมาย ดังนี้

4.2.3.1 การคุ้มครองตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476

ตามที่กล่าวไปแล้วว่ากองทัพไทยมีการกำหนดทัณฑ์ที่จะลงแก่ทหารผู้กระทำความผิดโดยวิธีการที่จำกัด 5 สถาน หากผู้บังคับบัญชาลงทัณฑ์เกินกว่านั้นย่อมมีความผิดวินัยทหารด้วยเช่นกัน³⁵⁹ การกำหนดทัณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมเป็นไปเพื่อป้องกันมิให้การลงทัณฑ์ทหารผู้กระทำความผิดได้รับการลงทัณฑ์ที่รุนแรงเกินสมควรจากผู้บังคับบัญชา ทั้งนี้ เมื่อกฎหมายบัญญัติลักษณะของโทษไว้อย่างชัดเจนแล้ว ยังจำกัดตัวบุคคลผู้มีอำนาจลงทัณฑ์แก่ทหารในแต่ละกรณีความผิดด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับการเชื่อถือว่ามีความรู้และประสบการณ์เพียงพอที่จะพิจารณาทัณฑ์แก่ทหารผู้กระทำความผิดอย่างเหมาะสม โดยไม่ก่อให้เกิดการประทุษร้ายต่อสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารผู้ต้องรับทัณฑ์นั้น อันจะเห็นได้จากการบัญญัติถึงอำนาจลงทัณฑ์ในพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 ที่กำหนดให้บุคคลที่มีอำนาจลงทัณฑ์แก่ทหารได้ต้องเป็นผู้บังคับบัญชา หรือผู้ซึ่งได้รับมอบอำนาจให้บังคับบัญชาตามที่กระทรวงกลาโหม ส่วนราชการที่

³⁵⁷อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 40

³⁵⁸Amnesty International, “เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา” การละเมิดทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย. หน้า 36.

³⁵⁹อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 124

ขึ้นตรงต่อกระทรวงกลาโหม กองทัพบก กองทัพเรือ หรือกองทัพอากาศกำหนดไว้³⁶⁰ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้ให้อำนาจบุคคลในลำดับชั้นต่าง ๆ สามารถลงทัณฑ์แก่ทหารได้ เช่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม แม่ทัพ ผู้บัญชาการกองพล ผู้บังคับการกองเรือ ผู้บัญชาการกองพลบิน เป็นต้น สำหรับบุคคลบางประเภทกฎหมายมิได้ให้อำนาจในการลงทัณฑ์ดังกล่าว ได้แก่ ผู้บังคับหมู่ นายต่อนนักเรียนทหารซึ่งเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะได้เป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตรหรือเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะได้เป็นนายทหารประทวน เป็นต้น

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติดังกล่าวมีการแสดงตารางกำหนดทัณฑ์ของลำดับชั้นผู้ที่มีอำนาจลงทัณฑ์ไว้ท้ายพระราชบัญญัติ โดยเป็นตารางที่กำหนดระยะเวลารับทัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อจำกัดอำนาจของผู้ลงทัณฑ์แต่ละลำดับชั้น ซึ่งผู้ลงทัณฑ์แต่ละลำดับชั้นจะสามารถสั่งให้รับทัณฑ์ในกำหนดระยะเวลาที่ไม่เท่ากัน และจะสั่งเกินกำหนดระยะเวลาตามที่ตารางกำหนดไว้มิได้ แต่สามารถสั่งให้รับทัณฑ์ในระยะเวลาที่ต่ำกว่ากำหนดไว้ในตารางนี้ได้ตามความเหมาะสมแก่กรณี สำหรับโทษที่เป็นทัณฑ์กรรม โดยมีการกำหนดไว้เป็นวัน ๆ ให้หมายความว่าทำทัณฑ์กรรมทุก ๆ วันจนกว่าจะครบกำหนดในวันหนึ่งนั้น ผู้ที่จะสั่งลงทัณฑ์จะกำหนดทัณฑ์กรรมได้ไม่เกินกว่าวันละ 6 ชั่วโมง แต่ถ้าให้อยู่เวรยามในวันหนึ่งไม่เกินกำหนดเวลาอยู่เวรยามตามปกติหากเป็นกรณีลงทัณฑ์ผู้กระทำผิดในฐานชัง และปรากฏว่าผู้รับทัณฑ์ซึ่งนั้นกระทำความผิดซ้ำอีก เช่นนี้ผู้มีอำนาจลงทัณฑ์จะสั่งเพิ่มทัณฑ์ได้จำต้องพิจารณาคุณกำหนดทัณฑ์ที่สั่งไว้แต่เดิมนั้นก่อน ห้ามมิให้กำหนดระยะเวลาให้ผู้ต้องถูกขังทั้งกำหนดที่มีอยู่เดิมและกำหนดระยะเวลาที่เพิ่มใหม่รวมกันเกินกว่าอำนาจของผู้สั่งลงทัณฑ์เป็นอันขาด³⁶¹ หากผู้กระทำผิดนั้นควรต้องรับทัณฑ์เกินกว่าอำนาจของผู้ที่จะสั่งลงทัณฑ์นั้น ให้รายงานชี้แจงความผิดพร้อมความเห็นควรลงทัณฑ์เพียงใด เสนอตามลำดับชั้นจนถึงผู้มีอำนาจลงทัณฑ์ได้พบกับความผิดเพื่อขอให้ผู้นั้นสั่งการต่อไป³⁶² และผู้มีอำนาจลงทัณฑ์มีอำนาจสั่งลงทัณฑ์เต็มที่ได้สถานใดสถานหนึ่งแต่สถานเดียว ถ้าสั่งลงทัณฑ์สองสถานพร้อมกันต้องกำหนดทัณฑ์เพียงกึ่งหนึ่งของอัตราในสถานนั้น ๆ โดยห้ามมิให้สั่งทัณฑ์คราวเดียวมากกว่าสองสถาน³⁶³

ดังนั้น จะเห็นว่ากฎหมายมุ่งให้ผู้มีอำนาจลงทัณฑ์ต้องกำหนดระยะเวลาในการรับทัณฑ์แต่ละประเภทให้ชัดเจน การกำหนดลำดับของบุคคลผู้มีอำนาจลงทัณฑ์แก่ทหาร ตลอดจนการมีตารางกำหนดทัณฑ์และจำกัดความรุนแรงของการลงทัณฑ์มิให้กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของทหารเกินสมควรเช่นนี้ เป็นสิ่งสำคัญต่อการรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยทัณฑ์ที่จะลงแก่ทหารผู้ได้บังคับบัญชาบางกรณีอาจเป็นทัณฑ์ที่กระทบต่อสิทธิขั้น

³⁶⁰พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 10

³⁶¹พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 18

³⁶²พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 15

³⁶³พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 12

พื้นฐานของทหารผู้รับทัณฑ์ โดยมีความรุนแรงแตกต่างกันไปตามกรณีความผิด ซึ่งหากให้นายทหารผู้ที่มีประสบการณ์ในกองทัพน้อย หรือมีวุฒิภาวะไม่มากพอเป็นผู้สามารถลงทัณฑ์ได้แล้ว บางกรณีอาจเกิดการใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจ หรือซึ่งน้ำหนักความสมควรแก่เหตุผิดพลาดจนก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายแก่ทหารผู้ต้องรับทัณฑ์เกินความเหมาะสมแก่กรณี กล่าวคือ เป็นการบัญญัติกฎหมายเพื่อให้หลักประกันแก่สิทธิเสรีภาพของทหารว่าจะไม่ถูกประทุษร้ายตามอำเภอใจหรือถูกลงโทษเกินความเหมาะสมจากบุคคลผู้ไม่มีอำนาจตามกฎหมาย

ตามที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหาร ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 นี้เป็นการบัญญัติคุ้มครองปกป้องให้ทหารผู้กระทำความผิดและต้องรับทัณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างเหมาะสมแก่กรณี โดยกฎหมายมุ่งเน้นให้บุคคลผู้มีประสบการณ์และวุฒิภาวะเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาและลงทัณฑ์เพื่อให้หลักประกันแก่ทหารผู้กระทำความผิดว่าเขาจะไม่ได้รับโทษทัณฑ์เกินกว่าที่กฎหมายกำหนดหรือนอกเหนือจากตารางกำหนดความรุนแรงในการลงทัณฑ์ไว้ ตามอำเภอใจของบุคคลผู้ไม่มีอำนาจกระทำการตามกฎหมาย เพราะหากปล่อยให้บุคคลใดสามารถเป็นผู้ลงทัณฑ์ทหารได้ตามอำเภอใจโดยบุคคลนั้นไม่มีประสบการณ์หรือวุฒิภาวะเพียงพอแล้ว ย่อมอาจเกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยการประทุษร้ายต่อสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารผู้กระทำความผิดได้

4.2.3.2 การคุ้มครองตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498

พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ฉบับนี้ มีพัฒนาการมาจากการรวมพระธรรมนูญศาลทหารบกกับพระธรรมนูญศาลทหารเรือเข้าเป็นฉบับเดียวกัน ในปี พ.ศ. 2477 ซึ่งต่อมาได้ตราเป็นพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พุทธศักราช 2477 จนกระทั่งกฎหมายฉบับดังกล่าวถูกยกเลิกไปในปี พ.ศ. 2498 และใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 แทน ซึ่งเป็นฉบับที่บังคับใช้มาจนถึงปัจจุบันโดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมอยู่เรื่อยมา เนื่องจากเมื่อเวลาผ่านไปทำให้กฎหมายที่เคยบังคับใช้ในอดีตนั้นไม่สะดวกแก่การบังคับใช้และไม่เหมาะสมกับความต้องการของทางราชการทหาร ที่ต้องให้การพิจารณาพิพากษาคดีทหารเสร็จเด็ดขาดไปโดยเร็ว ประกอบกับเมื่อเวลาผ่านไป กองทัพไทยเองได้มีพัฒนาการต่าง ๆ ซึ่งทำให้โครงสร้างและกิจการทางทหารเปลี่ยนไปจากเดิม ทำให้ต้องมีกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีที่สอดคล้องกับพัฒนาการเหล่านั้นอีกทั้ง ยังมุ่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพบางกรณีให้แก่ทหาร เพื่อให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งเป็นกฎหมายสำคัญที่บังคับใช้แก่กรณีพิพาทที่เกิดในศาลยุติธรรม โดยเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เกิดระหว่างพลเรือนทั่วไป เนื่องจากบุคคลผู้เป็นทหารย่อมมีอีกสถานะหนึ่งซึ่งเป็นประชาชนที่รัฐต้องให้ความรับรองคุ้มครองสิทธิพลเมืองของพวกเขาด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ กฎหมายดังกล่าวยังเป็นกฎหมายที่จัดตั้งศาลทหารขึ้นพร้อมทั้งบัญญัติเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความในศาลทหาร

ตลอดจนบทบัญญัติเกี่ยวกับการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการผู้พิจารณาพิพากษาคดี จึงเป็นการนำเอา บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับระบบศาลและตุลาการมารวมไว้ในฉบับเดียวกัน³⁶⁴

ดังนั้น จึงสามารถพบเห็นบทบัญญัติกฎหมายหลายมาตราในพระราชบัญญัติฉบับนี้ที่มุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหาร ในลักษณะของการปกป้องสิทธิพลเมืองที่บุคคลผู้เป็นทหาร มีเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป โดยเห็นได้จากการบัญญัติรับรองกระบวนการต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิด ความเป็นธรรมแก่ทหาร ไม่ว่าจะเป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย ซึ่งวิธีพิจารณา ความอาญาในศาลทหารที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหารนี้ได้มีการบัญญัติถึงขั้นตอน ต่าง ๆ ไว้หลายขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมตัว การสอบสวน การฟ้องคดี เป็นต้น ทั้งนี้ หากมีข้อ สงสัยเกี่ยวกับกระบวนการในขั้นตอนใดที่ทางกองทัพมิได้กำหนดไว้ บทบัญญัติมาตรา 45 แห่ง พระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติเป็นการทั่วไปว่า

“วิธีพิจารณาความอาญาทหาร ให้นำกฎหมาย กฎและข้อบังคับซึ่งออกตามกฎหมาย ฝ่ายทหารมาใช้บังคับ ถ้าไม่มีกฎหมาย กฎและข้อบังคับฝ่ายทหารก็ให้นำประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม ถ้าวิธีพิจารณาข้อใดซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญามีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ เท่าที่จะใช้ได้”

จะเห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวแสดงถึงการมุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหาร ในกองทัพไทยอย่างชัดเจน เนื่องด้วยการให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิขั้น พื้นฐานของทหารนั้น ย่อมจะสัมฤทธิ์ผลได้ต่อเมื่อมีมาตรการรองรับไว้ในทางปฏิบัติ ซึ่งกระบวนการ ยุติธรรมเป็นหนึ่งในมาตรการสำคัญที่ทำให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์บรรลุผลได้อย่าง แท้จริง³⁶⁵ กล่าวคือ กระบวนการยุติธรรมที่ดีมีประสิทธิภาพนั้น มีความสำคัญในฐานะที่เป็น หลักประกันแก่สิทธิเสรีภาพทั้งปวง ตลอดจนถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่รัฐธรรมนูญไทยบัญญัติรับรอง คุ้มครองไว้ และยังสอดคล้องกับหลักการสำคัญที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศมุ่งคุ้มครองสิทธิขั้น พื้นฐานของมนุษย์ทุกคนไม่ว่าบุคคลนั้นจะประกอบอาชีพใดก็ตาม ซึ่งการคุ้มครองเหล่านี้ต้องมีตั้งแต่ ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำของกระบวนการยุติธรรม คือตั้งแต่เมื่อเริ่มต้นกล่าวหาว่าบุคคลใดกระทำ ความผิดต่อกฎหมาย การจับกุมตัวผู้นั้นไปดำเนินคดี และต้องมีกระบวนการอย่างไรเพื่อให้บุคคลทุก ฝ่ายได้รับหลักประกันแห่งสิทธิเสรีภาพอย่างเป็นธรรมมากที่สุด³⁶⁶ ทั้งนี้ การจับกุมตัวทหารต้องมีคำสั่ง หรือหมายศาล และเมื่อเจ้าหน้าที่เข้าจับกุมทหารผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาแล้วให้ตำรวจ

³⁶⁴กรมสารบรรณทหาร, **เกร็ดความรู้ เรื่อง ศาลทหาร**[ออนไลน์], 13มิถุนายน 2557.แหล่งที่มา <https://bit.ly/3cDuL8T>

³⁶⁵พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 45

³⁶⁶สุชาติ ธรรมมาพิทักษ์กุล, “การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน: มุมมองจากกระบวนการยุติธรรมของไทย,”(เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตร “หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” รุ่นที่ 2 วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ), หน้า5.

หรือพนักงานฝ่ายปกครองแจ้งผู้บังคับบัญชาของทหารผู้ถูกจับกุมทราบเพื่อตัดสินใจว่าจะให้ผู้บังคับบัญชารับตัวทหารผู้นั้นเข้าสู่การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางทหารหรือให้พนักงานสอบสวนควบคุมตัวและดำเนินการไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไป

อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายจะกำหนดขั้นตอนการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมไว้ให้แก่ทหารอย่างชัดเจน แต่การรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารนั้นไม่อาจสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพได้หากกองทัพไม่อนุญาตให้ผู้ต้องหา หรือทหารที่กระทำความผิดอาญาสามารถนำทนายความขึ้นต่อสู้เพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพของตน เนื่องจากบางกรณีการกระทำความผิดของทหารอาจมีรายละเอียดบางประการที่ต้องให้ผู้มีความรู้ความสามารถในการรวบรวมพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงเพื่อปรับใช้กับข้อกฎหมาย อันนำมาซึ่งความยุติธรรมแก่คู่กรณีทุกฝ่าย โดยเฉพาะทหารผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาบุคคลอื่นนั้นอาจมีการกระทำบางอย่างที่จำเป็นต้องกระทำตามคำสั่ง หรือเป็นกรณีใด ๆ อันตกอยู่ภายใต้อำนาจบังคับของผู้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดกรณีพิพาทดังกล่าวได้ ดังนี้ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 จึงกำหนดให้จำเลยที่ต่อสู้คดีในศาลทหารสามารถแต่งตั้งทนายขึ้นว่าความให้ตนได้ตามมาตรา 55 โดยบัญญัติว่า

มาตรา 55 “ศาลทหารในเวลาปกติ ให้ผู้เสียหายซึ่งมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาได้ตามมาตรา 49 วรรคหนึ่ง

ศาลทหารในเวลาปกติและศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ให้จำเลยแต่งตั้งทนายได้

ทนายต้องเป็นทนายความตามกฎหมายว่าด้วยทนายความหรือทนายความที่กระทรวงกลาโหมกำหนด เมื่อทนายได้รับอนุญาตจากศาลแล้ว ให้ว่าต่างหรือแก้ต่างได้

ศาลอาญาศึกษาหรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึกษาตามมาตรา 40 และ 43 ห้ามแต่ง ทนาย” จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าจำเลยสามารถแต่งตั้งทนายเพื่อว่าความให้ตนได้เองในศาลทหาร แต่ทนายความที่จะมีสิทธิว่าความให้จำเลยที่เป็นทหารในศาลทหารนั้น ต้องเป็นทนายความตามกฎหมายว่าด้วยทนายความ ซึ่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 35 ได้กำหนดคุณสมบัติไว้หลายประการเพื่อให้แน่ใจว่าบุคคลที่จะเข้ามาปกป้องสิทธิเสรีภาพของทหารนั้นเป็นผู้มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงในการป้องกันมิให้เกิดการประทุษร้ายต่อสิทธิใด ๆ อันอาจเกิดขึ้นภายหลังจากที่ทหารผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

นอกจากนี้ ในปัจจุบันได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติต่าง ๆ ในกฎหมายทหารให้สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้น โดยพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2558 ได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 56 ซึ่งบัญญัติว่า

“ภายใต้บังคับมาตรา 55

(1) ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายหรือไม่ ถ้าไม่มี ก็ให้ศาลตั้งทนายให้

(2) ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายหรือไม่ ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการก็ให้ศาลตั้งทนายให้

ให้ศาลจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายที่ศาลตั้งตามมาตรา นี้ โดยคำนึงถึงสภาพแห่งคดีและสภาวะทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่กระทรวงกลาโหมกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง”

ตามหลักเกณฑ์แห่งบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นว่า กฎหมายกำหนดให้ศาลทรมานมีหน้าที่ตั้งทนายความให้จำเลยกรณีที่มีทนายความในคดีที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดซึ่งมีอัตราโทษประหารชีวิต สะท้อนถึงการตระหนักถึงคุณค่าในศักดิ์ศรีที่มีติดตัวมนุษย์อันมีสิทธิที่จะปกป้องรักษาชีวิตและร่างกายของตนเองอย่างสุดความสามารถ เพราะการจะพรากชีวิตของมนุษย์ผู้ใดย่อมมิใช่เรื่องที่รัฐหรือใครจะกระทำได้ง่าย ดังนั้นการตั้งทนายความให้จำเลยสำหรับการพิจารณาความผิดอันมีโทษถึงขั้นประหารชีวิตจึงไม่จำเป็นต้องถามว่าจำเลยต้องการทนายความหรือไม่ อย่างไรก็ตาม กรณีที่จำเลยถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดซึ่งมีอัตราโทษจำคุกนั้น ศาลมีหน้าที่ต้องตั้งทนายความให้จำเลยถ้าจำเลยไม่มีทนายความและต้องการให้ศาลตั้งทนายความให้ตนโดยไม่คำนึงว่าคดีนั้นจะมีอัตราโทษจำคุกเป็นระยะเวลาเท่าใด หลักเกณฑ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าแม้บทลงโทษที่อาจได้รับจะไม่ถึงขั้นเป็นการพรากชีวิตของผู้กระทำความผิด แต่การปกป้องสิทธิในชีวิตร่างกาย และความเสมอภาคของตนเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องได้รับการคุ้มครองจากรัฐเช่นกัน³⁶⁷ เพราะมนุษย์มีศักดิ์ศรีที่จะไม่ถูกกระทำการก้าวล่วงสิทธิขั้นพื้นฐาน หรือลดทอนคุณค่าโดยปราศจากการเลือกวิธีปกป้องสิทธิเหล่านั้นของตนเองและไม่สำคัญว่าระยะเวลาที่อาจรับโทษนั้นจะนานเท่าใดจึงสามารถเลือกให้มีบุคคลเข้ามาช่วยปกป้องสิทธิของตนได้ เพราะแม้จะถูกจำคุกเพียงหนึ่งวันย่อมมีโอกาสที่ทหารผู้ถูกจำคุกอาจถูกประทุษร้ายต่อสิทธิพลเมืองได้เช่นกัน การให้จำเลยสามารถต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ตามหลักเกณฑ์แห่งบทบัญญัตินี้จึงสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศคำนึงถึงศักดิ์ศรีที่มีติดตัวมนุษย์ทุกคนมาแต่กำเนิด³⁶⁸

ตามที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 เป็นกฎหมายที่มีส่วนสำคัญต่อการปกป้องคุ้มครองมิให้เกิดการประทุษร้ายต่อสิทธิพลเมืองของทหารผู้ต้อง

³⁶⁷ถวัลย์ รุยาพร , “หลักสิทธิมนุษยชนและบทบาททนายความในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา,”(เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 5 วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ),หน้า 5.

³⁶⁸ปรีชาญ จามเจริญ , “สิทธิมนุษยชนว่าด้วยการตั้งทนายความให้แก่จำเลยในศาลทหาร,”(เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 4 วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ),หน้า9-11.

เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางศาลทหาร เนื่องจากเป็นกฎหมายที่บัญญัติรับรองถึงวิธีการพิจารณาคดีอาญาอันเกี่ยวกับการควบคุมตัว การสอบสวน การฟ้องคดี ซึ่งบัญญัติให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยกฎหมายทั้งสองฉบับต่างก็เป็นกฎหมายที่บังคับใช้แก่กรณีที่เกิดประเด็นข้อพิพาทระหว่างพลเรือนทั่วไป นอกจากนี้ ยังบัญญัติรับรองให้ทหารผู้เป็นจำเลยในคดีสามารถแต่งตั้งทนายเพื่อต่อสู้คดีปกป้องสิทธิเสรีภาพของตนได้ และหากเป็นกรณีความผิดที่มีโทษถึงขั้นประหารชีวิตแล้วกฎหมายบังคับให้ศาลแต่งตั้งทนายความให้แก่จำเลย และหากเป็นกรณีความผิดที่มีโทษจำคุกกฎหมายบังคับให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายหรือไม่ ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการก็ให้ศาลตั้งทนายให้สำหรับทนายที่สามารถเข้ามาว่าความให้ทหารได้นั้นต้องเป็นบุคคลผู้มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนด บทบัญญัติในลักษณะดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่ากองทัพให้ความสำคัญกับสิทธิพลเมืองของทหารทุกคนที่มีอยู่เช่นเดียวกับประชาชนคนอื่น ๆ ซึ่งเป็นการให้หลักประกันว่าทหารมีสิทธิที่จะต่อสู้ปกป้องสิทธิของตนภายในกระบวนการยุติธรรมทางทหารได้อย่างสุดความสามารถ เพื่อมิให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ ที่อาจตามมาภายหลังจากที่ศาลทหารได้พิจารณาพิพากษาเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งอาจก่อให้เกิดกรณีการประทุษร้ายต่อสิทธิพลเมืองของทหารได้ในท้ายที่สุด

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารในกองทัพไทยนั้น มีความแตกต่างจากประชาชนทั่วไปบางประการ เช่น การห้ามทหารเข้าไปเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง หรือการห้ามทหารเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองขณะที่ตนยังสวมใส่เครื่องแบบทหารอยู่ การจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวเป็นมาตรฐานสากลที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างให้การยอมรับว่ารัฐสามารถกระทำต่อบุคคลผู้เป็นทหารได้ โดยไม่ถือเป็นการก้าวล่วงต่อสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารเกินสมควร ทั้งนี้ เพื่อป้องกันความขัดแย้งและการไม่เชื่อฟังผู้บังคับบัญชา จนทำให้ทหารในกองทัพขาดความสามัคคี อย่างไรก็ตาม การละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยในลักษณะของการประทุษร้ายต่อสิทธิพลเมืองนั้น สามารถพบเห็นได้หลายกรณี เช่น กรณีพลทหารถูกผู้บังคับบัญชาใช้ให้ไปเลี้ยงไก่ โดยถูกด่าทอถึงบุพการีและถูกทำร้ายร่างกายด้วยการตบหน้าเพราะดูแลไก่ไม่ดี จึงเป็นการใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชาเกินกว่าที่กฎหมายหรือระเบียบกำหนดไว้ เพื่อสั่งการหรือให้วุ่นวายให้ผู้บังคับบัญชาทำงานที่ไม่เกี่ยวกับภารกิจของพลทหาร นอกจากนี้ ทหารบางคนยังได้รับมอบหมายให้พาสุนัขของนายทหารเดินเล่น ทำความสะอาดบ้าน เสิร์ฟอาหาร ดูแลญาติผู้สูงอายุ ตัดหญ้าในสนาม และทำตามคำสั่งอื่น ๆ ของสมาชิกในครอบครัวของผู้บังคับบัญชา ซึ่งกรณีเหล่านี้ยังคงเกิดขึ้นในกองทัพเรื่อยมาและยังไม่พบมาตรการใดที่สามารถปกป้องคุ้มครองทหารจากการกระทำดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม การปกป้องคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารไทยนั้นสามารถพบเห็นได้หลายลักษณะ ซึ่งจะเห็นได้จากการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 ที่บัญญัติให้ผู้มีอำนาจลงทัณฑ์ทหาร

ต้องเป็นทหารระดับผู้บังคับบัญชาที่กฎหมายเชื่อว่ามีความเหมาะสมมากพอจะกำหนดทัณฑ์แก่ทหาร ผู้กระทำความผิดได้โดยไม่เกินกว่ากรณีที่กฎหมายให้อำนาจไว้ อีกทั้ง ยังมีตารางกำหนดทัณฑ์ของ ลำดับชั้นผู้ที่มีอำนาจลงทัณฑ์ไว้ท้ายพระราชบัญญัติ เพื่อจำกัดอำนาจของผู้ลงทัณฑ์แต่ละลำดับชั้นไว้ อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นการปกป้องคุ้มครองมิให้ผู้มีอำนาจลงทัณฑ์กระทำการประทุษร้ายต่อสิทธิพลเมือง ของทหารนอกเหนือไปจากการลงทัณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาล ทหาร พ.ศ. 2498 ยังเป็นกฎหมายสำคัญที่กำหนดมาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองของทหารมิให้ถูก ก้าวล่วงเมื่อต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางทหาร โดยบัญญัติการพิจารณาคดีอาญาอันเกี่ยวกับการ ควบคุมตัว การสอบสวน การฟ้องคดี และกำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติให้สอดคล้อง กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่ง กฎหมายทั้งสองฉบับต่างบัญญัติรับรองหลักการสำคัญที่ใช้ดำเนินกระบวนการยุติธรรมในกรณีพิพาท ของพลเรือนด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ยังกำหนดให้ ทหารผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาสามารถแต่งตั้งทนายผู้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายเพื่อ ปกป้องสิทธิเสรีภาพของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด และหากไม่มีทนายความ ศาลทหารมี อำนาจแต่งตั้งทนายเพื่อปกป้องสิทธิของทหารผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้เช่นกัน มาตรการทาง กฎหมายเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่ากองทัพให้ความสำคัญต่อทหารทุกคนแม้จะเป็นบุคคลผู้ถูกกล่าวหา ว่ากระทำความผิด โดยทหารทุกคนต้องได้รับหลักประกันว่าสิทธิเสรีภาพของเขาจะได้รับการปกป้อง คุ้มครองอย่างเต็มที่ เพราะหากเขาต้องถูกพิพากษาว่าได้กระทำความผิดจริง ทหารผู้นั้นย่อมต้องรับ โทษตามคำพิพากษาและอาจนำมาซึ่งกรณีการประทุษร้ายแก่สิทธิพลเมืองของเขาได้ในภายหลัง

4.2.4 กลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารในประเทศไทย

การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพเป็นสิ่งสำคัญที่รัฐต้องจัดให้มีตามที่ ถูกบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดของประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ การคุ้มครองที่มีประสิทธิภาพนอกจากจะขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ถูกนำมาใช้บังคับแล้ว ยัง ต้องมีกลไกเพื่อให้สมาชิกในกองทัพสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และ เป็นธรรม อย่างไรก็ตาม แม้รัฐใดจะมีกลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหาร แต่กลไกดังกล่าว ยังมีข้อบกพร่องที่ทำให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารไม่อาจสัมฤทธิ์ผลอย่างแท้จริง ย่อมถือได้ว่ารัฐนั้นมิมีมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพที่มีประสิทธิภาพ สำหรับประเทศไทยนั้น มีกลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารในกองทัพอยู่หลายลักษณะ ตามที่จะกล่าวถึงดังต่อไปนี้

4.2.4.1 กลไกทางองค์กรหรือหน่วยงานภายในกองทัพ

เมื่อมีกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทย ทางกองทัพนั้นเปิดโอกาสให้ทหารผู้ถูกละเมิดสามารถเรียกร้องความเป็นธรรมให้ตนเองได้โดยการร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาหรือบุคคลซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นผู้รับเรื่องดังกล่าว ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่ขั้นตอนของการแสวงหาข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมถึงพิจารณาตัดสินให้เป็นไปตามความเหมาะสมสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นกับทหารผู้ถูกละเมิด และหากพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นการกระทำที่ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารอย่างชัดเจนย่อมจะมีการพิจารณาถึงการเยียวยาหรือบรรเทาความเสียหายเหล่านั้นต่อไป ทั้งนี้ การร้องทุกข์ของทหารได้รับการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 ตั้งแต่มาตรา 21 ถึงมาตรา 31 โดยเจตนารมณ์เพื่อเปิดโอกาสให้ทหารนำกรณีการละเมิดสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาร้องทุกข์ เนื่องจากเห็นว่าในการที่จะรักษาระเบียบวินัยของทหารนั้นเป็นการปกติที่ผู้บังคับบัญชาต้องมีอำนาจในการบังคับบัญชา หรือลงทัณฑ์เพื่อทำให้เกิดความเด็ดขาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในหมู่ของผู้ใต้บังคับบัญชา แต่การใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชาบางกรณีอาจก่อให้เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารผู้ใต้บังคับบัญชา หรืออาจเรียกได้ว่าผู้บังคับบัญชานั้นใช้อำนาจไปในทางมิชอบโดยธรรม โดยการจะร้องทุกข์ในกรณีที่เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ทหารผู้ใดย่อมต้องเข้าหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้

สำหรับผู้มีสิทธิร้องทุกข์นั้น ได้แก่ ข้าราชการทหารผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย ซึ่งเห็นว่าผู้บังคับบัญชาปฏิบัติต่อตนอันเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพโดยกระทำอย่างไม่เป็นยุติธรรม หรือผิดกฎหมาย หรือแบบธรรมเนียมทหาร ซึ่งทำให้ตนไม่ได้รับผลประโยชน์หรือสิทธิตามที่ควรจะได้รับราชการนั้น³⁶⁹ หรือหากจะกล่าวโทษผู้ใดก็สามารถร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของผู้ก่อความเดือดร้อนเสียหาย ในกรณีที่ไม่ว่าตัวผู้ก่อความเสียหายก็สามารถร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของตนได้³⁷⁰ ทั้งนี้ กรณีของการร้องทุกข์ว่าผู้บังคับบัญชากระทำแก่ตนผิดกฎหมายและผิดแบบธรรมเนียมทหาร หมายถึง ผู้บังคับบัญชาไม่ทำตามกฎหมายหรือแบบธรรมเนียมทหารที่กำหนดให้ผู้บังคับบัญชาต้องกระทำตามนั้น เช่น การที่ผู้บังคับบัญชาลงทัณฑ์นอกเหนือไปจากทัณฑ์ 5 สถานที่ได้กำหนดไว้ คือ ภาคทัณฑ์ ทัณฑ์กรรม กัก กักขัง ชัง โดยอาจทำการข่มผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อเป็นการลงโทษให้หลายจำ หรือด่าว่าด้วยถ้อยคำหยาบคาย ดูถูกดูหมิ่นอันเป็นการลดคุณค่าของผู้ใต้บังคับบัญชา ดังนั้นย่อมถือว่าผู้บังคับบัญชาคนนั้นกระทำผิดกฎหมายและผิดแบบธรรมเนียมทหารทำให้มีความผิดทั้งทางวินัยและทางอาญาได้ หากเป็นกรณีที่ทหารร้องทุกข์ว่าผู้บังคับบัญชากระทำการต่อตนอย่างไม่ยุติธรรมนั้น

³⁶⁹พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 22

³⁷⁰พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 26

หมายถึงการถูกลั่นแกล้งโดยไม่เป็นธรรมและมีการเลือกปฏิบัติต่อตนต่างจากผู้ได้บังคับบัญชาคนอื่น เช่น การลงโทษในกรณีกระทำความผิดลักษณะเดียวกันแต่ผู้บังคับบัญชาลงโทษต่างกันโดยสิ้นเชิง และกรณีทหารร้องทุกข์ว่าตนมิได้รับผลประโยชน์หรือสิทธิตามที่ควรจะได้รับทางราชการนั้น หมายถึง สิทธิต่างๆที่ข้าราชการทหารจะได้รับจากทางราชการ ซึ่งหากเกิดกรณีอ้างว่าทหารผู้ร้องทุกข์เป็นผู้ไม่สามารถรับสิทธิใดๆได้เพราะไม่เข้าหลักเกณฑ์บางประการ หรือ เจ้าหน้าที่ไม่ดำเนินการขอสิทธิเหล่านั้นให้แก่ผู้ร้องทุกข์ เช่นนี้ย่อมเป็นกรณีที่ทหารผู้ร้องทุกข์สามารถนำเรื่องดังกล่าวไปร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาที่กฎหมายกำหนดไว้ได้

สำหรับผู้มีอำนาจรับเรื่องร้องทุกข์นั้น ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาซึ่งอาจเป็นผู้บังคับบัญชาของผู้ที่ก่อความเดือดร้อนเสียหาย หรือ ในกรณีที่ไม่ว่าใครเป็นคนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องทุกข์ สามารถร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของผู้ร้องทุกข์นั้นได้ และเมื่อผู้บังคับบัญชาคนใดได้รับเรื่องร้องทุกข์แล้ว ก็จำเป็นต้องรีบดำเนินการสอบสวนและพิจารณากรณีปัญหาเหล่านั้นโดยเร็ว หากผู้บังคับบัญชาผู้รับเรื่องร้องทุกข์เพิกเฉย ไม่รับแก้ไขทุกข์ให้กับผู้ร้องทุกข์ย่อมถือได้ว่าผู้บังคับบัญชาผู้นั้นทำผิดวินัยทหารด้วยเช่นกัน³⁷¹ ทั้งนี้ เมื่อรับเรื่องร้องทุกข์แล้ว ผู้บังคับบัญชาผู้รับเรื่องจำเป็นต้องเป็นผู้สั่งการเบื้องต้นว่าจะดำเนินการสอบสวนไปในแนวทางใด ซึ่งหากเป็นเรื่องที่กระทบกระเทือนขวัญและกำลังใจของทหารในกองทัพ ย่อมอาจมีการตั้งคณะกรรมการสอบสวนโดยให้หัวหน้าหน่วยแห่งนั้นเป็นผู้ตั้งคณะกรรมการก็ได้ทั้งนี้แล้วแต่ดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาผู้รับเรื่องร้องทุกข์นั้น สำหรับกรณีที่ผู้บังคับบัญชาได้รับเรื่องร้องทุกข์ซึ่งตนมิได้พบเห็นประจักษ์ถึงการกระทำผิดนั้นด้วยตนเองแต่มีผู้อื่นมาร้องทุกข์แก่ตน ผู้บังคับบัญชาจำเป็นต้องพิจารณาถึงข้อเท็จจริงให้แน่ชัดเสียก่อนว่าทหารผู้ถูกกล่าวหาที่มีความผิดจริงหรือไม่ โดยกฎหมายบัญญัติให้ผู้บังคับบัญชาต้องพิจารณาให้ถ่วงถือนั่นว่าทหารผู้จะรับทัณฑ์นั้นมีความผิดจริง และต้องระวางมิให้ลงทัณฑ์ไปโดยโง่งมหรือลงทัณฑ์แก่ผู้ที่ไม่มีความผิดโดยชัดเจนเป็นอันขาด เมื่อพิจารณาความผิดละเอียดแล้วต้องชี้แจงให้ผู้กระทำผิดนั้นทราบว่าการกระทำผิดในข้อใด และเพราะเหตุใดแล้ว ผู้บังคับบัญชาจึงมีอำนาจลงทัณฑ์ได้³⁷² ทั้งนี้ ผู้บังคับบัญชาย่อมมีอำนาจทำการสอบสวนกรณีนั้นด้วยตนเอง เนื่องจากเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่ต้องระวางรักษาวินัยทหารของผู้บังคับบัญชาของตนอยู่แล้ว และต้องกระทำอย่างกวัดข้น³⁷³ ซึ่งหากมีการปกปิดหรืออำพรางความผิดของผู้ได้บังคับบัญชา หรือไม่จัดให้มีการสอบสวนภายในระยะเวลาอันควร ย่อมถือว่าผู้บังคับบัญชาผู้นั้นผิดวินัยและต้องมีส่วนรับผิดชอบร่วมกับ

³⁷¹พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 29

³⁷²พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 13

³⁷³พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 6

ผู้ได้บังคับบัญชาของตนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด จึงทำให้ผู้บังคับบัญชามีอำนาจที่จะดำเนินการสอบสวนได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องตั้งคณะกรรมการสอบสวนก็ได้³⁷⁴

ด้วยเหตุที่ผู้บังคับบัญชาบางท่านไม่สามารถดำเนินการสอบสวนด้วยตนเองได้ ซึ่งอาจเป็นเพราะติดภารกิจหลายประการ กรณีเช่นนี้ผู้บังคับบัญชาสามารถแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้น โดยทำเป็นหนังสือตามแบบของทางราชการทหาร อันจะเห็นได้จากคำชี้แจงกองทัพบกเรื่องอำนาจและหน้าที่ผู้บังคับบัญชาและนายทหารพระธรรมนูญเกี่ยวกับการสืบและสอบสวนคดี ลงวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2493 ข้อ 6 วรรคหนึ่ง³⁷⁵ ที่กำหนดว่า “ตามแบบธรรมเนียมของทหารนั้น เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแต่เป็นความผิดที่ไม่ปรากฏชัดแจ้งแล้ว ผู้บังคับบัญชาย่อมทำการสอบสวนเสียก่อน ซึ่งในการนี้ถ้าผู้บังคับบัญชามีเวลาว่างเพียงพอก็จะได้ลงมือเอง หรือถ้าไม่มีโอกาสอันเหมาะสมที่จะพึงกระทำได้เช่นว่านี้ ก็ยอมนั่งผู้อื่นที่อยู่ในบังคับบัญชาให้ทำการสอบสวนแล้วรายงานมาเพื่อพิจารณาตามสมควรแก่กรณี และนิยมให้จำนวนผู้สอบสวนนี้มีไม่น้อยกว่า 3 คนโดยร่วมกันเป็น “คณะกรรมการสอบสวน” ของทหารนั้นมาในชั้นหลังนี้ได้ดำเนินการให้รัดกุมและเหมาะสมแก่กาลสมัยมากยิ่งขึ้น กล่าวคือกรรมการนายหนึ่ง ในจำนวนอย่างน้อย 3 นายนั้น ผู้บังคับบัญชาทหารมักจะสั่งแต่งตั้งจากนายทหารพระธรรมนูญประจำกองทัพ กองพล หรือกรมนั้นเข้าร่วมด้วย” ดังนี้แล้วจะเห็นได้ว่าบุคคลที่มีอำนาจเข้ามาสอบสวนหรือสามารถได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสอบสวนนั้นจำต้องประกอบไปด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

1 .นายทหารพระธรรมนูญ

นายทหารพระธรรมนูญ คือ นายทหารสัญญาบัตรประจำการที่รับราชการประจำในหน่วยทหาร ซึ่งมีคุณสมบัติประกอบด้วย อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ สอบความรู้ทางกฎหมายได้ปริญญาตรี หรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี เป็นสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตยสภา และมีความประพฤติเหมาะสมแก่การปฏิบัติหน้าที่นายทหารพระธรรมนูญ³⁷⁶ซึ่งนายทหารพระธรรมนูญนี้โดยปกติจะเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่คอยสืบสวนและสอบสวนคดีต่างๆตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา เป็นที่ปรึกษาทางกฎหมายแก่ผู้บังคับบัญชา พิจารณาและเสนอความเห็นทางกฎหมายทั้งทางปกครองและทางวินัยตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย ตรวจสอบร่างสัญญาต่างๆของทหาร ในทางวิชาการให้นายทหารพระธรรมนูญหน่วยรองฟังความเห็นนายทหารพระธรรมนูญหน่วยเหนือตามลำดับสายงาน นอกจากนี้ให้มีอำนาจและหน้าที่อื่นๆตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ และระเบียบซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจหน้าที่ของนายทหารพระธรรมนูญทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการที่กฎหมายบัญญัติให้จำต้องมีนายทหารพระธรรมนูญผู้มี

³⁷⁴กองทัพบก, “คำชี้แจงกองทัพบก เรื่องอำนาจและหน้าที่ผู้บังคับบัญชาและนายทหารพระธรรมนูญเกี่ยวกับการสืบและสอบสวนคดี,” 22 พฤศจิกายน 2493 , ข้อ 6.

³⁷⁵เรื่องเดียวกัน.

³⁷⁶ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยนายทหารพระธรรมนูญ พ.ศ. 2499 ข้อ 4.

ความรู้และความเชี่ยวชาญในด้านกฎหมายเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสอบสวนในกรณีที่เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนของทหารในกองทัพ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิของทหารในกองทัพไทย ทั้งผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าก่อความเดือดร้อนเสียหาย และผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย ซึ่งจะทำให้ทุกฝ่ายได้รับความเป็นธรรมจากการพิจารณาข้อเท็จจริงพร้อมกับข้อกฎหมายจากบุคคลผู้มีความเชี่ยวชาญในด้านกระบวนการยุติธรรม อันจะส่งผลให้การวินิจฉัยประเด็นต่างๆ เกิดความเป็นธรรมมากที่สุด

2. ผู้ยื่นที่อยู่บังคับบัญชา

ในกรณีนี้จะเป็นบุคคลผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน และอาจเป็นได้ทั้งบุคคลผู้ใต้บังคับบัญชาโดยตรงหรือตามลำดับชั้นลงไปของผู้บังคับบัญชาคนนั้นก็ได้ ซึ่งจะต้องมีการแต่งตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 2 คน โดยส่วนมากแล้วมักจะเลือกแต่งตั้งจากนายทหารสัญญาบัตรผู้ที่ประจำอยู่ในหน่วยทหารที่เกิดการกระทำคามผิดนั้นขึ้น

สำหรับการดำเนินกระบวนการสอบสวนนี้ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มิได้มีการกำหนดถึงหลักเกณฑ์และขั้นตอนการดำเนินการไว้อย่างชัดเจน แต่ด้วยการที่ผู้บังคับบัญชาจะต้องดำเนินการให้เกิดความเป็นธรรมมากที่สุด ในทางปฏิบัติแล้วหากเป็นกรณีที่ผู้บังคับบัญชาแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้น ก็จะต้องให้กรรมการทั้งหลายทราบถึงคำสั่งแต่งตั้งนั้น จากนั้นจึงแจ้งข้อกล่าวหาแก่ทหารผู้ถูกกล่าวหาว่าก่อความเดือดร้อนเสียหาย พร้อมทั้งส่งคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการให้ด้วยเช่นกัน เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบว่าตนถูกกล่าวหาในเรื่องใด อันเป็นการคุ้มครองสิทธิในการโต้แย้งแสดงพยานหลักฐานของผู้ถูกกล่าวหาให้สามารถนำมาพิสูจน์ถึงการกระทำของตนได้ชัดเจนยิ่งขึ้นต่อผู้บังคับบัญชาหรือคณะกรรมการ หลังจากนั้นจะทำการสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหาโดยผู้นั้นจะให้ถ้อยคำด้วยวาจา หรือทำคำชี้แจงเป็นหนังสือลงลายมือชื่อยื่นต่อคณะกรรมการสอบสวนก็ได้ ทั้งนี้จะเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการสอบสวนที่จะพิจารณาพยานหลักฐานต่างๆ แล้วจึงทำรายงานเสนอความเห็นต่อผู้ที่แต่งตั้งเพื่อพิจารณาตามสมควรแก่กรณี หากผู้บังคับบัญชาได้รับรายงานดังกล่าวแล้วพร้อมกับเห็นว่าเป็นความผิดจริง ผู้บังคับบัญชาก็สามารถใช้ดุลพินิจสั่งลงทัณฑ์ไปตามที่เห็นสมควรได้ โดยทำคำสั่งลงทัณฑ์เป็นหนังสือพร้อมกับให้เหตุผลในการลงทัณฑ์ดังกล่าวนั้น แต่ถ้าเป็นกรณีที่ต้องลงทัณฑ์ข้าราชการชั้นสัญญาบัตร ต้องส่งรายงานการลงทัณฑ์เสนอไปตามลำดับชั้นจนถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม³⁷⁷

สำหรับกรณีที่มีการกระทำคามผิดโดยผู้บังคับบัญชาได้พบเห็นด้วยตนเองว่าผู้ใต้บังคับบัญชาของตนเป็นผู้ก่อความเดือดร้อนเสียหาย กล่าวคือ เป็นการกระทำคามผิดซึ่งหน้าชัดแจ้ง รวมทั้งกรณีที่ผู้กระทำได้รับสารภาพต่อผู้บังคับบัญชาของตนเอง เช่นนี้กฎหมายมิได้บังคับให้

³⁷⁷พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 11

ผู้บังคับบัญชาต้องดำเนินการสอบสวนแต่อย่างใด จึงเป็นดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาว่าจะลงทัณฑ์ผู้กระทำผิดนั้นทันทีโดยไม่ดำเนินการสอบสวน หรือจะดำเนินการสอบสวนอย่างไม่เป็นไปตามกระบวนการตามกฎหมายก็ได้ ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วหากจะทำการสอบสวน ผู้บังคับบัญชามักจะใช้ดุลพินิจเป็นรายกรณีขึ้นอยู่กับสภาพของเรื่องที่จะทำการสอบสวน โดยผู้บังคับบัญชาจะดำเนินการด้วยตนเองหรือมอบหมายให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาดำเนินการสอบสวนในรูปแบบของคณะกรรมการสอบสวน หรืออาจเพียงแต่ให้ทหารผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้ชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษร หรือวิธีใดๆ เพื่อให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในการกระทำที่ถูกรับเห็นโดยผู้บังคับบัญชานั้น³⁷⁸

นอกจากนี้กฎหมายยังบัญญัติช่วยให้กระบวนการร้องทุกข์เป็นไปโดยรวดเร็วไม่ติดขัดตามมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476 ที่ว่า “เมื่อผู้ใดได้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาตามระเบียบที่ว่ามีมาแล้วและเวลาล่วงพ้นไปสิบห้าวันยังไม่ได้รับความชี้แจงประการใด ทั้งความเดือดร้อนก็ยังไม่ปลดเปลื้องไป ให้ร้องทุกข์ใหม่ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นที่สูงถัดขึ้นไปเป็นลำดับอีก และในการร้องทุกข์ครั้งนี้ให้ชี้แจงด้วยว่าได้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นใดมาแล้วแต่เมื่อใด” และหากดำเนินการกระบวนการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์เสร็จสิ้นแล้ว แต่ผู้ร้องทุกข์ยังไม่หมดความสงสัย ย่อมสามารถร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปได้³⁷⁹ อย่างไรก็ตาม สิทธิในการร้องทุกข์ของทหารในกองทัพไทยยังคงมีกฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการเพื่อคงไว้ซึ่งความเป็นระเบียบเรียบร้อยของกองทัพ และระบบการปกครองแบบสายบังคับบัญชาของทหาร³⁸⁰ จึงทำให้สิทธิเสรีภาพของทหารไม่อาจเท่าเทียมกับพลเรือนได้ ซึ่งการจำกัดสิทธิในการเข้าถึงความยุติธรรมของทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในกองทัพไทยมีดังนี้³⁸¹

1. ต้องเป็นการร้องทุกข์สำหรับตนเองเท่านั้นผู้อื่นจะร้องทุกข์แทนไม่ได้
2. ต้องร้องทุกข์หลังจากเวลาผ่านไปแล้ว 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาเหตุแห่งการร้องทุกข์เกิดขึ้น
3. ห้ามร้องทุกข์ว่าผู้บังคับบัญชาลงทัณฑ์แรงเกินไป หากการลงทัณฑ์นั้นมีได้เกินอำนาจที่สามารถกระทำได้ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476 มาตรา 8 คือ ภาคทัณฑ์ ทัณฑ์กรรม กัก ชัง จำขัง³⁸²

³⁷⁸นิติน ออรุงโรจน์, “ปัญหาการดำเนินการเพื่อพิจารณาทัณฑ์ทางวินัยทหาร,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2540), หน้า 101-102.

³⁷⁹พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 30

³⁸⁰พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 23

³⁸¹พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 24

³⁸²พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 25

- 4.ห้ามมิให้ร้องทุกข์พร้อมกันหลายคน
- 5.ห้ามมิให้ประชุมกันเพื่อหาหรือเรื่องที่จะร้องทุกข์
- 6.ห้ามมิให้ร้องทุกข์ในเวลาเช้าแถว หรือขณะที่ทำหน้าที่ราชการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เวลาเป็นเวรยาม

ข้อจำกัดเหล่านี้ล้วนเป็นการแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าสิทธิในการเข้าถึงความยุติธรรมของทหารนั้นมีความแตกต่างและอาจไม่สอดคล้องต่อหลักความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดของชาติตะวันตกที่ปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่ด้วยเหตุที่มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27 วรรคท้าย ว่า “บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐและพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม” ดังนั้นย่อมอาจถือได้ว่าการบัญญัติจำกัดสิทธิเสรีภาพของทหารมีความชอบธรรมแล้วตามรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทของประเทศไทย

ตามที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่าการร้องทุกข์ต่อหน่วยงานภายในกองทัพนั้นเป็นมาตรการสำคัญที่ช่วยให้ความเดือดร้อนเสียหายของทหารในกองทัพได้ถูกแก้ไขโดยผู้มีอำนาจตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การร้องทุกข์ภายในกองทัพนี้ย่อมมีข้อจำกัดอยู่มาก ทั้งในเรื่องตัวบุคคลผู้มีสิทธิร้องทุกข์ หรือขั้นตอนในการร้องทุกข์ที่แตกต่างจากการร้องทุกข์ของประชาชนทั่วไป ตลอดจนตัวผู้มีอำนาจรับเรื่องร้องทุกข์และพิจารณาเรื่องดังกล่าวนั้นอาจเป็นบุคคลที่ไม่ได้รับความไว้วางใจจากทหารผู้ต้องการร้องทุกข์ โดยอาจเกิดข้อสงสัยว่าตนจะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมมากน้อยเพียงใด จึงจำเป็นต้องมีองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกซึ่งประกอบด้วยบุคคลผู้มีความรู้ความเข้าใจต่อกระบวนการยุติธรรมและแนวความคิดในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นอย่างดีเพื่อเป็นองค์กรที่คุ้มครองกำลังพลทหารจากภายนอกกองทัพ อันเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ประชาชนในรัฐมากยิ่งขึ้น

4.2.4.2 กลไกทางองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกกองทัพ

การเมืองค์กรหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่คุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนในรัฐนั้นเป็นการวางมาตรการสำคัญซึ่งรัฐสามารถนำมาใช้เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนสามารถเห็นเป็นรูปธรรม โดยองค์กรเหล่านี้มักจะมีผู้ที่เข้าใจถึงหลักการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง และสามารถตระหนักได้ว่ากรณีใดเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชน หรือกรณีดังกล่าวควรได้รับการแก้ไขความเสียหายไปในแนวทางใดเพื่อที่จะบรรเทาความเสียหายที่เกิดแก่ผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเหมาะสมที่สุดสำหรับกรณีนั้นๆ ซึ่งประเทศไทยได้มีองค์กรคุ้มครองสิทธิมนุษยชนดังกล่าวอยู่หลากหลายองค์กรด้วยกัน แต่องค์กรที่มีบทบาท

สำคัญเด่นชัดที่สุดของประเทศไทยในปัจจุบันนี้ คือ “คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน” ซึ่งหากมองในแง่ของอำนาจในการรับเรื่องราวร้องทุกข์อันเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนในรัฐแล้ว ทหารย่อมถือเป็นประชาชนคนหนึ่งที่สามารถร้องทุกข์ต่อองค์กรดังกล่าวได้เช่นกัน

การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประเทศไทยนั้นมีพัฒนาการเรื่อยมาหลายยุคหลายสมัยแต่อาจยังไม่มีมาตรการคุ้มครองที่ชัดเจนหรือมีประสิทธิภาพเพียงพอ ทั้งนี้ เมื่อเกิดเหตุการณ์สำคัญหลายเหตุการณ์ ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และเหตุการณ์ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 โดยเหตุการณ์ดังกล่าวมีการปราบปรามผู้ประท้วงด้วยการใช้กำลังเข้าควบคุมสถานการณ์อย่างรุนแรงจนมีผู้เสียชีวิตหลายคน ประกอบกับประชาชนเริ่มเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น และมีการเรียกร้องให้รัฐสร้างมาตรการหรือกลไกในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย จึงก่อให้เกิดรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนขึ้นอันได้แก่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งบัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้อย่างกว้างขวางกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จึงบัญญัติให้มีองค์กรต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่ว่าจะเป็นการก่อตั้งศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และที่สำคัญคือได้ก่อตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขึ้น โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 199 ของรัฐธรรมนูญซึ่งกำหนดให้มีสถานะเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ เพื่อเป็นกลไกหลักในการส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนชาวไทย อย่างไรก็ตาม เมื่อแรกเริ่มนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติดังกล่าวถูกกำหนดไว้ให้มีจำนวนทั้งสิ้น 11 คน ซึ่งประกอบด้วยประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีกสิบคน โดยพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาและต้องเป็นบุคคลผู้มีความรู้ หรือประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์³⁸³ อีกทั้ง ยังต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 6 และมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อันเป็นกฎหมายที่ขยายความถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเพิ่มเติมจากที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ³⁸⁴ ซึ่งต่อมากฎหมายฉบับดังกล่าวได้ถูกยกเลิกและให้บังคับใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาจนถึงปัจจุบัน

³⁸³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 199

³⁸⁴ กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง , รายงานวิจัย เรื่อง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกับบทบาทที่เกี่ยวข้องต่อเสรีภาพของประชาชนในการพัฒนาประชาธิปไตย(กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), หน้า 31-32.

หากนับตั้งแต่แรกเริ่มการก่อตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาตินั้น คณะกรรมการดังกล่าวมีทั้งหมด 3 ชุด โดยชุดที่ปฏิบัติงานอยู่ในปัจจุบันนี้เป็นชุดที่สาม โดยคณะกรรมการชุดแรกได้ถูกจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ประกอบกับในช่วงระยะเวลาที่บังคับใช้รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ขึ้นโดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 ทั้งนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติชุดแรกได้ถูกกำหนดให้มีวาระการดำรงตำแหน่งหกปีนับแต่ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ซึ่งเป็นวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 และจะครบวาระในวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 แต่ระหว่างการปฏิบัติงานในช่วงระเวลาดังกล่าวได้เกิดการรัฐประหารขึ้นเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 และมีการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการดังกล่าวยังมีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนได้ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และปฏิบัติงานจนถึงวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2552 เนื่องด้วยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติชุดใหม่ขึ้นในวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2552 ซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

การจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติชุดที่ 2 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้คณะกรรมการชุดดังกล่าวมีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว ซึ่งแต่งตั้งเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2552 และจะครบวาระในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2558 อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีจำนวนลดลงจากเดิมที่มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 11 คนเหลือเพียง 7 คน อันประกอบด้วยประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีกหกคนนอกจากนี้ยังเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่บัญญัติเพิ่มอำนาจคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้มีอำนาจหน้าที่เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครอง ตลอดจนฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหายได้เมื่อเกิดการกระทบสิทธิมนุษยชนของประชาชนแล้วแต่กรณี³⁸⁵

ระหว่างการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติชุดที่ 2 ได้มีเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองขึ้น ส่งผลให้มีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 11/2557 ลงวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 เรื่อง การสิ้นสุดของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 สิ้นสุดลงยกเว้นหมวด 2 และให้องค์กรอิสระทั้งหลายตามรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ต่อไป ทำให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

³⁸⁵สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ,ความเป็นมาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดแรก (13 กรกฎาคม 2554 – 24 มิถุนายน 2552) [ออนไลน์], แหล่งที่มา <http://www.nhrc.or.th/AboutUs/The-Commission/Background-and-History.aspx>

แห่งชาติชุดที่ 2 สามารถปฏิบัติงานได้ในช่วงระยะเวลานั้น อย่างไรก็ตาม เมื่อครบวาระดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการชุดดังกล่าวในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2558 ยังไม่อาจสรรหาคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติชุดที่ 3 เพื่อมาปฏิบัติหน้าที่ต่อไป จึงส่งผลให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติชุดที่ 2 จำต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไป ซึ่งเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติชุดที่ 3 ขึ้น และให้คณะกรรมการดังกล่าวเข้ารับหน้าที่เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และสามารถดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว³⁸⁶

ต่อมาภายหลังจากที่มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งบัญญัติจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติแล้ว ได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 เพื่อกำหนดคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การสรรหา การพ้นจากตำแหน่ง อำนาจหน้าที่หรือบทบาทในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ อันมีผลเป็นการยกเลิกพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ไปในที่สุด ซึ่งกฎหมายฉบับดังกล่าวบัญญัติให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต้องมีกรรมการจำนวน 7 คน โดยพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากผู้ซึ่งได้รับการสรรหา และมีวาระการดำรงตำแหน่ง 7 ปี ซึ่งสามารถดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว³⁸⁷

เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์หลักอันมุ่งคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชน บุคคลผู้ที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต้องมีคุณสมบัติตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 8 ซึ่งบัญญัติไว้ให้บุคคลที่สามารถเข้ามาปฏิบัติงานหรือพิจารณาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้นั้น ต้องเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อีกทั้ง ต้องเป็นผู้มีความสามารถในการปรับใช้หลักกฎหมายต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับจารีตประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนไทยอีกเช่นกัน อย่างไรก็ตาม หากบุคคลผู้เข้ามาเป็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นผู้ไม่มีประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน หรือบุคคลดังกล่าวขาดความเป็นกลางทางการเมือง ย่อมไม่อาจปฏิบัติงานเกี่ยวกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์³⁸⁸การบัญญัติกฎหมายเช่นนี้

³⁸⁶คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ , รายงานผลการปฏิบัติงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560, (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2561), หน้า 42.

³⁸⁷สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ,ความเป็นมาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่3 (ชุดปัจจุบัน) [ออนไลน์], แหล่งที่มา <http://www.nhrc.or.th/AboutUs/The-Commission/Background-and-History-2.aspx>

³⁸⁸พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 8

สะท้อนให้เห็นว่ามาตรการใดก็ตามที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่ประชาชน มาตรการเหล่านั้นจำเป็นต้องดำเนินการโดยบุคคลผู้มีความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง และไม่ถูกครอบงำโดยบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือองค์กรอื่นใดทั้งภายในและภายนอกรัฐ

อย่างไรก็ตาม แม้องค์กรดังกล่าวจะใช้ชื่อว่า “คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ” แต่ก็มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบคุ้มครองการกระทำต่าง ๆ ที่เป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้เช่นกัน เนื่องจากสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ล้วนเป็นคุณค่าสำคัญอันมีติดตัวมนุษย์ทุกคนมาแต่กำเนิด ประกอบกับ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 ได้ให้นิยามของสิทธิมนุษยชนไว้ตามบทบัญญัติมาตรา 4 โดยมีสาระสำคัญว่า “สิทธิมนุษยชน” หมายถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล บรรดาที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย หรือตามหนังสือสัญญาที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามจึงเห็นได้ว่าการบัญญัตินิยามของสิทธิมนุษยชนให้รวมถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้เช่นนี้ เป็นการมองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้เป็นสิ่งเดียวกับสิทธิมนุษยชนได้ เพราะทั้งสองสิ่งต่างก็เป็นรากฐานแห่งสิทธิเสรีภาพทั้งปวงของมนุษย์ทุกคน จึงทำให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจเข้าไปตรวจสอบหรือดำเนินการในกรณีใด ๆ อันเกิดจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนในรัฐได้ โดยเฉพาะการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในลักษณะใดก็ตามที่แม้มิได้ละเมิดต่อกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งอื่นใดของกองทัพไทยอย่างชัดเจน แต่มีการปฏิบัติต่อทหารโดยวิญญูชนทั่วไปเห็นแล้วตระหนักได้ว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่ควรปฏิบัติต่อกัน ย่อมเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่จะรับเรื่องดังกล่าวมาพิจารณาตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมต่อไป

CHULALONGKORN UNIVERSITY

“คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติประกอบด้วยกรรมการจำนวนเจ็ดคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้เป็นกลางทางการเมือง และมีความรู้และประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์เป็นเวลาไม่น้อยกว่าสิบปีในด้านดังต่อไปนี้ อย่างน้อยด้านละหนึ่งคนแต่จะเกินด้านละสองคนมิได้

- (1) มีประสบการณ์ในการทำงานด้านสิทธิมนุษยชนต่อเนื่องกัน
- (2) มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการสอนหรือทำงานวิจัยเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในระดับอุดมศึกษา
- (3) มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศที่ยังประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ
- (4) มีความรู้และประสบการณ์ด้านการบริหารงานภาครัฐที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
- (5) มีความรู้และประสบการณ์ด้านปรัชญา วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของไทยเป็นที่ประจักษ์ที่ยังประโยชน์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้นับถึงวันสมัครหรือวันที่ได้รับการเสนอชื่อเข้ารับการสรรหาแล้วแต่กรณี”

สำหรับอำนาจหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยนั้น กฎหมายบัญญัติให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และให้การคุ้มครองในกรณีที่มีการละเมิดศักดิ์ศรีของประชาชนทุกคน อีกทั้ง การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต้องคำนึงถึงความผาสุกแห่งประชาชนชาวไทยและผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติเป็นสำคัญ³⁸⁹ซึ่งสมาชิกในกองทัพย่อมเป็นประชาชนที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต้องปกป้องคุ้มครองด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพ.ศ. 2560 มาตรา 247 บัญญัติถึงอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไว้หลายประการ³⁹⁰ อาทิเช่น การตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เกิดขึ้นภายในกองทัพ พร้อมทั้งเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไข ตลอดจนการเยียวยาทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกรณีนั้น ๆ นอกจากนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติยังมีหน้าที่จัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศเสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อประชาชน ซึ่งเป็นการสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารภายในกองทัพ ซึ่งเป็นกรณีที่ประชาชนทั่วไปมีโอกาสรับรู้ข้อมูลเหล่านั้นได้

³⁸⁹ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ , รายงานผลการปฏิบัติงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562, (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2562), หน้า 41-42.

³⁹⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพ.ศ. 2560 มาตรา 247

“คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) ตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนทุกกรณีโดยไม่ล่าช้าและเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง

(๒) จัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศเสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อประชาชน

(๓) เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

(๔) ชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้าในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม

(๕) สร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

(๖) หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

เมื่อรับทราบรายงานตาม (๑) และ (๒) หรือข้อเสนอแนะตาม (๓) ให้คณะรัฐมนตรีดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสมโดยเร็ว กรณีใดไม่อาจดำเนินการได้หรือต้องใช้เวลาในการดำเนินการ ให้แจ้งเหตุผลให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทราบโดยไม่ชักช้า

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต้องคำนึงถึงความผาสุกของประชาชนชาวไทยและผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติเป็นสำคัญด้วย”

โดยง่าย อีกทั้ง ยังเป็นการเสนอข้อเท็จจริงให้ปรากฏแก่รัฐสภาและคณะรัฐมนตรี อันจะก่อให้เกิดผลดีแก่การปรับปรุงและพัฒนามาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้ในอนาคต

อย่างไรก็ตาม อำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการการเข้าไปตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือสืบหาพยานหลักฐานต่าง ๆ ภายในกองทัพนั้น ยังมีได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจน หรือมิได้บัญญัติไว้โดยมีสภาพบังคับแก่บุคคลหรือหน่วยงานที่ถูกตรวจสอบให้ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดทำให้การสืบหาพยานหลักฐานต่าง ๆ จะเป็นไปในลักษณะของการสอบถามเพื่อให้หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับกรณีการละเมิดนั้น ๆ ส่งหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงมาให้คณะกรรมการเพื่อประกอบการพิจารณา จึงกลายเป็นปัญหาในทางปฏิบัติว่ากองทัพอาจมิได้ส่งรายงานชี้แจงข้อเท็จจริงอย่างครบถ้วนในสาระสำคัญสำหรับกรณีปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งบางประเด็นที่ขาดหายไปนั้นอาจเป็นประเด็นที่จะทำให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสามารถทราบกรณีปัญหาได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ แม้คณะกรรมการจะพิจารณาจนได้ข้อสรุปแล้วว่าการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อทหารในกองทัพจริง แต่กฎหมายให้อำนาจคณะกรรมการทำได้เพียงเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ปรากฏบทบัญญัติให้อำนาจคณะกรรมการดังกล่าวสามารถจัดการปัญหาได้อย่างเด็ดขาดเพื่อมิให้เกิดกรณีการละเมิดลักษณะเดิมซ้ำอีก จึงทำให้ประชาชนทุกคนมองว่าคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไม่สามารถเข้าช่วยแก้ไขปัญหาการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้อย่างแท้จริง³⁹¹ และเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อทหารในกองทัพลักษณะเดิมเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าการบัญญัติกฎหมายให้มีองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกที่สามารถควบคุมกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้เช่นนี้ ย่อมส่งผลดีต่อการตรวจสอบและค้นหาข้อเท็จจริงที่ถูกต้องที่สุดจากหลายช่องทางซึ่งรัฐจัดไว้ให้แก่ประชาชน และยังเป็นมาตรการสำคัญรูปแบบหนึ่งที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศนิยมจัดตั้งองค์กรภายนอกกองทัพขึ้นมาเพื่อคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการกำหนดให้บุคคลผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาเป็นผู้ตรวจสอบและพิจารณาข้อเท็จจริงกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนเพื่อนำไปสู่กระบวนการยุติธรรมตามที่กฎหมายเฉพาะเรื่องนั้น ๆ บัญญัติไว้ ดังนี้ เมื่อพบเจอการกระทำละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพ ผู้เสียหายหรือบุคคลผู้เกี่ยวข้องย่อมมีสิทธินำเรื่องดังกล่าวเสนอต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ เพราะทหารเป็น

³⁹¹เลิศพร อุดมพงษ์, รายงานวิจัย เรื่อง องค์กรอิสระกับการสร้างประชาธิปไตยที่ตรวจสอบได้ : ศึกษากรณีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ(กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า, 2564),หน้า 4-13 .

ประชาชนคนหนึ่งฟ้องหรือหน่วยงานรัฐจำต้องคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเขา เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป อย่างไรก็ตาม อำนาจที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสามารถจัดการกับปัญหาการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อทหารนั้นยังไม่มากพอ เนื่องจากไม่มีสภาพบังคับหรือความเด็ดขาดในการเข้าไปตรวจสอบ หรือสืบหาพยานหลักฐานในกองทัพ ซึ่งทำให้คณะกรรมการไม่มีข้อเท็จจริงที่จะนำมาวินิจฉัยกรณีปัญหาได้อย่างชัดเจน และหากวินิจฉัยแล้วทำให้เกิดกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อทหารในกองทัพจริง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติก็ทำได้เพียงส่งหนังสือชี้แจงแนวทางหรือข้อเสนอแนะไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ปรากฏว่ากฎหมายได้ให้อำนาจอื่นใด เพื่อให้คณะกรรมการดังกล่าวสามารถจัดการปัญหาได้อย่างเด็ดขาดเพื่อมิให้เกิดกรณีการละเมิดลักษณะเดิมซ้ำอีก การขาดบทบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจเช่นนี้เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ทหารไทยในลักษณะเดิมอยู่เรื่อยมาโดยไม่พบมาตรการป้องกันหรือแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม

4.2.4.3 กลไกทางศาลทหาร

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วว่าศาลทหารของประเทศไทยเป็นองค์กรหนึ่งที่มีความสำคัญในการให้ความคุ้มครองแก่ทหารเมื่อถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ภายในกองทัพโดยศาลทหารมีความเป็นมาตั้งแต่อดีตอันยาวนาน และได้รับการปรับปรุงแก้ไขกระบวนการยุติธรรมทางศาลทหารไทยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 จึงได้บัญญัติรับรองศาลทหารไว้ในบทบัญญัติมาตรา 199 โดยมีสาระสำคัญว่า ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหารและคดีอื่น การจัดตั้ง วิธีพิจารณาคดี และการดำเนินงานของศาลทหาร ตลอดจนการแต่งตั้งและการให้ตุลาการศาลทหารพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ³⁹² การบัญญัติรับรองเช่นนี้ ทำให้ศาลทหารกลายเป็นกลไกในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมเพื่อจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นและอำนวยความยุติธรรมให้แก่สมาชิกในกองทัพทุกคน ไม่ว่าจะเป็นทหารผู้ได้รับความเสียหายหรือทหารผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดก็ตาม ย่อมมีสิทธิในการดำเนินกระบวนการต่าง ๆ ในศาลทหารอย่างเสมอภาคกันอย่างไรก็ตาม กรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยที่สามารถนำประเด็นข้อพิพาทเข้าสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลทหารได้นี้ จำต้องเป็นกรณีที่เกิดการกระทำความผิดต่อกฎหมายทหารหรือกฎหมายอื่นในทางอาญาเท่านั้น และผู้กระทำความผิดต้องเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารในขณะกระทำความผิด³⁹³ จึงอาจเกิดกรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหารได้ว่า หากเป็นกรณีที่มีลักษณะการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยแต่มิได้มีบทบัญญัติ

³⁹² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 199

³⁹³ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 13

กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดทางทหารหรือความผิดทางอาญา ดังนี้ ศาลทหารย่อมไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาให้ผู้กระทำการละเมิดต้องรับผิดชอบแก่ผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย แม้กรณีดังกล่าว วิทยุชนทั่วไปอาจเห็นตรงกันว่ามนุษย์ไม่ควรปฏิบัติต่อกันเช่นนั้น

การฟ้องคดีต่อศาลทหารในเวลาปกตินั้น สามารถทำได้โดยอัยการทหารหรือผู้เสียหาย ซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร³⁹⁴ สำหรับผู้เสียหายที่เป็นบุคคลซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหารนี้ หมายถึงผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) ตลอดจนบุคคลผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายตามมาตรา 4 มาตรา 5 และมาตรา 6 ตามกฎหมายฉบับดังกล่าว³⁹⁵ แต่หากผู้เสียหายมิได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารแล้ว ต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์สำหรับการฟ้องคดีนั้น³⁹⁶ ทั้งนี้ นอกจากอัยการทหารจะสามารถเป็นโจทก์ฟ้องคดีแทนผู้เสียหายได้แล้ว อัยการทหารยังเป็นเจ้าหน้าที่รัฐสังกัดกระทรวงกลาโหมที่มีอำนาจทำการสอบสวนคดีอาญาซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหารด้วยเช่นกัน³⁹⁷ การปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวนี้ อัยการทหารไม่จำเป็นต้องร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนก็ได้ สำหรับอัยการทหารที่ปฏิบัติหน้าที่ในมณฑลทหารบกนั้น หากจะทำการสอบสวนในกรณีปัญหาใด ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกอาจแจ้งให้อัยการทหารทำการสอบสวนในประเด็นเหล่านั้นได้อย่างไรก็ตาม การสอบสวนของอัยการทหารไม่ตัดอำนาจของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อีกทั้ง อัยการทหารยังมีอำนาจออกหมายเรียกให้บุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือส่งสิ่งของซึ่งจะนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในการสอบสวนกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และมีอำนาจทำการสอบสวนเพิ่มเติมหรือจะสั่งให้ผู้มีหน้าที่สอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมได้เช่นกัน โดยเป็นไปตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 48³⁹⁸

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าศาลทหารเป็นอีกหนึ่งกลไกสำคัญที่ช่วยให้ทหารในกองทัพไทยสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้เมื่อตนถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อย่างไรก็ตาม การจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมดังกล่าวต้องเป็นกรณีความผิดทางทหารหรือเป็นความผิดทางอาญา และผู้กระทำความผิดนั้นเป็นบุคคลผู้อยู่ในอำนาจศาลทหารในขณะกระทำผิด ดังนี้ หากการกระทำ ความผิดใดมิได้มีกฎหมายบัญญัติรับรองไว้ว่าเป็นความผิดอย่างชัดแจ้ง แม้ประชาชนทั่วไปจะตระหนักได้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการลดคุณค่าของบุคคลหรือเป็นการปฏิบัติต่อมนุษย์เยี่ยงเขา

³⁹⁴อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 89

³⁹⁵วรินทร์ แต่ประยูร, “สิทธิการฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหายในศาลทหาร,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2545), หน้า 29-30.

³⁹⁶พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 49

³⁹⁷พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 47

³⁹⁸เจตชัย อังศุสิงห์, “อัยการทหารกับดุลพินิจในการสั่งคดีอาญา,” (เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60), หน้า 6.

มิใช่มนุษย์ ศาลทหารไทยย่อมไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาให้การกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดและลงโทษผู้กระทำได้

ดังนี้ จะเห็นได้ว่าประเทศไทยได้กำหนดกลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารไว้สามช่องทางเป็นสำคัญ ได้แก่ กลไกทางองค์กรหรือหน่วยงานภายในกองทัพ ซึ่งเป็นการรับเรื่องร้องทุกข์ทางทหารโดยผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจตามกฎหมาย กลไกทางองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกกองทัพ ซึ่งเป็นการให้อำนาจหน้าที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติรับเรื่องร้องเรียนและเข้าไปตรวจสอบหาข้อเท็จจริงในเรื่องที่ทหารถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และกลไกทางศาลทหาร ซึ่งเป็นการนำเรื่องการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อทหารในลักษณะการทำความผิดอาญาเข้าสู่การพิจารณาพิพากษาโดยตุลาการศาลทหาร กลไกเหล่านี้ล้วนเป็นช่องทางสำคัญที่ทำให้ทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีสามารถเรียกร้องความยุติธรรมจากองค์กรหรือหน่วยงานที่ตนเชื่อมั่นและคิดว่าสามารถให้ความเป็นธรรมแก่ตนได้เหมาะสมที่สุดหรือเป็นช่องทางที่ฝ่ายผู้เสียหายจะได้รับความสะดวกแก่การดำเนินกระบวนการยุติธรรมมากที่สุดด้วยเช่นกัน ความหลากหลายทางกลไกเหล่านี้เป็นส่วนประกอบสำคัญที่ทำให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารสัมฤทธิ์ผลได้อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม กลไกต่าง ๆ ที่ประเทศไทยรับรองคุ้มครองแก่ทหารนี้อาจมีอุปสรรคหรือเกิดปัญหาในทางปฏิบัติได้บางกรณี ซึ่งมักจะส่งผลถึงการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกรณีนั้น ๆ อาทิเช่น การร้องทุกข์ภายในกองทัพมักจะมีข้อจำกัดอยู่มาก ทั้งในเรื่องตัวบุคคลผู้มีสิทธิร้องทุกข์ หรือขั้นตอนในการร้องทุกข์ที่แตกต่างจากการร้องทุกข์ของประชาชนทั่วไป ตลอดจนตัวผู้มีอำนาจรับเรื่องร้องทุกข์และพิจารณาเรื่องดังกล่าว ซึ่งอาจเป็นบุคคลที่ไม่ได้รับความไว้วางใจจากทหารผู้ต้องการร้องทุกข์ และอาจมิใช่ผู้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เป็นหลักสากลที่ประชาคมระหว่างประเทศให้ความสำคัญในยุคสมัยปัจจุบันกรณีทหารร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งเป็นองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกกองทัพนั้น ยังพบปัญหาการขาดบทบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจคณะกรรมการอย่างเด็ดขาดและมีสภาพบังคับในการเข้าตรวจสอบหาพยานหลักฐาน และการเสนอแนะแนวทางแก้ไขต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหาร นอกจากนี้ การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางศาลทหารนั้น กฎหมายจำกัดอำนาจให้ศาลพิจารณาพิพากษาได้เฉพาะกรณีที่เป็นการกระทำความผิดทางอาญาและความผิดทางทหารที่มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจน ซึ่งอาจทำให้ศาลขาดอำนาจในการพิจารณากรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์บางลักษณะที่ไม่ถึงขั้นเป็นความผิดอาญา แต่วิญญูชนทั่วไปย่อมตระหนักได้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการปฏิบัติที่ลดคุณค่าของมนุษย์ด้วยกัน จึงเห็นได้ว่าประเทศไทยได้มีมาตรการหรือกลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารอยู่หลายช่องทาง แต่กลไกเหล่านี้ยังขาดความสมบูรณ์และสมควรมีการพัฒนาปรับปรุงให้สอดคล้องต่อมาตรฐานสากลที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศมุ่งให้ความสำคัญต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนทุกคน

4.2.5 การเข้าถึงกระบวนการชดใช้เยียวยาของทหารในกองทัพไทย

การชดใช้เยียวยาความเสียหายแก่กรณีที่เกิดการก้าวล่วงต่อสิทธิและเสรีภาพอื่นใดของบุคคล นั้น ล้วนเป็นมาตรการสำคัญที่ทำให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของรัฐสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างแท้จริง เนื่องจากการปฏิบัติอันสะท้อนให้เห็นว่า เมื่อคุณค่าของมนุษย์คนใด ถูกกระทบกระเทือนแล้วจำเป็นต้องได้รับการบรรเทาหรือแก้ไขความเดือดร้อนเสียหายเหล่านั้นตามความเหมาะสม หากรัฐใดไม่มีมาตรการเพื่อชดใช้เยียวยาสำหรับกรณีที่เกิดการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล เสมือนกับรัฐดังกล่าวจะเลยต่อการเคารพคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ของประชาชนในรัฐนั้น อีกทั้ง ยังเหมือนกับการส่งเสริมให้เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อยู่เรื่อย ๆ เพราะหากผู้กระทำการละเมิดไม่จำเป็นต้องชดใช้เยียวยาแก่สิ่งที่ตนกระทำลงไปแล้ว หรือได้ชดใช้เป็นจำนวนน้อยกว่าความเสียหายจริงที่ตนเป็นผู้กระทำ ย่อมไม่เกรงกลัวที่จะกระทำความผิดเหล่านั้นซ้ำอีก ดังนั้น การชดใช้เยียวยาจึงเป็นมาตรการสำคัญแก่ประชาชนทุกคนในรัฐใด ๆ โดยเฉพาะบุคคลผู้ปฏิบัติงานภายในกองทัพหรือบุคคลผู้เป็นทหาร ซึ่งเป็นบุคคลประเภทหนึ่งที่อยู่ภายใต้การกระทบกระเทือนต่อสิทธิขั้นพื้นฐานบางประการในขณะที่ตนปฏิบัติงานภายในกองทัพได้และการเข้าถึงกระบวนการชดใช้เยียวยาของทหารในกองทัพไทยมีสามลักษณะ ดังนี้

4.2.5.1 การชดใช้เยียวยาโดยการพิจารณาของผู้บังคับบัญชาภายในกองทัพ

เมื่อเกิดกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพ ซึ่งหากเป็นการกระทำที่ผิดวินัยทหารด้วยแล้ว ผู้เสียหายสามารถร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของผู้ก่อความเดือดร้อนเสียหายได้ หรือหากผู้ร้องทุกข์ไม่ทราบชั้ตัวตนได้รับความเดือดร้อนเสียหายเพราะผู้ใดสามารถร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของตน³⁹⁹ เมื่อผู้บังคับบัญชาได้รับเรื่องร้องทุกข์ดังกล่าวแล้ว ต้องทำการไต่สวนและจัดการแก้ไขความเดือดร้อน หรือชี้แจงให้ผู้ยื่นใบร้องทุกข์เข้าใจ จะเพิกเฉยเสียไม่ได้เพราะหากเพิกเฉยแล้วถือได้ว่าผู้บังคับบัญชานั้นกระทำผิดวินัยทหาร⁴⁰⁰ ทั้งนี้ หากเป็นประเด็นปัญหาที่มีความซับซ้อนเกินความสามารถที่ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจรับเรื่องดังกล่าวไว้จะทำการพิจารณาไต่สวนได้เพียงคนเดียว หรือผู้บังคับบัญชานั้นไม่มีเวลาว่างเพียงพอที่จะดำเนินการต่าง ๆ ด้วยตนเอง ย่อมสั่งผู้อื่นที่อยู่ในบังคับบัญชาให้ทำการสอบสวนแล้วรายงานมาเพื่อพิจารณาตามสมควรแก่กรณี และนิยมให้จำนวนผู้สอบสวนนี้มีไม่น้อยกว่า 3 คนโดยร่วมกันเป็นคณะกรรมการสอบสวน โดยทั้ง 3 นายนั้นอาจประกอบไปด้วยนายทหารพระธรรมนูญประจำกองทัพ กองพล หรือกรมนั้นเข้าร่วมด้วยเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในมุมมองของนักกฎหมายมากยิ่งขึ้น

³⁹⁹พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 26

⁴⁰⁰พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 29

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะป็นกรณีที่พิจารณาไต่สวนด้วยผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว หรือจากการสอบสวนโดยคณะกรรมการสอบสวนให้ความเห็นแก่ผู้บังคับบัญชาเกี่ยวกับการลงทัณฑ์ในกรณีนั้นก็ตาม หากผู้ถูกร้องทุกข์ได้กระทำความผิดจริง กฎหมายกำหนดเพียงอำนาจของผู้บังคับบัญชาไว้ว่าสามารถลงทัณฑ์ผู้ก่อความเดือดร้อนเสียหายในสถานใด และเท่าใด แต่ไม่พบหลักเกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรอันแน่ชัดว่ากองทัพมีมาตรการชดใช้เยียวยาผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายอย่างไรบ้าง หรือควรให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับกรณีที่เกิดความเสียหายประเภทต่างๆ เป็นจำนวนเท่าไร การชดใช้เยียวยามักขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ดังกล่าวแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งอาจเป็นการรวบรวมเงินจากผู้บังคับบัญชาเองหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาบรรเทาความเดือดร้อนแก่ผู้เสียหายหรือญาติผู้เสียหาย หรืออาจมีการให้ความช่วยเหลือจากนายทหารคนอื่น ๆ ที่ประสงค์จะร่วมชดเชยหรือเยียวยาความเสียหายด้วยก็ได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายมิได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ให้ผู้บังคับบัญชาปรับใช้สำหรับกรณีที่ต้องมีการชดใช้เยียวยาแก่ทหารผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายอย่างชัดเจน เพียงแต่ให้เป็นไปตามดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาที่พิจารณาเรื่องร้องทุกข์เท่านั้น หรืออาจมีวิธีการอื่นใดตามแต่ผู้บังคับบัญชาจะดำเนินการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ทหารผู้ได้รับความเสียหายได้

4.2.5.2 การชดใช้เยียวยาโดยองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกกองทัพ

จากที่กล่าวไปแล้วว่าองค์กรหรือหน่วยงานที่มีส่วนในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนในรัฐนั้นมีอยู่หลายแห่ง อย่างไรก็ตาม มีองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกกองทัพที่แห่งหนึ่งซึ่งมีบทบาทต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กรณีที่เกิดการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของทหารในกองทัพไทยโดยเฉพาะ อันได้แก่ “คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ” โดยจะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเคารพในศักดิ์ศรีของมนุษย์ ตลอดจนรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พร้อมทั้งรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาในกระบวนการยุติธรรมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป⁴⁰¹

ทั้งนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อนายกรัฐมนตรีเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 247 (3) ที่ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติซึ่งมีเนื้อหาสาระสำคัญตามข้อเสนอแนะฯที่ 3/2560 ลงวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2560

⁴⁰¹รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 247

ตามข้อเสนอดังกล่าวนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นว่าควรมีการวางหลักเกณฑ์ที่แน่ชัดและมีมาตรฐานเดียวกันในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย ไม่ว่าจะด้วยการกระทำของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ตาม ทั้งนี้ รัฐควรจัดให้มีมาตรการที่หลากหลายในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ถูกละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานมิใช่เพียงให้การเยียวยาเฉพาะด้านการเงินเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาอื่น ๆ อันสืบเนื่องมาจากการเยียวยา เช่น ประชาชนไม่สะดวกในการเข้าถึงการเยียวยา ตลอดจนไม่อาจทราบได้ว่ามีกฎหมายหรือหน่วยงานใดของรัฐที่เกี่ยวข้องกับกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ของตน เกิดความเหลื่อมล้ำในการเยียวยา โดยเฉพาะบุคคลผู้เปราะบางหรือผู้เปราะบางที่ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นี้ อาจได้รับการเยียวยาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแตกต่างกันไปตามดุลพินิจของผู้มีอำนาจพิจารณาตัดสิน ดังนั้น การมีหลักเกณฑ์กลางเพื่อส่งเสริมให้มีมาตรการเยียวยาที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันย่อมส่งผลดีต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ให้ทหารในกองทัพอย่างชัดเจน ทั้งนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้อ้างอิงหลักการ แนวคิด หลักกฎหมาย และมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการชดใช้เยียวยาที่หน่วยงานหรือองค์กรของรัฐทุกแห่งควรนำไปปรับใช้ได้หลากหลายกรณี

สำหรับ**หลักกฎหมายเกี่ยวกับการชดใช้เยียวยาทหารที่ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์** ที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาตินำมาปรับใช้นั้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นควรส่งเสริมให้องค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ โดยเฉพาะกองทัพไทยปฏิบัติตามหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนดให้บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ หรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น มีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามมาตรา 25⁴⁰² และบุคคลผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายนั้นย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันตามมาตรา 27⁴⁰³ อีกทั้ง รัฐต้องให้ความคุ้มครองป้องกันมิให้เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาส ถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ตลอดจนให้การบำบัด พินฟูและเยียวยาผู้ถูกระทำดังกล่าวตามมาตรา 71⁴⁰⁴ การชดใช้เยียवादังกล่าว อาจเป็นความเสียหายที่ส่งผลกระทบต่อทั้งบุคคลผู้เป็น

⁴⁰²รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 25

⁴⁰³รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27

⁴⁰⁴รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 71

ทหารที่ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เอง หรืออาจเป็นความเดือดร้อนเสียหายของบุคคลใกล้ชิดของทหารที่ถูกละเมิดนั้น

2. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น เป็นเอกสารระหว่างประเทศที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างให้การยอมรับและยึดถือปฏิบัติตามเพื่อส่งเสริมการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนในรัฐตนมากยิ่งขึ้น อีกทั้ง ยังเป็นรากฐานแห่งสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนอีกหลายฉบับ ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีด้วยเช่นกัน โดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้รับรองสิทธิของบุคคลที่จะได้รับการเยียวยาอย่างได้ผลโดยศาล เนื่องจากการกระทำใด ๆ อันละเมิดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานที่ตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ซึ่งเป็นไปตามข้อ 8 แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน⁴⁰⁵

3. พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน

พันธกรณีระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี ซึ่งกำหนดให้รัฐที่เข้าร่วมเป็นภาคีต้องให้หลักประกันสิทธิของบุคคลที่จะได้รับการเยียวยาเมื่อถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หลักประกันเหล่านี้ปรากฏให้เห็นใน ข้อ 2 แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง⁴⁰⁶ และข้อ 14 ในอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติ

⁴⁰⁵Article 8 of The Universal Declaration of Human Rights

“Everyone has the right to an effective remedy by the competent national tribunals for acts violating the fundamental rights granted him by the constitution or by law.”

⁴⁰⁶ Article 2 of The International Covenant on Civil and Political Rights

“1. Each State Party to the present Covenant undertakes to respect and to ensure to all individuals within its territory and subject to its jurisdiction the rights recognized in the present Covenant, without distinction of any kind, such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.

2. Where not already provided for by existing legislative or other measures, each State Party to the present Covenant undertakes to take the necessary steps, in accordance with its constitutional processes and with the provisions of the present Covenant, to adopt such laws or other measures as may be necessary to give effect to the rights recognized in the present Covenant.

3. Each State Party to the present Covenant undertakes:

(a) To ensure that any person whose rights or freedoms as herein recognized are violated shall have an effective remedy, notwithstanding that the violation has been committed by persons acting in an official capacity;

หรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี⁴⁰⁷ หลักการดังกล่าวจึงมีส่วนสำคัญต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกรณีที่ต้องมีการชดใช้เยียวยาทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือบุคคลใกล้ชิดกับทหารที่ได้รับผลกระทบจากการละเมิดนั้น

หลักการและพันธกรณีเหล่านี้ส่งผลให้ประเทศไทยต้องทำให้มีมาตรการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสม โดยคำนึงถึงประเภทของบุคคลผู้ได้รับความเสียหาย อีกทั้ง ต้องมีกระบวนการทางตุลาการและกลไกทางปกครองที่เหมาะสมสำหรับการเรียกร้องให้มีการเยียวยา ในส่วนของการเยียวยาที่เหมาะสมนั้น ควรจัดให้มีการทำให้กลับคืนสู่สภาพเดิม การฟื้นฟู การทำให้พอใจ เช่น การขอโทษต่อสาธารณะและการประกันว่าจะไม่เกิดการละเมิดซ้ำอีก ประกอบกับการแก้ไขกฎหมายและแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

สำหรับมาตรการและวิธีการชดใช้เยียวยาที่เหมาะสมนั้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นว่าการชดใช้เยียวยาที่สามารถบรรเทาความเดือดร้อนเสียหายของบุคคลผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับผู้เสียหายนี้ รัฐต้องมีมาตรการและวิธีการชดใช้ในหลายมิติที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นี้ จะเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ องค์กรหรือหน่วยงานใดของรัฐ ตลอดจนเป็นความเสียหายอันสืบเนื่องมาจากนโยบายของรัฐเองก็ตาม โดยอาจเกิดจากการกระทำโดยจงใจ ละเว้น ประมาทเลินเล่อ ด้วยเหตุสุดวิสัยหรือเหตุอื่นใดก็ตาม อันเกิดจากการดำเนินการที่ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายและพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ดังนี้ รัฐจึงมีหน้าที่ให้การเยียวยาแก่ผู้เสียหาย รวมทั้งทายาทของบุคคลดังกล่าวเป็นสำคัญ ซึ่งแม้ความเสียหายบางกรณีมิได้เกิดจากการกระทำโดยตรงของรัฐ แต่อาจเป็นการกระทำในทางส่วนตัวของผู้ก่อเหตุกับผู้เสียหาย เช่นนี้รัฐยังคงมีหน้าที่ให้การชดใช้เยียวยาตามหลักมนุษยธรรมซึ่งเป็นหลักการที่มุ่งคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือมนุษยชนผู้ได้รับความทุกข์ยากให้ดียิ่งขึ้น

(b) To ensure that any person claiming such a remedy shall have his right thereto determined by competent judicial, administrative or legislative authorities, or by any other competent authority provided for by the legal system of the State, and to develop the possibilities of judicial remedy

(c) To ensure that the competent authorities shall enforce such remedies when granted.”

⁴⁰⁷Article 14 of Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment

“1. Each State Party shall ensure in its legal system that the victim of an act of torture obtains redress and has an enforceable right to fair and adequate compensation, including the means for as full rehabilitation as possible. In the event of the death of the victim as a result of an act of torture, his dependants shall be entitled to compensation.

2. Nothing in this article shall affect any right of the victim or other persons to compensation which may exist under national law.”

เพื่อให้แน่ใจว่าเขาผู้นั้นสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีตามที่กล่าวมาข้างต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงส่งเสริมให้มีมาตรการและวิธีการชดใช้เยียวยาแก่ผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในหลากหลายรูปแบบ ดังนี้

1. การชดใช้เยียวยาความเสียหายนอกเหนือจากการใช้เงิน

โดยทั่วไป เมื่อเกิดกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ขึ้นแก่ประชาชน รัฐมักเยียวยาผู้เสียหายหรือบุคคลที่ได้รับผลกระทบในรูปแบบของการจ่ายค่าชดเชยด้านการเงินหรือจ่ายค่าสินไหมทดแทน อย่างไรก็ตาม ทางคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นควรให้ประเทศไทยปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศอันเกี่ยวกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนโดยคำนึงถึงการเยียวยาในรูปแบบอื่น ๆ ที่มีชื่อเสียงด้านการเงินเท่านั้น เช่น การทำให้กลับคืนสู่สภาพเดิม การฟื้นฟู การทำให้พอใจ และการประกันว่าจะไม่เกิดการละเมิดซ้ำอีก ประกอบกับการเยียวยาความเสียหายนั้นต้องมีความเหมาะสม เพียงพอกับความเสียหายที่เกิดขึ้นในแต่ละสถานการณ์ด้วยเช่นกัน อาทิ การเวนคืนตามกฎหมายเพื่อตัดถนนและสร้างโครงการขนาดใหญ่ รูปแบบการเยียวยาอาจเป็นการจัดที่อยู่อาศัยให้ใหม่หรือโอกาสในการประกอบอาชีพในสถานที่ที่ใกล้เคียงกับสถานที่ที่ได้เวนคืนดังกล่าวโดยได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษกว่าบุคคลทั่วไป การเยียวยาลักษณะดังกล่าวนี้อาจนำมาปรับใช้กับกรณีที่เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพได้ ซึ่งนอกจากกองทัพจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากกรณีทหารถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แล้วอาจมีมาตรการฟื้นฟูสภาพจิตใจแก่ผู้เสียหาย หรือบุคคลภายในครอบครัวผู้เสียหาย ประกอบกับให้หลักประกันว่าจะไม่ให้เกิดการกระทำลักษณะดังกล่าวซ้ำอีก

2. การเยียวยาอย่างเพียงพอและได้สัดส่วนกับความเสียหาย

สืบเนื่องจากที่ผ่านมานั้น การประเมินระดับหรือรายละเอียดเกี่ยวกับความพิการหรือทุพพลภาพ ไม่ว่าจะเป็นการเสียแขน ขา นิ้วมือหรือนิ้วเท้า ตลอดจนระดับการมองเห็นของสายตา ล้วนมีความแตกต่างกันตามฐานกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดที่สำคัญประการหนึ่งในการเยียวยา คือ ผู้เสียหายหรือเหยื่อไม่ได้รับการเยียวยาอย่างเพียงพอและได้สัดส่วนกับความเสียหายที่ได้รับ โดยเฉพาะกรณีที่เกิดความเสียหายถาวร เช่น การทุพพลภาพ หรือกรณีที่ต้องได้รับการเยียวยาเป็นเวลานาน หรือกรณีที่มีข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปภายหลังซึ่งกลายเป็นความเสียหายที่ร้ายแรงขึ้นกว่าตอนแรก เป็นต้น จึงเห็นควรให้มีมาตรการชดใช้เยียวยาที่ครอบคลุมถึงความเสียหายในอนาคตด้วยเช่นกัน สำหรับกรณีที่ผู้เสียหายกลายเป็นคนพิการหรือทุพพลภาพควรมีการแจ้งต่อกรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการด้วย อีกทั้ง ควรมีกลไกเฉพาะที่จะขอให้รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทบทวนผลการพิจารณาการให้การเยียวยาที่ผ่านมาก่อนหน้านั้น โดยอาจให้ผู้เสียหายมีสิทธิขอรับการเยียวยาเพิ่มเติมได้ แม้ว่าโดยทั่วไปแล้ว ผู้เสียหายสามารถมีคำขอให้เจ้าหน้าที่แก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งอันเกี่ยวกับการชดใช้เยียวยาได้หากมีพยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงที่ฟังเป็นยุติแล้วนั้น

เปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ หรือคำสั่งการเยียวยาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นได้ออกโดยอาศัยข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายใด และต่อมาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายนั้นเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ ในทางที่จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ยื่นคำขอตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปที่กำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนการปฏิบัติราชการของเจ้าหน้าที่รัฐ⁴⁰⁸ จึงสมควรนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาปรับใช้กับการเยียวยาความเดือดร้อนเสียหายอันเกิดจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารผู้ที่จะใช้สิทธิขอรับการเยียวยาเพิ่มเติม

3. การชดใช้เยียวยาภายในเวลาที่เหมาะสม

การเยียวยาที่ล่าช้าเสมือนกับผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยา ซึ่งที่ผ่านมาการเยียวยาผู้เสียหายมักมีความล่าช้าอันเนื่องมาจากการรวบรวมข้อมูล หรือหลักฐานต่าง ๆ ที่ไม่ทันต่อเหตุการณ์ หรือไม่ชัดเจนเพียงพอจะนำมาพิจารณาประกอบความเสียหายได้ ทางคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงเห็นควรให้รัฐเร่งแก้ไขมาตรการเยียวยาผู้เสียหายโดยมีการกำหนดระยะเวลาในการเยียวยาแต่ละกรณีอย่างเหมาะสมเพื่อให้สอดคล้องต่อพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติตาม ซึ่งเป็นการมุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนในรัฐให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

หลักกฎหมายและรูปแบบของมาตรการชดใช้เยียวยาเมื่อเกิดกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ทางคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้นำมาเป็นหลักเกณฑ์ทั่วไปแก่องค์กรหรือหน่วยงานรัฐทั้งหลายซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาถึงกรณีที่เกิดการกระทบสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนหรือบุคลากรในองค์กรหรือหน่วยงานของตนเอง โดยเฉพาะกำลังพลทหาร ซึ่งเป็นบุคลากรสำคัญที่กองทัพต้องปกป้องคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของพวกเขาให้ถูกก้าวล่วงด้วยการกระทำต่าง ๆ หากกองทัพนำหลักเกณฑ์ในการชดใช้เยียवादังกล่าวมาปรับใช้กับทหารในกองทัพไทยแล้ว ย่อมส่งผลให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารสามารถเห็นได้ชัดเจนอย่างเป็น

⁴⁰⁸พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 54 บัญญัติว่า

“เมื่อคู่กรณีมีคำขอ เจ้าหน้าที่อาจเพิกถอนหรือแก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งทางปกครองที่พ้นกำหนดอุทธรณ์ตามส่วนที่ 5 ได้ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) มีพยานหลักฐานใหม่ อันอาจทำให้ข้อเท็จจริงที่ฟังเป็นยุติแล้วนั้นเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ
- (2) คู่กรณีที่แท้จริงมิได้เข้ามาในกระบวนการพิจารณาทางปกครองหรือได้เข้ามาในกระบวนการพิจารณาครั้งก่อนแล้วแต่ถูกตัดโอกาสโดยไม่เป็นธรรมในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง
- (3) เจ้าหน้าที่ไม่มีอำนาจที่จะทำคำสั่งทางปกครองในเรื่องนั้น
- (4) ถ้าคำสั่งทางปกครองได้ออกโดยอาศัยข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายใดและต่อมาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายนั้นเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญในทางที่จะเป็นประโยชน์แก่คู่กรณี

การยื่นคำขอตามวรรคหนึ่ง (1) (2) หรือ (3) ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคู่กรณีไม่อาจทราบถึงเหตุอันเป็นการพิจารณาครั้งที่แล้วมาก่อนโดยไม่ใช้ความผิดของผู้นั้น

การยื่นคำขอให้พิจารณาใหม่ต้องกระทำภายในเก้าสิบวันนับแต่ผู้นั้นได้รู้ถึงเหตุซึ่งอาจขอให้พิจารณาใหม่ได้”

รูปธรรม อีกทั้ง ยังเพิ่มความเชื่อมั่นทั้งจากบุคลากรภายในและบุคคลภายนอกกองทัพได้เช่นกัน โดยประชาชนจะมั่นใจว่ากองทัพไทยนี้ให้ความเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารและดำเนินการสอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นหลักสากลที่ประชาคมระหว่างประเทศต่างให้การยอมรับและสนับสนุนให้องค์กรของรัฐภาคีในสนธิสัญญาดังกล่าวนำไปปรับใช้และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

4.2.5.3 การชดเชยเยียวยาโดยศาลทหาร

จากที่กล่าวไปแล้วเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร ซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษา วางบทลงโทษผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายทหารหรือกฎหมายอื่นในทางอาญาในคดีที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารในขณะกระทำความผิด ทั้งนี้ เมื่อศาลทหารพิจารณาคดีใด ๆ จนปราศจากข้อสงสัยแล้ว กฎหมายบัญญัติให้ศาลทหารมีอำนาจพิพากษาพร้อมกับลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิดเท่านั้น⁴⁰⁹ โดยไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายได้ อันเห็นได้จากบทบัญญัติมาตรา 53 ของพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ซึ่งบัญญัติว่า

“ผู้เสียหายจะร้องขอให้จำเลยคืนทรัพย์สิน ใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายใน ศาลทหารไม่ได้”

หากผู้เสียหายต้องการเรียกค่าเสียหายจากกรณีอื่นเกิดจากการกระทำความผิดของจำเลย ย่อมต้องฟ้องต่อศาลพลเรือนที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งโดยต้องฟ้องกรณีที่ผู้เสียหายถูกละเมิดตามบทบัญญัติมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า

“ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

จะเห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวสามารถนำมาปรับใช้กับกรณีที่เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพได้เช่นกัน ซึ่งอาจเกิดจากการก้าวล่วงต่อสิทธิในชีวิตและร่างกายหรือสิทธิในความเสมอภาคของผู้ถูกละเมิดจนเกิดความเสียหายขึ้นได้ เนื่องจากสิทธิทั้งสองประการต่างเป็นสาระสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้ หากมีการฟ้องเป็นคดีอาญาในศาลทหารและศาลได้พิจารณาพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดแล้ว ในการพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งในกรณีละเมิดดังกล่าว ศาลพลเรือนจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญาของศาลทหารด้วยเช่นกัน⁴¹⁰ ซึ่งหากพิจารณาพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดจนก่อให้เกิดความเสียหายจริง ศาลจะ

⁴⁰⁹พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 13

⁴¹⁰พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 54

พิจารณาเรื่องค่าเสียหายดังกล่าวตามบทบัญญัติมาตรา 438 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยบัญญัติไว้ว่า

“ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้ก่อนขึ้นนั้นด้วย”

ดังนั้น หากมองในมุมของมาตรการชดใช้เยียวยาอาหารที่ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น ศาลทหารไม่มีอำนาจพิจารณาเรื่องดังกล่าว แต่ฝ่ายผู้เสียหายสามารถนำกรณีที่เกิดขึ้นไปฟ้องศาลพลเรือนเพื่อพิจารณาพิพากษาในกรณีที่เกิดการละเมิดเหล่านั้นได้ หากเป็นการกระทำที่ก้าวล่วงต่อสิทธิในชีวิตและร่างกาย หรือสิทธิในความเสมอภาคของทหารผู้ถูกละเมิด อีกทั้ง หากเป็นการกระทำที่มนุษย์ไม่ควรปฏิบัติต่อกัน เนื่องจากทำให้ผู้ถูกละเมิดเกิดความอับอายเสียชื่อเสียงหรือเป็นการกระทบกระเทือนแก่สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ตาม ศาลพลเรือนอาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในกรณีดังกล่าวเกี่ยวกับค่าเสียหายที่พึงต้องชดใช้แก่กันได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าการเข้าถึงกระบวนการชดใช้เยียวยาของทหารในกองทัพไทยเมื่อเกิดกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น กฎหมายกำหนดให้ได้รับการชดใช้เยียวยาได้หลากหลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นการชดใช้เยียวยาโดยการพิจารณาของผู้บังคับบัญชาภายในกองทัพ ซึ่งเป็นการพิจารณารูปแบบการชดใช้เยียวยาโดยผู้บังคับบัญชาที่รับเรื่องร้องทุกข์นั้น หรือกรณีของการชดใช้เยียวยาโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่คอยส่งเสริมให้องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของกรณีการละเมิดที่เกิดขึ้นต้องรับผิดชอบชดใช้เยียวยาในรูปแบบที่หลากหลายเพื่อฟื้นฟูแก้ไขความเสียหายของฝ่ายผู้ถูกละเมิดให้ได้มากที่สุด แต่สำหรับการชดใช้เยียวยาโดยศาลทหารนั้นย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้ เพราะศาลทหารมีอำนาจเพียงพิจารณาพิพากษาและลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิด เพื่อรักษาไว้ซึ่งระเบียบวินัยและความสงบเรียบร้อยภายในกองทัพเท่านั้น หากฝ่ายผู้เสียหายต้องการได้รับการชดใช้เยียวยาใด ๆ ก็ไม่ตัดสิทธิที่จะนำประเด็นการละเมิดดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณาพิพากษาโดยศาลพลเรือนอีกได้ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีกระบวนการชดใช้เยียวยาที่หลากหลายให้ทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีสามารถเลือกตามความเชื่อมั่นและความสะดวกของตน แต่มาตรการเหล่านี้ยังคงมีหน้าที่ทำให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ทหารนั้นไม่สมบูรณ์ เนื่องจากการพิจารณาถึงการชดใช้เยียวยาโดยผู้บังคับบัญชาที่รับเรื่องร้องทุกข์นี้ กฎหมายมิได้บัญญัติหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจนว่าควรให้การเยียวยาในรูปแบบใดและเพียงใด ทำให้เกิดปัญหาได้ว่า ถ้าผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจพิจารณาการชดใช้เยียวยานั้นมิได้มีความรู้ความเข้าใจต่อการกระทำที่ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารมากพอ อาจพิจารณาให้ชดใช้เยียวยาทหารผู้ถูกละเมิดอย่างไม่เป็นธรรม เพราะมอง

ว่าเป็นการปฏิบัติที่ทหารคนอื่น ๆ ปฏิบัติต่อกันมาเป็นระยะเวลานานแล้ว โดยมีได้เห็นว่าเป็นเรื่องร้ายแรงแต่ประการใด สำหรับการชดใช้เยียวยาโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาตินั้น แม้จะมีการส่งเสริมให้องค์กรหรือหน่วยงานอื่น ๆ นำหลักการทางกฎหมายและพันธกรณีที่ประเทศไทยมีตามสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนไปปฏิบัติตาม แต่กฎหมายก็ได้ให้อำนาจเด็ดขาดหรือสภาพบังคับที่จะทำให้องค์กรหรือหน่วยงานอื่น ๆ ปฏิบัติตามคำแนะนำของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอย่างเคร่งครัด สำหรับการชดใช้เยียวยาโดยศาลทหารนั้น การไม่มีกฎหมายให้อำนาจศาลทหารสามารถพิจารณาพิพากษาในเรื่องของการชดใช้เยียวยาแก่ผู้เสียหายนี้ ย่อมเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเข้าถึงความยุติธรรมของฝ่ายผู้เสียหาย เพราะแม้ศาลทหารจะพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิด และให้สิทธิผู้เสียหายไปฟ้องเรียกค่าชดใช้สินไหมทดแทนได้ต่อศาลพลเรือน แต่การดำเนินกระบวนการพิจารณาทั้งในศาลทหารและศาลพลเรือนย่อมต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนานก่อนที่ฝ่ายผู้เสียหายจะได้รับการชดใช้เยียวยาอย่างเป็นธรรม ซึ่งความยุติธรรมนี้จะสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อฝ่ายผู้เสียหายได้รับการชดใช้เยียวยาจนกลับคืนสู่สภาพเดิมหรือได้รับการบรรเทาทุกข์ให้ลดลงมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ดังนั้น แม้ศาลทหารจะพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดแต่ฝ่ายผู้เสียหายยังมิได้รับการชดใช้เยียวยาตามสมควร กรณีดังกล่าวจึงยังมีอาจเรียกได้ว่ารัฐให้ความยุติธรรมอย่างสมบูรณ์แก่ทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แล้ว

4.3 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยกับกองทัพในต่างประเทศ

เมื่อศึกษาถึงมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยและต่างประเทศ ประกอบกับการศึกษาถึงมาตรฐานสากลที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างส่งเสริมให้รัฐทั้งหลายดำเนินการคุ้มครองศักดิ์ศรีของทหารให้มีประสิทธิภาพแล้ว ย่อมเห็นถึงลักษณะการคุ้มครองที่เหมือนหรือแตกต่างกันหลายกรณี อีกทั้ง ยังเห็นได้ว่ามาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีของทหารในกองทัพไทยนั้นสอดคล้องกับมาตรฐานสากลหรือไม่ โดยสามารถเห็นได้จากการสรุปและวิเคราะห์เปรียบเทียบดังนี้

4.3.1 สรุปการศึกษามาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทย

จากการศึกษามาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในกองทัพไทยนี้ สามารถเห็นได้ว่าประเทศไทยมีพัฒนาการด้านการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เรื่อยมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งเริ่มมีการบัญญัติรับรองคุ้มครองในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นฉบับแรก พัฒนาการด้านแนวคิดดังกล่าวส่งผลให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กลายเป็นคุณค่าสูงสุดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นฉบับที่บังคับใช้ในปัจจุบัน ทั้งนี้ แม้รัฐธรรมนูญไทยจะบัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลผู้เป็นทหารไว้ให้มีจำกัดมากกว่าประชาชนทั่วไปในบาง

กรณีก็ตาม แต่การจำกัดสิทธิเสรีภาพเหล่านั้นไม่อาจกระทบกระเทือนต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลผู้เป็นทหารได้ หลักแนวคิดดังกล่าวจึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กองทัพไทยต้องกำหนดมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นตามกาลสมัย สำหรับมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนตั้งแต่อดีตนั้น เป็นลักษณะของศาลทหารเนื่องจากในอดีตศาลทหารได้ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของพระมหากษัตริย์ในการตัดสินคดีความเกี่ยวกับความผิดของทหารเมื่อออกไปทำศึกสงคราม และมีการปรับปรุงระบบศาลทหารอยู่เรื่อยมาจนถึงสมัยปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งศาลทหารนี้ บัญญัติให้ศาลทหารอยู่ในสังกัดของกระทรวงกลาโหม โดยมีรัฐมนตรีกระทรวงกลาโหมเป็นผู้รับผิดชอบในงานธุรการต่าง ๆ ของศาลทหาร และมีกรมพระธรรมนูญเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมของศาลทหาร ประกอบกับ การแต่งตั้งถอดถอนตุลาการศาลทหารนั้น มักจะให้ผู้บังคับบัญชาทหารมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลที่ตนเห็นสมควรเข้ามาเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดี กระบวนการเหล่านี้ล้วนส่งผลสำคัญต่อความมีอิสระของศาลทหารไทยและกระทบต่อการปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารด้วยเช่นกัน

เมื่อกาลเวลาผ่านไปประเทศไทยได้พัฒนาการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยจะเห็นได้ว่ามีมาตรการคุ้มครองปกป้องทหารในกองทัพไทยจากความรุนแรง ซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 ที่จำกัดอำนาจการลงทัณฑ์ของผู้บังคับบัญชา หรือการมีบทบัญญัติกฎหมายที่มุ่งปกป้องผู้บังคับบัญชาทหารจากการใช้ความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นโดยผู้ใต้บังคับบัญชาตามประมวลกฎหมายอาญาทหารได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ ยังมีมาตรการป้องกันความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นกับทหารผู้ต้องถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจจับกุมตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติและประสานงานกรณีทหารถูกหาว่ากระทำความผิดอาญา พ.ศ. 2544 อีกทั้ง ยังมีหนังสือกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการฝึกหลักสูตรทหารใหม่ ที่ กท 0401/258 เรื่อง เน้นย้ำการปฏิบัติ โดยมุ่งป้องกันการกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อร่างกายของกำลังพลที่ได้รับการฝึกมิให้เกิดความรุนแรงเกินสมควร และหากต้องลงทัณฑ์ทหารผู้ใด จำต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่กองทัพกำหนดไว้เท่านั้น อย่างไรก็ตาม แม้สามารถพบเห็นมาตรการปกป้องทหารจากความรุนแรงอยู่หลากหลายมาตรการ แต่ยังคงพบเห็นกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในลักษณะดังกล่าวอยู่เรื่อยมา ซึ่งอาจเป็นเพราะประเทศไทยขาดการปลูกฝังทางความคิดแก่สมาชิกทุกคนในกองทัพเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างจริงจัง ประกอบ กับขาดบทบัญญัติกฎหมายที่ให้สมาชิกในกองทัพทุกคนต้องเคารพในศักดิ์ศรีของทหารทุกคนโดยไม่คำนึงว่าเขาจะมีลำดับชั้นยศใด เพื่อให้ทหารทุกคนเข้าใจถึงแนวคิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

สำหรับมาตรการคุ้มครองทหารไทยจากการเลือกปฏิบัตินั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27 บัญญัติรับรองถึงความเสมอภาคของทหารทุกคนไว้โดยให้มีสิทธิเสรีภาพเหมือนกัน เว้นแต่กฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรมจะกำหนดไว้เป็นประการอื่น จึงพบมาตรการคุ้มครองทหารจากการเลือกปฏิบัติโดยกฎหมายเฉพาะที่ไม่ชัดเจนมากนัก เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 ที่บัญญัติถึงหลักเกณฑ์พิจารณาลักษณะการกระทำความผิดวินัยทหาร ตลอดจนวิธีการลงทัณฑ์ทหารผู้กระทำความผิดวินัย ซึ่งทหารทุกระดับชั้นไม่ว่าจะเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้บังคับบัญชาย่อมต้องถูกดำเนินการตามกฎหมายหากกระทำความผิดวินัย หรือกรณีของพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ที่บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาพิพากษาทหารผู้อยู่ภายใต้อำนาจศาลทหาร วิธีพิจารณาความอาญาทหาร การสอบสวน โดยนำมาบังคับใช้กับสมาชิกในกองทัพทุกคนอย่างเสมอภาคกัน และมีประมวลกฎหมายอาญาทหารที่บัญญัติถึงบทกำหนดโทษในความผิดทางทหาร ซึ่งทหารทุกคนต้องรับโทษเหล่านั้นหากกระทำความผิด อย่างไรก็ตาม ในประมวลกฎหมายอาญาทหารนี้จะพบความผิดที่ผู้ใต้บังคับบัญชากระทำต่อผู้บังคับบัญชาเป็นส่วนใหญ่ โดยไม่ปรากฏบทบัญญัติที่ลงโทษผู้บังคับบัญชาที่ประทุษร้ายต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างชัดเจน อันส่งผลต่อการเลือกปฏิบัติที่ผู้ใต้บังคับบัญชาอาจได้รับความไม่เป็นธรรมจากการประทุษร้ายของผู้บังคับบัญชาเช่นกัน นอกจากนี้ กล่าวมานี้ ยังไม่พบถึงมาตรการป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อทหารในกองทัพไทยอย่างชัดเจนแต่อย่างใด จึงก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติหลายลักษณะในกองทัพ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลให้แตกต่างกันอันเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาทหารกับผู้ใต้บังคับบัญชา การบัญญัติกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ให้ทหารเพศชายเท่านั้นที่สามารถเข้าศึกษาในหลักสูตรสำคัญของกองทัพได้ การไม่มีกฎหมายคุ้มครองการปฏิบัติที่ไม่เคารพศักดิ์ศรีของทหารผู้มีความหลากหลายทางเพศจนทำให้ทหารเหล่านั้นถูกหลู่เกียรติหรือถูกล่วงละเมิดทางเพศ ปัญหาทั้งหลายนี้ต่างสะท้อนให้เห็นว่ามาตรการคุ้มครองทหารจากการเลือกปฏิบัติในกองทัพไทยขาดความสมบูรณ์และไม่สอดคล้องต่อแนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่รัฐธรรมนูญไทยได้บัญญัติรับรองคุ้มครองไว้

สำหรับมาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารในกองทัพไทยนั้น เห็นได้จากการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 ที่ให้ผู้มีอำนาจลงทัณฑ์ทหารต้องเป็นทหารระดับผู้บังคับบัญชาซึ่งมีวุฒิภาวะมากพอจะกำหนดทัณฑ์แก่ทหารผู้กระทำความผิดโดยไม่เกินกว่ากรณีที่กฎหมายให้อำนาจไว้ และมีตารางกำหนดทัณฑ์ของลำดับชั้นผู้ที่มีอำนาจลงทัณฑ์ไว้ท้ายพระราชบัญญัติ เพื่อจำกัดอำนาจของผู้ลงทัณฑ์แต่ละลำดับชั้นไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 บัญญัติการพิจารณาคดีอาญาอันเกี่ยวกับการควบคุมตัว การสอบสวน การฟ้องคดี และให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประกอบกับ มีการ

กำหนดให้ทหารผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาสามารถแต่งตั้งทนายผู้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายเพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพของตนได้ และหากไม่มีทนายความศาลทหารมีอำนาจแต่งตั้งทนายเพื่อปกป้องสิทธิของทหารผู้ถูกกล่าวหาขึ้น ในส่วนของสิทธิทางการเมืองนั้น ยังคงให้สิทธิของบุคคลผู้เป็นทหารสามารถลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป แต่ห้ามทหารเข้าไปเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง หรือการห้ามทหารเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองขณะที่ตนยังสวมใส่เครื่องแบบทหารอยู่ ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานสากลที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างให้การยอมรับว่ารัฐสามารถกระทำต่อบุคคลผู้เป็นทหารได้ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันกองทัพยังคงประสบกับปัญหาการใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชาที่นอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อสั่งการหรือให้वानให้ผู้ใต้บังคับบัญชากระทำการที่ไม่เกี่ยวข้องกับภารกิจของทหาร ซึ่งอาจเป็นการบังคับใช้แรงงานโดยทหารผู้ถูกสั่งไม่สมัครใจ แต่จำต้องกระทำเพราะเกรงกลัวต่ออำนาจของผู้บังคับบัญชา จึงมักพบเห็นถึงการประทุษร้ายต่อสิทธิพลเมืองของทหารลักษณะดังกล่าวอยู่เป็นประจำ และไม่พบมาตรการใดที่สามารถปกป้องคุ้มครองทหารจากการกระทำดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับกลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารในประเทศไทยนั้น จะพบว่ามีหลากหลายช่องทาง เช่น การร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาภายในกองทัพ การร้องเรียนกรณีละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหาร การมีองค์กรหรือหน่วยงานที่จัดการเกี่ยวกับกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารที่หลากหลายเช่นนี้ ทำให้ทหารผู้ถูกละเมิดสามารถเลือกช่องทางเพื่อดำเนินการเรียกร้องความยุติธรรมจากกลไกที่ตนเชื่อมั่นมากที่สุด ซึ่งส่งผลต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีของทหารเป็นอย่างมาก เพราะผู้ถูกละเมิดย่อมเลือกช่องทางที่สามารถดำเนินกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวกและคาดว่าจะได้รับการชดเชยเยียวยาตามความประสงค์แท้จริงแห่งตน อย่างไรก็ตาม อาจพบปัญหาในทางปฏิบัติเมื่อทหารเข้าสู่กลไกต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น โดยกรณีการร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาภายในกองทัพนั้น กฎหมายบัญญัติจำกัดสิทธิในการดำเนินกระบวนการดังกล่าวหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลผู้มีสิทธิร้องทุกข์ ขั้นตอนการร้องทุกข์ที่มีเงื่อนไขมากกว่าการร้องทุกข์ของพลเรือน และผู้มีอำนาจพิจารณาเรื่องร้องทุกข์อาจไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สำหรับกรณีทหารร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนชาตินั้น จะเห็นว่ากฎหมายมิได้บัญญัติให้อำนาจคณะกรรมการอย่างเด็ดขาดหรือมีสภาพบังคับในการตรวจสอบหาพยานหลักฐานและการเสนอแนะแนวทางแก้ไขต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำหรับการพิจารณาพิพากษาโดยศาลทหารกฎหมายจำกัดอำนาจให้ศาลพิจารณาพิพากษาได้เฉพาะกรณีที่เป็นการกระทำความผิดทางอาญาและความผิดทางทหารที่มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนเท่านั้น ทำให้ศาลขาดอำนาจในการพิจารณากรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์บางลักษณะที่ไม่ถึงขั้นเป็นความผิดอาญาแต่กระทบกระเทือนต่อคุณค่าสำคัญ

ของมนุษย์ จึงเห็นได้ว่ากลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทั้งหลายนี้ยังขาดความสมบูรณ์ที่จะปกป้องทหารจากการละเมิดภายในกองทัพ

สำหรับการเข้าถึงกระบวนการชดใช้เยียวยาของทหารในกองทัพไทยนั้น ทหารผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายสามารถใช้สิทธิเรียกร้องได้จากการพิจารณาของผู้บังคับบัญชาที่พิจารณาเรื่องร้องทุกข์ภายในกองทัพ หรือเรียกร้องให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพิจารณากรณีการละเมิด เพื่อให้เสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการชดใช้เยียวยาต่อไป และหากเป็นกรณีนำประเด็นข้อพิพาทเข้าสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลทหาร เมื่อศาลทหารพิพากษาว่ามีการละเมิดต่อผู้เสียหาย โดยเป็นความผิดทางอาญาแล้ว ฝ่ายผู้เสียหายสามารถนำประเด็นดังกล่าวไปฟ้องเรียกค่าทดแทนต่าง ๆ ที่ศาลพลเรือนได้ ทั้งนี้ มาตรการต่าง ๆ ยังคงขาดความสมบูรณ์ต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหาร เนื่องจากการชดใช้เยียวยาโดยผู้บังคับบัญชาภายในกองทัพนี้ กฎหมายมิได้บัญญัติหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจนว่าควรให้การเยียวยาในรูปแบบใด ส่งผลให้การพิจารณาค่าเสียหายจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์บางกรณีอาจมิได้เกิดความเป็นธรรมตามสมควร เพราะผู้บังคับบัญชาไม่เข้าใจถึงแนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และมองว่าเหตุที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นได้ในการปกครองแบบสายบังคับบัญชาทหาร ในส่วนของกรณชดใช้เยียวยาโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาตินั้น กฎหมายมิได้ให้อำนาจเด็ดขาดแก่คณะกรรมการที่สามารถเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการชดใช้เยียวยาตามคำแนะนำอย่างเคร่งครัด และการที่กฎหมายมิให้อำนาจศาลทหารพิจารณาค่าเสียหายเพื่อชดเชยแก่ฝ่ายผู้เสียหายนั้น เป็นการบังคับให้ฝ่ายผู้เสียหายที่ประสงค์จะได้รับการเยียวยาต้องนำคดีไปฟ้องยังศาลพลเรือนใหม่ ซึ่งเป็นการยืดเวลาที่ฝ่ายผู้เสียหายจะได้รับการฟื้นฟูสภาพทางกายหรือจิตใจออกไปอีก จึงเห็นได้ว่ากระบวนการชดใช้เยียวยาทั้งหลายยังขาดความสมบูรณ์ที่จะคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถแสดงให้เห็นถึงมาตรการคุ้มครองและกรณีปัญหาที่ยังเกิดขึ้นในกองทัพไทยตามตารางสรุปต่อไปนี้

ตารางที่ 6 สรุปมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทย

มาตรการคุ้มครองทหารในกองทัพไทย	วิธีการคุ้มครองทหารในกองทัพไทย	กรณีตัวอย่างการละเมิด	สาเหตุของปัญหาการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทหาร
<p>มาตรการคุ้มครองปกป้องทหารในกองทัพไทยจากความรุนแรง</p>	<p>1. พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476</p> <p>1.1 การบัญญัติให้เห็นตัวอย่างลักษณะการกระทำผิดวินัยทหารเพื่อเป็นกรอบให้ผู้บังคับบัญชาทราบว่าการกระทำใดที่เป็นการผิดและตมมีอำนาจลงโทษที่ผู้กระทำการนั้น</p> <p>1.2 กำหนดโทษหรือโทษที่ผู้บังคับบัญชาจะลงแก่ผู้กระทำความผิดวินัยทหารได้ 5 สถานเท่านั้น</p> <p>2. ประมวลกฎหมายอาญาทหาร</p> <p>2.1 บทบัญญัติคุ้มครองผู้บังคับบัญชาทหารจากการประทุษร้ายของทหารผู้ใต้บังคับบัญชา</p> <p>3.ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติและประสานงานกรณีทหารถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา พ.ศ. 2544</p> <p>3.1 การเข้าจับกุมทหารผู้กระทำความผิดต้องไม่ใช้อาวุธหากไม่จำเป็น</p> <p>3.2 การเข้าจับกุมทหารผู้กระทำความผิดต้องมีหัวหน้าชุดเข้าจับกุมที่มีประสบการณ์เพื่อมิให้เกิดความรุนแรงเกินสมควร</p>	<p>- กรณีสมาชิกภายในกองทัพรุมทำร้ายร่างกายพลทหารจนเสียชีวิตในเรือนจำทหาร</p> <p>- ครูฝึกทำร้ายร่างกายทหารในขณะฝึกซ้อมจนเสียชีวิต</p> <p>- การเพิกเฉยละเลยที่จะปกป้องเพื่อนทหารจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นในกองทัพรุนแรงที่เกินขีดจำกัด</p> <p>- การออกคำสั่งให้พลทหารปฏิบัติภารกิจที่เกินกำลังของมนุษย์</p>	<p>- ขาดการปลูกฝังรากฐานทางความคิดเกี่ยวกับเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้กับสมาชิกในกองทัพไทย ส่งผลให้การใช้ดุลพินิจลงโทษของผู้บังคับบัญชาอาจเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด หรือผู้บังคับบัญชาพิจารณาถึงคณะกรรมการทำผิดวินัยทหารกว้างเกินไป ซึ่งบางกรณีไม่ถึงขั้นผิดวินัยทหารที่จำต้องถูกลงโทษ</p> <p>- ไม่ปรากฏบทบัญญัติที่รับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่ทหารอย่างชัดเจน โดยพบเห็นเพียง บทบัญญัติที่คุ้มครองผู้บังคับบัญชาทหารจากการประทุษร้ายของผู้บังคับบัญชาเท่านั้น</p>

ตารางที่ 6 สรุปมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทย (ต่อ)

มาตรการคุ้มครองทหารในกองทัพไทย	วิธีการคุ้มครองทหารในกองทัพไทย	กรณีตัวอย่างการละเมิด	สาเหตุของปัญหาการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทหาร
<p>มาตรการคุ้มครองการคุ้มครองปกป้องทหารในกองทัพไทยจากความรุนแรง (ต่อ)</p>	<p>4. แนวปฏิบัติของกองทัพในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหาร</p> <p>4.1 กำหนดให้การลงทัณฑ์ทหารที่ใช้ความรุนแรงเกินสมควรย่อมต้องถูกลงโทษจากกองทัพโดยการปลดออกจากราชการ</p> <p>4.2 เน้นย้ำให้ครูฝึกทหารเฝ้าระวังอาการผิดปกติของร่างกายระหว่างการฝึก</p>	<p>- การปฏิบัติเป็นพิเศษผ่านการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการที่พลทหารจะได้ออกไปอาศัยที่บ้านโดยไม่ต้องเข้ารับการฝึกในค่ายทหาร</p> <p>- ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับทหารระดับสูงเพื่อขอย้ายตนเองไปยังหน่วยงานอื่น</p>	<p>- ขาดหลักเกณฑ์การควบคุมกำลังพลที่ชัดเจนจนทำให้ผู้บังคับบัญชาอาจใช้ดุลพินิจให้คุณหรือโทษแก่ทหารโดยการเลือกปฏิบัติได้โดยสะดวก</p> <p>- ไม่มีมาตรการส่งเสริมทหารหญิงให้ได้รับความก้าวหน้าทางทหารอาชีพอย่างเพียงพอ</p> <p>- ไม่มีทบัญญัติกฎหมายหรือมาตรการเพื่อปกป้องทหารหรือลงโทษบุคคลผู้ล่วงละเมิดทางเพศอย่างชัดเจน</p>
<p>มาตรการคุ้มครองทหารไทยจากการเลือกปฏิบัติ</p>	<p>1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27 รับรองสิทธิในความเสมอภาคของทหาร</p> <p>2. ทหารทุกคนหากกระทำความผิดวินัยทหารต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาทัณฑ์เช่นเดียวกับตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476</p> <p>3. ทหารทุกคนไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำความผิดหรือผู้ได้รับความเสียหาย ต้องได้รับการปฏิบัติตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมในศาลทหารเช่นเดียวกัน ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498</p>	<p>- การปฏิบัติเป็นพิเศษผ่านการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการที่พลทหารจะได้ออกไปอาศัยที่บ้านโดยไม่ต้องเข้ารับการฝึกในค่ายทหาร</p> <p>- ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับทหารระดับสูงเพื่อขอย้ายตนเองไปยังหน่วยงานอื่น</p>	<p>- ขาดหลักเกณฑ์การควบคุมกำลังพลที่ชัดเจนจนทำให้ผู้บังคับบัญชาอาจใช้ดุลพินิจให้คุณหรือโทษแก่ทหารโดยการเลือกปฏิบัติได้โดยสะดวก</p> <p>- ไม่มีมาตรการส่งเสริมทหารหญิงให้ได้รับความก้าวหน้าทางทหารอาชีพอย่างเพียงพอ</p> <p>- ไม่มีทบัญญัติกฎหมายหรือมาตรการเพื่อปกป้องทหารหรือลงโทษบุคคลผู้ล่วงละเมิดทางเพศอย่างชัดเจน</p>

ตารางที่ 6 สรุปมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทย (ต่อ)

มาตรการคุ้มครองทหารในกองทัพไทย	วิธีการคุ้มครองทหารในกองทัพไทย	กรณีตัวอย่างการละเมิด	สาเหตุของปัญหาการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทหาร
<p>มาตรการคุ้มครองทหารไทยจากการเลือกปฏิบัติ (ต่อ)</p>		<p>- ทหารหญิงขาดโอกาสเป็นผู้บังคับบัญชาระดับสูง เพราะกฎหมายกำหนดให้ทหารหญิงไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยรบ</p> <p>- เมื่อไม่มีประสบการณ์ในหน่วยรบทหารหญิงจึงไม่คุณสมบัติสมัครเข้าศึกษาหลักสูตรของโรงเรียนเสนาธิการทหารบก</p> <p>- ทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศ ถูกบังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจควบคุมหน่วยทหารว่างละเมิดทางเพศ</p>	<p>- ไม่มีมาตรการป้องกันเพื่อปกป้องทหารชั้นผู้น้อยจากการกระทำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะที่บตบัญญัติที่มุ่งปกป้องคุ้มครองผู้บังคับบัญชาทหารเป็นส่วนมากในประมวลกฎหมายอาญาทหาร</p>
<p>มาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง</p>	<p>1. พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476</p> <p>1.1 กำหนดให้บุคคลที่มีอำนาจลงทัณฑ์แก่ทหารต้องเป็นผู้บังคับบัญชาที่มีความรู้และประสบการณ์</p> <p>1.2 มีตารางกำหนดทัณฑ์แสดงลำดับขั้นผู้ที่มีอำนาจลงทัณฑ์เพื่อจำกัดอำนาจของผู้ลงทัณฑ์ให้เหมาะสม</p>	<p>- พลทหารถูกผู้บังคับบัญชาใช้ให้ไปเลี้ยงไก่</p> <p>- พลทหารถูกใช้ให้พาสุนัขของนายทหารเดินเล่น</p> <p>- พลทหารทำตามคำสั่งของสมาชิกคนอื่น ๆ ในบ้านผู้บังคับบัญชา</p>	<p>- ไม่มีมาตรการป้องกันคุ้มครองทหารจากคำสั่งหรือการไหว้วานที่ให้ผู้บังคับบัญชาทำงานนอกเหนือจากหน้าที่ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ทหารปฏิบัติ</p>

ตารางที่ 6 สรุปมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทย (ต่อ)

มาตรการคุ้มครองทหารในกองทัพไทย	วิธีการคุ้มครองทหารในกองทัพไทย	กรณีตัวอย่างการละเมิด	สาเหตุของปัญหาการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทหาร
<p>มาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ต่อ)</p>	<p>2. พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498</p> <p>2.1 กำหนดขั้นตอนการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางศาลทหารไว้อย่างชัดเจน</p> <p>2.2 กำหนดให้จำเลยที่ต่อสู้คดีในศาลทหารสามารถแต่งตั้งทนายความให้ตนได้</p> <p>2.3 กำหนดให้ศาลทหารมีหน้าที่ตั้งทนายความให้จำเลยในคดีที่อาจต้องลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุก</p>	<p>- ผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจจับกุมหรือร้องทุกข์กล่าวโทษได้ใช้อำนาจช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาของตนที่กระทำผิด</p> <p>- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไม่อาจจัดการปัญหาได้อย่างเด็ดขาด</p> <p>- ศาลพิจารณาพิพากษาได้เฉพาะความผิดทางอาญาและความผิดทางทหารที่มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนเท่านั้น</p>	<p>- ผู้บังคับบัญชาบางคนไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์</p> <p>- ขาดกฎหมายที่ให้อำนาจเด็ดขาดแก่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p> <p>- ขาดกฎหมายให้อำนาจศาลทหารพิจารณาพิพากษาความผิดที่มีลักษณะเป็นการหลู่เกียรติหรือลดคุณค่าของทหาร</p>
<p>กลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารในประเทศไทย</p>	<p>1. การร้องทุกข์ของผู้บังคับบัญชาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476</p> <p>2. การร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560</p> <p>3. การฟ้องคดีต่อศาลทหารตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498</p>		

ตารางที่ 6 สรุปมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทย (ต่อ)

มาตรการคุ้มครองทหารในกองทัพไทย	วิธีการคุ้มครองทหารในกองทัพไทย	กรณีตัวอย่างการละเมิด	สาเหตุของปัญหาการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทหาร
<p>การเข้าถึงกระบวนการชดใช้เยียวยาของทหารในกองทัพไทย</p>	<p>1. ชดใช้เยียวยาตามดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาภายในกองทัพ</p> <p>2. ชดใช้เยียวยาตามข้อเสนอหรือคำแนะนำของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p> <p>3. ชดใช้เยียวยาโดยการฟ้องต่อศาลยุติธรรม</p>	<p>- ทหารผู้ถูกละเมิดได้รับการเยียวยาอย่างไม่เหมาะสมกับความเสียหาย</p> <p>- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ดำเนินการชดใช้เยียวยาตามข้อเสนอหรือคำแนะนำของคณะกรรมการอย่างเคร่งครัด</p> <p>- ฝ่ายผู้เสียหายต้องใช้ระยะเวลาสำหรับการพิจารณาคดีทั้งในศาลทหารและศาลยุติธรรม</p>	<p>- ไม่มีหลักเกณฑ์ที่ให้ผู้บังคับบัญชาใช้พิจารณาเพื่อชดใช้เยียวยาอย่างชัดเจน</p> <p>- กฎหมายไม่บัญญัติให้ข้อเสนอหรือคำแนะนำของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีสภาพบังคับแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p> <p>- กฎหมายไม่ให้อำนาจศาลทหารพิจารณาพิพากษาในเรื่องของการชดใช้เยียวยาแก่ผู้เสียหาย</p>

4.3.2 การเปรียบเทียบมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีของทหารในกองทัพต่างประเทศกับกองทัพไทย

จากการศึกษาถึงมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประเทศไทยและต่างประเทศ ในประเด็นการคุ้มครองทหารจากความรุนแรงและการเลือกปฏิบัติ การคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง กลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหาร และการเข้าถึงกระบวนการชดเชยเยียวยาของทหาร จึงสามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบให้เห็นถึงความเหมือนและแตกต่างกัน หลายประการ โดยเมื่อศึกษาจากมาตรการคุ้มครองทหารจากความรุนแรงแล้ว จะพบว่าทั้งประเทศไทยและต่างประเทศล้วนมีการบัญญัติรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดของประเทศเพื่อคุ้มครองแก่ประชาชนทุกคน รวมถึงทหารด้วยเช่นกัน เว้นแต่สหราชอาณาจักรที่มีการรับรองคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1998 การคุ้มครองดังกล่าวส่งผลให้กฎหมายของแต่ละประเทศบัญญัติปกป้องทหารจากความรุนแรงแตกต่างกันไป โดยเยอรมันจะบัญญัติให้การใช้ความรุนแรงต่อทหารเป็นสิ่งที่ไม่อาจยอมรับได้ และยังมีบทบัญญัติที่ให้สิทธิทหารผู้ได้บังคับบัญชาสามารถขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชาทหารได้หากเห็นว่าคำสั่งดังกล่าวก่อให้เกิดการละเมิดต่อผู้อื่นหรือเพื่อนทหารด้วยกัน สำหรับสหราชอาณาจักร มาเลเซียและฟิลิปปินส์นั้น จะพบบทบัญญัติคุ้มครองทหารในกฎหมายทหาร โดยจะบัญญัติเป็นฐานความผิดว่าผู้ใดที่มีพฤติกรรมต่อสู้อุทกคาม ด้วยการใช้อาวุธปืน ทำทางอันเป็นการย่ำยี ดูหมิ่นเหยียดหยาม ซึ่งก่อให้เกิดความรุนแรงทั้งทางกายและจิตใจของทหารคนอื่นนั้น ผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษ ซึ่งบทบัญญัติเหล่านี้ใช้บังคับกับทหารทุกคนไม่ว่าจะเป็นผู้บังคับบัญชาทหารหรือผู้ใต้บังคับบัญชาก็ตาม ซึ่งเมื่อดูถึงกฎหมายทหารของประเทศไทยนั้น จะเห็นว่าประมวลกฎหมายอาญาทหารมีการบัญญัติปกป้องทหารจากการใช้ความรุนแรงโดยการบัญญัติไว้เป็นฐานความผิด ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นความผิดที่ผู้ใต้บังคับบัญชากระทำต่อผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชาที่กระทำการดังกล่าวต้องรับโทษหนักกว่ากรณีทำร้ายร่างกายของพลเรือนกระทำต่อพลเรือน ทั้งนี้ สาเหตุที่กฎหมายดังกล่าวให้ความสำคัญต่อการปกป้องผู้บังคับบัญชาทหารนั้น เนื่องจากเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายอาญาทหารนี้มาจากการมุ่งให้ทหารทุกคนต้องเชื่อฟังผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัดเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในกองทัพไทย อันเป็นเจตนารมณ์ที่มีรากฐานทางความคิดมาตั้งแต่อดีตและยังคงไม่ได้รับการเปลี่ยนแปลงให้ทันต่อยุคสมัยปัจจุบัน ดังนี้ จึงเห็นว่าประเทศไทยยังคงมีมาตรการคุ้มครองทหารที่ไม่สอดคล้องต่อมาตรฐานสากลในการปกป้องจากความรุนแรง ซึ่งประเทศต่าง ๆ ที่นำมาศึกษานั้นล้วนมีมาตรการที่สอดคล้องต่ออนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment – CAT) ข้อ 2 ซึ่งกำหนดให้รัฐภาคีต้องดำเนินมาตรการทั้งทางนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ หรือมาตรการอื่นใด

เพื่อป้องกันการกระทำที่เป็นการทรمان และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาอย่างไม่อาจยกเป็นข้ออ้างแก่การทรมาน หรือสอดคล้องต่อปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นมาตรฐานที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศมุ่งหมายให้รัฐต่าง ๆ มีมาตรการทางกฎหมายหรือมาตรการอื่นใดเพื่อคุ้มครองทหารจากความรุนแรงต่าง ๆ ทั้งทางกายหรือจิตใจ ซึ่งสามารถเห็นถึงความเหมือนและแตกต่างของการคุ้มครองแต่ละประเทศได้ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบมาตรการคุ้มครองปกป้องทหารจากความรุนแรง

มาตรการ	มาตรการการคุ้มครองปกป้องทหารจากความรุนแรง				
	ประเทศ				
	ไทย	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	สหราชอาณาจักร	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์
1. การรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560	บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายทหาร	บัญญัติรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1998	บัญญัติรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธมาเลเซีย ค.ศ. 1957	บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1987
2. มาตรการทางกฎหมาย	บัญญัติให้การได้รับความรุนแรงต่อผู้บังคับบัญชาเป็นความผิด	บัญญัติให้การได้รับความรุนแรงต่อทหารเป็นความผิด และทหารมีสิทธิปฏิเสธคำสั่งที่ก่อให้เกิดความรุนแรงได้	บัญญัติให้การได้รับความรุนแรงต่อทหารเป็นความผิดอย่างชัดเจน		
3. ความสอดคล้องกับมาตรฐานสากล	ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล	สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการประทุษร้ายหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี	สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน	สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการประทุษร้ายหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี	

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อศึกษาถึง**การคุ้มครองทหารจากการเลือกปฏิบัติ**แล้ว จะพบว่าทุกประเทศต่างประสบปัญหาในลักษณะคล้ายกันคือมักจะมีการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศของทหารในกองทัพ ซึ่งเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง โดยผู้ถูกกระทำส่วนมากมักจะเป็นทหารหญิงหรือทหารผู้มีความหลากหลายทางเพศ อย่างไรก็ตาม กลับไม่พบว่าประเทศไทยมีมาตรการทางกฎหมายที่ปกป้องคุ้มครองทหารจากการเลือกปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม แต่สำหรับประเทศที่นำมาศึกษาทั้งหมดนี้ พบว่ามีการบัญญัติกฎหมายเพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อทหารหญิงและทหารผู้มีความหลากหลายทางเพศได้เป็นอย่างดีทั้งการบัญญัติให้ทหารช่วยเหลือปกป้องตนเองได้เมื่อพบเห็นการกระทำไม่เหมาะสมต่อเพื่อนทหาร หรือการมีกฎหมายบัญญัติให้การประพฤติปฏิบัติตนไม่เหมาะสมต่อผู้ใต้บังคับบัญชา หรือไม่สมกับการเป็นสุภาพบุรุษนั้นถือว่ามีความผิดและต้องรับโทษ สำหรับมาตรการทางรัฐบาลนั้นต่างพบว่าแต่ละประเทศที่นำมาศึกษาล้วนมีการส่งเสริมให้ทหารหญิงหรือทหารผู้มีความหลากหลายทางเพศได้รับการพิจารณาที่ดีที่ถูกล่วงละเมิดอย่างเป็นธรรมมากที่สุด เช่น การโอนคดีที่เกิดการล่วงละเมิดทางเพศ

มาพิจารณาพิพากษาในศาลพลเรือนแทนการพิจารณาในศาลทหาร การให้ผู้บังคับบัญชานอกสาย บังคับบัญชาของทหารผู้ถูกล่วงละเมิดเข้ามาเป็นผู้พิจารณาเรื่องร้องทุกข์แทนผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกละเมิด การสนับสนุนให้จ่ายค่าชดเชยแก่ทหารผู้มีความหลากหลายทางเพศที่เคยถูกตัดสินว่ามีความผิดวินัยกองทัพเนื่องจากเป็นบุคคลผู้มีพฤติกรรมรักร่วมเพศ เป็นต้น สำหรับประเทศมาเลเซียนั้น ด้วยเหตุที่มีประชากรอาศัยอยู่หลากหลายเชื้อชาติจึงเกิดกรณีการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติของบุคคลผู้เลื่อนตำแหน่งหรือต้องการบรรจุเป็นทหารในกองทัพ ซึ่งรัฐบาลได้มีนโยบายเพื่อแก้ปัญหา โดยการมีคณะกรรมการผู้คัดเลือกบุคคลเข้าบรรจุเป็นทหาร หรือเลื่อนตำแหน่ง ที่ประกอบไปด้วยบุคคลหลายเชื้อชาติทั้ง จีน อินเดีย และมลายู ทั้งนี้ ในประเทศไทยและฟิลิปปินส์ยังไม่พบมาตรการทางรัฐบาลที่สามารถจัดปัญหาการเลือกปฏิบัติภายในกองทัพได้แต่อย่างใด จึงเห็นว่าประเทศไทยยังคงมีมาตรการคุ้มครองที่ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างมุ่งให้รัฐมีมาตรการป้องกันการเลือกปฏิบัติแก่ประชาชนทุกคน ซึ่งประเทศต่าง ๆ ที่นำมาศึกษานี้ล้วนมีความสอดคล้องต่อกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) ข้อ 26 ที่กล่าวว่ามนุษย์ทุกคนย่อมเสมอภาคกันตามกฎหมาย และมีสิทธิได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ กฎหมายภายในรัฐจะต้องบัญญัติห้ามการเลือกปฏิบัติและต้องรับรองความเสมอภาคของบุคคลทุกคน รวมถึงป้องกันการเลือกปฏิบัติใด ๆ ที่แบ่งแยกจากเชื้อชาติ เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นใด ถิ่นกำเนิด ทรัพย์สิน เผ่าพันธุ์ ถิ่นกำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ ของบุคคล หรือมีความสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งอาจมีความสอดคล้องมากน้อยแตกต่างกันไปตามรากฐานทางความคิดของสภาพสังคมในรัฐนั้น ทั้งนี้ อาจเห็นความเหมือนและแตกต่างของมาตรการคุ้มครองทหารจากการเลือกปฏิบัติได้ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบมาตรการคุ้มครองทหารจากการเลือกปฏิบัติ

มาตรการ	มาตรการคุ้มครองทหารจากการเลือกปฏิบัติ				
	ไทย	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	สหราชอาณาจักร	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์
1. มาตรการทางกฎหมาย	ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจน	ทหารทุกคนต้องเคารพในเกียรติยศศักดิ์ศรี และสิทธิของสมาชิกในกองทัพคนอื่นรวมถึงปกป้องเพื่อนทหารจากการเลือกปฏิบัติ	กำหนดให้การประพฤติปฏิบัติไม่เหมาะสมต่อทหารคนอื่นเป็นความผิดและต้องถูกลงโทษ		
2. มาตรการของรัฐบาล	ไม่พบมาตรการที่เป็นรูปธรรม	มีมาตรการคุ้มครองทหารจากการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ เชื้อชาติ หรือศาสนา อย่างเป็นรูปธรรม		ไม่พบมาตรการที่เป็นรูปธรรม	
3. ความสอดคล้องกับมาตรฐานสากล	ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล	สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง	สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน	สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง	

สำหรับมาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารนั้น จะพบว่าทั้งประเทศไทยและต่างประเทศล้วนมีการคุ้มครองคล้ายกันในการคุ้มครองสิทธิของทหารผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา โดยมีมาตรการคุ้มครองผู้ถูกจับกุมที่เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งรายละเอียดและข้อหาในการจับกุมให้ทราบโดยทันที พร้อมทั้งแจ้งการจับกุมดังกล่าวให้ผู้บังคับบัญชาของทหารผู้ถูกจับกุมทราบเพื่อพิจารณาต่อไปว่าทหารผู้นั้นจะได้รับการดำเนินคดีในศาลทหารหรือพิจารณาโดยผู้บังคับบัญชาต่อไป นอกจากนี้ ยังมีการให้สิทธิทหารผู้ตกเป็นจำเลยในศาลทหารสามารถแต่งตั้งทนายความเพื่อต่อสู้ปกป้องสิทธิของตนได้ อีกทั้ง หากไม่สามารถจัดทนายความเองได้ ศาลทหารย่อมมีอำนาจแต่งตั้งทนายความเพื่อช่วยจำเลยปกป้องสิทธิของตนได้เช่นกัน และเนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยได้มีข่าวการบังคับใช้แรงงานหรือการสั่งให้ทหารไปปฏิบัติภารกิจนอกเหนือวัตถุประสงค์ของกองทัพ จึงได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบว่าประเทศไทยและต่างประเทศนั้นมีมาตรการปกป้องคุ้มครองการประทุษร้ายต่อสิทธิพลเมืองดังกล่าวหรือไม่ ซึ่งพบว่าทั้งประเทศไทยและฟิลิปปินส์ไม่มีมาตรการทางกฎหมายหรือทางรัฐบาลเพื่อป้องกันกรณีดังกล่าว โดยต่างจากเยอรมัน สหราชอาณาจักร และมาเลเซียที่มีการกำหนดไว้เป็นความผิดในกฎหมายทหารของแต่ละประเทศว่าผู้บังคับบัญชาคนใดประพฤติปฏิบัติไม่เหมาะสมต่อผู้ใต้บังคับบัญชาย่อมมีความผิดและต้องรับโทษ ต่อมา เมื่อศึกษาเกี่ยวกับสิทธิทางการเมืองของทหารทั้งไทยและต่างประเทศแล้วพบว่ามีการคุ้มครองคล้ายกันคือ มีการให้สิทธิทหารสามารถลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ แต่จะจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองต่อสาธารณะชนของบุคคลผู้เป็นทหารไว้ เนื่องจากเป็นการปกป้องภาพลักษณ์ของ

กองทัพที่ต้องมีความเป็นกลางทางการเมือง ทั้งนี้ การจำกัดดังกล่าวเป็นการกระทำที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศเห็นพ้องต้องกันว่าสามารถกระทำได้โดยไม่ถือเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แต่อย่างใด จึงเห็นว่าทั้งประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ที่นำมาศึกษานั้นล้วนมีมาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่สอดคล้องต่อกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองหรือปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ส่งเสริมให้รัฐต่าง ๆ คุ้มครองบุคคลผู้ถูกจับกุมและให้ความสำคัญต่อสิทธิของจำเลยในการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม พร้อมทั้งรับรองสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทุกคน ซึ่งรวมถึงบุคคลผู้เป็นทหารด้วยเช่นกัน โดยสามารถแสดงให้เห็นถึงความเหมือนและแตกต่างของการคุ้มครองทหารตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบมาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

มาตรการ	มาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง				
	ไทย	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	สหราชอาณาจักร	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์
1. การคุ้มครองสิทธิของทหารผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดอาญา	มีมาตรการที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกจับกุมและสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเปิดเผยและเป็นธรรมโดยองค์กรตุลาการ				
2. การปกป้องทหารจากการถูกบังคับใช้แรงงานให้ปฏิบัติภารกิจนอกเหนือวัตถุประสงค์แห่งกองทัพ	ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจน	มีบทกฎหมายป้องกันการปฏิบัติต่อผู้บังคับบัญชาอย่างไม่เหมาะสม		ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจน	
3. สิทธิทางการเมืองของทหาร	ให้สิทธิทหารลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ แต่จำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในที่สาธารณะ				
4. ความสอดคล้องกับมาตรฐานสากล	สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง			สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน	สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ประเด็นต่อมาคือการศึกษาเปรียบเทียบกับกลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารในกองทัพ ซึ่งพบว่าแต่ละประเทศจะมีการคุ้มครองอยู่ 3 กลไกด้วยกันคือ องค์กรภายในกองทัพ องค์กรภายนอกกองทัพ และศาลทหาร สำหรับองค์กรภายในกองทัพนั้น จะพบว่าทุกประเทศต่างกำหนดให้ทหารผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายสามารถร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาทหาร และหากไม่

พอใจในคำตัดสินของผู้บังคับบัญชาแล้วยอมมีสิทธิอุทธรณ์ต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปอีกชั้นหนึ่งได้ เว้นแต่สหราชอาณาจักรที่การอุทธรณ์จะต้องทำต่อศาลอุทธรณ์แบบบรรทัดซึ่งประกอบไปด้วยตุลาการพระธรรมนูญหนึ่งคนและเจ้าหน้าที่อื่นอีกสองคน ซึ่งเป็นบุคคลนอกสายบังคับบัญชาของทหารผู้ร้องทุกข์นั้น ในส่วนขององค์กรภายนอกกองทัพนี้ ทั้งประเทศไทย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์จะมีองค์กรที่มีลักษณะคล้ายกันคือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งมีอำนาจรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนทุกคนรวมถึงทหารด้วยเช่นกัน แต่องค์กรลักษณะนี้ยังประสบปัญหาการขาดอำนาจเด็ดขาดเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานจากกองทัพหรือผู้บังคับบัญชาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีของทหาร ซึ่งต่างจากเยอรมันและสหราชอาณาจักรที่มีองค์กรเฉพาะและมีอำนาจเด็ดขาดในการแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณากรณีที่ได้รับเรื่องร้องเรียน โดยองค์กรนี้มักจะถูกเรียกว่าผู้ตรวจการกองทัพ ในส่วนของศาลทหารนั้นจะพบในประเทศไทย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์จะมีลักษณะคล้ายกันคือผู้บังคับบัญชาทหารมีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลทหารขึ้นเพื่อพิจารณาคดีต่าง ๆ ได้ แต่สำหรับสหราชอาณาจักรแล้วการแต่งตั้งตุลาการศาลทหารจะกระทำโดยเจ้ากรมพระธรรมนูญ และคณะลูกขุนผู้ถูกแต่งตั้งโดยสำนักงานศาลทหาร ซึ่งบุคคลเหล่านี้ล้วนแต่มีความเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงจากสายบังคับบัญชาในกองทัพ เนื่องจากเจ้ากรมพระธรรมนูญของสหราชอาณาจักรนั้นมีอำนาจเทียบเท่ากับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และได้รับการแต่งตั้งมาจากสมเด็จพระราชินีตามคำแนะนำของประธานศาลฎีกา สำหรับศาลทหารในเยอรมันนั้นจะไม่มีการจัดตั้งในสถานการณ์ปกติ ทหารผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีจึงสามารถฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมได้เช่นเดียวกับพลเรือนทั่วไป และได้รับการพิจารณาพิพากษาจากผู้พิพากษาพลเรือนที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลาง จึงเห็นว่าประเทศไทย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์นั้นไม่มีมาตรการคุ้มครองที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ซึ่งเยอรมันจะสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่มุ่งให้ประชาชนได้รับการพิจารณาพิพากษาอย่างเป็นธรรมจากองค์กรตุลาการที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลาง และศาลทหารสหราชอาณาจักรนั้นจะมีความสอดคล้องต่อร่างข้อบ่งชี้ว่าด้วยการกำกับการบริหารงานยุติธรรม ซึ่งเป็นหลักการที่สหประชาชาชนมุ่งให้ศาลทหารต้องเป็นไปตามหลักการแบ่งแยกอำนาจโดยไม่ถูกแทรกแซงจากทั้งฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหาร ดังนี้ จึงสามารถแสดงให้เห็นถึงความเหมือนและแตกต่างของกลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารในกองทัพแต่ละประเทศได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 10 เปรียบเทียบกลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารในกองทัพ

มาตรการ	กลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารในกองทัพ				
	ไทย	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	สหราชอาณาจักร	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์
1. องค์กรหรือหน่วยงานภายในกองทัพ	ผู้บังคับบัญชารับพิจารณาเรื่องร้องทุกข์และอุทธรณ์ต่อผู้มีอำนาจเหนือผู้บังคับบัญชาที่รับเรื่อง	ผู้บังคับบัญชารับพิจารณาเรื่องร้องทุกข์และอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์แบบบรรทัด	ผู้บังคับบัญชารับพิจารณาเรื่องร้องทุกข์และอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์แบบบรรทัด	ผู้บังคับบัญชารับพิจารณาเรื่องร้องทุกข์และอุทธรณ์ต่อผู้มีอำนาจเหนือผู้บังคับบัญชาที่รับเรื่อง	
2. องค์กรหรือหน่วยงานภายนอกกองทัพ	คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	ผู้ตรวจการกองทัพ / ตัวแทนรัฐสภาประจำกองทัพ (The Parliamentary Commissioner of the Armed Forces)	ผู้ตรวจการกองทัพ (The Service Complaints Ombudsman for the Armed Force)	คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	
3. ศาลทหาร	แต่งตั้งโดยผู้บังคับบัญชาทหาร	ไม่มีศาลทหารในสถานการณ์ปกติ	แต่งตั้งโดยเจ้ากรมพระธรรมนูญ และสำนักงานศาลทหาร	แต่งตั้งโดยผู้บังคับบัญชาทหาร	
4. ความสอดคล้องกับมาตรฐานสากล	ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล	สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง	สอดคล้องกับร่างข้อมติว่าด้วยการกำกับการบริหารงานยุติธรรมของศาลทหาร (Decaux Principles)	ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล	

และประเด็นสุดท้ายที่มุ่งศึกษาคือการเข้าถึงกระบวนการชดเชยเยียวยาของทหาร ซึ่งจะเห็นว่าทั้งประเทศไทยและมาเลเซียกำหนดให้ทหารผู้ได้รับความเสียหายต้องเรียกร้องค่าสินไหมต่อศาลยุติธรรม โดยไม่สามารถเรียกค่าเสียหายต่าง ๆ ต่อศาลทหารได้ ซึ่งในเยอรมันทหารผู้เสียหายสามารถเรียกค่าเสียหายได้จากศาลยุติธรรม ผู้บังคับบัญชาทหาร และโครงการจ่ายค่าทดแทนความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม โดยจะต้องไปแจ้งข้อมูลการถูกละเมิดต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจก่อนเพื่อเข้าร่วมกระบวนการตามโครงการดังกล่าว สำหรับสหราชอาณาจักรนั้น มีกฎหมายกำหนดให้ศาลทหารหรือผู้บังคับบัญชาสามารถพิจารณาค่าเสียหายที่ผู้กระทำผิดต้องชดเชยแก่ผู้เสียหายได้ แต่ผู้มีอำนาจพิจารณาต้องคำนึงถึงสถานะทางการเงินของผู้ต้องชดเชยด้วยว่าเขาสามารถชำระเป็นจำนวนเงินต่อเดือนได้มากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ ทหารผู้ได้รับความเสียหายอาจไปร้องขอค่าทดแทนจากคณะกรรมการทดแทนความเสียหายทางอาชญากรรมได้เช่นกันหากเป็นการกระทำความผิดอาญาร้ายแรง และในประเทศฟิลิปปินส์นั้นทหารผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายสามารถเรียกร้องค่าเสียหายต่อคณะกรรมการพิจารณาข้อเรียกร้องได้ซึ่งเป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงยุติธรรม ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าประเทศไทย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์นั้นไม่มีหลักเกณฑ์ที่ให้ศาลทหารหรือผู้บังคับบัญชาสามารถพิจารณาค่าเสียหายได้ แต่เยอรมันและสหราชอาณาจักรจะมีกฎหมายบัญญัติหลักเกณฑ์การพิจารณาค่าเสียหายของผู้บังคับบัญชาหรือศาลทหารไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงกลไกต่าง ๆ ได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบการเข้าถึงกระบวนการชดใช้เยียวยาของทหาร

มาตรการ	มาตรการการชดใช้เยียวยาความเสียหาย				
	ไทย	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	สหราชอาณาจักร	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์
1. องค์กรหรือหน่วยงานพิจารณาค่าเสียหาย	เรียกร้องค่าเสียหายต่อศาลยุติธรรม	เรียกร้องค่าเสียหายต่อศาลยุติธรรมหรือโครงการจ่ายค่าทดแทนความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม	เรียกร้องค่าเสียหายต่อศาลทหาร, ผู้บังคับบัญชาทหารหรือคณะกรรมการทดแทนความเสียหายทางอาชญากรรม	เรียกร้องค่าเสียหายต่อศาลยุติธรรม	เรียกร้องค่าเสียหายต่อคณะกรรมการพิจารณาข้อเรียกร้อง สังกัดกระทรวงยุติธรรม
2. หลักเกณฑ์การพิจารณาค่าเสียหาย	ขาดหลักเกณฑ์พิจารณาค่าทดแทนอย่างชัดเจนสำหรับกรณีการพิจารณาโดยผู้บังคับบัญชาและศาลทหาร	มีองค์กรและหลักเกณฑ์ในการพิจารณาที่ชัดเจน		ขาดหลักเกณฑ์พิจารณาค่าทดแทนอย่างชัดเจนสำหรับกรณีการพิจารณาโดยผู้บังคับบัญชา และศาลทหาร	

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าสูงสุดที่มีติดตัวมนุษย์ทุกคนมาอย่างเสมอกัน และไม่อาจมีผู้ใดพรากคุณค่าดังกล่าวไปจากมนุษย์ได้ นอกจากนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ยังเปรียบเสมือนกับรากฐานแห่งสิทธิเสรีภาพทั้งปวง เนื่องจากหากมนุษย์ไร้ซึ่งศักดิ์ศรีแล้วย่อมมีอาจดำรงชีวิตอยู่อย่างปลอดภัย หรือได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกับผู้อื่น ทั้งนี้ แนวคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ยังมุ่งคุ้มครองคุณค่าของมนุษย์ทุกคนโดยสะท้อนให้เห็นจากลักษณะของการกระทำที่มนุษย์ไม่ควรปฏิบัติต่อมนุษย์ด้วยกัน ไม่เพียงแต่การกระทำที่กระทบต่อร่างกายเท่านั้น แต่การกระทำใดหากเป็นการลบลู่ คุกคาม หรือสร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อจิตใจของมนุษย์คนอื่นย่อมเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อีกลักษณะหนึ่ง ดังนั้น แนวคิดศักดิ์ศรีที่ความเป็นมนุษย์จึงไม่คำนึงว่าบุคคลใดจะมีสถานะ เพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัย หรือ คุณสมบัติอื่น ๆ เป็นประการใด ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเริ่มมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นในสมัยปัจจุบัน อันส่งผลให้เหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างตระหนักถึงคุณค่าดังกล่าวที่รัฐต้องปกป้องคุ้มครองแก่ประชาชนทุกคน และร่วมกันร่างข้อตกลงที่แสดงออกอย่างชัดเจนว่ารัฐสมาชิกทั้งหลายจะมุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีที่มีมาแต่กำเนิดของมนุษย์ให้เป็นรูปธรรม ซึ่งปรากฏให้เห็นจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights-ICCPR) อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment- CAT) เป็นต้น การตกลงร่วมกันของเหล่าประชาคมระหว่างประเทศเช่นนี้ ส่งผลให้รัฐสมาชิกต้องกำหนดมาตรการปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่ประชาชนของตน และพัฒนามาตรการเหล่านั้นให้มีประสิทธิภาพแก่การคุ้มครองมากยิ่งขึ้นตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป การคุ้มครองดังกล่าวย่อมครอบคลุมไปถึงการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในรัฐนั้น ๆ ซึ่งแม้พวกเขาจะต้องถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการเพื่อรักษาความมีระเบียบวินัยแห่งกองทัพ แต่พวกเขายังมีอีกสถานะหนึ่งที่เป็นประชาชนของรัฐด้วยเช่นกัน

ประเทศไทยได้มีการพัฒนารากฐานทางแนวคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ไม่ว่าจะเป็นหลักแนวคิดที่ปลูกฝังมาจากคำสอนตามหลักศาสนาพุทธอันเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หรือแม้แต่สภาพสังคมและการเมืองการปกครองที่เปลี่ยนแปลงไป อันทำให้ปัจจุบันประเทศไทยปกครองในระบอบประชาธิปไตย ประกอบกับ ในยุคสมัยใหม่นี้ เหล่า

ประชาคมระหว่างประเทศต่างมุ่งยกระดับสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคนในรัฐให้ได้รับความคุ้มครองมากยิ่งขึ้นปัจจัยทั้งหลายที่กล่าวมาล้วนส่งผลให้แนวความคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เติบโตเรื่อยมา ทั้งนี้ แม้แนวความคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จะได้รับการพัฒนาอยู่เสมอจนได้มีการบัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 แต่กลับพบว่ามาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยยังคงไม่มีความสมบูรณ์อันมีสาเหตุหลายประการ ซึ่งสามารถพิจารณาจากมาตรการคุ้มครองที่กองทัพไทยใช้เพื่อปกป้องทหารจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยอาจพิจารณาจากมาตรการคุ้มครองปกป้องทหารจากความรุนแรง มาตรการคุ้มครองทหารจากการเลือกปฏิบัติ มาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหาร กลไกการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหาร และการเข้าถึงกระบวนการชดเชยเยียวยาของทหาร ซึ่งจะอธิบายให้เห็นถึงความสมบูรณ์ของแต่ละมาตรการดังนี้

1. สำหรับมาตรการคุ้มครองปกป้องทหารจากความรุนแรงในกองทัพไทยนั้น จะเห็นว่า แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 จะบัญญัติรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ให้แก่ประชาชนชาวไทยทุกคน แต่เมื่อดูในกฎหมายทหารหลายฉบับปรากฏว่า มีเพียงบทบัญญัติบัญญัติปกป้องคุ้มครองผู้บังคับบัญชาทหารจากการใช้ความรุนแรง ตามประมวลกฎหมายอาญาทหารเท่านั้น ซึ่งกฎหมายฉบับดังกล่าวมีเจตนารมณ์เพื่อให้การปกครองตามสายบังคับบัญชาทหารเป็นไปอย่างราบรื่น โดยปราศจากการก่อการกำเริบของผู้ใต้บังคับบัญชา การบัญญัติคุ้มครองเพียงผู้บังคับบัญชาทหารอย่างชัดเจนเช่นนี้ ส่งผลให้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเรามักจะพบกับกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อันเกิดจากการที่ผู้ใต้บังคับบัญชาทหารถูกใช้ความรุนแรงต่อร่างกายและจิตใจ ซึ่งหลายกรณีทหารผู้ถูกระทำทรมานความเจ็บปวดเหล่านั้นไม่ได้จำเป็นต้องเสียชีวิตไปเป็นที่สุด ดังนี้ หากมีการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองสมาชิกในกองทัพทุกคนจากการใช้ความรุนแรงต่อร่างกายและจิตใจของทหารเหมือนกับ สหราชอาณาจักร มาเลเซีย และฟิลิปปินส์แล้ว ผู้บังคับบัญชาหรือเพื่อนทหารอาจไม่กล้ากระทำความผิดเหล่านั้น เพราะต้องเกรงกลัวที่จะต้องรับโทษตามกฎหมาย นอกจากนี้ พบว่ามาตรการทางกฎหมายทหารในประเทศไทยมิได้บัญญัติรับรองให้ทหารสามารถขัดขวางหรือปฏิเสธคำสั่งอันก่อให้เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารคนอื่นได้ดังเช่น มาตรการทางกฎหมายทหารเยอรมัน หรือ Soldatengesetz (SG) จึงมักพบว่าทหารไทยเสียชีวิตจากการใช้ความรุนแรงของเพื่อนทหารที่ได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา หรือมักพบกรณีที่เพื่อนทหารไม่กล้าแสดงตัวปกป้องทหารผู้ถูกทำร้ายร่างกายจนทำให้ผู้ถูกทำร้ายทรมานพิชขาดผลไม่ไหวและเสียชีวิตในเวลาต่อมา การขาดบทบัญญัติคุ้มครองทหารเช่นนี้ สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยมิได้มุ่งปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading

Treatment or Punishment – CAT) ข้อ 2 ซึ่งกำหนดให้รัฐภาคีต้องดำเนินมาตรการทั้งทางนิติบัญญัติ หรือมาตรการอื่นใดเพื่อป้องกันการกระทำที่เป็นการทรมาน และมุ่งให้ทุกคนตระหนักว่าคำสั่งของผู้บังคับบัญชาย่อมไม่อาจยกเป็นข้ออ้างแก่การทรมานแก่บุคคลใดได้ อย่างไรก็ตาม สามารถพบมาตรการอื่น ๆ ที่เห็นได้ว่ารัฐคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของการทรมานและป้องกันมิให้เกิดการใช้ความรุนแรงขึ้น โดยมีการออกแนวปฏิบัติในหนังสือราชการเพื่อเน้นย้ำให้ผู้ควบคุมการฝึกทหารต้องระมัดระวังมิให้เกิดความรุนแรงจากการฝึกนั้น หรือสามารถพบเห็นบทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้บังคับบัญชาสามารถลงโทษต่อทหารผู้กระทำความผิดได้เพียง 5 สถาน โดยไม่ปรากฏว่าการลงโทษสถานใดมีการอนุญาตให้ใช้ความรุนแรงต่อผู้ต้องรับโทษ และกำหนดว่าหากผู้บังคับบัญชาลงโทษเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดย่อมมีความผิดและต้องรับโทษ นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดให้ต้องระมัดระวังเมื่อเข้าจับกุมทหารผู้กระทำความผิด โดยห้ามใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความรุนแรงแก่ทหารผู้ถูกจับกุมได้ มาตรการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่ากองทัพคำนึงถึงศักดิ์ศรีที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน แม้ว่าบุคคลนั้นจะเป็นบุคคลผู้กระทำความเสียหายให้แก่ตนเองก็ตาม

2. สำหรับมาตรการคุ้มครองทหารจากการเลือกปฏิบัติในกองทัพไทยนั้น จะเห็นว่าพบเห็นการเลือกปฏิบัติต่อทหารในกองทัพอยู่เรื่อยมา ไม่ว่าจะเป็นการเลือกปฏิบัติต่อทหารคนใดโดยใช้เหตุด้านความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้บังคับบัญชาเป็นพิเศษ การขาดกฎหมายหรือมาตรการอื่นใดเพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าทางอาชีพทหารแก่ทหารหญิง การปฏิบัติต่อทหารผู้มีความหลากหลายทางเพศให้แตกต่างไปจากทหารคนอื่น ๆ ซึ่งกองทัพสหพันธ์สาธารณรัฐ สหราชอาณาจักร มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ต่างมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อผู้บังคับบัญชาหรือทหารคนอื่นปฏิบัติต่อทหารคนใดอย่างไม่เหมาะสม หรือมีลักษณะเป็นการลดคุณค่าของทหารหญิงหรือผู้มีความหลากหลายทางเพศ เช่น การบัญญัติให้การประพฤติตนไม่เหมาะสมหรือกระทำอนาจารต่อทหารคนอื่นเป็นความผิด บทบัญญัติดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อการปกป้องทหารหญิงหรือทหารผู้มีความหลากหลายทางเพศให้รอดพ้นจากการล่วงละเมิด ดังนี้ จึงสะท้อนให้เห็นว่า ประเทศไทยมิได้ปฏิบัติตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) อย่างเคร่งครัด เพียงแต่บัญญัติรับรองถึงสิทธิในความเสมอภาคหรือการห้ามเลือกปฏิบัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เท่านั้น มิได้ดำเนินการเพื่อให้หลักประกันดังกล่าวสัมฤทธิ์ผลได้อย่างแท้จริงและเป็นรูปธรรม

3. สำหรับมาตรการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของทหารในกองทัพไทยนั้น พบว่ามีมาตรการคุ้มครองคล้ายกับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหราชอาณาจักร มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ซึ่งกำหนดให้สิทธิของบุคคลผู้เป็นทหารมีอยู่เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป เว้นแต่มีข้อจำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม นอกจากนี้ มีการ

กำหนดมาตรการควบคุมตัวหรือการสอบสวนทหารผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา และการดำเนินคดีในศาลทหาร ซึ่งบัญญัติคุ้มครองสิทธิพลเมืองของทหารไว้คล้ายกับการคุ้มครองพลเรือนทั่วไป โดยกำหนดให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้โดยอนุโลม ถ้าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติเรื่องใดไว้โดยเฉพาะก็ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่จะใช้ได้ ทั้งนี้ การจับกุมตัวทหารนั้นนอกจากจะต้องแจ้งรายละเอียดแห่งข้อหาให้ทหารผู้กระทำผิดและผู้บังคับบัญชาของเขาทราบ ประกอบกับกำหนดให้การจับกุมต้องอาศัยอำนาจตามหมายศาลหรือคำสั่งอันชอบธรรมเท่านั้น ซึ่งเป็นการคุ้มครองมิให้ทหารถูกจับโดยอำเภอใจของผู้ใดผู้หนึ่ง แต่ต้องอาศัยอำนาจที่กฎหมายบัญญัติรับรองไว้ อีกทั้ง ยังกำหนดให้ทหารผู้ตกเป็นจำเลยในศาลมีสิทธิแต่งตั้งทนายความเพื่อต่อสู้ปกป้องสิทธิเสรีภาพของตนได้ ซึ่งหากจำเลยไม่มีทนาย และเป็นการพิจารณาความผิดที่มีอัตราโทษถึงขั้นจำคุกหรือประหารชีวิต ศาลมีอำนาจแต่งตั้งทนายความให้จำเลยได้โดยศาลจะออกค่าทนายความให้แก่จำเลย จึงเป็นมาตรการทางกฎหมายที่สอดคล้องตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งมุ่งคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม ทั้งการได้รับพิจารณาโดยองค์รตุลาการ การต่อสู้คดีด้วยตนเองหรือทนายความที่จำเลยเลือก และสิทธิที่จะมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งมีการแต่งตั้งให้โดยปราศจากค่าตอบแทน ในส่วนของสิทธิทางการเมืองนั้น ทหารมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งบุคคลที่จะเข้ามาบริหารประเทศได้ แต่ถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมืองเพื่อรักษาไว้ซึ่งภาพลักษณ์ของกองทัพที่ต้องเป็นกลางทางการเมือง และการจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวเป็นเรื่องที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศต่างยอมรับว่ารัฐสามารถกระทำได้ อย่างไรก็ตาม แม้จะพบว่ามีกรณีการก้าวล่วงต่อสิทธิพลเมืองของทหารในลักษณะของการบังคับใช้แรงงานหรือสั่งให้ทหารไปปฏิบัติภารกิจอื่นนอกเหนือวัตถุประสงค์แห่งกองทัพ โดยปราศจากอำนาจตามกฎหมาย แต่กลับยังไม่พบถึงมาตรการป้องกันกรณีดังกล่าวอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ซึ่งต่างจากสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหราชอาณาจักร และมาเลเซียที่มีการกำหนดไว้เป็นฐานความผิดหากพบเห็นการปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างไม่เหมาะสม อันเป็นมาตรการทางกฎหมายที่ป้องปรามการบังคับใช้แรงงานของทหารให้ไปปฏิบัติภารกิจเพื่อประโยชน์ส่วนตนของผู้บังคับบัญชาได้

4. สำหรับกลไกเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของทหารในกองทัพไทยนั้น จะเห็นได้ว่า **กระบวนการร้องทุกข์ของทหารภายในกองทัพไทย** ยังคงเกี่ยวพันอยู่กับผู้บังคับบัญชาของทหารเป็นหลัก ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับกระบวนการร้องทุกข์ภายในกองทัพเยอรมัน มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ที่ให้ผู้บังคับบัญชารับเรื่องร้องทุกข์เกี่ยวกับกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพ และเป็นผู้มีอำนาจสืบหาข้อเท็จจริง พร้อมทั้งวินิจฉัยตัดสินความผิดของผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งหากทหารคนใดเห็นว่าคำวินิจฉัยไม่เหมาะสมยอมมีสิทธิยื่นเรื่องดังกล่าวให้ผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปอีกชั้นหนึ่งเป็นผู้พิจารณาทบทวน กระบวนการเช่นนี้ย่อมส่งผลดีต่อการพิจารณาตัดสินกรณีปัญหาได้อย่างรวดเร็ว

และยังเป็นการคงไว้ซึ่งระเบียบวินัยแห่งกองทัพที่ผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจหน้าที่คอยตรวจสอบผู้ใต้บังคับบัญชาของตนให้อยู่ในระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตาม กระบวนการดังกล่าวอาจส่งผลเสียได้หากผู้บังคับบัญชาทหารที่พิจารณาเรื่องร้องทุกข์ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จนอาจให้ความสำคัญแก่ประสบการณ์หรือแบบธรรมเนียมทางทหารในอดีตที่ตนเคยพบเจอมากกว่าแนวคิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เป็นหลักสากลในปัจจุบัน ประกอบกับ การที่ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติอันเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาองค์ประกอบความผิดของการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพด้วยแล้ว ย่อมจะส่งผลเสียอย่างชัดเจนต่อการที่ผู้บังคับบัญชาพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ที่เกี่ยวกับลักษณะของการละเมิดศักดิ์ศรีของทหาร โดยผู้บังคับบัญชาอาจเห็นว่ามีได้เป็นความผิดตามกฎหมายบัญญัติจึงไม่ดำเนินการลงโทษต่อผู้กระทำการดังกล่าวตามความเหมาะสม

ในส่วนขององค์กรหรือหน่วยงานภายนอกกองทัพที่มีบทบาทในการจัดการกับปัญหาเมื่อทหารถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น จะเห็นว่าอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศไทยยังคงไม่มีอำนาจเด็ดขาดสำหรับการสืบหาข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาเรื่องที่รับร้องทุกข์มา อีกทั้ง ยังขาดอำนาจผูกพันให้กองทัพหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังกล่าวต้องกระทำ หรือละเว้นการกระทำอันเป็นไปตามคำแนะนำของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ การขาดอำนาจเช่นนี้ย่อมทำให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ทหารในกองทัพไทยยังไม่อาจสัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร นอกจากนี้ ลักษณะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาตินั้น มิได้เป็นเพียงองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่เฉพาะในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารดังเช่นผู้ตรวจการกองทัพของเยอรมันและสหราชอาณาจักร แต่มีลักษณะคล้ายกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศฟิลิปปินส์และมาเลเซีย ซึ่งเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่คุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนทุกคน การเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่รับเรื่องร้องทุกข์ของประชาชนทั่วไปเช่นนี้ จึงส่งผลให้การพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับความสมดุลระหว่างสายบังคับบัญชาทหารกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นดำเนินไปอย่างล่าช้า เนื่องจากองค์กรลักษณะดังกล่าวย่อมจะขาดผู้มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องทางกองทัพโดยเฉพาะจนอาจทำให้การพิจารณากรณีเกี่ยวกับการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารนั้น มิได้ตระหนักถึงเอกภาพของสายบังคับบัญชาทหารซึ่งเป็นระบบสำคัญที่ทำให้กองทัพมีศักยภาพในการปกป้องบ้านเมือง

ในส่วนของศาลทหารนั้นจะพบว่า ความเป็นอิสระและความเป็นกลางของศาลทหารไทยยังไม่คงสมบูรณ์ เนื่องจากการแต่งตั้งตุลาการศาลทหารของประเทศไทยนั้นให้ผู้บังคับบัญชามีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหารชั้นต้นได้ โดยบทบัญญัติมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 กำหนดให้การแต่งตั้งถอดถอนตุลาการศาลจังหวัดทหารเป็นอำนาจของผู้บังคับบัญชาจังหวัดทหาร การแต่งตั้งถอดถอนตุลาการศาลประจำหน่วยทหารเป็นอำนาจของ

ผู้บังคับบัญชาหน่วยทหาร การแต่งตั้งถอดถอนตุลาการศาลมณฑลทหารเป็นอำนาจของผู้บังคับบัญชา มณฑลทหาร และการแต่งตั้งถอดถอนตุลาการศาลทหารกรุงเทพเป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงกลาโหม โดยอำนาจดังกล่าวเป็นอำนาจที่พระมหากษัตริย์ทรงมอบพระราชอำนาจแก่ ผู้บังคับบัญชาทหารและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติ เดียวกัน อย่างไรก็ตาม การที่กฎหมายกำหนดให้ฝ่ายบริหารมีส่วนเกี่ยวข้องในการแต่งตั้งถอดถอน ตุลาการศาลทหารเช่นนี้ย่อมไม่สอดคล้องต่อมาตรฐานสากล จึงขัดต่อหลักของเอ็มมานูเอลเดอโก๊ อัน เป็นหลักสากลแห่งสหประชาชาติ ข้อ 1 ที่กำหนดให้ศาลทหารต้องเป็นไปตามหลักการแบ่งแยก อำนาจ โดยศาลทหารเป็นองค์กรสังกัดฝ่ายตุลาการ ซึ่งต้องเป็นอิสระจากการแทรกแซงของฝ่ายนิติ บัญญัติและฝ่ายบริหาร อีกทั้ง การที่โครงสร้างของศาลทหารมีการปฏิบัติงานเกี่ยวพันกับกรมพระ ธรรมณูซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางทหาร โดยมีเจ้ากรมพระธรรมณูเป็น ผู้บังคับบัญชา ทั้งนี้ กรมพระธรรมณูสังกัดอยู่ในสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมซึ่งเป็นส่วนราชการ ที่สังกัดอยู่กับกระทรวงกลาโหมอีกชั้นหนึ่ง ความเกี่ยวพันกับหน่วยงานที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชา บริหารเช่นนี้ อาจทำให้การใช้อำนาจตุลาการของศาลทหารไทยถูกแทรกแซงทางกระบวนการ ยุติธรรมศาลทหารในบางส่วน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของ ทหารในกองทัพไทย อีกทั้งยัง ขัดกับหลักสากลข้อที่ 13 ของเอ็มมานูเอลเดอโก๊ นักกฎหมายแห่ง สหประชาชาติ ซึ่งกำหนดให้ศาลทหารต้องห่างไกลจากสายบังคับบัญชาทหารเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เกิด การแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม อันจะนำมาซึ่งการก้าวล่วงต่อความมี อิสระและความเป็นกลางของตุลาการศาลทหารได้

5. สำหรับการเข้าถึงกระบวนการชดใช้เยียวยาของทหารนั้น จะเห็นว่าการชดใช้เยียวยา โดยกระบวนการร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาในกองทัพไทยยังไม่มีหลักเกณฑ์กำหนดไว้อย่างชัดเจน อัน ส่งผลให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพื่อบรรเทาความเสียหายไม่อาจกระทำได้เพราะไม่มี หลักเกณฑ์ที่ผู้บังคับบัญชาสามารถนำมาประกอบดุลพินิจในการวินิจฉัยถึงความได้สัดส่วนระหว่าง ความรุนแรงแห่งการกระทำความผิดกับค่าทดแทนที่จำต้องชดใช้แก่ผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำ นั้น อีกทั้ง กฎหมายกำหนดให้การชดใช้เยียวยาแก่ผู้เสียหายโดยศาลทหารมีอาจกระทำได้ เนื่องจาก ศาลทหารไทยมีความมุ่งหมายเพียงลงโทษต่อผู้กระทำความผิดทางอาญาหรือความผิดวินัยทหารเพื่อ นำมาซึ่งความมีระเบียบวินัยภายในกองทัพเท่านั้นหากผู้เสียหายต้องการให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่า สิ้นไหมทดแทนแก่ตน ผู้เสียหายจำต้องนำกรณีดังกล่าวไปฟ้องเกี่ยวกับการทำละเมิด โดยยื่นฟ้องที่ ศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของพลเรือน กระบวนการดังกล่าวทำให้ฝ่าย ผู้เสียหายต้องใช้ระยะเวลายาวนานกว่าจะได้รับการชดใช้เยียวยาอย่างเหมาะสมจากองค์กรที่มีอำนาจ วินิจฉัย อันทำให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไม่สมบูรณ์ เนื่องจากความ

ยุติธรรมที่ล่าช้าย่อมไม่อาจเรียกว่าความยุติธรรมได้ และเมื่อไม่มีความยุติธรรมแล้วการคุ้มครองคุณค่าอันสูงสุดของมนุษย์ที่ถูกล่วงไปย่อมมีอาจสัมฤทธิ์ผลได้เช่นกัน

จากการดำเนินการศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่องมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยฉบับนี้ ผู้เขียนเห็นว่า มาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยยังคงไม่มีความสมบูรณ์ทั้งในด้านของความทันสมัยและความสอดคล้องต่อมาตรฐานสากลที่มุ่งยกระดับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้ประชาชนทุกคนในรัฐ อีกทั้ง ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนซึ่งจะทำให้การปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารสามารถเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงความเข้าใจแนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเจ้าหน้าที่รัฐหรือผู้บังคับบัญชาทหารบางคนยังมีไม่มากนัก จนอาจทำให้ผู้บังคับบัญชาเห็นความสำคัญต่อระบบการปกครองแบบสายบังคับบัญชาทหารสำคัญกว่าแนวคิดเรื่องดังกล่าวปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนามาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่องมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยนี้ ผู้เขียนเห็นว่า รัฐควรเร่งดำเนินการปรับปรุงแก้ไขมาตรการหรือกลไกสำคัญในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นทั้งในเชิงนโยบายและการบัญญัติปรับปรุงกฎหมายทหาร ดังนี้ จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนามาตรการต่าง ๆ ให้สามารถคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยได้โดยสอดคล้องต่อมาตรฐานสากลและทันต่อความเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยในระยะยาว อันจะเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้มาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องโดยสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างแท้จริงและเป็นรูปธรรม ซึ่งอาจมีการปรับปรุงแก้ไขดังนี้

1. การสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกองค์กรและสมาชิกทุกคนในกองทัพ

เนื่องด้วยแนวคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้รับการบัญญัติอย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งมีสถานะเป็นคุณค่าสูงสุดตามรัฐธรรมนูญที่รัฐมีอาจออกกฎหมายใด ๆ มาจำกัดคุณค่าดังกล่าวของประชาชนได้ ทั้งนี้ ยังรวมถึงเจ้าหน้าที่ในองค์กรของรัฐและสมาชิกทุกคนในกองทัพด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นบุคคลผู้มีอำนาจบังคับบัญชากระทบกระเทือนต่อสิทธิขั้นพื้นฐานบางประการของผู้ใต้บังคับบัญชา จึงต้องตระหนักในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ใต้บังคับบัญชาตนเองเป็นอย่างมาก เพราะศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นเป็นคุณค่าที่มีติดตัวมนุษย์ทุกคนอย่างเสมอกันโดยไม่คำนึงถึงสถานะ เพศ เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา หรือคุณสมบัติ

ประการอื่นใด หากผู้บังคับบัญชาเข้าใจเช่นนี้ ย่อมมองผู้ใต้บังคับบัญชาของตนเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่ไม่ควรได้รับการปฏิบัติในลักษณะที่โหดร้ายเกินกว่ามนุษย์ควรปฏิบัติต่อกันไม่ว่าจะเป็นการกระทำทางเนื้อตัวร่างกายหรือการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงต่อจิตใจก็ตาม นอกจากรัฐควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ผู้บังคับบัญชาทหารแล้ว ยังควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจดังกล่าวต่อนักเรียนทหาร สมาชิกในกองทัพทุกคน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางทหารในกองทัพไทย เพราะถ้าบุคคลทั้งหลายที่กล่าวมานี้ต่างปฏิบัติหน้าที่ในกองทัพด้วยความรู้ความเข้าใจเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง ย่อมเป็นส่วนสำคัญแก่การลดโอกาสการเกิดกรณีละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อทหารในกองทัพไทยได้เป็นอย่างมาก ทั้งนี้ แม้จะมีการอบรมเกี่ยวกับความรู้ด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อยู่ในโรงเรียนทหารของประเทศไทยแล้วก็ตาม แต่เห็นควรให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับการศึกษาที่เฉพาะเจาะจง และทราบรายละเอียดที่ใช้ศึกษาเกี่ยวกับศักดิ์ศรีของทหารอย่างชัดเจน โดยอาจให้ศึกษารายละเอียดของสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีทุกฉบับ ตลอดจนมาตรฐานสากลทั้งหลายที่เหล่าประชาคมระหว่างประเทศเริ่มเข้าร่วมประชุมเพื่อหาวิธีการคุ้มครองศักดิ์ศรีของทหารให้มากยิ่งขึ้นกว่าในอดีต และต้องศึกษาหลักของเอ็มมานูเอลเดอไก้ รวมถึงแนวปฏิบัติที่เกิดจากการประชุมระหว่างประเทศของสถาบันผู้ตรวจการกองทัพ หรืออาจศึกษาไปถึงการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพต่างประเทศ

2. การจัดให้มีบทบัญญัติที่รับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยอย่างชัดเจน

การบัญญัติรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้อย่างชัดเจนย่อมสะท้อนว่าประเทศไทยได้ปฏิบัติตามพันธกรณีอันเกี่ยวกับการยกระดับการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนอย่างเคร่งครัด และมีได้เฟิกเฉยต่อมาตรฐานสากลดังกล่าว ทั้งนี้ การบัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารนั้นอาจบัญญัติในกฎหมายทหารระดับพระราชบัญญัติ โดยให้สมาชิกในกองทัพทุกคนต้องเคารพในเกียรติยศศักดิ์ศรี และสิทธิของสมาชิกในกองทัพคนอื่น ๆ พร้อมทั้งมีหน้าที่ปกป้องซึ่งกันและกันเมื่อมีใครเผชิญกับภัยอันตรายอันเกิดจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อีกทั้ง ควรบัญญัติกฎหมายให้ทหารไม่ต้องเชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชาและไม่ต้องปฏิบัติตามหากเห็นว่าเป็นคำสั่งที่ละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือเป็นคำสั่งที่ขัดต่อวัตถุประสงค์ทางราชการทหาร โดยอาจบัญญัติไว้ดังนี้

พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. ... มาตรา ... บัญญัติว่า “ทหารต้องเชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชาและต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เว้นแต่เป็นคำสั่งที่ละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือเป็นคำสั่งที่ขัดต่อวัตถุประสงค์ทางราชการ ทหารผู้รับคำสั่งดังกล่าวไม่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งนั้นโดยไม่มี ความผิดเกี่ยวกับการขัดคำสั่งของผู้บังคับบัญชาทหาร”

บทบัญญัติดังกล่าวย่อมสร้างจิตสำนึกแก่สมาชิกในกองทัพทุกคนให้กล้าขัดขืนต่อคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่ให้กระทำการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลอื่นหรือสั่งให้ละเมิดต่อเพื่อนทหารในกองทัพ การบัญญัติกฎหมายเช่นนี้จึงเป็นมาตรการสำคัญที่ส่งเสริมให้สมาชิกในกองทัพช่วยกันปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเพื่อนทหารจากการใช้ความรุนแรงต่อร่างกายหรือจิตใจทหารอีกลักษณะหนึ่ง นอกจากนี้ ควรบัญญัติถึงฐานความผิดอันเกี่ยวกับการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทั้งทางร่างกายและจิตใจของทหารในกองทัพไทยไว้ในประมวลกฎหมายอาญาทหาร โดยอาจบัญญัติให้บุคคลที่ทำพฤติกรรมคุกคาม ยั่วเย้า เหยียดหยาม หรือดูหมิ่นผู้อื่นด้วยวาจาหรือท่าทางจนทำให้เกิดความไม่สงบภายในกองทัพนั้น ถือว่ามีความผิดและต้องรับโทษตามความเหมาะสม และอาจจัดให้มีบทบัญญัติห้ามมิให้ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างไม่เหมาะสมเพื่อให้ครอบคลุมในการปกป้องทหารจากการปฏิบัติทั้งหลายที่มนุษย์ไม่สมควรปฏิบัติต่อกัน ซึ่งมีส่วนสำคัญในการป้องกันทหารหญิงหรือทหารผู้มีความหลากหลายทางเพศจากการถูกล่วงละเมิดหรือทำอนาจารโดยผู้บังคับบัญชาได้ และยังป้องกันการออกคำสั่งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาไปปฏิบัติภารกิจใดโดยมิใช่เพื่อประโยชน์แห่งกองทัพ แต่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้บังคับบัญชาได้อีกเช่นกัน การบัญญัติกฎหมายตามที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ย่อมเป็นมาตรการสำคัญที่ทำให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยได้รับการคุ้มครองอย่างเห็นได้ชัดเป็นรูปธรรม อันเป็นการคุ้มครองทหารจากความรุนแรง การเลือกปฏิบัติ และการประทุษร้ายต่อสิทธิพลเมืองของทหาร

3. การเพิ่มทางเลือกในการเข้าถึงความยุติธรรมของทหารในกองทัพไทย

เมื่อทหารคนใดถูกละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ภายในกองทัพ หรืออาจถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทั้งทางวินัยทหารหรือความผิดทางอาญานั้น ควรจะมีกฎหมายให้สิทธิพวกเขาอย่างชัดแจ้งว่าพวกเขาสามารถเลือกเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้หลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาโดยผู้บังคับบัญชาในกองทัพ การพิจารณาโดยศาลทหาร และการพิจารณาโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งเป็นการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดตามความเชื่อมั่นของทหารคนนั้น เนื่องจากการร้องทุกข์ในกองทัพนั้นมักจะมีข้อจำกัดอยู่มากอันอาจทำให้เกิดอุปสรรคต่อการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ หรือผู้ใต้บังคับบัญชาบางคนมิได้มีความสัมพันธ์อันดีกับผู้บังคับบัญชาของตน จึงเกิดความไม่มั่นใจว่าหากกรณีของตนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเข้าสู่การวินิจฉัยของผู้บังคับบัญชาคนนั้น ตนจะได้รับความเป็นธรรมหรือไม่ และบางกรณีสมควรแก่การให้บุคคลผู้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายหรือหลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เข้ามาเป็นผู้พิจารณา ซึ่งผู้บังคับบัญชาบางคนอาจไม่มีความชำนาญในเรื่องดังกล่าวเหมือนกับตุลาการศาลทหารหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ซึ่งอาจแก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา ... โดยบัญญัติว่า “ทหารมีสิทธิร้องทุกข์เพิ่มเติมต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้หากเห็นว่ากรณีความเดือดร้อนเสียหายที่ตนได้รับนั้นจะมีการดำเนินการได้อย่างเหมาะสม

กว่าการพิจารณาของผู้บังคับบัญชาทหารในกองทัพ” การให้สิทธิทหารผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำ ความผิดหรือทหารผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายสามารถเลือกช่องทางได้เช่นนี้ ย่อมเป็นมาตรการที่ สร้างเสริมความเชื่อมั่นทางกระบวนการยุติธรรมของทหารในกองทัพไทยเป็นอย่างมาก

4. การเสริมสร้างความเป็นอิสระของศาลทหารไทย

ควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ที่กำหนดให้ศาลทหารสังกัดอยู่ในกระทรวงกลาโหม ซึ่งเห็นควรให้มีการจัดตั้งสำนักงานศาล ทหารเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลทหารในแต่ละสถานที่ให้ดำเนินไปโดยเรียบร้อย และไม่ยุ่งเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจพิจารณาคดีของศาลทหาร เจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานศาลทหารนี้ ควรเป็นบุคคลที่เป็นพลเรือนหรือข้าราชการทหารที่ไม่อยู่ภายใต้สายบังคับบัญชาของทหารในกองทัพ ทั้งนี้ เห็นควรให้ปรับกรมพระธรรมนูญเป็นหน่วยงานอิสระที่ไม่อยู่ภายใต้สังกัดของกระทรวงกลาโหม ด้วยเช่นกัน และให้เจ้ากรมพระธรรมนูญเป็นผู้มีอำนาจควบคุมดูแลสูงสุด นอกจากนี้ ยังต้องเพิ่ม อำนาจของเจ้ากรมพระธรรมนูญให้เป็นอิสระและเทียบเท่ากับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม โดยมี บทบาทเป็นที่ปรึกษาแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมอันเกี่ยวกับกฎหมายทหาร และการ ดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมทางทหาร เนื่องจากกรมพระธรรมนูญเป็นหน่วยงานสำคัญต่อ การสนับสนุนการดำเนินงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมทางทหารจึงไม่สมควรให้อยู่ภายใต้สังกัด ของกระทรวงกลาโหมเพราะอาจทำให้ถูกแทรกแซงจากสายบังคับบัญชาได้ในบางขั้นตอน พร้อมทั้งให้ เจ้ากรมพระธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่แต่งตั้งศาลทหารในการพิจารณาคดีตัดสินคดีต่าง ๆ เป็นรายคดีโดย มิต้องให้ผู้บังคับบัญชาทหารเป็นคนแต่งตั้งตุลาการศาลทหารเพื่อพิจารณาคดี ซึ่งอาจทำให้กระทบต่อ หลักความเป็นอิสระและเป็นกลางของตุลาการศาลทหารได้

5. การเพิ่มอำนาจเด็ดขาดให้แก่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

แม้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศไทยจะมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบ แก้ไขกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยก็ตาม แต่อำนาจเด็ดขาดในการ เรียกดูพยานหลักฐานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรืออำนาจเด็ดขาดในการขอเข้าไปสืบค้นความจริง ภายในกองทัพนั้นยังคงมีไม่มากเท่าที่ควร ซึ่งอาจทำให้การพิจารณาเรื่องร้องทุกข์เกี่ยวกับศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ของทหารที่คณะกรรมการรับไว้ไม่นั้นไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากบางกรณี อาจขาดพยานหลักฐานที่แท้จริงและข้อมูลสำคัญ อันส่งผลให้การวินิจฉัยเป็นไปโดยไม่ชอบธรรม นอกจากนี้ ยังขาดอำนาจเด็ดขาดในส่วนที่เกี่ยวกับการบังคับให้กองทัพ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ กองทัพต้องปฏิบัติตามคำแนะนำหรือความเห็นของคณะกรรมการ จึงเห็นควรให้แก้ไขอำนาจของ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติโดยบัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ... ในหมวดที่ว่าด้วยการดำเนินการตามหน้าที่ของ คณะกรรมการ ให้สามารถเข้าถึงข้อมูลของกระทรวงกลาโหม และบุคคลใดที่เกี่ยวข้องกับกรณีการ

ละเมิดได้ และการปฏิเสธสิทธิการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต้องมีเหตุผลอันสมควร นอกจากนี้ หากคณะกรรมการพบกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารในกองทัพไทยแล้ว ต้องมีอำนาจส่งเรื่องเกี่ยวกับกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อดำเนินการทางอาญาหรือทางวินัยทหารได้อย่างรวดเร็ว และมีอำนาจในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล หรือเข้าเยี่ยมหน่วยงานทุกหน่วยของกองทัพโดยมิต้องขออนุญาตบุคคลใดในกองทัพก่อน พร้อมทั้งเห็นควรให้เพิ่มอำนาจการขอข้อมูลสรุปรายงานเกี่ยวกับการใช้อำนาจทางวินัยของผู้บังคับบัญชาจากผู้มีอำนาจสูงสุดตามสายบังคับบัญชานั้นได้ โดยคณะกรรมการอาจส่งรายงานไปให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเพื่อช่วยเร่งกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากผู้บังคับบัญชาที่เกี่ยวข้องกับกรณีนั้นได้อำนาจเด็ดขาดเช่นนี้ย่อมทำให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสามารถคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทหารได้อย่างสมบูรณ์มากที่สุด

6. การให้อำนาจศาลทหารพิจารณาเกี่ยวกับการชดใช้เยียวยาผู้เสียหาย

บทบัญญัติมาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ที่บัญญัติห้ามมิให้ผู้เสียหายที่เข้ามาในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลทหารร้องขอให้จำเลยคืนทรัพย์สิน ใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในศาลทหาร บทบัญญัติดังกล่าวมีรากฐานมาจากแนวคิดที่ว่าศาลทหารมุ่งหมายเฉพาะพิจารณาลงโทษคดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาหรือความผิดวินัยทหารเพื่อดำรงรักษาไว้ซึ่งความมีระเบียบเรียบร้อยในกองทัพ ดังนี้ หากผู้เสียหายต้องการเรียกค่าสินไหมทดแทนจากการได้รับความกระทบกระเทือนแก่สิทธิเสรีภาพของตนแล้ว ย่อมจะต้องนำเรื่องดังกล่าวไปฟ้องยังศาลยุติธรรมอีกครั้งหนึ่ง จึงเห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวไม่ทันต่อกาลสมัยที่มุ่งให้ผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้รับการชดใช้เยียวยาโดยเร็วที่สุด เพราะหากปล่อยให้เงินเข้าไปจนกว่าคดีจะพิจารณาที่ศาลทหารเสร็จสิ้นและยังต้องไปใช้ระยะเวลาดำเนินคดีในศาลยุติธรรมอีก ย่อมทำให้ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายยังคงมีอยู่โดยมิได้รับการบรรเทาทุกข์นั้นแต่อย่างใด การแก้ไขเยียวยาที่ล่าช้าเช่นนี้เปรียบเสมือนกับผู้เสียหายยังมิได้รับความยุติธรรมอย่างแท้จริงจากกระบวนการทางศาล จึงเห็นควรให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาเกี่ยวกับการชดใช้เยียวยาความเสียหายได้ทันที หากศาลยังไม่มีอำนาจพิจารณาถึงค่าเสียหายอาจเพิ่มอำนาจให้ตุลาการศาลทหารสามารถเรียกตัวผู้พิพากษาศาลยุติธรรมเพื่อเข้ามาช่วยสนับสนุนในการพิจารณาความเหมาะสมระหว่างความรุนแรงแห่งการกระทำความผิดกับค่าเสียหายที่ผู้กระทำความผิดจำต้องชำระแก่บุคคลผู้ได้รับความเดือดร้อนจากการถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นได้ ซึ่งอาจบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ... มาตรา ... โดยบัญญัติว่า “ผู้เสียหายอาจร้องขอให้จำเลยคืนทรัพย์สิน ใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในศาลทหารได้ หากกรณีพิพาทเป็นเรื่องที่ศาลทหารไม่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพิจารณาถึงการชดใช้เยียวยาที่ผู้เสียหายร้องขอ ศาล

มีอำนาจเรียกตัวผู้พิพากษาจากศาลยุติธรรมหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อช่วยพิจารณาถึงความเหมาะสมของการคดีใช้เยียวยานั้น”

บรรณานุกรม

- กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง. รายงานวิจัย เรื่อง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกับบทบาทที่เกี่ยวข้อง ต่อเสรีภาพของประชาชนในการพัฒนาประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- กรกฎ ทองชะโชค. หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา [Online]. แหล่งที่มา: <https://mgronline.com/south/detail/9620000100358>
- กรมพระธรรมนูญ. ผลงานของพลโท สุข เปรมนาวิน และประวัติกระบวนการยุติธรรมทหาร กรมพระธรรมนูญพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลโท สุขเปรมนาวิน ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 12 กรกฎาคม 2514. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมยุทธศึกษาทหารบก, 2514.
- กรมสารบรรณทหาร. เกร็ดความรู้ เรื่อง ศาลทหาร [Online]. แหล่งที่มา: <https://bit.ly/3cDuL8T>
- กรมสารบรรณทหารอากาศ. เอกสารประกอบการบรรยาย วิชา แบบธรรมเนียมทหาร พ.ศ. 2560. เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. คุณค่าของความเป็นมนุษย์ในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. ใน สมคิด เลิศไพฑูรย์ (บรรณาธิการ), รัฐธรรมนูญ 60 : 60 ปี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2562.
- โกเมศ สุขงกช. "ปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจของศาลทหาร," (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2555).
- ขจิต จิตตเสวี. องค์การระหว่างประเทศ (องค์การระหว่างประเทศในกระแสโลกาภิวัตน์และภูมิภาควิวัฒน์). กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2557.
- คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล และมูลนิธิยุติธรรมเพื่อสันติภาพ. การเข้าถึงความยุติธรรมของผู้หญิง : สรรวจอุปสรรคและการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็น. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล, 2555.
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. รายงานผลการปฏิบัติงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2561.
- คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ. หลักนิติธรรมสากลกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (สรุปหลัก/สาระสำคัญจากงานวิจัยเรื่อง หลักนิติธรรมสากลกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ, 2558.

คณาธิป ทองรวีวงศ์ และคณะ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง กฎหมายว่าด้วยความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2560.

คณิต ฌ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2542.

ความเป็นมาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดแรก (13 กรกฎาคม 2554 – 24 มิถุนายน 2552). [Online]. แหล่งที่มา: <http://www.nhrc.or.th/AboutUs/The-Commission/Background-and-History.aspx>

จรัญ โฆษณานันท์. นิติปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2538.

จรัส ดิษฐาอภิชัย. คู่มือสิทธิมนุษยชน ฉบับพลเมือง. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา, 2547.

จิตติ ดิงศภัทย์. หลักวิชาชีพนักกฎหมาย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

เชิดชัย อังศุสิงห์. อัยการทหารกับดุลพินิจในการสั่งคดีอาญา. In เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60. 2560.

ณิชากร ปทุมมาศ. "การรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่หญิงโสเภณีในประเทศไทย," (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558).

ถวัลย์ รุยาพร. หลักสิทธิมนุษยชนและบทบาททนายความในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 5. วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

ทิพรัตน์ เต็มเพ็ชร. "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ : ศึกษารณีการคุ้มครองตามกฎหมายระหว่างประเทศและตามกฎหมายภายใน," (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550).

เทียนเงิน อุดระชัย. "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กับขอบเขตการใช้เสรีภาพในการนำเสนอภาพข่าวของสื่อหนังสือพิมพ์," (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557).

ไทยโพสต์. ศาลสั่งทบ.จ่าย 1.8 ล้าน ช่อมสท.ดับคาเรือนจำ [Online]. แหล่งที่มา: <https://www.thaipost.net/main/detail/3714>

ไทยรัฐออนไลน์. ดูแลลูกน้องไม่ดี!! ผู้พันแอ่นอกรับ ปมพลทหารโดนช่อมปางตาย [Online]. แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/crime/1360725>

ชนัย เกตวงกต. ประวัติศาสตร์การเกณฑ์ทหารในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท, 2560.

ธีรพัฒน์ อัสวสังสิทธิ. ประเทศไทยกับการให้สัตยาบันธรรมนูญกรุงโรม สำหรับศาลอาญาระหว่างประเทศ. วารสารจลนิตี 3, 5 (กันยายน – ตุลาคม) (2549).

นพนธิ สุริยะ. ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ : มองจากบริบทของไทย. วารสารนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 30, 3 (2543).

———. สิทธิมนุษยชน : แนวคิดและการคุ้มครอง. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2559.

- นิติน ออรุงโรจน์. "ปัญหาการดำเนินการเพื่อพิจารณาทัณฑ์ทางวินัยทหาร," (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2540).
- นิตินพัฒน์ เรื่องวิวัฒน์โรจน์. "การยื่นคำร้องขอบังคับคดีใช้คำสั่งใหม่ทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา," (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2552).
- บรรเจิด สิงคะเนติ. การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญกับอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ [Online]. แหล่งที่มา: <https://mgronline.com/daily/detail/9550000083594>
- . หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2558.
- บันทึกนายทหารพระธรรมนูญ. (ทหาร) ทำผิดแล้วไปไหน? [Online]. แหล่งที่มา: http://sja151.blogspot.com/2015/11/blog-post_11.html
- บุญเชษฐ์ พุ่มทิพย์. หลักประกันความเป็นอิสระของผู้พิพากษา. วารสารดุลพາท 44, 1 (2540).
- บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. รายงานการวิจัย เรื่องหลักการใช้อำนาจขององค์กรที่ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2549.
- บุญญารัตน์ พัฒนมะหิรินทร์. จอมทัพไทย : กระบวนการยุติธรรมทหารกับหลักนิติธรรม. ใน เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 2. วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- บุษย์สิริ พรหมดีเรก. "อำนาจของผู้บังคับบัญชาทหารในการควบคุมตัวผู้ต้องหาตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498," (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559).
- เบญจวรรณ นาคใหญ่ และปริยานุช อภิบุญโยภาส. คุณลักษณะผู้นำทางทหารที่มีผลต่อประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน กรณีศึกษา กอง 8 ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย. วารสารสมาคมนักวิจัย 24, 3 (2562).
- ปณิษฐ์ ปทุมวัฒน์. วุฒิสภา (House of Senate) ของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ตอนที่ 2 บทบาทอำนาจหน้าที่. วารสารจลนิตี 14, 4 (2560).
- ประชาพัฒน์ วัจนะรัตน์. ความเป็นอิสระของศาลทหาร. In เอกสารวิจัยส่วนบุคคล หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 59. 2559.
- ประเทือง ศรีหรั่งไพโรจน์. "ผลกระทบของการประกาศใช้กฎอัยการศึกต่อเขตอำนาจศาลทหารในคดีที่พลเรือนกระทำความผิด : ศึกษาเฉพาะกรณีคณะรักษาความสงบแห่งชาติประกาศใช้กฎอัยการศึกที่ราชอาณาจักรเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557," (หลักสูตรเสนาธิการทหาร รุ่นที่ 57, วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2558).
- ประพิณ นุชเปี่ยม. การเข้าถึงความยุติธรรมและธรรมาภิบาล [Online]. แหล่งที่มา: <https://www.stou.ac.th/Schoolnew/polsci/UploadedFile/82427-14.pdf>

- ปราศรัย คาวเรือง. อยากเข้าใจมาเลเซีย ต้องเข้าใจ ‘เชื้อชาตินิยม’ [Online]. แหล่งที่มา: <https://www.the101.world/understand-malaysia-racism/>
- ปรีชาญ จามเจริญ. "สิทธิมนุษยชนว่าด้วยการตั้งทนายความให้แก่จำเลยในศาลทหาร," (เอกสารวิชาการส่วนบุคคลหลักสูตรหลักกนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 4, วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ).
- พงษ์เทพ สันติกุล. สิทธิมนุษยชน สิทธิพลเมือง และสิทธิทางสังคม. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย 11, 1 (2562).
- พรพิพัฒน์ เบญญศรี. สิทธิมนุษยชนของทหาร [Online]. แหล่งที่มา: https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=9609
- พระจรเนติยุทธ. คำสอนชั้นปริญญาโททางนิติศาสตร์ พุทธศักราช 2478 กฎหมายอาญาพิสดาร. พระธรรมนูญศาลทหาร.
- พิเชษฐ พิณฑอง. การใช้อำนาจหน้าที่เกินขอบเขตของตำรวจ : ผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน. วารสารกระบวนการยุติธรรม 4, 1 (2554).
- พินิจ รัตนกุล. เพลโต และปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514.
- พิสันต์ จันจุฬา. ความรับผิดชอบทางอาญาของผู้บังคับบัญชาตามธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ : การนำมาใช้ในกฎหมายไทย. วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 12, 4 (2562).
- ไพโรจน์ พลเพชร และคณะ. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ชุดโครงการวิจัยการติดตามและประเมินผลบังคับใช้รัฐธรรมนูญ เรื่องสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- มติชนออนไลน์. ผลของกฎหมายในการกระทำความผิดต่อชีวิตร่างกายของทหาร ที่ผู้บังคับบัญชาทหารทุกระดับชั้นพึงระมัดระวัง : โดย พลโท ทวี แจ่มจำรัส [Online]. แหล่งที่มา: https://www.matichon.co.th/article/news_755393
- มนตรี รูปสุวรรณ. กรอบแนวคิดการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (พ.ศ.๒๕๕๐). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2549.
- มนตรี รูปสุวรรณ และคณะ. เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2542.
- เยี่ยมยุทธ สุทธิฉายา. ผู้ตรวจการกองทัพ : ตรวจสอบผู้มีสิทธิทหาร โมเดลต่างชาติและเงื่อนไขของไทย [Online]. แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2017/09/73112>
- เราก้เป็นแค่ของเล่นเขา การละเมิดทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย. [Online]. แหล่งที่มา: <https://www.amnesty.or.th/files/7616/3039/6300/ASA39>

19952020THAI.pdf

เลิศพร อุดมพงษ์. รายงานวิจัย เรื่อง องค์การอิสระกับการสร้างประชาธิปไตยที่ตรวจสอบได้ : ศึกษา
กรณีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบัน
พระปกเกล้า, 2564.

วรินทร์ แต่ประยูร. "สิทธิการฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหายในศาลทหาร," (นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะ
นิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2545).

วไล ณ ป้อมเพชร. รากฐานของวัฒนธรรมตะวันตก : ประวัติศาสตร์สังเขปของโลกสมัยโบราณ.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2524.

วุฒิพงศ์ วิบูลย์วงศ์. "หลักนิติธรรมกับการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา. เอกสารวิชาการส่วนบุคคล,"
(หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 1, วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงาน
ศาลรัฐธรรมนูญ, 2556).

ศิวัช ศรีโภาคกุล และเทอดศักดิ์ ไปจันทิก. การเกณฑ์ทหารกับการทรมาน และการละเมิดสิทธิ
มนุษยชนต่อทหารเกณฑ์ในประเทศไทย: บทวิเคราะห์จากมุมมองหนังสือรัฐศาสตร์ไม่ฆ่า.
วารสารนิติสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 10, 2 (2560).

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) เรื่อง
บทบาททหารหญิงกับภารกิจด้านการทหาร. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการ
ป้องกันประเทศ, 2563.

สมเจตน์ คงรอด. "สิทธิและเสรีภาพของทหาร," (นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550).

สมพร สุทัศน์ีย์. มนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

สมยศ เชื้อไทย. หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2555.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. **ความเป็นมาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน
แห่งชาติ ชุดที่ 3 (ชุดปัจจุบัน)** [Online]. แหล่งที่มา: [http://www.nhrc.or.th/
AboutUs/The-Commission/Background-and-History-2.aspx](http://www.nhrc.or.th/AboutUs/The-Commission/Background-and-History-2.aspx)

———. รายงานผลการปฏิบัติงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.
2562. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2562.

สำนักงานพระธรรมนูญทหาร. กฎหมายคุ้มครองการปฏิบัติการทางทหาร. กรุงเทพฯ: บริษัท
แปลนพรีนติ้ง จำกัด, 2554.

สำนักงานแรงงานในประเทศมาเลเซีย. การปกครองเมืองของประเทศมาเลเซีย [Online].
แหล่งที่มา: <https://malaysia.mol.go.th/info/population>

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. กฎหมายพื้นฐานสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาล

รัฐธรรมนูญ, 2555.

สิทธิในกระบวนการยุติธรรม. [Online]. แหล่งที่มา: <http://library.nhrc.or.th/ulib/document/Fulltext/F04293.pdf>

สุชาติ ธรรมมาพิทักษ์กุล. "การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน : มุมมองจากกระบวนการยุติธรรมของไทย," (เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 2, วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สถาบันรัฐธรรมนูญ ศึกษาสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ).

เสนีย์ พรหมวิวัฒน์. "โครงสร้างองค์กรและอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร," (นิติศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553).

เสาวนีย์ จิตต์หมวด. วัฒนธรรมอิสลาม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ทางน้ำ, 2535.

อโณทัย วัฒนาพรณิก. "การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ. 1984 ศึกษากรณีประเทศไทย," (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552).

อวิการ์ตัน นิยมไทย. เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับศาลทหาร. วารสารจตุลนิติ 11, 4 (2557).

อุดม รัฐอมฤต นพนิธิ สุริยะ และบรรเจิด สิงคะเนติ. การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2544.

อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. สิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2561.

แอส.ซี.แม็คโคแดนลด์. ทฤษฎีการเมืองตะวันตก เล่มหนึ่ง สมัยโบราณและยุคกลาง. Translated by สมบัติ จันทรวงศ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

Amnesty International. **Everything You Need to Know About Human Rights in the Philippines** [Online]. Available from: <https://www.amnesty.org/en/countries/asia-and-the-pacific/philippines/report-philippines/>

Benjamin, S., Buckland, and McDermott, W. Ombuds Institutions for the Armed Forces : A Handbook. Geneva: DCAF, 2012.

Boltburdonkemp. **Discrimination in the Military** [Online]. Available from: <https://www.boltburdonkemp.co.uk/military-claims/military-bullying/discrimination/>

Born, H., and Leigh, I. Handbook on Human Rights and Fundamental Freedoms of Armed Forces Personnel. Warsaw: OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights, 2008.

BSB Solicitors. **Courts Martial and Military Lawyers** [Online]. Available from:

- <https://www.bsbsolicitors.co.uk/areas-of-law/courts-martial-and-military-law/>
Commission on Human Rights of the Philippines. **About the Commission** [Online].
Available from: <https://chr.gov.ph/about-us/>
- Council of Europe. **Recommendation Cm/Rec (2010) 4 of the Committee of Ministers to Member States on Human Rights of Members of the Armed Forces** [Online]. Available from: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805cf8ef#globalcontainer
- Department of Justice – Republic of the Philippines. **Victims Compensation Program** [Online]. Available from: <https://www.doj.gov.ph/victims-compensation-program.html>
- Deutscher Bundestag. **The Parliamentary Commissioner for the Armed Forces** [Online]. Available from: <https://www.bundestag.de/en/parliament/commissioner>
- DoSomething.org. **11 Facts About Military Discrimination** [Online]. Available from: <https://www.dosomething.org/us/facts/11-facts-about-military-discrimination>
- Edward, J. E. **Observations on the Development of Human Dignity and Personality in German Constitutional Law: An Overview** [Online]. Available from: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10991-012-9120-x>
- Environment Rights. **Right to Liberty and Security of Person** [Online]. Available from: <https://environment-rights.org/rights/right-to-liberty-and-security-of-person/>
- Equal Rights Trust and Tenaganita, Washing the Tigers: Addressing Discrimination and Inequality in Malaysia. London: Equal Rights Trust, 2012.
- Equality and Human Rights Commission. **Article 6 Protects Your Right to a Fair Trial** [Online]. Available from: <https://www.equalityhumanrights.com/en/human-rights-act/article-6-right-fair-trial>
- Federico Andreu-Guzman. Military Jurisdiction and International Law. Military courts and gross human rights violations 1.
- Focusmalaysia. **Armed Forces Recruitment Devoid of Racism? Affendi Is Living in Fairy Tale Land!** [Online]. Available from: <https://focusmalaysia.my/armed-forces-recruitment-devoid-of-racism-affendi-is-living-in-fairy-tale-land/>

- Geneva Centre for Security Sector Governance. **20 Years of Dcaf** [Online]. Available from: <https://dcaf.ch/>
- German Culture. **The Military Justice in Germany** [Online]. Available from: <https://germanculture.com.ua/germany-facts/military-justice-in-germany/>
- GOV.UK. **Armed Forces Criminal Legal Aid Authority** [Online]. Available from: <https://www.gov.uk/guidance/armed-forces-criminal-legal-aid-authority-afclaa>
- Human Rights Careers. **What Is Human Dignity? Common Definitions** [Online]. Available from: <https://www.humanrightscareers.com/issues/definitions-what-is-human-dignity/>
- Independent. **Germany to Compensate Gay Servicepeople for Discrimination** [Online]. Available from: <https://www.independent.co.uk/news/germany-to-compensate-gay-servicepeople-for-discrimination-west-germany-homosexuality-discrimination-discrimination-annegret-krampkarrenbauer-b1761697.html>
- International Conference of Ombuds Institutions For the Armed Forces. **About Icoaf** [Online]. Available from: <https://www.icoaf.org/about>
- . **What Are Ombuds Institutions for the Armed Forces?** [Online]. Available from: <https://www.icoaf.org/models>
- Leslie, V. Advincula-Lopez. Human Rights in the Eyes of the Filipino Soldier. Philippine Sociological Review 60 (2012).
- McDermott, W., Naumanen, J., and Sapiezynska, E. Human Rights of Armed Forces Personnel : Compendium of Standards, Good Practices and Recommendations. Warsaw: OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights, 2021.
- McDermott, W., and Piaget, K. Ombuds Institutions for the Armed Forces : Selected Case Studies. In Geneva: DCAF, 2017.
- Office for Democratic Institutions and Human Rights. **Report of the Fourth Meeting in the Odihr Human Rights Discussion Series for Representatives of the Forum for Security Co- Operation: Civil and Political Rights of Armed Forces Personnel, Vienna** [Online]. 23 October 2014. Available from: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/4/135696.pdf>
- OutRight Action International. **The Philippines: Acceptance of Gays in the Military Does Not Meane Quality (yet)** [Online]. Available from:

- RodziDahari, J. Mazuramdsaman and Azlaniskandar Abdul Ghani. An Inquest into the Distinctive Features of Malaysian Militarylaw. International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences 9, 6 (2019).
- Service Complaints Ombudsman for the Armed Forces. **The Role of Our Operations Teams** [Online]. Available from: <https://www.scoaf.org.uk/about-us/role-enquiries-referrals-investigation-teams/>
- Shamsuddin, L. T. Political Legal Perspective: Evaluating Human Rights in Malaysia. Asian Journal of Social Science 38, 3 (2010).
- skynews. **Most Women in Armed Forces Have Faced Bullying, Harassment and Discrimination, Inquiry Finds** [Online]. Available from: <https://news.sky.com/story/most-women-in-armed-forces-have-faced-bullying-harassment-and-discrimination-inquiry-finds-12364017>
- SUHAKAM. **Functions & Power** [Online]. Available from: <https://suhakam.org.my/about-us/>
- Talib, N. H. "The Powers and Functions of the Pardons Board in Malaysia – a Review," 1989).
- The Guardian. **Two-Thirds of Women in Uk Military Report Bullying and Sexual Abuse** [Online]. Available from: <https://www.theguardian.com/uk-news/2021/jul/25/two-thirds-of-women-in-uk-military-report-bullying-and-sexual-abuse>
- The Judge Advocate General's Legal Center and School. **Commander's Legal Handbook Misc Pub 27-8**. In Virginia: CreateSpace, 2016, 2015.
- The Judge Advocate General. **Guidance on Sentencing in the Court Martial Version 5** [Online]. Available from: <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2020/08/sentencing-guide-v5-jan18.pdf>
- The Momentum. เราเป็นได้แค่ของเล่นเขา. ในรายงานแอมเนสตี้ว่าด้วยความรุนแรง และการละเมิดทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในไทย.
- The Office of UN High Commissioner for Human Rights. **Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 1984** [Online]. Available from: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cat.aspx>

- . **The International Covenant on Civil and Political Right 1966** [Online]. Available from: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>
- THE STANDARD TEAM. **ผ่านมา 9 ปี อัยการทหารฟ้องคดีอาญาต่อทหาร 9 นายที่นราธิวาส ทำร้ายพลทหารเวียดนามเสียชีวิต ปี 2554** [Online]. Available from: <https://thestandard.co/military-prosecutors-have-filed-criminal-cases-against-nine-soldiers/>
- The star. **No Discrimination in Malaysian Armed Forces, Says General** [Online]. Available from: <https://www.thestar.com.my/news/nation/2021/10/02/no-discrimination-in-malaysian-armed-forces-says-general>
- The Straits Times. **Malaysia Election : Cops and Soldiers Cast Ballots Early Ahead of May 9 Polls** [Online]. Available from: <https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/malaysia-election-cops-and-soldiers-cast-ballots-early-ahead-of-may-9-polls>
- UK Parliament. **Terms of Service in the Uk Armed Forces** [Online]. Available from: https://www.parliament.uk/globalassets/documents/joint-committees/human-rights/Briefing_from_Forces_Watch_Terms_of_service.pdf
- United Nations. **Convention against Torture and Other Cruel ,Inhuman or Degrading Treatment or Punishment** [Online]. Available from: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cat.aspx>
- United Nations Digital Library. **Issue of the Administration of Justice through Military Tribunals : Report / Submitted by the Special Rapporteur of the Sub-Commission on the Promotion and Protection of Human Rights, Emmanuel Decaux** [Online]. Available from: <https://digitallibrary.un.org/record/571377>
- William, L. S. Selective Service Ramifications in 1964. *Military Law Review* 29 (1965).

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	พิศุทธิ์ แสงจันทร์ผ่อง
วัน เดือน ปี เกิด	26 เมษายน 2537
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	ปริญญาตรีนิติศาสตร์บัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ที่อยู่ปัจจุบัน	39/45 ซอยงามวงศ์วาน 7 ตำบลบางเขน นนทบุรี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY